OPETUSSUUNNITELMA

ETELÄ-POHJANMAAN
STEINER-KOULU

Päivitetty 6.8.2021

SISÄLLYS

1 ETELÄ-POHJANMAAN STEINER-KOULUN OPETUSSUUNNITELMA.....8

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja steinerpedagoginen opetussuunnitelmarunko 8

1.3 Opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut 8

1.2.1 Tuntijako 9

1.2.2 Kieliohjelma 10

1.3 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen 10

2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA.....10

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet 10

2.2 Perusopetuksen arvoperusta 10

2.2.1 Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen..... 11

2.2.2 Ihmisyys, sivistys ja demokratia 11

2.2.3 Kulttuurinen moninaisuus rikkautena..... 12

2.2.4 Kestävän elämäntavan välttämättömyys 13

2.2.5 Steinerpedagoginen ihmiskäsitys 13

2.3 Oppimiskäsitys 16

2.3.1 Oppimisympäristö, motivaatio ja opettajan roolit 16

2.3.2 Oppilaan oma aktiivisuus, sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot 17

2.3.3 Oppiminen eri ikävaiheissa..... 17

2.3.4 Lähestymistavat ja vaiheittain oppiminen 18

2.3.5 Oppiminen on päämääräsuuntautunutta toimintaa 18

2.3.6 Oppiminen nähdään tiedon jäsentymisenä aiemmin opittuun..... 19

2.3.7 Kehitysvaiheiden ja ikäkauden huomioiminen..... 19

3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET.....21

3.1 Perusopetuksen tehtävä 21

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet 21

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen 21

3.3.1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L1 23

3.3.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L2 23

3.3.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L3 24

3.3.4 Monilukutaito L4..... 25

3.3.5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L5 25

3.3.6 Työelämätaidot ja yrittäjyys L6 26

3.3.7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen L7 27

4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI 27

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen 27

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet 28

4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä 28

4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki 28

4.2.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely 29

4.2.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus 29

4.2.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta 30

4.2.6 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen 30

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat 31

4.3.1 Työtavat 34

4.3.2 Leikki, draama ja teatteri 34

4.3.3 Taiteellinen toiminta, kerronta ja kuvaopetus 34

4.3.4 Tutkiva oppiminen 35

4.3.5 Tieto- ja viestintätekniikka 37

4.3.6 Oppikirjaton opetus 37

4.3.7 Keskusteleva opetus 38

4.3.8 Rytmi oppimisessa 39

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet 39

4.4.1 Vuosiluokka 1 ja 2, metsäretket ja majanrakennus 41

4.4.2 Vuosiluokka 3, Talonpoikaiselämä: vilja leiväksi ja vanhat ammatit 41

4.4.3 Vuosiluokka 4, Kalevala tai kotiseudun historia 41

4.4.4 Vuosiluokka 5, olympialaiset tai näytelmä 42

4.4.5 Vuosiluokka 6, keskiaika, lintuoppi tai kivioppi 42

4.4.6 Vuosiluokka 7, tähtitiede, renessanssi tai yrittäjyys 42

4.4.7 Vuosiluokka 8, tiedeprojekti tai näytelmä 42

4.4.8 Vuosiluokka 9, vaellus 43

5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN .43

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä 43

5.2 Yhteistyö 44

5.2.1 Oppilaiden osallisuus ... 44
5.2.2 Kodin ja koulun yhteistyö ... 44
5.2.3 Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa ... 45
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö ... 46
5.3.1 Kasvatuskeskustelu ... 46
5.3.2 Kurinpidolliset keinot ... 46
5.3.3 Muut kurinpidolliset toimet ... 47
5.4 Opetuksen järjestämistapoja ... 48
5.4.1 Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu ... 48
5.4.2 Yhdysluokkaopetus ... 48
5.4.3 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ... 48
5.4.4 Opetus erityisissä tilanteissa ... 49
5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta ... 49
5.5.1 Kouluruokailu ... 49
5.5.2 Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat ... 49
6 OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA 50
6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa ... 50
6.1.1 Formatiivinen arviointi ... 51
6.1.2 Summatiivinen arviointi ... 51
6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet ... 52
6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi ... 53
6.4 Työskentelyn arviointi ... 53
6.5 Käyttäytymisen arviointi ... 54
6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana ... 56
6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain ... 56
6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan ... 56
6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset ja valinnaiset aineet ... 56
6.8 Perusopetuksen päättöarviointi ... 58
6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen ... 58
6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi ... 58
6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa ... 59
6.8.4 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa ... 59
6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin ... 59

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu ... 59

6.11 Todistukset ... 59

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa ... 60

6.11.2 Lukuvuositodistus ... 60

6.11.3 Välitodistus ... 61

6.11.4 Erotodistus ... 61

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus ... 62

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset ... 63

6.13 Yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta ... 64

6.14 Arvioinnista tiedottamisen muodot ... 64

7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI ... 65

7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ... 65

7.1.1 Ohjaus tuen aikana ... 65

7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana ... 67

7.1.3 Kokonaisvaltainen tuki ja varhainen puuttuminen ... 68

7.2 Yleinen tuki ... 69

7.2.1 Opetuksen eriyttäminen ... 69

7.2.2 Yleisen tuen käytännön järjestäminen ... 69

7.2.3 Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako ... 70

7.3 Tehostettu tuki ... 70

7.3.1 Pedagoginen arvio ... 70

7.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana ... 71

7.4 Erityinen tuki ... 72

7.4.1 Pedagoginen selvitys ... 73

7.4.2 Erityisen tuen päätös ... 74

7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ... 74

7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen ... 75

7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus ... 77

7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus ... 78

7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot ... 79

7.5.1 Tukiopetus ... 79

7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus ... 80

7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet ... 80

7.5.4 Yhteistyö tuen eri vaiheissa ... 83

8 OPPILASHUOLTO ... 85

8.1 Oppilashuoltoryhmät ... 85

8.1.1 Oppilashuollon ohjausryhmä ... 85

8.1.2 Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä ... 86

8.1.3 Yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä ... 87

9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ ... 89

9.1 Monikieliset oppilaat ... 90

10 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS ... 90

11 VALINNAISUUS ... 90

11.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ... 91

11.2 Valinnaiset aineet ... 91

11.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät ... 91

12 VUOSILUOKAT 1–2 ... 91

12.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen ... 91

12.2 Koululaiseksi kasvaminen ... 92

12.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ... 92

12.3 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ... 94

12.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1–2 ... 94

12.5 Oppiaineet vuosiluokilla 1–2 ... 97

12.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS ... 97

12.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A–OPPIMÄÄRÄ ... 108

12.5.3 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A–OPPIMÄÄRÄ ... 115

12.5.4 MATEMATIIKKA ... 121

12.5.5 YMPÄRISTÖOPPI ... 128

12.5.6 USKONTO ... 135

12.5.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO ... 140

12.5.8 MUSIIKKI ... 145

12.5.9 KUVATAIDE ... 152

12.5.10 KÄSITYÖ ... 158

12.5.11 LIIKUNTA ... 164

12.5.12 OPPILAANOHJAUS 170

13 VUOSILUOKAT 3–6 170

13.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe 170

13.2 Oppijana kehittyminen 171

13.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit 171

13.3 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymisvaihe 173

13.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3–6 174

13.5 Oppiaineet vuosiluokilla 3–6 177

13.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 177

13.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ 199

13.5.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ 215

13.5.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ 219

13.5.5 MATEMATIIKKA 238

13.5.6 YMPÄRISTÖOPPI 256

13.5.7 USKONTO 273

13.5.8 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 286

13.5.9 HISTORIA 297

13.5.10 YHTEISKUNTAOPPI 304

13.5.11 MUSIIKKI 310

13.5.12 KUVATAIDE 324

13.5.13 KÄSITYÖ 336

13.5.14 LIIKUNTA 350

13.5.15 OPPILAANOHJAUS 367

14 VUOSILUOKAT 7–9 368

14.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymisvaihe 368

14.2 Yhteisön jäsenenä kasvaminen 369

14.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit 369

14.3 Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen 371

14.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7–9 371

14.5 OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 7–9 375

14.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 375

14.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ 398

14.5.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ 415
14.5.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ 427
14.5.5 MATEMATIIKKA 442
14.5.6 BIOLOGIA 461
14.5.7 MAANTIETO 478
14.5.8 FYSIIKKA 494
14.5.9 KEMIA 512
14.5.10 TERVEYSTIETO 529
13.5.11 USKONTO 546
13.5.12 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 558
14.5.13 HISTORIA 570
14.5.14 YHTEISKUNTAOPPI 583
14.5.15 MUSIIKKI 593
14.5.16 KUVATAIDE 607
14.5.17 KÄSITYÖ 621
14.5.18 LIIKUNTA 634
14.5.19 KOTITALOUS 651
14.5.20 OPPILAANOHJAUS 664
LÄHTEET 672

1 ETELÄ-POHJANMAAN STEINER-KOULUN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja steinerpedagoginen opetussuunnitelmarunko

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetusten pohjalta. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan.

Steinerkasvatuksen liiton organisoiman valtakunnallisen steinerkoulujen opetussuunnitelmien kehittämis- ja uudistamisprojektin tuotoksena on syntynyt steinerkoulun opetussuunnitelmarunko. Runko-ops yhdistää suomalaista koululainsäädäntöä (mm. opetussuunnitelman perusteet) ja steinerpedagogisia lähtökohtia (mm. Steinerkoulun kansainvälinen opetussuunnitelma). Kyseessä on pitkäkestoinen ja suunnitelmallinen steinerpedagogisten toimijoiden: koulujen, päiväkotien ja muiden asiantuntijoiden yhteistyöprojekti.

1.3 Opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun opetussuunnitelma on laadittu sekä Opetushallituksen antamien perusteiden että steinerpedagogisen opetussuunnitelmarungon pohjalta. Lisäksi opetussuunnitelmassa on huomioitu Etelä-Pohjanmaan alueen maakunnalliset painotukset. Koulukohtaisella opetussuunnitelmalla on tärkeä merkitys yhteisen perustan ja suunnan luomisessa päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittää koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

Koulussamme opetus järjestetään osin yhdysluokkaopetuksena ja opetus on pääosin vuosiluokittain etenevää. Yksittäiselle oppilaalle tehdään tarpeen mukaan yksilöity suunnitelma omaan opinto-ohjelmaan perustuvasta opetuksesta. Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat perustuvat yhteiseen opetussuunnitelmaan. Koulumme opetus toteutetaan pääsääntöisesti ainejaksoisena.

Oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevalta osalta opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Opetussuunnitelmaa täydentävät paikalliset suunnitelmat, kuten aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelmat on laadittu erillisinä suunnitelmina.

Koulumme tekee yhteistyötä esiopetuksen järjestäjien kanssa. Tuleva ensimmäisen luokan opettaja vierailee esiopetusryhmässä keväällä. Samalla järjestetään myös tiedonsiirtopalaverit yhdessä esiopettajan ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi esiopetusryhmän lapset ja vanhemmat tapaavat keväällä Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa tulevan ensimmäisen luokan opettajan ja pääsevät tutustumaan kouluun. Yhteistyöllä pyritään takaamaan, että siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman saumattomasti. Koulumme rehtori ja oppilaanohjaaja tekevät yhteistyötä myös toisen asteen oppilaitosten kanssa. Tarvittaessa yksittäistä oppilasta koskien voidaan järjestää siirtopalaveri yhteistyössä toisen oppilaitoksen kanssa.

1.2.1 Tuntijako

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun tuntijako

Oppiaine	**1.lk**	**2.lk**	**3.lk**	**4.lk**	**5.lk**	**6.lk**	**7.lk**	**8.lk**	**9.lk**	**yht.**
Äidinkieli 14 / 18 / 10	7	7	4	5	5	4	4	4	2	42
A1-kieli, englanti 2 / 8 / 7	1	1	2	2	2	3	2	2	3	18
A2-kieli, ruotsi 1 / 8 / 6	0,5	0,5	2	2	2	2	2	2	2	15
B1-kieli, ruotsi - / 2 / 6			1	2	2	2	2	2	2	8
Matematiikka 6 / 15 / 11	3	3	4	4	4	3	3	4	4	32
Ympäristöoppi 4 / 10 / -	2	2	3	3	2	2				14
Biologia ja maantieto - / - / 7							2,5	2,5	2	7
Fysiikka ja kemia - / - / 7							2,5	2,5	2	7
Terveystieto - / - / 3							1	1	1	3
Ympäristö- ja luonnontietoaineet yhteensä 4 / 10 / 17										31
Uskonto / Et 2 / 5 / 3	1	1	2	1	1	1	1	1	1	10
Historia …3 /4					1	2	1	1	2	7
Yhteiskuntaoppi …2/3					1	1	1	1	1	5
Musiikki 2 / 4 / 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Kuvataide 2 / 4 / 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Käsityö 4 / 4 / 3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	13
Liikunta 4 / 9 / 7	2	2	2	3	2	2	3	2	2	20
Kotitalous …3							1	1	1	3
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset …6 / 5										
Kuvataide 2 / 5 / 2									1	1
Draama				1	1			1		3
Käsityö			1	1	1	1	1	1	1	7
Taito- ja taideaineet yhteensä										65
Oppilaanohjaus … 2							0,5	0,5	1	2
Muut valinnaiset … 9										
Opetuksenjärjestäjän valikoimasta				2	2	2	2	2	2	12
Vuosiluokat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun tuntijaossa on huomioitu steinerpedagogisen erityistehtävän mukanaan tuomat painotukset eri oppiaineiden kohdalla.

Valinnaisia aineita opetetaan oppilaiden valintojen mukaan mielekkään kokoisissa opetusryhmissä. Päätöksen toteutuvasta valinnaisaineiden opetuksesta tekee vuosittain opetuksen järjestäjä. Valinnaisaineet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

1.2.2 Kieliohjelma

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä (A1) ja yksi keskipitkä (B1) kielen oppimäärä. A1-kielen eli englannin lisäksi Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa oppilas aloittaa ensimmäisellä luokalla yleensä myös toisen A-kielen eli pitkän ruotsin, ellei oppilaalle ole tehty erityisen tuen päätöstä. Toisen pitkän kielen opinnot korvaavat tällöin B1-kielen opinnot. Mikäli oppilaalla on erityisen tuen päätös tai oppilas siirtyy kouluumme kesken perusopetuksen, eikä ole aloittanut ruotsin lukemista pitkänä kielenä, aloittaa hän toisen kotimaisen kielen B1-oppimäärän opinnot kuudennella luokalla. Kieltenopetuksen vuosiviikkotuntimäärät käyvät ilmi tuntijaosta.

Lukuvuonna 2021–2022 aloittava ensimmäinen luokka aloittaa ruotsin kielen opiskelun varhennettuna B1-kielenä kolmannelta luokalta alkaen.

1.3 Opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Etelä-Pohjanmaan steinerkouluyhdistys ry:n hallituksen tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Oleellista on arvioida myös kirjoitetun opetussuunnitelman ja oppilaan kokeman elävän opetussuunnitelman vastaavuutta.

Opetussuunnitelmatyö on Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa jatkuvaa. Lukuvuodeksi kerrallaan opetussuunnitelmasta nostetaan teemoja, joita käsitellään yhteistyössä henkilöstön, huoltajien ja oppilaiden kanssa. Näitä teemoja käsitellään opettajakokouksissa, oppilaiden kanssa luokkatilanteissa sekä jokainen opettaja omien luokkiensa vanhempainilloissa.

2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan tarkemmin opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet. Nämä velvoitteet on huomioitu Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun opetussuunnitelmassa.

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Alla olevissa luvuissa on kuvattu tarkemmin steinerpedagogista arvoperustaa, johon opetus Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa perustuu. Arvoperustan toteutumista seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Opettajat vierailevat toistensa luokissa ja pitävät opetuksestaan opetusesittelyjä. Opettajankokouksessa keskustellaan eri ikäisten opetuksesta ja arvioidaan omaa toimintaa. Vanhempainilloissa keskustellaan ikäkausiteoriasta ja mietitään, miten kotona ja koulussa vastataan kuhunkin ikäkauteen ja mietitään yhteisiä keinoja.

Jakson päätteeksi luokan- ja aineenopettaja kirjaa arviointikansiossa olevaan lomakkeeseen miten jakson tavoitteet toteutuivat. Ja kokemuksia siitä, miten on saanut innostettua oppilaita havainnointiin, miten ei ole onnistunut. Oppilaat saavat aina jakson lopuksi arvioida opetusta ja sitä, miten he ovat sisäistäneet opitun asian. Ikäkausi otetaan huomioon siinä, millä tavoin oppilaat arvioivat toimintaansa. Näistä keskustellaan opettajainkokouksessa ja arvioidaan, miten yhteisönä pystymme innostamaan oppilaita oppimaan itsestään käsin.

2.2.1 Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Steinerpedagogiikka on lapsilähtöistä. Steinerpedagogisessa ihmiskäsityksessä jokainen lapsi nähdään ainutkertaisena ja yksilöllisenä minuutena. Lapsilähtöisyys määritellään pyrkimyksenä ymmärtää lasta ja ihmistä sekä haluna rakentaa lasta aktivoiva opetus sen mukaan, mitä lapsen ja nuoren kehitysvaiheista tiedetään ja voidaan havaita. Lapsilähtöisyydellä ei tarkoiteta lapsijohtoisuutta eikä myöskään lapsen itsensä varaan jättämistä. Lapsuutta pidetään ainutlaatuisena ja suojeltavana ikävaiheena. Ajatus on, että kasvatuksen ja opetuksen käytännöt perustellaan lapsesta käsin. Lapsuuden kunnioittamiseen sisältyy oppilaan henkisen vapauden kunnioittaminen. Lapsia ei kasvateta ennalta määrättyyn standardimuottiin.

Tavoitteena on yhdistää yksilön kunnioittaminen ja yksilöiden välinen tasa-arvo. Sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolten moninaisuuden edellyttää opetukselta sukupuolisensitiivistä lähestymistapaa.

Lapsuuden kunnioitus on myös lapsen persoonallisuuden näkemistä ja arvostamista. Ilmapiiri ja arviointikulttuuri tukevat luovuutta, kannustavat virheistä oppimiseen yrittämisen ja erehtymisen kautta. Hyvässä opetuksessa nähdään myös, miten moninaista lahjakkuutta on olemassa. Lahjakkuus voi olla monitaitoisuutta ja toisinaan myös erityistä taitoa esimerkiksi kielissä, musiikissa tai liikunnassa. Jokaisen lapsen lahjakkuutta ja luovuutta tuetaan samaan aikaan, kun pyritään yleiseen tasapainoiseen eettisenä ihmisenä kehittymiseen. Koulu tavoittelee kunnioittavaa ja arvostavaa vuorovaikutusta yhteisön eri tasoilla. Steinerkoulut ovat vanhempien perustamia ja ylläpitämiä kouluja. Yhteisten ideaalien ja arvojen pohdinta luo perustan koulun kehittämistyölle.

Lapsuuden kunnioitukseen kytketään korostetusti ikäkausipedagoginen ajattelu. Lapsi ei ole pieni aikuinen, eikä lapsuus ole vain välivaihe kohti aikuisuutta. Lapsuus on arvo sinänsä, jotakin itsessään arvokasta. Lapsilähtöisyys on keskeisiltä osiltaan toiminnallisuutta ja aktiivisuutta.

2.2.2 Ihmisyys, sivistys ja demokratia

Koulun tehtävänä on ihmisyyteen kasvu. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea kykyä kunnioittaa toisia ihmisiä, luontoa ja itseä. Ihmisenä kasvaminen on varsinaisten arvojen eli totuuden, kauneuden ja hyvyyden toteutumista. Steinerkoulun kehittämistyössä lähdetään siitä, että totuudellisuus, esteettisyys ja eettisyys ovat ihmisen sivistysominaisuuksia ja hyveitä, joita kasvatuksella ja opetuksella pyritään tietoisesti vahvistamaan.

Steinerkoulussa antiikin filosofian klassiset arvot totuus, kauneus ja hyvyys painottuvat eri-ikäisten opetuksessa. Erityisesti pienen lapsen kasvulle on tärkeää perusluottamuksen tunne ja kokemus siitä, että maailma on hyvä. Lapsuus on luontaisesti myös toiminnan, leikin ja tekemisen aikaa, ja nimenomaan teoissa pyrimme hyvyyteen. Hyvyyteen kasvamisessa on suurelta osin kyse toisten huomioimisesta, vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista kyvyistä ja teoista. Rudolf Steinerin mukaan hyvää voidaan tehdä aidosta rakkaudesta hyvää kohtaan. Alaluokkien oppilaille on tärkeätä saada vahva tuntuma maailman kauneudesta, siksi opetussuunnitelmassa ja menetelmissä korostuu taide. Erityisesti murrosiästä alkaen voimistuu omakohtainen ajattelu, joten yläluokkien pyrkimyksenä on painottaa erityisesti totuudellisuutta, arvostelukyvyn kehitystä ja ajattelun johdonmukaisuutta.

Steinerpedagogisessa kasvatustraditiossa korostuu moraalisen hyveen kehittäminen kasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä. Taloudellisen ja mitattavan tehokkuuden sijaan kasvatus ja opetus suunnitellaan edistämään moraalisuuden

ja oikeudenmukaisuuden hyveitä.

Steinerkoulu on kasvatusyhteisö ja arvoyhteisö. Kasvatus on prosessi, jolla on suunta ja päämääriä. Näiden päämäärien arvioiminen nähdään oppivassa yhteisössä jatkuvana filosofisena tehtävänä. Varsinaiset arvot totuus, kauneus ja hyvyys ovat filosofiaa. Esimerkiksi kauneutta ei tulkita vain sopimuksenvaraiseksi asiaksi eli subjektiiviseksi mielipiteeksi. Kauneudentaju on ihmisen olemukseen olennaisesti kuuluva ominaisuus, ja pedagogiikassa sen vaikutukset näkyvät taiteen merkityksellisyytenä. Toisin sanoen taiteen avulla kehittyy kauneusaisti ja korkeampi rakkauden taju.

Koulun tehtävä on kasvattaa ja opettaa. Kasvatuksen ja opetuksen päämääränä on hyvä elämä. Hyvän elämän voi määritellä vain arvojen kautta. Yksilöllisyys ja yhteisöllisyyteen kasvaminen eivät ole toisiaan poissulkevia asioita. Eettinen yhteisöön kasvun ulottuvuus on siis välttämätön osa omaksi itseksi kasvamisessa eli yksilöllistymisessä.

Steinerkoulun olemassaolo itsessään on ruohonjuuritason kansalaisaktiivisuutta. Myös koulun ensisijaisena pyrkimyksenä on synnyttää aktiivista toimijuutta ja tulevaisuuden maailman rakentajia, eikä pelkästään järjestelmään sopeutujia ja vallitseviin oloihin mukautujia. Kasvatus ja opetustyö ovat yhteiskunnallista toimintaa, jonka tavoitteena on vastuullinen osallisuus.

Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulu ei pyri välittämään tiettyä maailmankatsomusta oppilaille. Tärkeää on, että kukin oppilas tulee omaksi itsekseen ja luo itse oman ihmiskäsityksensä ja maailmankuvansa. Toisaalta kasvatuksen idean mukaista on myös, että nuorten ihmis- ja maailmankäsityksestä kehittyy eettinen eli toiset ihmiset ja luonnon huomioon ottava.

Rudolf Steiner katsoi, että luonnontieteen todellisuutta tulee täydentää sellaisella hengentieteellä, jossa otetaan huomioon ihmisen ja maailman sielullinen (tajuinen) ja henkinen (itsetajuinen) puoli. Steiner otti käyttöön jo 1800-luvun alkupuolella esiintyneen antroposofia-sanan (viisaus ihmisyydestä). Antroposofia on tietoteoreettisena ja ihmiskäsityksellisenä perustana steinerpedagogiikassa, vaikka sen sisältöjä ei opeteta koulussa. Antroposofiaa sovelletaan steinerkouluissa opettajan yksityisenä ja kollegiaalisena itsekasvatusvälineenä. Steiner kuvasi antroposofian ja steinerpedagogiikan suhteen puheessaan ensimmäisen steinerkoulun alkamisen yhteydessä:

”Teidän ei tarvitse olla lainkaan huolissanne siitä, että tekisimme tästä koulusta yhtä määrättyä filosofiaa edustavan koulun, tai että me takoisimme lasten päihin antroposofiaa tai jotain muita dogmeja. Se ei ole aikomuksenamme. Jokainen, joka väittää meidän yrittävän opettaa lapsille antroposofista vakaumusta, erehtyy. Sitä vastoin pyrimme kehittämään kasvatustaidetta sen pohjalta, mitä antroposofia meille itsellemme merkitsee. Pyrimme löytämään henkisestä ymmärtämisestä kasvatuksellisen ”miten”, emme suinkaan täyttämään lasten päitä omilla mielipiteillämme. Me uskomme kuitenkin hengentieteen eroavan muista tieteistä siinä, että se ottaa huomioon koko persoonan lisäämällä ihmisten taitoja kaikilla alueilla, mutta ennen kaikkea ihmisluonnon huomioonottamisessa. Tähän ”miten” -puoleen kiinnitämme huomiomme, emme niinkään siihen ”mitä” lapsille opetetaan. ”Mitä” on riippuvainen sosiaalisista välttämättömyyksistä; meidän on mitä suurimmalla kiinnostuksella johdettava se siitä, mitä luemme ympäristöstämme, mitä ihmisen on tiedettävä ja taidettava, jotta hän voi täyttää paikkansa omassa ajassaan pystyvänä yksilönä. ”Miten” taas, miten opetamme lapsille jotain, voi nousta ainoastaan perinpohjaisesta, syvällisestä ja rakkaudellisesta ihmisolemuksen ymmärtämisestä. Tämän ajatuksen on tarkoitus toimia ja vallita meidän Waldorf-koulussamme.”

2.2.3 Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Monikulttuurisuus on yhteydessä globalisoitumiskehitykseen. Maailma, myös koulumaailma, monimuotoistuu nopealla tahdilla sekä kulttuurillisesti, katsomuksellisesti että kielellisesti. Koulun pitää ottaa aktiivinen rooli ja hyödyntää ihmisten erilaisten lähtökohtien mahdollisuudet oppimista rikastavasti. Tavoitteena on ihmisoikeuksia kunnioittava maailmankansalaisuus.

Erilaisista kulttuurisista, kielellisistä, etnisistä, uskonnollisista ja sosiaalisista taustoista tulevat ihmiset muotoutuvat yhdeksi sosiaaliseksi ryhmäksi, joka pysyy pääpiirteissään samana koko kouluajan. Luokkayhteisössä tutustutaan

yhdessä erilaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Steinerkoulussa opitaan tarkastelemaan elämää ja sen ilmiöitä eri näkökulmista. Oppiminen yli kieli-, kulttuuri- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä kunnioittavalle vuorovaikutukselle ja aidolle yhteistyölle.

2.2.4 Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on erottamaton osa luontoa. Tulevaisuuden hyvän elämän kannalta ydinkysymys on vastuullisen luontosuhteen kehittyminen. Tämä on koulun tärkeimpiä tavoitteita. Ympäristö- ja luontokasvatus on varsinkin alaluokilla konkreettista ja paljolti luonnossa tapahtuvaa. Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden.

Oppilaat kasvatetaan pienestä pitäen perusteelliseen kierrätys- ja lajittelukulttuuriin. Tässä koulun ja opettajien toimintakulttuuri on myös omalla esimerkillään ohjaava tekijä. Inhimillisen tulevaisuuden takia oppilaiden on tärkeää sisäistää eettinen ja tiedostava kuluttajuus. Niin yhteiskuntaopin kuin muidenkin kouluaineiden avulla tuetaan jatkuvan talouskasvun ideologian ja kulutuskeskeisen elämäntavan korvaamista kestävän kehityksen ja vihreän talouden arvomaailmalla.

Luonnon kunnioittaminen edellyttää henkilökohtaista luontosuhdetta, ympäristöherkkyyttä ja vastuullisuutta. Se on asenteita ja tekoja. Pelkät yksilön omat arvovalinnat eivät riitä, vaan elämän edellytysten turvaamiseksi koulun on luotava tahto yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamiseen. Ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ilmastokatastrofiksi vaatii seuraavalta sukupolvelta yhä järeämpiä uusia säädöksiä ja muita käytännön tekoja.

2.2.5 Steinerpedagoginen ihmiskäsitys

Steinerpedagogiikan taustalla vaikuttaa Rudolf Steinerin (1861–1925) aikanaan luoma ja nyt jo usean opettajasukupolven soveltama ja edelleen kehittämä kokonaiskuva ihmisen kehityksestä ja kasvusta. Steinerpedagogisen käsityksen mukaan ihminen on yksi kokonaisuus, jossa on erilaisia tasoja tai kerroksia. Siitä rakentuu niin kasvatuksen käytäntö kuin päämääräkin. Käsitys ihmisestä ohjaa kasvatusta tiettyyn suuntaan. Steinerpedagoginen ihmiskäsitys ei ole kuitenkaan valmis, vaan ajassa elävä prosessi.

Ihmiskäsityksessä keskeisestä on, ettei ihmisyksilöä käsitetä ainoastaan perimänsä ja ympäristötekijöidensä tuotteeksi, vaan ihmisellä on myös yksilöllinen ydinminuus, joka jäsentyy osaksi kokonaispersoonallisuutta. Ihmisellä on persoonallisuuden sisällä monta minuutta. Ydinminän lisäksi voidaan erottaa sosiaalinen minä, kulttuurinen minä ja kasvatettu minä. Myös yksilöllinen temperamentti on osa ihmisen persoonallisuutta. Lapsessa on ainutlaatuista yksilöllisyyttä jo syntyessään. Kasvatuksella autetaan lasta kasvamaan eli tuomaan esiin yksilöllisyyttä ja tulemaan enemmän omaksi itsekseen. Jokaista oppilasta pidetään ainutkertaisena ja yksilöllisenä minuutena.

Yksilöllisyyden huomioiminen konkretisoituu myös opetusmenetelmissä, ikäkausien huomioimisessa ja esimerkiksi oppilasarvioinnissa. Yksilöllisyyteen ja yhteisöllisyyteen kasvaminen eivät ole toisiaan poissulkevia asioita.

Steinerpedagogiikan mukaan ihmisessä on paitsi fyysis-kehollinen taso myös tajunnallinen taso. Kolmantena ihmisellä on vielä itsetajunta, johon liittyy keskeinen kokemus ajattelevasta minästä, joten sitä voidaan kutsua myös minätajunnaksi. Toisin sanottuna ihminen on sekä fyysinen, sielullinen että henkinen olento.

Steiner hahmotteli eri yhteyksissä paljon tätä kolmijakoa tarkentavia luonnehdintoja. Ihmisestä voi erottaa enemmänkin erilaisia kerroksia eli perusominaisuuksia, jotka läpäisevät toisensa.

Kaiken kaikkiaan ihminen on monikerroksinen kokonaisuus, ja eri näkökulmia painottamalla saadaan erilaisia luonnehdintoja. Steinerpedagogisen ihmiskäsityksen kannalta keskeistä on erottaa neljä ihmisen perusominaisuutta. Tällöin ihmisen fyysis-kehollinen olemisen taso jaetaan kahtia fyysiseen ja elolliseen (elämänvoimat). Ihmisessä on paitsi fyysis-kehollinen taso myös tajunnallinen eli sielullinen taso. Lisäksi ihmisellä on vielä itsetajunta eli henki.

2.2.5.1 Kehollisuus, fyysinen taso

Fyysis-aineelliseen puoleen liittyvät esimerkiksi lihaksisto, luusto ja yleensä ihmisen fysikaalinen rakenne. Jos tarkastellaan eri tieteiden ihmiskäsitystä koskevia painotuksia, voisi fysiikassa, kemiassa ja anatomiassa painottua tämä puoli ihmisestä. Kyse on siis aistein havaittavasta – käsin kosketeltavasta ja silmin nähtävästä – alueesta. Steinerpedagogiikka huomioi ihmisen aineellisena luonnontieteiden selittämänä olentona, mutta ei pelkästään sellaisena.

2.2.5.2 Elollinen taso

Toinen fyysis-kehollisen tason puoli on elollisuus. Tähän liittyvät erilaiset kasvuprosessit, lisääntyminen, hengitys, verenkierto ja aineenvaihdunta. Tieteiden alueella varsinkin biologiassa voi korostua tämä puoli. Käytännössä biologinen ihmiskäsitys korostaa usein ihmisen ja eläimen yhteisiä piirteitä. Steinerpedagogisessa tulkinnassa ihminen ei ole vain laji lajien joukossa.

2.2.5.3 Tajunnallinen taso

Kolmantena voidaan erottaa tajunnan eli tietoisuuden taso. Tähän alueeseen viitataan vaihtelevin termein (tajunta, tietoisuus, sielu, mieli, psyyke). Tällä tasolla tapahtuvat kokeminen, aistiminen, vietit, vaistot, tunteminen ja tahtominen. Tieteiden näkökulmasta varsinkin psykologiassa sivutaan tätä psyykkistä tasoa. Jo filosofi Platonin määritelmän mukaan ihminen on sielu, joka käyttää ruumista. Ihmisessä on steinerpedagogiikan mukaan aineellisen lisäksi sielullinen kerros.

2.2.5.4 Itsetajunnallinen taso

Neljäntenä ja korkeimpana perusominaisuutena voidaan erottaa vielä itsetajunta (itsetietoisuus, minätietoisuus, yksilöllisyys, minä, minuus tai henki). Tämä on nimenomaan ihmiselle tyypillinen ominaisuus. Ihmisellä on kyky ajatella omia ajatuksiaan, tarkastella itseään ja pohtia elämän tarkoitusta. Kysymys itsetietoisuuden olemuksesta on erityisesti filosofian alan ongelma. Tätä tasoa sivuavat filosofi Erik Ahlman käsitteellään varsinainen minä ja filosofi Sven Krohn (1996) puhuessaan ydinihmisestä. Psykologi Tony Dunderfeltin mukaan voimme itsetuntemustamme kehittämällä löytää omasta sisäisyydestämme kohdan tai olemuksen, joka aina ja kaikkialla voi melko hyvin riippumatta siitä, mitä ulkoisesti tapahtuu. Hän kutsuu tätä ydinminäksi. Se on sisäisyyden rauhallista aluetta, ok-kohta, läsnä oleva tietoisuus tai avoin ydinolemus.

Tähän henkiseen itsetietoisuuden ja arvotajunnan tasoon perustuu myös ihmisen vapaus ja vastuu. Meillä on mahdollisuus valita ja mahdollisuus moraalisuuteen. Tässä on keskeinen ihmisen ja eläimen ero: eläin toimii enemmän viettiensä, vaistojensa ja lajiominaisuutensa mukaan. Eläin ei ole esimerkiksi niin tietoinen omasta ajattelustaan kuin ihminen.

Steinerpedagogisen ihmiskäsityksen mukaan meillä on perimän ja ympäristön lisäksi myös yksilöllinen ja henkinen minuus, ydinminä. Kyse on ihmispersoonallisuuden tietävästä ylärakenteesta. Henkinen minuus on kaikkia ihmisen toimintoja ja tasoja toisiinsa yhdistävä tekijä.

2.2.5.5 Kokoavia näkökulmia

Tietyssä mielessä vapauden aste kasvaa aina seuraavalle tasolle siirryttäessä. Ensimmäisellä tasolla (kivi) on mahdollista aineellinen olemassaolo ja toisella tasolla (kasvi) myös elämä, mutta ollaan kuitenkin paikkaan sidoksissa. Kolmanteen tasoon (eläin) liittyy vapaampi liikkuminen ja valveinen tajunta ja neljänteen (ihminen) muun muassa ajan kokeminen.

Dosentti Heikki Kannisto ja kasvatusfilosofi Simo Skinnari (2004) esittelevät neljä keskeisintä ihmiskäsitystä: essentialistinen, naturalistinen, kulturalistinen ja eksistentialistinen. Naturalismi painottaa ihmistä biologisena luonnon olentona, kulturalismi painottaa ihmisen kulttuurisidonnaisuutta ja eksistentialimissa ihminen on vapaa luomaan itse itsensä. Eksistentialismissa ihmisen kasvulle ei ole ns. valmista pohjapiirrosta. Steinerpedagogiikka pyrkii huomioimaan eri näkökulmat, mutta sen ihmiskäsitystä voi luonnehtia erityisesti essentialistiseksi. Essentialistinen ihmiskäsitys lähtee olettamuksesta, että on olemassa jokin kaikille ihmisille yhteinen ihmisolemus (lat. essentia 'olemus'). Ilman käsitystä yhteisestä hyvästä ihmisyydestä on vaikea ymmärtää kasvatuksen tavoitteita ja arvokasvatuksen mielekkyyttä. Lähelle steinerpedagogista ihmiskäsitystä tulevat esimerkiksi suomalaisten filosofien Lauri Rauhalan ja Reijo Wileniuksen hahmottelemat ihmiskäsitykset.

Ihminen on aina sidoksissa ympäröiviin olosuhteisiin, mitä voi tarkastella situationaalisella tasolla. Ihmisen olemassaolon eräs perusmuoto on situationaalisuus (olemassaolo suhteissa omaan elämäntilanteeseen eli situaatioon). Psykologi ja filosofi Lauri Rauhalan mukaan ihmiselle on keskeistä toimia sosiaalisessa kentässä. Jokaisen oman elämäntilanteen erityispiirteet rakentavat ihmistä, jopa siinä määrin, että situationaalisuutta on perusteltua pitää omana tasonaan ihmisen monikerroksisuudessa. Situationaalisuus on kietoutuneisuutta omaan elämänpiiriin ja kietoutuneisuutta maailmaan oman elämänpiirin kautta. Elämänpiiri tarkoittaa kaikkia kohteita, asioita ja ihmisiä, joihin ihminen joutuu suhteeseen. Situaatio ei siis ole sama asia kuin fyysinen ympäristö. Se on esimerkiksi kulttuuria, luonnon olosuhteita, toisia ihmisiä, arvoja ja normeja. Jo Aristoteles korosti, että ihminen on monessa merkityksessä sosiaalinen olento. Ihmisen suhteita elämäntilanteensa tekijöihin tutkitaan erityisesti sosiaali- ja käyttäytymistieteissä. Situationaalinen taso korostuu eri yhteiskuntatieteiden ja varsinkin sosiologian alueella.

Fysiikka, kemia ja biologia kertovat, mitä ihminen eräiltä ominaisuuksiltaan on, sosiologia kuvaa, miten ihmiset toimivat, psykologia selittää, miten ihmiset tuntevat ja ajattelevat ja filosofian avulla voidaan hahmotella, miten asioiden pitäisi olla. Tavoitteiden ja kasvatuksen päämäärän selkiyttämiseksi on tärkeätä hahmottaa, minkälainen ihmisen tulisi olla ja miten ihmisen pitäisi toimia, ajatella ja tuntea. Steinerpedagogiikka pyrkii huomioimaan eri tieteiden näkökulmat ihmiseen.

2.2.5.6 Ajattelu, tunne ja tahto

Jäsentäessään sielullisuuden moninaisuutta Steiner käytti antiikin filosofiasta peräisin olevaa tajunnan toimintojen klassista perusjakoa kolmeen perustoimintoon: ajatteluun, tunteeseen ja tahtoon. Näistä tietoisin, ajattelu, ohjaa kaikkea ihmisen tietoista toimintaa. Emotionaalinen eli tunteen alue taas sisältää ainakin arvostelukyvyn, arvot ja sosiaalisen vastuun. Vaikeimmin tiedostettava eli alitajuisin näistä alueista on tahdon eli toiminnallisuuden alue, joka on kaiken inhimillisen toiminnan liikkeellepaneva voima.

Kasvatuksen tulee kehittää monipuolisesti koko ihmistä eli ajattelua, tunnetta ja tahtoa, ja siten kasvatukseen tulee tiedon lisäksi sisältyä paljon taidetta ja toimintaa. Kokonaisvaltaisuus on valinnaisuutta korostavan yksipuolistavan erikoistumisen sijaan erikoistumista monipuolisuuteen, tasapainoisuuteen ja laaja-alaiseen yleissivistykseen.

Inhimillistä kasvatus- ja opetuskäytäntöä rakennettaessa on oleellista tarkastella ihmisen eri kerrostumia toisiaan täydentävinä, ei toisiaan poissulkevina. Pyritään tasapainoisesti koko ihmistä kehittävään pedagogiikkaan. Ihminen on fyysis-kehollis-elollinen olento, ja siksi myös koulussa pitää harjoittaa fyysistä, liikunnallista ja elämänvoimia vahvistavaa puolta. Oppiminen ja kasvu tapahtuvat yhdessä toisten ihmisten kanssa. Tajunnallisena ja itsetajunnallisena olentona kehittymiseen tarvitaan taiteen, tieteen ja toiminnallisuuden läpäisemää koulua.

2.3 Oppimiskäsitys

Oppiminen on erilaista eri ikäkausina. Alkuopetuksessa hyödynnetään hyvin paljon mielikuvaoppimista, kun taas ylemmille luokille siirryttäessä opetuksessa painottuu enemmän oppisisältöjen tietoaines. Alla olevissa luvuissa on kuvattu tarkemmin steinerpedagogista oppimiskäsitystä, johon opetus Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa perustuu.

2.3.1 Oppimisympäristö, motivaatio ja opettajan roolit

Oppimisympäristöissä korostetaan ihmisten vuorovaikutuksen mahdollisuutta, kohtaamista, kuulluksi tulemisen kokemusta ja kokonaisvaltaista oppimista mahdollisimman monien aistien kautta. Tavoitteena on, että oppilas voi tasapainoisesti käyttää ajatteluaan, tunnettaan ja tahtoaan niin koulupäivän kuin oppitunnin aikana.

Oppimisprosessissa vaihtelevat tasapuolisesti primaarikokemus, keskustelu, kuuntelu, yhteistoiminnallisuus ja yksin työskentely. Yhdessä saadut oppimiskokemukset vahvistavat oppimista entisestään. Uusia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä otetaan käyttöön eri ikävaiheissa, esimerkiksi opetussuunnitelman nivelvaiheissa ja esimerkiksi siirryttäessä luokanopettajavaiheesta aineenopettajavaiheeseen. Oppimisympäristöksi luetaan oppilaan koko elinpiiri, kuten lähiympäristö, luontokohteet, kaupunkiympäristö, kulttuurikohteet, liikuntapaikat, tieto- ja viestintätekniikan mahdollistamat ympäristöt sekä ympäristöt, joita on luotu yhteistyössä esimerkiksi kaupungin/kunnan eri toimijoiden kanssa.

Oppilaan motivoiminen on opettajan suurimpia haasteita. Ratkaisevaa on positiivisen ilmapiirin luominen. Ohjauksessa ja palautteenannossa korostetaan kannustavaa ja rohkaisevaa näkökulmaa. Opetus järjestetään aina siten, että oppilas kokee oppimisen itselleen mielekkääksi.

Opettaja toimii monessa roolissa, hän on opettaja, suunnittelija, tutkija, ohjaaja ja tukija; hän osallistuu tavoitteiden määrittelyyn yhdessä oppilaiden kanssa; auttaa tiedon muodostuksessa, vaikuttaa elävän sosiaalisen vuorovaikutuksen syntyyn; käyttää sellaisia opetusmenetelmiä, jotka perustuvat yhteistoiminnallisuuteen; kannustaa itseohjautuvuuteen ja tarjoaa näkökulmia; rohkaisee ja kannustaa sekä oppimiseen että yhteistyöhön; kehittää yhteistoiminnallisuutta ja sosiaalisia taitoja; on oppilaan tukena eikä rankaise virheistä.

Opettaja nähdään sekä taiteilijana että tutkijana, aloitteellisena, maailmasta ja ympäristöstä kiinnostuneena, totuudellisena, uudistumiskykyisenä ja harjoittelevana ihmisenä. Opettajuuden lähtökohtana on opettajan itsekasvatus. Opettaja vaikuttaa lapseen ja nuoreen koko olemuksellaan. Taiteilija- ja tutkijaopettaja, omaa työtään tarkkaileva ja opetustaan reflektoiva opettaja, kehittää ja soveltaa omaa näkemystään; aloitteellinen opettaja innostaa, motivoi ja poistaa tekijöitä, jotka kuormittavat liikaa sekä antaa haasteita; maailmasta ja ympäristöstään kiinnostunut opettaja ymmärtää oppilasta; totuudellinen opettaja on aito ja uskottava; uudistumiskykyinen opettaja edistää kokeilua ja soveltamista; harjoitteleva opettaja seuraa oppimista ja rohkaisee itseohjautuvuuteen.

Lapsilähtöinen pedagogiikka lähtee liikkeelle siitä, että kasvattaja ei voi etukäteen tietää, mitä lapsesta ja nuoresta tulee myöhemmässä elämässään. Hän voi kuitenkin mielessään nähdä, millaiseksi nuori aikuisena voi tulla. Tarvitaan tasa-arvoa, joka oppilaiden ja opettajien kesken näkyy pyrkimyksenä siihen, että oppilas kokee olevansa tasa-arvoinen keskustelija opettajansa rinnalla, vaikka hänen tiedollinen osaamisensa ei olisikaan samalla tasolla. Tältä pohjalta yhteistoiminnallisuus tukee oppilaan sosiaalista kehitystä ja itsetuntemusta.

Oppimisen olennaisena käsitteenä toimiikin vapaus, ja ihminen nähdään vapaana silloin, kun hän toteuttaa omaa itsenäistä ja yksilöllistä eettistä oivallustaan ja toimii rakkaudesta tekoon. Toisin sanoen toiminta on vapaata, kun sen motiivit ovat peräisin puhtaasta ajattelusta, jonka taustalla on moraalisen intuition kyky. Tämän tason taustalla on näkemys siitä, että ihminen on itsestään tietoinen henkinen olento. Steinerpedagogiikkaan liittyy pyrkimys järjestää opetus tavalla, joka tuottaisi oppilaalle terveyttä myöhempää elämää varten. Tähän liittyy Anton Antonovskyn kehittämä käsite salutogeneesi, terveyden luominen. Antonovskyn tutkimusten mukaan terveyttä tuottavat yhtenäisyyden ja

koherenssin kokemuksen lisäksi kokemus nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta; osallisuus sosiaaliseen oppimisyhteisöön ja ylipäätään fyysistä, psyykkistä ja henkistä hyvinvointia. Steinerpedagogiikan erityiset pyrkimykset oppimisen lisäksi ovat juuri nämä.

Olennaista oppimisessa on, että oppilas kokee yhtenäisyyttä ja koossapysyvyyttä, että maailma koetaan mielekkäänä ja ymmärrettävänä. Tämä johtaa siihen, että oppilas haluaa ymmärtää maailmaa; hän uskoo voivansa osallistua ja sitoutua maailmaan ja hänellä on siihen tietoa ja taitoa; lisäksi oppilas kokee osallistumisen ja sitoutumisen merkitykselliseksi. Opetuksessa pyritään oppilaan aktiivisuuden maksimointiin ja opettajajohtoisuuden minimointiin. Tämä edellyttää opettajalta oppilaan yksilöllisyyden kunnioitusta sekä luovaa lähestymistapaa opetukseen.

Oppiaineiden välinen integraatio ja poikkitieteellinen ja -taiteellinen lähestymistapa tukevat oppimista. Siksi on hedelmällistä kehittää niitä taitoja, joita voi siirtää oppiaineesta toiseen; tällaisia taitoja ovat esimerkiksi kädentaidot, vuorovaikutustaidot ja ajattelun taidot.

2.3.2 Oppilaan oma aktiivisuus, sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot

Oppiminen on sekä yksin että yhdessä kokemista, tekemistä, ajattelemista, suunnittelua ja näiden prosessien monipuolista arvioimista ikäkauteen sopivalla tavalla, ja oppilaan omaa aktiivisuutta korostetaan kaikessa oppimisessa. Näihin pyritään määrittelemällä oppimisen tavoitteita yhdessä oppilaan kanssa, sillä tällöin autetaan oppilasta motivoitumaan ja suuntamaan energiaansa oppimisen kannalta oikeisiin asioihin. Oppilaiden mukaan ottaminen opetuksen suunnitteluun nähdään tärkeänä arvostuksen ja kuulluksi tulemisen kokemuksen antamisena, mikä vaikuttaa oppimismotivaatioon.

Todellisuus hahmottuu ihmisten sosiaalisen kanssakäymisen tuloksena. Tieto syntyy niin puheena, tekstinä kuin diskurssinakin, joka on sidoksissa sosiaalisiin suhteisiin, aikaan ja paikkaan, se on tämän vuoksi myös hyvin henkilökeskeistä. Ihminen luo teoillaan todellisuutta, tieto syntyy faktan tai totuuden havainnosta. Havainnon taustalla on aina ihminen, joten vuorovaikutuksessa oppilaan kaikkien ympärillä olevien ihmisten ja yhteisöjen kanssa voidaan pohtia, miten toisen ihmisen havainto vastaa omaa havaintoa. Tieto syntyy sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden kautta, se ei ole ihmisen ulkopuolella, sitä rakennetaan yhdessä. Oppimisprosessissa ymmärretään, että uusinkin tieteellinen tieto on vain senhetkinen totuus, joka muuntuu sosiaalisten tilanteiden ja uuden tiedon myötä.

Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen (kuuntelu, yhteistoimintakyky, neuvottelutaito, luovuus, esiintymistaito, avoimuus, viestintätaito, tilanneherkkyys ja empatia) kehittäminen edistää oppimista. Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla. Alaluokilla näille taidoille luodaan pohja, kun kertomusten avulla esitellään vuoropuhelun rakenne, näytetään, miten kokemukset voi sanallistaa ja kehitetään kuuntelun taitoa. Yhteistoiminnallisuus nähdään välinearvona pyrittäessä kohti ymmärrystä omasta itsestä ja tietoisuutta ihmisenä olemisesta.

Steinerpedagogiikka painottaa holistista ja kokemuksellista, taiteellista ja esteettistä, aktiivista tai toimintasuuntautunutta oppimista, ikäkausioppimista sekä tiedon syventymistä unen aikana.

2.3.3 Oppiminen eri ikävaiheissa

Steinerpedagogisessa oppimiskäsityksessä erityistä on sen ajallinen ulottuvuus: lapsen ja nuoren ei ajatella oppivan kaikissa ikävaiheissa samalla tavalla: alle kouluikäisen oppimista leimaa jäljittely. Alle seitsemänvuotias lapsi oppii jäljittelemällä lähellä olevia aikuisia. Siksi päiväkodissa ja esikoulussa opettajan itsekasvatuksen merkitys korostuu: opettajan on kehitettävä itseään jäljittelemisen arvoiseksi ihmiseksi. Tämä kyky oppia jäljittelemällä säilyy jopa 9 vuoden ikään saakka. Kyse ei ole behavioristisesta oppimiskäsityksestä; siihen ei liity palkkioita tai rangaistuksia, vaan näkemys, että lapsi jäljittelee luonnostaan aikuisia ja aikuinen pyrkii itseään kehittämällä olemaan mallioppimisen

arvoinen aikuinen.

Simo Skinnarin käyttämä termi pedagoginen rakkaus sopii alakoululaisen oppimista kuvaamaan paremmin kuin perinteisesti steinerpedagogiikassa käytetty termi auktoriteetti. Sana auktoriteetti sekoitetaan helposti autoritääriseen, mistä ei kuitenkaan ole kysymys. Tarkoitus ei ole pelon tai keinotekoisen valta-aseman avulla opettaminen.

Steinerpedagogiikassa käytetään joskus käsitettä tietoisuuden evoluutio. Sillä tarkoitetaan näkemystä, jonka mukaan lapsen ja nuoren terveen kehityksen toistaa ihmiskunnan historian kulttuurikausia, esimerkiksi kolmasluokkalaisen ulottuville pyritään tuomaan muinais-egyptiläisen kulttuurin virikkeitä, kuten mittaamista, viljelyä ja rakentamista. Toisaalta murrosiässä nähdään tapahtuvan samanlainen kuvaannollisten horisonttien laajentuminen kuin renessanssiin ja suuriin löytöretkiin liittyy. Tietoisuuden evoluutio on opettajan työväline, jotta hän osaisi muuntaa opetusaineistoaan ja suhtautumistaan eri-ikäisiin riittävästi, sitä ei opeteta oppilaille.

Steinerpedagogiikassa korostetaan yksilönkehitykseen liittyvien ja kuuluvien kehityskriisien merkitystä yksilön kehittymiselle itsenäiseksi, ajattelevaksi yksilöksi. Keskeinen varhaiskouluajan kriisi on 9-vuotiaan kriisi. Tässä kriisissä lapsi kokee erillisyytensä perheestään ja muusta maailmasta, mikä voi johtaa esimerkiksi suureen yksinäisyyden tunteeseen. Toinen tärkeä kouluajan kehityskriisi tulee murrosiän vaiheessa, jolloin nuori ei ole enää vastaanottavainen ulkopuolisille sielullisuuteen vaikuttaville virikkeille, vaan alkaa rakentaa tähän mennessä vastaanottamaansa ainesta omaksi sielunelämäkseen.

2.3.4 Lähestymistavat ja vaiheittain oppiminen

Vuosiluokilla 1–8 steinerkoulussa on useita oppimista tukevia käytäntöjä: pitkäkestoiset oppilas-opettaja-suhteet, opetuksen rytmittäminen päivä- ja viikko- ja vuositasolla luku-, taito- ja taideaineiden vuorottelu, vuodenaikojen vaihtelu ja erilaiset lukuvuotta rytmittävät juhlat.

Rytmittämisellä pyritään kaikilla vuosiluokilla aktivoimaan oppilaan tarkkaavaisuutta, kehittämään keskittymiskykyä ja sisällönhallintaa. Yksittäisissä oppiaineissa myös oppisisältöjä rytmitetään erityisesti alkuopetuksessa, esimerkiksi kertotauluja opetellaan rytmittämällä kehollisesti. Aiemmin opittuja asioita ja kokemuksia, syvennetään tietoa aiemmin opitun pohjalta, vaihtelemalla itsenäistä, käytännöllistä ja yhteistoiminnallista työskentelytapaa.

Oppiminen tapahtuu aina vaiheittain. Opetus järjestetään niin, että opittavan asian annetaan levätä ennen uuden kokonaisuuden opettelua. Tauon aikana aiemmin opittu tieto alkaa muuttua kyvyksi, joka voidaan myöhemmin nostaa esiin seuraavalla jaksolla tai seuraavana vuonna. Noin neljän viikon pituiset jaksot, jossa oppiainetta opetetaan päivän ensimmäisellä kaksoistunnilla, tukevat vaiheittain oppimista. Samoin oppilaan oman kokemuksen nostaminen esiin uudelleen laajemmassa yhteydessä tukee oppimista. Muistamisen luonteita on erilaisia: rutiinit vahvistavat tilannemuistia, rytmistä muistamista tarvitaan esimerkiksi ulkoa opettelussa. Aktiivista muistiin palauttamista harjoitellaan joka päivä.

Pääasiassa oppimisen vaiheita on kolme: uuden aiheen esittely ja käsittely, sen muisteleminen ja aiheesta keskustelu. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan, ja opettaja ohjaa oppilaita löytämään kokemusten, arviointien ja näkökulmien joukosta synteesin ja löytämään käsitteitä ja tieteellisiä lainalaisuuksia ikäkautensa mukaisesti. Toinen vaihe seuraa pian ensimmäistä seuraavalla tunnilla. Kolmas käsitteenmuodostusta edistävä vaihe voi toteutua joko kolmannella tunnilla tai myöhemmin samana tai jopa seuraavana vuonna.

2.3.5 Oppiminen on päämääräsuuntautunutta toimintaa

Steinerkoulujen opetussuunnitelmarunko on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen perustuu oppilaan omiin, henkilökohtaisiin, kokemuksiin. Kokemuksella tarkoitetaan oppilaan sisäistä suhdetta kohteeseen, joka voi ilmetä esimerkiksi näkemyksenä, tunteena, havaintona tai konkreettisena tilanteena. Kokemuksiinsa nojaten,

vuorovaikutuksessa ympärillä olevien ihmisten kanssa, oppilas muodostaa näkemyksistään käsityksiä ja tulee näin tietoisemmaksi opittavista ilmiöistä ja itsestään. Oppiminen on siten päämääräsuuntautunutta toimintaa, jossa ikäkauden mukaisesti kokemusten havainnoiminen edellyttää tietoista havainnontekoa, omien ajattelutapojensa tunnistamista ja niiden arviointia.

2.3.6 Oppiminen nähdään tiedon jäsentymisenä aiemmin opittuun

Oppiminen nähdään tiedon jäsentymisenä aiemmin opittuun. Oppiminen tapahtuu vaiheittain ja dynaamisesti. Oppitunneilla kuljetaan tästä syystä yhteisöllisestä kokemusten jakamisesta kohti yksilöllistä oppimista, holistisesta koko ryhmän jäsenten kokemusten joukosta kohti pohdintaa oman kokemuksen jäsentymisestä ryhmän jäsenten kokemusten joukkoon. Tällä tavoin oppilas saa mahdollisuuden syventää ymmärrystään, oppia käsitteellistämään kokemuksiaan ja reflektoimaan oppimisprosessiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Toisten kanssa keskustelemalla oppilas tulee tietoiseksi myös omista kokemuksistaan, mikä puolestaan auttaa oppimista. Kieli mahdollistaa kommunikaation, kommunikaatio dialogin ja dialogi itseymmärryksen. Ihmisen minuus siis syntyy vuorovaikutuksessa, jossa oppilas oppii tuntemaan oppisisällön lisäksi myös itseään.

Oppimisessa hyödynnetään oppilaan aiempaa tietoa, taitoa, toimintaa, tunteita, havaintoja ja kokemuksia. Oppilas etenee omista kokemuksistaan kohti sisäistynyttä tietoa ja ymmärrystä. Tässä prosessissa teoria ja käytäntö kytkeytyvät toisiinsa ja antavat oppimiselle ja ihmisenä kasvamiselle merkityksen. Oppimisprosessiin vaikuttavat myös kulttuuri, kieli ja aikaisemmat kokemukset. Yhteistoiminnallinen ja turvallinen oppimisympäristö ja -ilmapiiri nähdään kaiken oppimisen edellytyksenä.

2.3.7 Kehitysvaiheiden ja ikäkauden huomioiminen

Steinerpedagogiikassa korostuu kasvavan ihmisen ikäkauden huomioiminen ja ikäkaudelle tyypillisten kehitysvaiheiden kuvaaminen. Jo 1700–luvun valistusfilosofi Rousseau edusti kehitysvaiheajattelua ja näki lapsen ja aikuisen erilaisuuden. ”Lapsilla on oma omituinen tapansa käsittää, ajatella ja tuntea; mikään ei ole mielettömämpää kuin koettaa niiden sijalle tyrkyttää meidän käsitys-, ajatus- ja tuntemistapaamme”.

Ajatus yleisistä elämänkulkua ohjaavista kehitysvaiheista on paljon Rousseautakin vanhempaa viisautta. Jo Pythagoras ja Hippokrates jakoivat elämän tietyin piirtein erottuviin jaksoihin. Antiikin Kreikassa todettiin, että seitsemäs ja neljästoista ikävuosi muodostavat kasvuiän ratkaisevimmat taitekohdat. Myös keskiajan elämänmuodot ritarilaitos ja katolinen kirkko sovelsivat vanhaa periodijakoa, jossa elämä etenee suurin piirtein seitsenvuotisin askelin. Kunakin ikäkautena ihminen katselee maailmaa kuin eri ikkunasta.

Rudolf Steiner puhui ja kirjoitti paljon seitsenvuotiskausista ja Maria Montessori herkistä kausista. Steinerin mukaan opetusmenetelmät voi valita lapsen kehityksen mukaan. Yksittäinen opettaja havainnoi oppilaiden kehitystä ja olemusta ja pyrkii toimimaan eri tilanteissa luovasti ja tarkoituksenmukaisesti. Koulun opetussuunnitelma ja toimintakulttuuri rakentuvat kehityspsykologisen tutkimuksen avulla.

Steinerpedagogisen opetuksen mukaan ihmisen kehityksessä on havaittavissa niin sanottuja seitsenvuotiskausia. Ensimmäinen ikäkausi syntymästä koulukypsyyteen on tahdon ja toiminnallisuuden kehityksen päävaihetta, jolloin lapsi suurelta osin jäljittelee toiminnassaan aikuista. Kasvun painopiste on fysiologisessa kehityksessä. Aika koulukypsyydestä murrosikään eli 6–7 vuoden iästä 13–14-vuotiaaksi on emotionaalisen kehityksen päävaihetta. Opetuksessa suositaan taiteellista lähestymistapaa, ja kasvun painopistealueena on tunne-elämän kehitys. Kolmannessa kehitysvaiheessa, joka kestää murrosiästä täysi-ikäisyyteen eli 13–14-vuotiaasta 18–21 vuoteen, painottuu omakohtaisen ajattelun kehittyminen. Todellisuudessa lapsen kehitys ei ole yksiselitteistä ja opetussuunnitelmissa kuvattuja yleisiä lainalaisuuksia noudattelevaa. Yksilölliset erot ovat suuria, ja mitä erilaisinta kasvua ja oppimista tapahtuu koko ajan. Steinerpedagoginen opetussuunnitelma huomioi kuitenkin kehitysvaiheiden ja

ikäkausiajattelun perusviisauden. Opetusmenetelmien täytyy muuttua, kun oppilas muuttuu ja kehittyy. Varhaiskasvatuksessa maailmaa tehdään ymmärrettäväksi ensisijaisesti toiminnan avulla. Alakouluikäisen kehitykselle on hyväksi ymmärtää maailmaa enemmän sydämellä. Tällöin opetuksen kannattaa pyrkiä vaikuttamaan erityisesti tunnekokemuksiin. Yläkoulussa maailmaa pyritään ymmärtämään yhä enemmän ajattelulla todeksi. Lahjakkuus kehittyy tietyssä järjestyksessä eikä vaiheiden yli ole viisasta hyppiä.

Kehitysvaiheajattelun peruspainotuksia

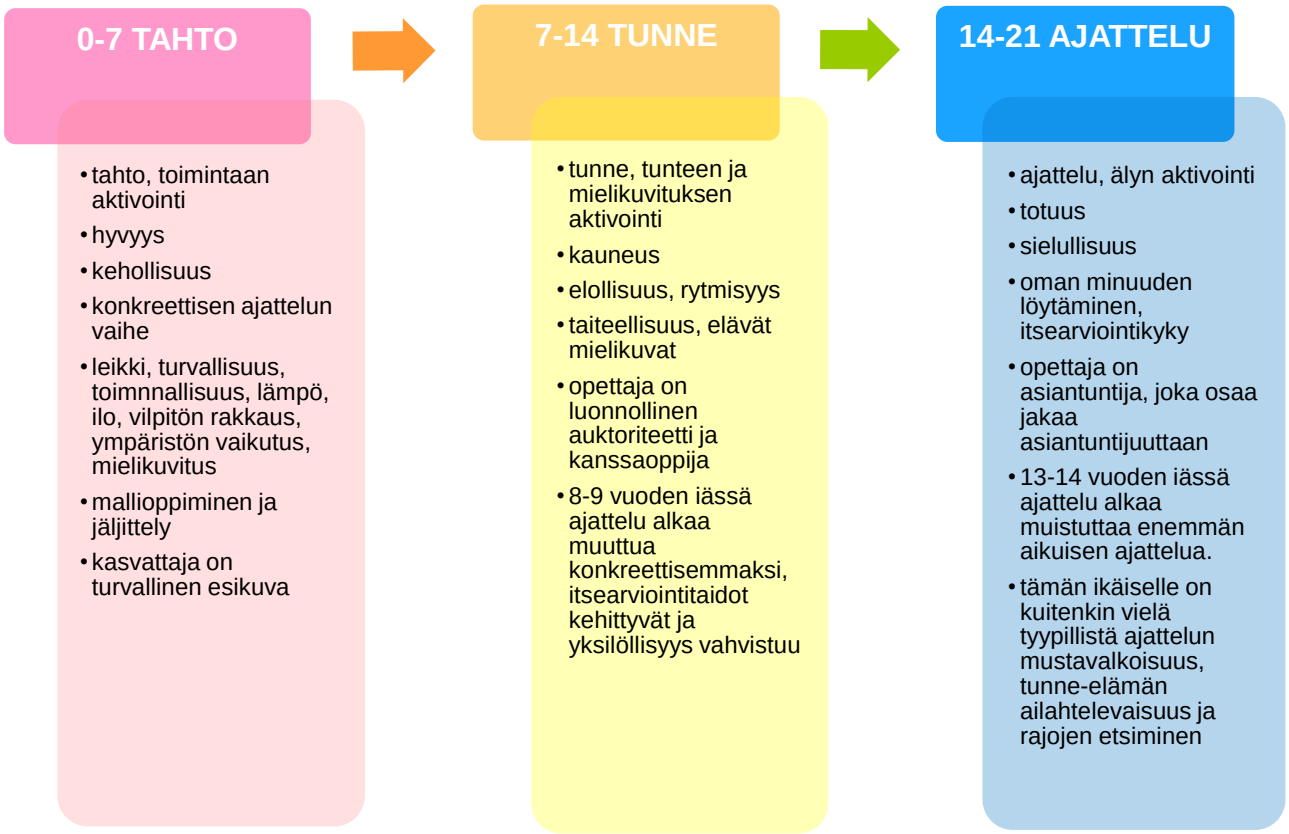

On tärkeää ymmärtää, että alkuopetuksessa oppilaalla on tarve oppia uusia asioita ilman oman mielipiteen muodostuksen pakkoa ja ylemmillä luokilla taas oppiminen tapahtuu nimenomaan keskustelussa, eri näkökulmia tarkastelemalla ja omien oivallusten ja päättelyketjujen kautta. Yläluokilla sen sijaan maailman eettisistä ongelmista on luontevaa keskustella abstraktisti ja yleismaailmallisesti.

Alkuopetuksessa monin kohdin on viisasta hyödyntää vielä oppilaiden jäljittelytaipumusta ja muistia. Parhaiten kasvattava kokonaisvaltainen oppiminen tapahtuu alkuopetuksessa konkreettisesti ja käytännönläheisesti tekemällä asioita. Alkuopetuksen aikana lapsen mielikuvitus ja ajattelu eivät ole samalla tavalla toisistaan eriytyneitä kuin aikuisella. Tällöin keskeistä on aistiminen ja tavoiteltavaa on moniaistinen oppiminen. Arjessa on hyvä olla paljon liikettä, leikkiä ja luontoa. Pulpetin äärellä istuminen ei kehitä monipuolisesti ihmistä.

Steiner luonnehti 12 eri aistia (minäaisti, ajatusaisti, puheaisti, kuuloaisti, lämpöaisti, näköaisti, makuaisti, hajuaisti, tasapainoaisti, liikeaisti, elämänaisti ja kosketusaisti) ja sitä miten aisteja kehitetään eri tavoin eri ikäisten kanssa. Neljää viimeksi mainittua kutsutaan usein alemmiksi aisteiksi ja niitä pyritään aktivoimaan erityisesti esi- ja alkuopetuksessa. Niiden herättämistä (esim. oppitunnin rytminen osa) ja kehittämistä pidetään tärkeänä pohjana kehittyville kognitiivisille taidoille.

Dosentti Taina Kinnusen mukaan nykyisen luonnontieteellisen tutkimuksen pohjalta voidaan puhua jopa reilusta kolmestakymmenestä eri aistista, joista osa on tiedostamattomia ja osa tiedostettuja. Alkuopetuksessa ruokitaan intoa uuden oppimiseen ja hyödynnetään leikin, satujen, ilon ja mielikuvituksen mahdollisuudet. Koska ensimmäisen ja toisen luokan oppilaan ajattelu on konkreettista, tulee myös opetuksen olla konkreettista. Ajattelun taitojen tulee antaa kehittyä

vähitellen. Kolmannelle luokalle tultaessa looginen päättely alkaa vähitellen kehittyä ja toden ja kuvitellun raja vahvistuu. Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on tärkeää. Tästä eteenpäin on kehityspsykologisesti perusteltua vähitellen hyödyntää oppimisessa oppilaiden metakognitiota eli kykyä arvioida omaa suoritustaan. Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää myös mielikuvituksekasta satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa.

3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1 Perusopetuksen tehtävä

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulu toteuttaa kasvatus- ja opetustehtäväänsä osana suomalaista julkista koulujärjestelmää sekä osana kansainvälistä steinerkoululiikettä. Steinerkoulut ovat ensisijaisesti inhimilliseen kasvatukseen tähtääviä yhteisöjä. Steinerkoulut pitävät tehtävänään rikastaa ja monipuolistaa yleistä koulujärjestelmää soveltamalla lapsilähtöistä ja vaihtoehtopedagogista kasvatusajattelua käytäntöön.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun tehtävänä on kaikkien oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen, oppilaiden myönteisen identiteetin rakentaminen ihmisinä ja oppijoina. Koulun tehtävänä on tukea oppilasta oman itsensä ja oppimispolkunsa rakentamisessa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Steinerpedagoginen sivistyskäsitys painottaa sekä ns. sydämen sivistystä että ekologista sivistystä. Kokonaisvaltainen sivistystulkinta sisältää niin ihmisen eettisen sisäisen tilan ja asenteen sekä erilaisen inhimillisen, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kartuttamisen. Opetuksella pyritään myös vastaamaan yhteiskunnallisiin muutoksiin ja reagoimaan ajankohtaisiin tilanteisiin.

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan valtakunnalliset tavoitteet jaottelemalla kolme aluetta:

- Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
- Tarpeelliset tiedot ja taidot
- Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Sekä kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen että tarpeellisten tietojen ja taitojen tulkinnassa näkyy sivistyskäsitys. Steinerpedagoginen sivistyskäsitys korostaa erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmaa sekä kestävää kehitystä ja ihmisen luontosuhdetta.

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt,

joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia on seitsemän ja niillä on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Steinerpedagogisessa opetuksessa valtakunnallisten laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutus rakennetaan lapsen ja nuoren kehitysvaiheisiin ja ikäkausiopetukseen perustuvista tulkinnoista. Laaja-alaisen osaamisen alueita tarkastellaan enemmän persoonallisuuden monipuolisen ja tasapainoisen kehittymisen kannalta kuin esimerkiksi kilpailuyhteiskunnan ja elinkeinoelämän tuottavuusnäkökulmasta.

Steinerkoulun toimintakulttuurissa erityisesti säännölliset opettajankokoukset, kouluyhteisön jäsenten yhteiset tapaamiset eri kokoonpanoissa ja kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö antaa mahdollisuuksia arvioida ja toteuttaa laaja-alaisen osaamisen alueita.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tukevat opetusjärjestelyt, jotka suosivat kiireetöntä, rauhallista ja turvallista ilmapiiriä, aikuisen läsnäoloa, kunnioittavaa, keskustelevaa ja sosiaalista vuorovaikutuksen kulttuuria.

Sekä laaja-alaiset osaamisalueet että monialaiset oppimiskokonaisuudet vahvistavat oppiainerajat ylittävää osaamista ja edellyttävät oppiaineiden ja opettajien välistä tiivistä yhteistyötä.

3.3.1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L1

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

3.3.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L2

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.

Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Seinäjoen seudulla on hyvät mahdollisuudet kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun toteuttamiseen. Oppilaat saavat tutustua oman seudun historiallisiin paikkoihin ja rakennuksiin. Koulun luonnonkaunis ympäristö tarjoaa upeita luontokokemuksia joka ainut välitunti ja luontoretket mm. Kyrkösjärven ja Törnävän ympäristöön lisäävät tarjontaa entisestään. Perinnekylässä esimerkiksi Stundarsissa oppilaat pääsevät tutustumaan siihen, miten ennen elettiin. Oppilaat vierailevat Seinäjoen kaupunginkirjastossa. Oppilaille järjestetään myös teatterikäyntejä Seinäjoen kaupungin teatterissa tai elokuvateatterissa. Yhteisiä taideprojekteja tehdään Seinäjoen kulttuuritoimen kanssa. Koulu tekee myös tiivistä yhteistyötä Piirin alueen kanssa.

3.3.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L3

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

3.3.4 Monilukutaito L4

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

3.3.5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L5

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella

1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa.

2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.

3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä.

4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa.

Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

3.3.6 Työelämätaidot ja yrittäjyys L6

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

3.3.7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen L7

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Toimintakulttuuria kehitetään ilmentämään koulun arvoperustaa, ihmiskäsitystä ja oppimiskäsitystä. Kehittämisen perusedellytys on avoin ja vuorovaikutteinen kaikkia yhteisön jäseniä osallistava keskustelu. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun toimintakulttuurissa korostuvat lapsilähtöisen ja aktivoivan opetuksen oppimisympäristöt ja työtavat. Koulun toiminnassa pyritään vahvistamaan oppilaiden toimijuutta ja aktiivisuutta. Koulun arkea jaksottavat erilaiset projektit, työelämään tutustumiset, leirikoulut ja opintovierailut. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa suositaan toiminnallisuutta ja yhdessä tekemällä oppimista. Oppilaiden kannalta mielekästä oppimista tapahtuu paljon myös koulurakennuksen ulkopuolella, kuten luonnossa, museoissa ja muissa opintokäyntikohteissa.

Oppilaiden vuorovaikutuksen parantamiseen tähtää käytännön apukeino, käytössä oleva KiVa Koulu -ohjelma. Ohjelman tavoitteena on kiusaamisen ehkäiseminen, tehokas puuttuminen kiusaamistilanteisiin ja jatkuva seuranta.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Koulun tavoitteena on luoda kestävää elämäntapaa, osallisuutta, hyvinvointia ja oppimista edistävää toimintakulttuuria. Kehittämistyö ei ole vain opettajakunnan asia, vaan keskeistä on yhteistyö huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aito mukanaolo yhteisön kehittämisessä.

4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu on oppiva yhteisö, jossa kaikki sen jäsenet ovat oppimassa. Huomio ei ole vain oppilaan oppimisessa, vaan myös opettaja on oppimassa. Kyse on yhdessä tekemisestä, kokemuksellisuudesta ja aktivoimista korostavasta toimintakulttuurista. Aktiivinen toiminta ja sosiaalisuus liittyvät yhteen. Pyrkimys on opettajasta, oppikirjoista ja kuuntelua varten järjestetystä opetustilasta kohti lasta ja nuorta. Niin ikään taiteen merkitys mielikuvituksen kehittämisessä korostuu. Koulu on ikään kuin työpaja, johon kuuluvat sekä ulkotyötilat eli luonnonympäristö että erityiset sisätyötilat. Koulu on monipuolinen käden työn, älyn ja taiteen työpaja, joka kehittää tasapainoisia ja aktiivisia ihmisiä huomispäivän yhteiskuntaan.

Steinerkoulujen hallintokulttuurissa pyritään kehittämään jaettua johtajuutta hallintolain ja muun lainsäädännön mukaan Steinerin kehittämän yhteiskunnallisen kolmijäsennysteorian pohjalta. Steiner liitti koulun hallinnon järjestämiseen opettajien pedagogisen opiskelun merkityksen. Tarvittava yhtenäisyys on luotavissa opettajakunnan syventävällä ja tutkivalla pedagogisella työskentelyllä ja yhteisillä tavoitteilla. Näin koulussa voi toimia opettajan asiantuntijuuteen nojaava tasavaltainen kollegio. Oppiva yhteisö tukee sekä opettajan aloitteellista ja luovaa työtä että oppilaan yksilöllistä kehitystä. Asiantuntijaorganisaatiossa johtajuudessa korostuu tunneälyyn perustuva johtajuus. Pedagogisten päätösten pohjana voi olla kollegiaalinen yhteistyö, joka perustuu jokaisen opettajan jatkuvasti kehittyvään asiantuntijuuteen ja itsenäiseen vastuuseen. Myös Steinerin määritelmä opettajankokouksesta jatkuvana ja elävänä yliopistona korostaa säännöllisten pedagogista työskentelyä sisältävien opettajainkokouksien roolia. Sekä hallinnon että pedagogiikan kehittäminen perustuu monipuoliseen ja aktiiviseen sekä yksilölliseen että yhteisölliseen tutkivaan työskentelyyn. Pedagogisen työskentelyn, oman työn säännöllisen arvioinnin ja tavoitteiden pohdinnan lisäksi päätettävistä asioista pyritään saavuttamaan mahdollisimman suuri yhteisymmärrys luovan dialogin avulla. Opetuksen järjestäjät kuvaavat omissa johtosäännöissään pedagogisen hallinnon ja taloushallinnon tehtävien ja vastuiden jaon.

Oppivassa yhteisössä opitaan yhteistyössä ja toinen toisiltaan, hyödynnetään kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatua palautetta ja rohkaistaan myös virheistä oppimiseen.

4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki

Koulussa kunnioitetaan jokaisen oppilaan yksilöllisyyttä ja ainutlaatuisuutta. Yksilöllisyyden kehitys nähdään omaksi itseksi tulemisena ja ydinminuuden vahvistumisena (ks. tarkemmin luku Ihmiskäsitys). Yksilöllisyyden huomioiminen konkretisoituu myös opetusmenetelmissä ja esimerkiksi oppilasarvioinnissa. Toisaalta koulun arjessa ja rakenteissa korostetaan yhteisöllisyyttä ja arvostetaan vahvasti inhimillistä vuorovaikutusta. Myös kasvatus- ja opetustyössä painotetaan vahvasti toisten huomioimista, niin sanottua sydämen sivistystä. Esimerkiksi taiteen, kädentöiden ja mielekkäiden toiminnallisten projektien avulla voidaan ilmaista tunteita, avartaa mielikuvitusta ja oppia tulkitsemaan muita ihmisiä, elämää ja maailmaa eli lisätä yleistä suvaitsevaisuutta ja hyvinvointia. Myös draamapedagogiikkaa hyödynnetään runsaasti. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioon ottamista.

Kaikenlaiseen kiusaamiseen ja syrjintään kiinnitetään erityistä huomiota ennalta ehkäisevästi arjen tilanteissa. Näkyvän kiusaamisen lisäksi pyritään tietoisesti havainnoimaan ja tunnistamaan ns. näkymätöntä kiusaamista. Tällöin kyse ei ole esimerkiksi käsiksi käymisestä, tavaroiden piilottelusta ja nimittelystä, vaan esimerkiksi siitä, kun jonkun puheen päälle puhutaan, jonkun tullessa paikalle luodaan merkitseviä silmäyksiä tai huokaillaan kuuluvasti, jonkun jutuille ei naureta,

jonkun keskustelunavauksiin ei tartuta, jollekin ei kohdisteta puhetta tai jostakusta puhutaan takanapäin pahaa. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa KiVa Koulu -hanke ja muut arjen hyvinvointia ja turvallisuutta lisäävät ohjelmat tarjoavat monipuolisesti keinoja kiusaamisen vähentämiseksi.

Kiusaamisen havaitsemista ja varhaista puuttumista auttaa, jos sekä oppilaat, opettajat että vanhemmat tuntevat hyvin toisensa. Pysyvät kasvatussuhteet ja johdonmukainen luokkayhteisön ryhmäyttämistyö helpottavat kiusaamisen ehkäisemistä. Alaluokilla steinerkoulun opettajat myös keksivät ja kertovat moraalitarinoita. Näiden niin sanottujen sosiaalisten tarinoiden etuna on hienovaraisuus, eli niissä ei ole vaarana satuttaa ketään, eivätkä ne ole osoittelevia. Vaikka moraalitarinat eivät liity suoraan luokan sen hetkiseen tilanteeseen ja tapahtumaan, ne ovat käytännössä monesti osoittaneet vaikuttavuutensa. Moraalitarinat ovat osa alaluokille painottuvaa mielikuvaopetusta. Kyseessä on lapselle ominainen tapa oppia ja omaksua asioita.

Turvallisuutta ja hyvinvointia arjessa edesauttavat koko koulun yhteisöllisyys ja osana sitä vanhempien vahva rooli osana yhteisöä. Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät myös esimerkiksi yhteistyö luokkien välillä, rikas ja monipuolinen juhlatraditio, oppilashuollon toimivuus sekä koulukohtaisesti hyvin rakennettu hyvinvointisuunnitelma.

4.2.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Opettaminen ymmärretään yhä enemmän yhteistyöksi. Opetusta toteutetaan myös yhdessä muiden opettajien ja yhteistyötahojen kanssa ja oppiainerajoja murtaen. Näin etsitään opettajia inspiroivia luovia työtapoja sekä oppilaiden ymmärrystä ja toimintaa aktivoivaa opetusta. Koulun toimintakulttuuria kehitetään suuntaan, jossa koulun arkea läpäisevät yhä vahvemmin taide, leikki, draama, luonto, työn tekeminen, aito yhdessä oppiminen, vuorovaikutus ja kohtaaminen. Työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan myös yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään ikäkauden mukaisesti vuorovaikutusta ja oppilaiden aktiivista toimintaa lisäävästi. Vuorovaikutuksen ja monipuolisen työskentelyn kulttuuria kuvataan tarkemmin oppimisympäristö ja työtavat -kohdissa.

4.2.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Paikallinen ja globaalinen kohtaavat niin näkemysten kuin toimintatapojen tasolla. Kulttuurienvälinen ymmärrys, kunnioitus ja vastuullisuus kehittyvät yhteisössä, jossa yksilöt voivat esittää näkemyksiään keskustelevassa ilmapiirissä. Dialogisuus ja yhteistoiminnalliset menetelmät edistävät kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja toteutumista. Koulu ymmärtää olevansa osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa erilaiset kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa. Oppiaineiden lisäksi jokaisella ihmisellä on oma kielensä ja tapansa käyttää kieltä. Kieli mahdollistaa kommunikaation, kommunikaatio dialogin ja dialogi itseymmärryksen.

Toisaalta myös näkemys siitä, että oppiminen on kokemaan oppimista, kertoo siitä, että oppilaan on löydettävä oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellinen yhteys. Tällöin tieto on jossain muodossa jo olemassa sekä oppijassa itsessään että maailmassa, ja tämä yhteys on löydettävä, jotta ihminen voisi oppia. Oppimisella ei tarkoiteta pelkästään jonkin asian oppimista tai jonkin asian tekemään oppimista, vaan myös oppia olemaan ihminen, toteuttamaan itsessään oleva ihminen.

Kokemus on sitä monipuolisempi mitä tietoisempi oppilas on kohteesta. Kokemus on sitä monipuolisempi, mitä paremmin hän pystyy kertomaan kieleen liittyvästä konkreettisesta, itseään koskevasta tapahtumasta.

Kielitietoisuudella tarkoitetaan ihmisen käsitystä siitä, mitä kieli on ja miten se vaikuttaa ihmiseen. Kielitietoisuuteen sisältyy täten ymmärrys kielen merkityksestä ”maailman hahmottamisen välineenä sekä yksilön ja kansakunnan identiteettiä rakentavana voimana”.

Myös vallan näkökulma kuuluu kielitietoisuuteen. Kielestään tietoinen ihminen pystyy kertomaan ja selittämään ajatuksiaan muille ihmisille ymmärrettävällä tavalla; tämän vuoksi kielitietoisuus on kansalaistaito, jota ilman ihminen on johdateltavissa ja hallittavissa. Kielikin pitää osata kyseenalaistaa, jotta ihminen kykenee kiistämään ja väittämään vastaan, ylipäätään olemaan kriittinen lukemilleen teksteille. Valtanäkökulma liittyy maailman hahmottamisen sisälle. Kun ihminen osaa tarkastella kieltä ja kielenkäyttöä kriittisesti, hän myös oivaltaa kielen vallan itseensä ja näkee yhteyden oman maailmankuvan ja identiteetin muokkaajana. (Nykyään kielitietoisuuteen on liitetty myös ajatus kielenkäyttäjän läheisestä suhteesta kieleen, ja kielestään tietoinen ihminen ”on herkkä oivaltamaan ja tietoisesti havaitsemaan ihmiskielen luonteenomaisia piirteitä ja sen käyttöä ihmisten kanssakäymisessä”).

Kielitietoisuuden laajentamiseen kuuluu olennaisena osana oppijakeskeisyys sekä keskustelu ja tätä kautta ”kielellisten asioiden keksiminen ja löytäminen”. Tätä varten oppilaan pitää pystyä liittämään kieli ja kulttuuri yhteen. Kielitietoisuus, sen kehittyminen ja oppilaslähtöisyys liittyvät tiiviisti toisiinsa.

Kielitietoisuuden laajentamiseen liitettynä asian voi ilmaista niin, että oppilaslähtöisyys ja keskustelu linkittyvät toisiinsa ja ottamalla ne huomioon on mahdollista laajentaa kielitietoisuutta.

4.2.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Steinerkoulujen perustaminen ja ylläpito itsessään on aktiivista kansalaistoimintaa. Myös steinerkoulun matalahierarkinen hallinnollinen ja pedagoginen kulttuuri korostaa yksilöiden aloitteellisuuden ja aktiivisuuden merkitystä. Aikuisten aktiivinen elämänasenne ja toiminta voivat osaltaan tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi toimijaksi.

Koulussa pyritään luomaan oppilaille tilaisuuksia vaikuttaa ja edistetään oppilaiden osallistumista. Suositaan oppilaiden osallistamista ikävaiheen mukaisesti esimerkiksi oppituntien, oppimiskokonaisuuksien, oppimisympäristöjen ja juhlien suhteen. Demokraattisuutta ja osallisuutta tukevaa toimintaa ovat myös vertaissovittelu ja erilaiset vertaiskerhot. Koulun toimintakulttuurissa varmistetaan, että oppilaiden ääni kuuluu muutenkin kuin vain oppilaskuntatoiminnan kautta. Oppilaskuntatoiminta on yksi luonteva väylä eri ikäisten oppilaiden demokratian, yhteistyön ja vaikuttamisen taitojen harjoitteluun. Alaluokkien oppilaille myös oma luokkayhteisö on tuttu ja turvallinen kenttä, jossa harjoitellaan demokraattista vuoropuhelua sekä tuetaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia. Aktiivisuutta suunnataan koulun toiminnan kehittämisen ja oman yhteisön hyvinvoinnin lisäksi laajempaan vaikuttamiseen, oikeudenmukaisuuteen ja hyvinvointiin tähtääviin projekteihin.

Keskusteleva opetus tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutteisen ja innostavan ilmapiirin luomiseen. Mitä isompia oppilaat ovat, sitä tärkeämpää on, että toimintakulttuurissa ei keskitytä liikaa kuunteluun perustuvaan oppimiseen, hiljaa olemiseen ja että tuetaan riittävästi kyselemistä. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa ovat tärkeitä globaalissa maailmassa toimimisen taitojen kehittymiselle.

4.2.6 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppivassa yhteisössä kaikki sen jäsenet oppivat toisiltaan. Aikuisten esimerkin voima on merkittävä kestävän elämäntavan rakentumisessa.

Koulun tavoitteena on vähentää ympäristökuormitusta ja samalla lisätään oppilaiden osallisuutta ja ekososiaalista sivistystä. Myös yhteistyö eri ympäristöjärjestöjen kanssa tukee ja monipuolistaa luonto-, ympäristö- ja ilmastoaiheiden käsittelyä. Alaluokkien oppilaille välitetään yksinkertaisuudessaan puhuttelevia tapoja (esimerkiksi Roska päivässä -liike, energiansäästöviikko) toimia kestävän kehityksen hengessä. On tärkeätä osoittaa, miten jokaiselle mahdolliset pienetkin teot vaikuttavat kokonaisuuteen. On tärkeätä, että koulutasolla konkretisoidaan ympäristökasvatukseen ja kestävän elämäntapaan liittyvät toimenpiteet yhteisellä työskentelyllä.

4.2.6.1 Oppiva yhteisö

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Sen rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Opetusta eheytetään, toiminta on oppilaslähtöistä ja se vahvistaa oppilaiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja elinikäiselle oppimiselle. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä kotien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yrityselämän kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Oppilaita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

4.3.1 Oppimisympäristöt

Koska oppimista tapahtuu kaikkialla, on oppimisympäristökin kaikkialla. Oppilaiden kannalta mielekkäintä oppimista tapahtuu paljon koulurakennuksen ulkopuolella, kuten internetissä ja muissa medioissa, kaverien ja sosiaalisen median kautta sekä harrastuksissa ja kerhoissa. Tiedon hankkiminen ja tuottaminen on demokratisoitunut. Yksityiskohtaisen tiedon opettamisella ei ole aiempaa merkitystä, koska se on kenen tahansa saatavilla ja milloin tahansa esiin näppäiltävissä. Merkitystä on sen sijaan kokemuksellisella ja viisautta lähestyvällä tiedolla. Koulun arvo oppimispaikkana tulee keskeisesti sen kyvystä synnyttää oikeita sosiaalisia ryhmiä. Ryhmien syntyminen on kasvatuksen yhteisöllisyyden ehto.

Se, että yksilön oppiminen tapahtuu perheen, vertaisryhmien, median, työn, koulun ja vapaa-ajan organisaatioiden yhteydessä, vain korostaa oppimisen sosiaalista luonnetta. Steinerkoulu pyrkii suosimaan oppimisympäristöjä, joissa päästään irti perinteisestä pedagogiikasta, jossa opettaja puhuu luokan edessä ja oppilaat istuvat pulpettien äärellä edessään joko paperiset tai sähköiset oppikirjat. Odotukset oppilaiden osallistumisesta ovat erilaiset sen mukaan, istuvatko oppilaat riveissä kasvot edessä seisovaan opettajaan päin vai esimerkiksi kaaressa niin, että he näkevät toisensa.

Pyritään luomaan rauhallinen, kiireetön ja turvallinen oppimisympäristö. Luovassa oppimisprosessissa huomioidaan hautomisen ja kypsyttelyn merkitys. Rakennetaan oppimisympäristöä, joka mahdollistaa ikävaiheen mukaista ohjattua vapauteen kasvamista. Oleellista on luovuuteen kannustava ilmapiiri ilman virheiden tekemisen ja arvostelun pelkoa. Oppimisympäristö voi olla sekä esteettisesti että älyllisesti innostava. Hyvään oppimiseen ja harjoitteluun liittyy sekä kyky nauttia tekemästään että sisäinen motivaatio.

Koulu ja koulussa käsitellyt asiat ovat osa elämää. Steinerkoulussa kehitetään oppimisympäristöä esimerkiksi murtamalla itsestään selväksi miellettyjä ennakko-oletuksia siitä, millainen on luokkahuone.

Muutamia esimerkkejä oppimisympäristön muuttumisesta

- ennen luokkahuone oli sisällä, nyt ulkona
- ennen luokkahuoneessa oli pulpetteja, nyt on tilaa toiminnallisuudelle
- ennen oppilaat istuivat tunneilla, nyt liikkuvat
- ennen oppilaat opiskelivat oppikirjojen avulla, nyt he valmistavat oppimateriaalia itse hyödyntäen tiedonhankinnassa ikäkaudelle sopivia välineitä
- ennen opettaja seisoi luokan edessä, nyt opettaja on oppilaiden mukana osana oppimisprosessia

Oppimisympäristön luomisessa huomioidaan myös ikäkausipedagogiset perusteet. Steinerpedagogisessa alkuopetuksessa kehitetyllä muunneltavalla luokkatilalla eli niin sanotulla penkkipedagogiikalla, jossa pulpeteista on luovuttu kokonaan, päästään tilan monipuoliseen käyttöön ja siinä liikkeen, leikin ja toiminnan kautta tapahtuvaan oppimiseen. Alaluokilla korostuu opetuksen konkreettisuus. Pulpetissa istuminen ei ole alkuopetusikäiselle kovin luonteva tapa opiskella, eikä se kehitä monipuolisesti lapsen kehollisia aisteja ja taitoja.

Teollisen yhteiskunnan aikana luotu koulun muoto ja perinteinen luokkahuone ja sen perinteinen järjestys pulpettiriveineen ei tue oppilaan aktiivisuutta eikä oppilaiden välistä yhteistyötä. Tällainen oppimisympäristö voi toisinaan olla tarkoituksenmukainen, mutta usein se ruokkii niin sanottua hiljaisuuden pedagogiikkaa sekä oppilasta passivoivaa opettajan ja oppilaan keinotekoista valtasuhdetta. Oppimisympäristöä kehitettäessä huomioidaan, että opettajajohtoinen asetelma on osa koulun piilo-opetussuunnitelmaa, jolla kasvatetaan oppilaita sopeutujan rooliin.

Ideaali oppimista tukeva tila olisi perinteistä luokkatilaa avarampi, läpinäkyvämpi, valoisampi ja muuntelukykyisempi. Osallistavassa ja aktivoivassa oppimisympäristössä ei välttämättä ole erillisiä käsityö-, tietokone- ja muita luokkia, vaan on isoja yhtenäisiä opetustiloja, joissa on pajatyöskentelyyn ja ryhmätöihin kutsuvia pisteitä. Tietotekniikkaa, lähdeaineistoa, savea, maaleja ynnä muuta olisi helposti käytettävissä. Tila rohkaisee eriyttämiseen. Samaan aikaan voi olla tutkielmatyöskentelyä ja draamaprojektia tai muuta taiteellista työtä.

Steinerpedagogiikassa estetiikan merkitys näkyy myös siinä, että rakennetun ympäristön väreihin, materiaaleihin ja muotokieleen kiinnitetään erityistä huomiota. Tärkein osa oppimisympäristöä ovat kuitenkin ihmiset – sekä aikuiset että lapset. Sisätiloja pyritään täydentämään luonnonympäristöllä, kuten puutarhalla, kasveilla ja eläimillä.

Ihmisenä kasvamiselle ja hyvinvoinnille on ensiarvoisen tärkeätä luonto, metsä, puutarha, majojen rakentaminen ja puissa kiipeily. Järkevää ja luontosuhdetta rakentavaa tekemistä oppilaille voi olla esimerkiksi puutarhan- ja maanhoito. Eläimet, puutarha ja kasvihuone ovat monelle steinerkoululle vaikeasti toteutettavia hankkeita. Pienimuotoisempi ja helposti toteutettava oppimisympäristöä rikastava hankinta voi olla jo esimerkiksi akvaario. Se tarjoaa esteettisen kokemuksen, ja sen hoitaminen opettaa oppilaille luontevalla tavalla vastuunottoa. Oppimisympäristöä laajennetaan esimerkiksi puutarhatyöskentelyllä ja koulun ulkopuolista elämää retkien ja järjestettyjen tutustumiskäyntien muodossa.

Konkreettinen kestävään elämäntapaan kasvaminen edellyttää oppimisympäristön laajentamista luonnonympäristöön. Oppimista ja hyvinvointia tukevassa oppimisympäristössä on käytössä esimerkiksi puita ja pensaita, joiden oksista lapset voivat rakentaa majoja, sekä kallioita ja luolia, joilla lapset voivat kiipeillä ja joihin he voivat piiloutua. Ideaalitapauksessa on sekä viljeltyä että viljelemätöntä luonnonympäristöä, eläimiä ja puutarha.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä huomioidaan luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutukset. Luontoympäristö ja viheralueet vähentävät esimerkiksi ylivilkkauden oireita. Lisäksi luonnonympäristössä stressistä, älyllisestä, tunneperäisestä ja fyysisestä kuormituksesta palautuminen on nopeampaa kuin rakennetussa ympäristössä.

Oppilaiden tervettä kasvua voidaan edistää hyödyntämällä oppimisessa monipuolisesti koulun lähiympäristöä, kuten urheilukenttiä, metsiä ja peltoja. Kun metsä ja luonnonympäristöt ovat keskeistä oppimisympäristöä, on paremmat mahdollisuudet, että oppilaille kehittyy ymmärrys esimerkiksi metsän sisäisestä arvosta ja luonnon kauneudesta. Tällöin luonto koetaan itsessään arvokkaaksi ja esimerkiksi ilmansaasteiden takia sukupuuttoon kuolevan lajin kohtalo ymmärretään huonoksi asiaksi, vaikka sillä ei olisikaan merkitystä ihmislajin etujen ja välineellisten arvojen näkökulmasta. Kasvatuksessa kysymys on myös sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, jossa hyödynnetään lasten keskinäistä vuorovaikutusta.

Oppimisympäristöä monipuolistetaan ja oppiainerajoja murretaan oppilaiden ikävaihe huomioiden isoilla näytelmäprojekteilla, erilaisilla kotimaahan ja ulkomaille suuntautuneilla kulttuurimatkoilla, retkillä ja leirikouluilla. Erityisesti perusopetuksen viimeisillä luokilla monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työskentelytapoihin kuuluvat myös työharjoittelut ja muut koulun ulkopuolisten tahojen kanssa toteutettavat projektit. Ylemmillä luokilla kiinnitetään huomiota siihen, miten lähiopetusjaksot ja ympäristössä tehdyt jaksot nivoutuvat suunnitelmallisesti toisiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi. Opintovierailuja järjestäessään opettajat pyrkivät tekemään yhteistyötä muiden opettajien kanssa,

linkittävät vierailun sisältöjä muuhun opetukseen ennen ja jälkeen vierailun. Opintovierailuja ei ole tarkoitus jättää koulun muusta toiminnasta irralliseksi kivaksi retkipäiväksi.

Steinerkoulujen suosimia oppimisympäristöjä ovat koulun sijainnin ja olosuhteiden mukaisesti esimerkiksi

- metsät
- pellot
- puutarhat
- kirjastot
- museot
- tiedekeskukset
- liikuntapaikat
- yritykset ja järjestöt
- teatterit ja konserttisalit

Myös tieto- ja viestintäteknologia on steinerkoulussa yksi perusteltu oppimisympäristö ja työkalu muiden joukossa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään tarkoituksenmukaisella tavalla oppimisympäristön monipuolistamiseen, oppilaiden osallisuuden ja yhteisöllisen työskentelyn lisäämiseen. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Tällöin varmistetaan kaikkien oppilaiden mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Toisaalta steinerkoulu tarjoaa lapsille aikuisen läsnäoloa, inhimillistä kohtaamista ja tervehdyttävää vastapainoa digitaaliselle kone-elämälle. Toisaalta steinerkoulu ei halua eristäytyä elämään omaa elämäänsä ja sivuuttaa sitä todellisuutta, jossa ihmiset nykyään elävät. Koko teknisessä kulttuurissa kyse on kuitenkin välineestä eikä itsetarkoituksesta, ja käyttö määräytyy kulloistenkin tavoitteiden mukaan. Esimerkiksi sosiaalinen media itsessään ei ole hyvä eikä paha.

Koulun tieto- ja viestintäteknologista toimintakulttuuria rakennettaessa huomioidaan peruslähtökohdat:

– Miten tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia verkkoympäristöjä hyödynnetään opetusmenetelmänä?

– Mitä tieto- ja viestintäteknologisia taitoja ja valmiuksia oppilas tarvitsee jatko-opintoja ja työelämää silmällä pitäen?

Perusopetuksessa opittavia, elämässä tarvittavia, perustaitoja ovat esimerkiksi tietokoneen vastuullinen hyöty- ja viihdekäyttö, kymmensormijärjestelmä ja tekstinkäsittely sekä tiedonhaku. Esimerkiksi kolmas-neljäsluokkalaisten on hyvä hallita nettietiketti ja hyödyllistä välillä pitää ohjatusti myös mediapäiväkirjaa. Oppilaat tekevät havaintoja ja päätelmiä suhteestaan digitalisoituneeseen maailmaan. Mediapäiväkirja havainnollistaa jokaisen koneella viettämää aikaa ja avaa luokassa mahdollisuuksia hyviin keskusteluihin elämäntavoista ja hyvinvoinnista.

Perusasioita 4–6. luokalla ovat monipuolinen tiedonhaku ja tekstin- ja kuvankäsittely. Koulun tukee mediakielitaidon kehittymistä. Tähän kuuluvat sekä sosiaalinen, kriittinen että luova mediaosaaminen. Sosiaalisella alueella ovat esimerkiksi vastuullisuus median käytössä eli nettietiketti, vuorovaikutus- ja dialogitaidot ja median yhteisöllinen käyttö esimerkiksi oppimisympäristöissä.

Kriittistä mediaosaamista ovat median roolin, tehtävän ja vaikutusten kriittinen arviointi, mediasisällön lähteiden arviointi, median erilaisten kaupallisten ja ideologisten tarkoitusten ymmärtäminen ja tietoturvakysymykset. Näiden taitojen harjoittelu puolestaan painottuu luokille 7–9. Luovan mediaosaamisen alueelle kuuluvat esimerkiksi sisällöntuotanto ja oman ilmaisun kehittäminen.

Steinerkoulussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa opetuksessa viisaasti mutta ei pääasiallisena opetusmenetelmänä. Tietotekniikkaa ja mediaa käytettäessä pyritään siihen, että oppilas on mahdollisimman usein aktiivinen toimija ja uuden luoja, harvemmin passiivinen vastaanottaja.

Steinerkoulu opettaa teknologian perustaidot ja vastuullisen käytön, huomioiden kuitenkin asioiden loogisen järjestyksen. Ensin harjoitellaan aitoa toisten huomioon ottamista ja sosiaalisia taitoja ja vasta sen jälkeen digitaalisia vuorovaikutustaitoja. Ensin opitaan rikkaaseen luku- ja kirjoitustaitoon ja vasta sen jälkeen keskitytään tietoteknisiin viestintä- ja mediataitoihin. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Erilaisten sähköisten opetusmenetelmien kehittämishankkeet, opetusmateriaalien pilvipalveluiden ja digitaalisten opetuspelien hyödyntäminen soveltuvat steinerkoulussa luontevimmin yläluokille.

4.3.1 Työtavat

Steinerkoulujen työtapoja kuvaavat sanat: monipuolisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja moniaistisuus. Suositaan oppilasta aktivoivia työtapoja, yhteistoiminnallisuutta sekä mielikuvitusta kehittävää ja tutkivaa oppimista. Työtapojen valinnassa korostuvat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmat ja eri ikäkausiin ja erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvat työtavat. Opetusta eheytetään oppiaineiden integraation avulla. Oppilaan yksilöllisyys huomioidaan eriyttämällä opetusta tarpeen mukaan.

4.3.2 Leikki, draama ja teatteri

Tärkeä osa lapsi- ja elämälähtöistä ajattelua on leikki. Erityisesti steinerpedagogisessa alkuopetuksessa leikki on osa rikasta toiminnallista ja luovaa oppimista. Lapsen maailma täyttyy leikistä ja mielikuvituksesta. Aikuisen tehtävä on turvata lapsen mahdollisuus kiireettömään leikkiin. Hyvä arki rakentuu siis leikistä, jossa on vapautta, iloa ja mielikuvitusta.

Leikki on mielenterveyden suoja ja vahvistaja. Myös aivotutkija ja emeritusprofessori Matti Bergström selventää, miten juuri vapaassa leikissä kehittyy aivojen mahdollisuuspilvi ja mielikuvituksesta tehdään todellisuutta.

Leikki on lapsen tapa olla maailmassa ja oppia. Siksi steinerpedagogiikassa pyritään hyödyntämään erilaiset leikin muodot. Roolileikit, sääntöleikit, rakenteluleikit, erilaiset fröbeliläiset sovellukset sekä näytelmälliset leikit, kuten satuleikit, draama ja pedagoginen nukketeatteri, ovat varhaiskasvatuksen lisäksi erityisesti alkuopetuksessa aktivoivaa osallisuutta ja hyvinvointia lisäävä mahdollisuus.

Läheistä sukua leikille on draamakasvatus. Draamapedagogiikkaa voidaan hyödyntää kaikilla luokka-asteilla. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä, toisten huomioon ottamista, läsnäoloa, itsetuntemusta ja kulloinkin opiskeltavaa aihetta. Sekä draamakasvatus että teatteritaide soveltuvat erinomaisesti esimerkiksi historian opetuksen elävöittämiseen. Pienikin draaman keinoin tapahtuva demonstraatio rikastaa oppimista. Varsinaisesti esitykseen tähtäävä laajempi teatteritaideproduktio toteutetaan steinerkouluissa usein viidennellä, kahdeksannella luokalla.

4.3.3 Taiteellinen toiminta, kerronta ja kuvaopetus

Steinerkoulussa taide on keskeinen osa toiminnallisuutta ja tekemällä oppimista. Opetuksen käytäntö pyritään perustamaan luovaan ja taiteelliseen prosessiin. Steiner, Freinet ja muu vaihtoehtopedagoginen kasvatustraditio korostavat, ettei luovan ilmaisutaidon merkitystä voi yliarvioida ja että taiteelliselle ilmaisulle kuuluu tärkeä rooli opetuksessa. Musiikilla, laululla, piirtämisellä, maalaamisella, näyttelemisellä, nukketeatterilla ja monella muulla taiteellisella ilmaisutavalla on erityinen merkitys ihmisen tunne-elämän, sielullisen tasapainon, itseluottamuksen ja luovuuden kehitykselle.

Steinerkoulu pyrkii toimintakulttuurillaan tukemaan humaanin ihmisyyden rakentamista sekä synnyttämään oppilaissa kiinnostusta ja rakkautta taiteisiin ja kulttuuriin. Ihmisestä tulee kokonainen ihminen musiikin, kuvataiteen, kirjallisuuden, teatterin ja draaman avulla. Taide on tunne-elämän kehittäjä, mielikuvituksen rikastuttaja, sosiaalisuuden vahvistaja sekä pohjan luoja itsenäiselle ajattelulle ja itsetuntemukselle.

Taidekasvatuksella pyritään kehittämään laadullisten erojen tajuamista, joka on arvostelukyvyn perusta. Erillisten taideaineiden lisäksi taidetta pidetään tärkeänä työtapana ja ilmaisun välineenä kaikissa oppiaineissa. Steinerkoulussa opettajan tehtävänä on itsekin pyrkiä olemaan eräänlainen opetustaiteilija ja saamaan koko oppimistilanteen luovaksi ja taiteelliseksi tapahtumaksi. Steiner kirjoitti paljon kasvatustaiteesta ja korosti taiteen merkitystä sekä ihmisenä kehittymiselle että myös koko ihmiskunnalle.

Taide eri muodoissaan on hyvinvointia lisäävä tekijä niin koulussa kuin muussakin elämässä. Sekä taiteen tekeminen että taiteen kokeminen on ihmisen koko persoonallisuuden kasvua rikastavaa. Taiteen laadullinen ja moraalinen ulottuvuus auttaa kehittämään moraaliaistiamme. Etiikka ja estetiikka ovat toisiinsa kietoutuneita. Steinerkoulun oppimisympäristöissä ja työtavoissa näkyy pyrkimys taiteellistaa ja estetisoida koulutyötä, tukea luovuutta ja mielikuvitusta.

Taide on moninainen työtapa ja opetusmenetelmä. Taide on myös ilmapiiriä, tilanneherkkyyttä, luovaa ja ainutkertaista, jotakin, mitä on vaikea samankaltaisena toistaa. Taiteen määritelmä on avara. Esimerkiksi oppilaiden esitelmistä rakentuva eläimiä käsittelevä opetuskokonaisuus on taiteellinen, koska oppilaat ovat innostuneita ja luovia toimijoita. Taiteellista on myös se, jos opettaja kertoo elävästi ja kuvailevasti ilman muistiinpanoja härästä, sen elinympäristöstä ja ulkonäöstä: sen niskan mahtavasta voimasta ja puskevista sarvista. Tämän jälkeen oppilaat piirtävät härän. Toisella oppilaalla työ on tarkkaa ja taidokasta: härkä on piirretty kauniisti ja siististi aitaukseen seisomaan. Toisen kynä melkein savuaa. Härkä puskee voimalla puuta. Työ on voimakasta ja nopeaa, mutta siinä voi nähdä härän voiman ja melkein kuulla härän mylvinnän. Esimerkistä tekee taiteellisen se, että oppilaat ovat omakohtaistaneet opittua taiteellisesti itse tekemällä eli tässä tapauksessa piirtämällä. Lisäksi opettajan kuvailu on puhutellut oppilaiden mielikuvitusta, ja he ovat liittäneet aiheeseen omaa persoonallisuuttaan, mikä näkyy myös piirustusten erilaisuudessa. Oppilas on siis kokenut taidetta ja tehnyt taidetta. Epätaiteellisessa opetuksessa olisi käyty kirjasta läpi faktat: missä härkä elää, mitä lajia se on ja mitä syö. Lisäksi olisi katsottu härän kuva tai ehkä pätkä jotakin aiheeseen liittyvää luontodokumenttia. Oppilaiden aiheesta tekemät tehtävät ja tuotokset olisivat keskenään hyvin samanlaisia.

Kysymys ei ole vain erillisistä taideaineista ja niiden määrästä vaan koko opetuksen taiteellistamisesta. Alkuopetuksessa taidetta on esim. opettajan elämyksellinen ja oppilaiden mielikuvitusta ja ajattelua herättävä tarinankerronta. Oppilas vahvistaa mielikuvitustaan luomalla vahvoja sisäisiä kuvia.

Taiteen tuominen mukaan oppimisprosessiin lisää oppilaiden osallisuutta, hyvinvointia ja yleensä myös intoa ja motivaatiota. Opettaja kertoo alaluokilla esimerkiksi elävästi jonkin historiallisen tapahtuman tai vaikkapa tutustuttaa oppilaat Kalevalan tarinoihin. Tällöin aihetta voi syventää niin, että oppilaat esimerkiksi maalaavat itseä kiehtovan kohtauksen kuullusta. Oppilaat voivat myös näytellä jonkin tapahtuman muistinsa ja ymmärryksensä pohjalta. Alaluokilla opetellaan niin lukemaan ja laskemaan kuin neulomaan ja piirtämäänkin elävästi kerrottujen opetuskuvien avulla.

4.3.4 Tutkiva oppiminen

Tutkiva oppiminen mahdollistaa astumisen totutun ulkopuolelle, riskin oton, epäonnistumisista oppimisen ja näiden kautta mielenkiinnon heräämisen maailman ilmiöitä kohtaan. Alaluokilla on tarkoituksenmukaista tukea leikkiä ja pyrkiä mielikuvitusta kehittävään oppimiseen. Etsitään oppilasta motivoivia, kullekin oppilaalle sopivia luovuutta tukevia tapoja oppia. Tutkiva oppiminen toteutuu erityisen hyvin monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa, jokaisessa oppiaineessa oppilaiden kysymykset huomioidaan ja niitä pohditaan. Tutkivassa oppimisessa on aina kyse ajattelemaan oppimisesta, jota kohti kuljetaan alaluokkien mielikuvitusta ja leikkiä tukevasta opetuksesta kohti yläluokkien ajattelua harjoittavaan opetukseen.

Koska tavoitteena opetuksessa on kasvattaa maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, ei vain maailmassa eläviä ihmisiä, tarvitaan ajattelua, jossa on sisältöä. Sisällöllinen ajattelun taito tarkoittaa kykyä arvioida ympärillä olevaa maailmaa. Ilman taitoa arvioida ympäristöään ihminen ei pysty muuttamaan elinpiiriään. Tämän vuoksi filosofinen

keskustelu, tutkiminen ja asioiden perusteellinen pohdinta on sekä koulun työtapa että opetuksen alue ja että opetuksen tavoitteena on oppilaan sekä moraalinen että persoonallinen kehitys.

Steinerkoulun tavoitteena on kasvattaa oppilas ajattelevaksi kansalaiseksi. Tärkeänä osana tämän arvon toteutumiselle ovat tutkiva oppimisyhteisö ja filosofiset keskustelut. Keskustelu on keskustelun harjoittamista, mikä puolestaan on edellytys demokratian toteutumiselle. Jotta ihminen voisi ilmaista itseään vapaasti, on keskustelukumppanin tiedettävä ja osattava samat keskusteluperiaatteet kuin kumppaninsakin. Ajattelu kehittyy keskusteluissa ja terävä arviointikyky siinä samalla. Kun ihminen osaa itse arvioida ja keskustella sekä ottaa muut huomioon, hän hallitsee itseään ja suhtautuu toimintaansa eettisesti.

Keskustelutaitoja harjoitellessa on selvää, että myös kielenkäyttötaito kehittyy; kun kielenkäyttötaito kehittyy, kehittyy myös ajattelun taito. Kieli on ajattelun apuväline, kun ajatus halutaan ilmaista selkeästi ja täsmällisesti. Täsmällisen ja selkeän ilmauksen löytäminen puolestaan tarkoittaa sitä, että ajatus on saanut käsitteen ja vasta käsitteen löytyessä voidaan puhua ajattelusta, kuten Vygotski sanoo.

On puolustettava niitä käytäntöjä, jotka ennakkoluuloista vapaana kehittävät oppilaiden itsenäistä ajattelua. Sama pätee opettajiin: ”Opettajille täytyy antaa älyllinen ja pedagoginen vapaus tehdä asiayhteyteen soveltuvia valintoja, aivan kuten oppilaille on annettava vapaus ajatella itse”.

Tärkeätä on kuunnella oppilaiden kysymyksiä ja kehittää niitä, sillä kysymykset kehittävät mielenkiintoa aiheeseen ja niistä syntyy aiheen ajankohtaisuus. Ajattelun kehittymisen näkökulmasta tähän tilanteeseen voi varautua, kun muistaa valita kysymykset niin, että ne eivät edellytä minkäänlaista ”faktuaalista, teknistä tai tieteellistä vastausta, vaan sen sijaan niillä on filosofinen ulottuvuus – ne edellyttävät pohdintaa, koska ne ovat vaikeita tai niihin saattaa olla monia erilaisia (jopa ristiriitaisia) vastauksia tai sitten selkeää vastausta ei ole lainkaan”.

Opettaja ohjaa oppilaita ajattelemaan itsenäisesti tuomatta esille omia mielipiteitään ja valmiita vastauksia. Tomperi & Juuso (mts.) määrittelevät tällaisia taitoja olevan

1. taito rohkaista esittämään kysymyksiä ja seuraamaan omaa ajatuspolkua täsmällisesti. Tätä varten opettaja ei itse saa ajautua dogmatismiin tai relativismiin.
2. kyky havaita oikeat kohdat, tilanteet ja edellytykset, joiden kautta keskustelun eteneminen on mahdollista ja oppilaat voivat ilmaista itseään. Tätä varten opettaja ei saisi antaa valmiita vastauksia, jotka sulkevat muut vastaukset tai vastausyritykset pois.

Omien mielipiteiden esittämisestä pitää pidättäytyä, jotta oppilaille ei tulisi tunnetta ainoan oikean vastauksen saamisesta opettajaltaan.

Tarinoilla on suuri merkitys opetusmateriaalin laadussa. Kun esimerkiksi tekstit valitaan mytologioista tai otetaan arkkityyppejä suurista myyttisistä kertomuksista – Suomessa esimerkiksi Kalevalasta – henkilöt ja tapahtumat muuttuvat luokan yhteisiksi viittauskohteiksi, joiden pohjalta tämän hetken maailmaa voi analysoida.

Jotta itsenäinen ajattelu kehittyisi oppilaille, kasvatuksen on perustuttava

- osallistumiseen opettajan ohjaamaan tutkivaan yhteisöön, jonka tarkoituksena on opiskeltavien asioiden syvällinen ymmärtäminen; järkevyyteen ja arvostelukykyiseen toimintaan.

Oppilaan tulee myös kyetä arvioimaan kriittisesti oppiaineiden sisältöihin liittyviä oletuksia ja kyseenalaistamaan niitä; kyettävä ajattelemaan itsenäisesti; ymmärtää käsitteistö, jolla aiheesta puhutaan; argumentoida ja tehdä johtopäätöksiä; kyetä erottamaan tosi epätodesta, hyvä pahasta ja niin edelleen; arvioida samanlaisuutta, erilaisuutta ja huomioida kontekstin merkitys. Opettajan tehtäväksi jää luoda olosuhteet pohtivalle keskustelulle ja tehdä opiskelusta näin merkityksellistä oppilaalle.

4.3.5 Tieto- ja viestintätekniikka

Tietotekniikka tuodaan opetukseen steinerpedagogisen ikäkausitulkinnan ja eri ikävaiheiden mukaisesti. Alaluokilla ei tueta istuvaa elämäntapaa, ja siksi koneen äärellä istumisen sijaan suositaan tieto- ja viestintäteknologian toiminnallista ja yhteisöllistä hyödyntämistä. Luokilla 1–2 pulpettisidonnaisuutta, oppiaine- ja oppimateriaalilähtöisyyttä ja tietoteknologiaa korvataan usein toiminnallisuuden, taiteen ja liikunnan, leikin ja mielikuvituksen keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologialla on oma roolinsa myös tiedonhankintataitojen suhteen. Erilaisten tieto- ja viestintäteknologisten sovellusten harkittu käyttö opetuksessa lisää opetuksen monipuolisuutta. Steinerkoulu etsii luontevaa ja toimivaa suhdetta uusimpiin teknologioihin niin, ettei koulu näyttäydy oppilaille käytännön elämästä ja heidän normaalista arjestaan vieraana paikkana. Tieto- ja viestintäteknologian suhteen on tärkeätä mm. oppia välineen käyttöä, mediakielitaitoa sekä kasvaa aktiiviseksi vaikuttajaksi osallistavassa toimintakulttuurissa, jossa oppilas on aktiivisesti mukana tiedon ja oppisisältöjen tuottamisessa. Esimerkiksi erilaisten wikien, blogien ja YouTube-videoiden yhdessä tekeminen ja tuottaminen, tiedon hakeminen ja taltioiminen aktivoivat oppilasta oppimisprosessiin.

Aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnallisena vaikuttajana olemisen taidot voivat jäädä heikoiksi, jos uusimpien teknologisten sovellusten hyödyntäminen jää liiaksi omalle vastuulle. Ilman koulun harkittua ohjausta oppilaan teknologian hyötykäytön osaaminen jää puutteelliseksi runsaan viihdekäytön rinnalla.

Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäviä projekteja voivat olla erilaiset oppilaiden tekemät animaatiot, lyhytelokuvat ja digitarinat. Oppilaat voivat käsikirjoittaa, suunnitella ja toteuttaa annetusta aiheesta dokumentin, opetusvideon tai juonellisen tarinakokonaisuuden. He voivat näytellä ja kuvata eri aiheisiin liittyviä kohtauksia. Oppilaiden iän ja tehtävän laajuuden mukaan voidaan tehdä musiikkia ja rekvisiittaa, suunnitella pukuja, käyttää luovuutta ja uutta tekniikkaa. Yksin tekemisen sijaan suositaan yhdessä tekemistä. Kuten elämässä, niin kodeissa kuin työpaikoillakin, on kyse enemmän yhdessä tekemisestä kuin yksilösuorituksista.

4.3.6 Oppikirjaton opetus

Aidon tekemisen korostamisesta seuraa kriittinen asenne valmista oppimateriaalia, oppikirjapedagogiikkaa ja muita perinteisen koulun muotoja kohtaan. Oppikirjalla tarkoitetaan tässä yhteydessä joko painetussa tai sähköisessä muodossa olevaa valmista opetuskokonaisuutta. Kun opettaja etenee oppikirjan ja opettajan oppaiden mukaan, saattaa olla vaikeampaa kehittää aidosti luovaa, toiminnallista, etsivää ja avointa pedagogiikkaa. Osa tekemällä oppimista on se, että valmiita oppimateriaaleja käytetään vähän ja oppilaat tekevät itse opetusmateriaalia. Pyritään siihen, että opettaja itse luovasti suunnittelee ja valmistelee opetuksensa eikä ole oppikirjojen ja opettajan oppaiden valmiin aineiston toimeenpanija. Pyritään innostuksen pedagogiikkaan. Asiat, jotka ovat opettajan sisäisen aktiivisuuden kohteina vielä eräänlaisessa syntytilassa, herättävät helpommin myös oppilaissa kiinnostusta ja aktiivisuutta. Kyse on myös opettajan ja oppilaiden yhdessä oppimisesta.

Oppimateriaalia valmistamalla oppilas saa omakohtaisen suhteen käsiteltyihin asioihin. Työvihkojen tekeminen avaa mahdollisuuksia sekä tahdon kasvatukselle että luovuudelle. Tärkeää on saada oppilaat muuttumaan passiivisista tarkkailijoista aktiivisiksi osallistujiksi. Oleellista on myös, että oppitunnin taustalla on luova prosessi eli että opettaja on itse alusta loppuun suunnitellut ja valmistellut oppitunnin. Näin hän on myös saanut opettamaansa aiheeseen tutkimuksellisen otteen.

Työvihkomenetelmällä voidaan korvata niin paperille painetut kuin sähköisessäkin muodossa olevat valmiit oppikirjat. Joskus vihko voi olla myös vain sähköisessä muodossa. Tutustuttaessa vaikkapa eläimiin esimerkiksi neljäsluokkalainen voi innostua valitsemaan itseään kiinnostavan eläimen, josta hän hankkii tietoa perehtymällä sopivaan lähdeaineistoon. Suullisen esityksen lisäksi oppilas tekee aiheestaan kirjallisen ja kuvitetun version joko vihkoon tai sähköisesti. Työvihkotyöskentely mahdollistaa oppilaan yksilölliset ratkaisut. Kyse on opetuksen omakohtaistamisesta ja taiteellistamisesta.

Steinerkoulua ei pidä tulkita kirjavastaiseksi kouluksi. Kyse on siitä, mikä on kirjojen rooli opetuksessa. Oppilaiden myönteinen suhde kirjoihin, kirjoittamiseen ja lukemiseen on koulun tärkeä tavoite. Kirjojen maailma on osa elämää rikastavaa kulttuuripääomaa, ja siksi kirjojen tulee olla vahvasti läsnä koulun elämässä. Kirjallisuus, kirjat ja kirjastot ovat luontevasti keskeisessä asemassa koulussa. Kirjasto (mediateekki) voi toimia jopa koulun keskipisteenä, oppimisen tilana, jossa on hyvä etsiä tietoa kirjoista ja digitaalisista verkkoympäristöistä, tehdä esitelmiä ja ryhmätöitä. Lähes kaikki oppimateriaali on itse hankittavissa tietoverkoista tai kirjastoista. Siksikin on viisasta antaa oppilaiden tuottaa oppimateriaalia itse ja samalla oppia.

Oppikirjaton opetus auttaa irrottautumaan liian tietopainotteisesta ja mitattavia oppimistuloksia korostavasta ajattelusta. Oppikirjattoman opetuksen vahvuus on oppimisprosessin korostumisessa sekä tietoa yksilöllistävässä ja omakohtaistavassa prosessissa. Tekstit kirjoitetaan usein yhdessä, joko koko ryhmän kanssa tai pienemmissä ryhmissä. Myös tarinat ja runot ovat tärkeitä. Teksteistä keskustellaan, niitä käsitellään ja arvioidaan yhdessä.

Oppivan yksilön oma kokemus. Kasvattajan ei kuitenkaan pidä vetäytyä liiaksi taustalle ja jättää lapsia työskentelemään keskenään erilaisin materiaalein. Ehdotusten, joiden mukaan oppilaat toimivat, on tultava jostakin. Opettaja on ryhmän toimintojen ohjaaja.

4.3.7 Keskusteleva opetus

Dialogisessa opetuksessa oppilas ei ole niinkään sisällön vastaanottaja vaan myös sisällön rakentaja ja luoja. Oppilaiden kasvaessa osallistavuutta lisätään erityisesti keskustelun keinoin, joten dialoginen opetus lisääntyy vähittäin ja vuosittain. Kyselevä ja keskusteleva opetustyyli toimii hyvin esimerkiksi reaaliaineissa yläkouluikäisten kanssa. Kyse on ajatusten vaihdosta, yhdessä ajattelusta ja ihmettelystä. Sokraattisessa metodissa opettaja on oppimisen kätilö. Hän miettii mielekkään kysymyksenasettelun, täydentää keskustelua lisäkysymyksillä, avaa ja määrittelee käsitteitä. Oppilas synnyttää itse ajatuksia. Opettaja on faktojen sijaan kiinnostuneempi faktojen perusteluista ja ajatusprosesseista. Hyvä kysymys aktivoi ja opettaa ajattelua, myös moraalista ajattelua. Kysymysten herättelyä ja omakohtaiseen pohdintaan kannustamista voi pitää yhtenä koulun päätehtävänä. Opettaja pyrkii vaihtelevilla ja innostavilla kysymyksillä herättelemään oppilaat ajattelemaan kulloistakin aihetta. Dialogia ei ole opettajan kuulustelu eli se, että oppilaiden pitää toistaa edellisen päivän opetus opettajan kysymyksiin vastaamalla.

Eräs opettajan apukeino on jaotella kysymykset avoimiin ja suljettuihin. Tilanteen mukaan eri kysymystyyppejä vaihdellen voi opetukseen luoda rytmiä ja hengittävyyttä. Avoimissa kysymyksissä on tilaa monenlaisille vastauksille. Niissä ihmettely saa ajattelun liikkeelle ja avaa väyliä mielikuvitukselle. Avoimet kysymykset myös synnyttävät helpommin uusia kysymyksiä ja antavat paremmin tilaa huumorille. Avoimissa kysymyksissä liikutaan tuntemattomammilla vesillä ja lähempänä olemassaolon mysteeriä. Suljetuissa kysymyksissä sen sijaan on yksi vastaus tai harvoja mahdollisia vastauksia. Selkeät, eksaktit ja tiiviit faktakysymykset luovat hedelmällisen kontrastin suurille avoimille ihmettelykysymyksille.

Erottelu ongelman ja mysteerin välillä on sukua tälle jaottelulle. Avoimet kysymykset ovat mysteerikysymyksiä. Ne käsittelevät elämän arvoituksellisuutta, eikä näitä kysymyksiä saa koskaan kokonaan ratkaistua. Ongelmakysymykset kuuluvat teknisempään ja rationaalisempaan ajattelutapaan. Kasvatuksessa sekä mysteerit että ongelmat ovat arvokkaita. Opetuksessa kannattaa käyttää molempia kysymystyyppejä, vaikkeivat kaikki kysymykset tällaisiin jaotteluihin istukaan.

Alaluokilla keskustelevan opetuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on oppilaan aktiivisuuden, motivaation ja tutkivan oppimisen edistämisen rinnalla kehittää oppilaan vuorovaikutustaitoja.

4.3.8 Rytmi oppimisessa

Rytmillä on keskeinen ja hyvin moninainen merkitys steinerpedagogiikassa sovellettavissa työtavoissa. Sen lisäksi, että tuetaan lapsen kasvamista omassa yksilöllisessä rytmissä ja oman ikävaiheensa mukaisesti, rytmillä on sitä tärkeämpi osa elämässä ja oppimisessa, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Niin yksittäisellä oppitunnilla, koulupäivässä, jakso-opetuksessa kuin kouluvuodessakin huomioidaan kokemuksellinen tasapaino kuuntelemisen ja osallistumisen, keskittymisen ja rentoutumisen, henkisen ja fyysisen työn, liikkeen ja levon sekä havainnoinnin ja tekemisen välillä. Jokaisen tunnin aikana lapsen tulisi voida käyttää ajatteluaan, tunnettaan ja tahtoaan.

Myös eri aineiden opetuksessa hyödynnetään niin sanottua kolmen päivän rytmiä. Esimerkiksi kemian opetuksessa voidaan ensimmäisen päivänä tehdä koe, toisena päivänä kerätä oppilaiden havainnot ja keskustella niistä. Kolmantena päivänä voidaan yhdessä hakea syy–seuraus -ketjua ja oppilaat voivat kirjoittaa vihkoonsa olennaisen aiheesta. Myös vuodesta toiseen toistuvilla vuodenkiertoon liittyvillä juhlilla rytmitetään ja tasapainotetaan kouluvuotta.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Olipa oppimisen kohteena vesi, sähkö, avaruus, globalisaatio, ilmastonmuutos tai vaikka ihminen, aihetta on hyvä tarkastella monen eri aineen näkökulmasta. Ilmiölähtöinen ja eheyttävä ajattelutapa tehostaa ja elävöittää opetusta. Tuntijaolla ohjailtua ja oppiaineisiin paloiteltua lukujärjestystä viedään kohti laajempia kokonaisuuksia ja esimerkiksi arjen hallinnan ja itsestä huolehtimisen taitoja. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat myös opettajien pyrkimyksiä korvata yksin tekemistä yhteistyöllä.

Ihanteena on kokonaisvaltainen ja monipuolinen ihminen, joka löytää itseään motivoivia oppimisen tapoja ilman, että eri kykyjen monipuolinen harjoittaminen unohtuu. Steinerpedagoginen opetussuunnitelma rakentaa monessa kohdin eri oppiaineiden välille siltoja ja luo oppilaille yhtenäistä ja kokonaista kuvaa maailmasta. Monialaisia oppimiskokonaisuuksia kehittämällä vahvistetaan tämän suuntaista kehitystä.

Monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla murretaan oppiainelähtöistä kouluperinnettä. Ilmiöoppiminen, ilmiöperustainen oppiminen, teemaoppiminen, aihelähtöinen oppiminen, eheyttäminen, tiedonalalähtöinen eheyttäminen, projektioppiminen ja tutkiva oppiminen kuvaavat kaikki irtautumista oppiainejakoisesta ajattelusta. Sirpalemaisen tiedon sijaan tavoitellaan eheää ja kokonaisvaltaista kokemusta ja ymmärrystä. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tarvitaan, jotta oppilailla on mahdollisuus aiempaa mielekkäämpiin oppimiskokonaisuuksiin ja kokonaisuuksien hahmottamiseen. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat toimintakulttuuria kehittävä ja oppimista eheyttävä työkalu.

Koulu voi näyttäytyä oppilaalle liian oppiainejakoisena ja sirpalemaisena. Oppiainejakoisuutta murretaan sekä seitsemällä laaja-alaisen osaamisen alueella, jotka läpäisevät kaikkia oppiaineita, että monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu on oppilas- ja elämälähtöistä kehitystyötä. Joskus tietoainesta voi joutua karsimaan keskittyessään olennaiseen. Hyvin toteutettu ilmiölähtöinen ja eheyttävä opetus vaatii aikaa, joten kunnollisen oppimisen takia on joskus karsittava määrällisesti sisältöjä.

Ilmiölähtöisessä oppimisessa hyödynnetään mitä moninaisimpia tapoja koko koulun yhteisestä teemasta yksittäisten oppiaineiden sisäisiin projekteihin. Oli aihe sitten hyvinvointi, valta, demokratia, globalisaatio, raha tai metsä, lähtökohta on monitieteinen ja tieteitä integroiva aiheesta käsin lähtevä oppiminen. Suurimpia rikkauksia tämän tyyppisen opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on opettajien välinen aito yhteistyö. Innostus voi tarttua oppilaisiin, ja oppilaiden toimijuus ja osallisuus vahvistuu.

Eheyttävää oppimista voidaan toteuttaa esimerkiksi leirikoulujen, teemapäivien, -viikkojen ja -vuosien, opintokäyntien, vierailijoiden ja tapahtumien avulla. Myös johdonmukainen portfoliometodin käyttö toimii oppimista eheyttävästi. Toisinaan voidaan opiskella samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti tai samaan teemaan liittyvät asiat voidaan suunnitella loogisesti toisiaan täydentäviksi, peräkkäin opiskeltaviksi jaksoiksi. Esimerkiksi parin kolmen opettajan yhteisellä monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelulla ja toteutuksella lisätään oppimisen mielekkyyttä ja yhteistyön kulttuuria. Oppilaiden aktiivisuutta tuetaan ottamalla heidät mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Monialaisia oppimiskokonaisuuksia voidaan toteuttaa oppilaslähtöisesti, koko luokan tai koulun tasolla tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat pitkäkestoisia eheyttäviä projekteja, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita, opettajia ja oppilaita.

Sekä monialaisia oppimiskokonaisuuksia että eheyttämistä ylipäätään voidaan toteuttaa

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla oppilaita yhdistäviä ja toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja

Lisäksi eheyttämistä toteutetaan

- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia kuten valtioneuvoston asetuksessa määritelty ympäristöoppi-oppiaine, joka muodostuu viidestä eri oppiaineesta (fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto)
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.

Silloin kun oppimiskokonaisuus liittyy kestävän kehityksen teemaan, voidaan esimerkiksi matematiikassa laskea tavallista enemmän ulkona. Pienten oppilaiden kanssa maasta voidaan poimia kolmasosa vihreitä ja kaksi kolmasosaa ruskeita kappaleita. Isompien oppilaiden kanssa voidaan tehdä kartoituslomakkeita, kulutusmittauksia, tulosten yhteenvetoja ja arvioida näin koulun luonnonvarojen kulutusta. Myös fysiikan ja kemian opinnoissa voidaan lähteä ulos tutkimaan eri menetelmin ja aistein ilmakehän, maaperän ja veden ominaisuuksia. Voidaan mitata veden ja sähkön kulutusta ja laskea vuosikulutusta kotona ja koulussa. Musiikissa voidaan tehdä omia lauluja, joissa otetaan kantaa kulutukseen ja kestävään kehitykseen. Lisäksi voidaan tutustua luonnon omaan musiikkiin tai rakentaa soittimia kierrätysmateriaaleista. Melkeinpä mikä tahansa teema antaa paljon mahdollisuuksia jokaiseen oppiaineeseen.

Oppilaiden mielekkyyden kokemuksen, motivaation, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että koulussa yhä enemmän oikeasti tehdään oikeita asioita. Näin oppilaita myös innostetaan ja saatetaan aktiiviseen oppimisen tilaan. Seuraavat steinerkouluissa tyypilliset monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat myös esimerkkejä oppimisympäristön laajentamisesta, kokemuksellista tietoa korostavasta, osallistavasta ja toiminnallisesta oppimisesta. Perinteisestä luokassa istumisen pedagogiikasta on päästy irti. Oppiminen ei ole eristetty neljän seinän sisälle.

Koulun toimintakulttuuri ja siihen kuuluvat monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat opetussuunnitelman koulukohtaisesti rakentunutta omaleimaista ja paikallisesti ideoitavaa kehitystyötä. Seuraavat kuvaukset rakentuvat steinerkoulujen perinteiden ja hyväksi havaittujen kokemusten pohjalta ja toimivat virikkeinä ja pohjana koulukohtaiseen monialaisten oppimiskokonaisuuksien kehittelytyöhön.

Monialaisia kokonaisuuksia kehitetään vuosittain. Luokanopettaja kirjaa tulevan lukuvuoden tavoitteet ja oppimiskokonaisuuksien sisällöt lukuvuosisuunnitelmassaan. Lukuvuoden päätteeksi oppimiskokonaisuudet arvioidaan yhdessä kyseisten oppiaineitten opettajien kanssa. Ennen monialaisen projektin toteuttamista keskustellaan oppilaiden kanssa mahdollisista toteuttamistavoista ja mahdollisuuksien mukaan otetaan heidän ehdotuksensa huomioon. Luokanopettaja ja luokanohjaaja vastaavat luokkiensa osalta monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelusta ja

huolehtivat niiden toteuttamisesta yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa. Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa huomioidaan mahdolliset yhdysluokat.

4.4.1 Vuosiluokka 1 ja 2, metsäretket ja majanrakennus

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa metsäretket ja majanrakennus liittyvät luontaisena osana koulun toimintaan, koska metsä ja hyvät ulkoilumahdollisuudet sijaitsevat koulun välittömässä läheisyydessä. Kävely- ja luontoretkiä tehdäänkin viikoittain. Oppilaat luontaisesti ryhtyvät johtamaan toimintaa, suunnittelevat ja ovat vähän kuin työnjohtajia. Työnjako, rakennustarvikkeiden hankinta ja toisaalta varsinainen rakentelu ohjautuvat keskinäisten sopimusten pohjalta. Samanaikaisesti saattaa olla kolme neljä majaa tekeillä. Oppilaat opettavat toinen toisiaan ja työ opettaa. Omat oivallukset ovat keskeisiä majanrakennuksessa: aina on useita oikeita ratkaisumahdollisuuksia, ja vuorovaikutuksessa niistä päästään yhteisymmärrykseen. Majanrakennuksella voidaan elävöittää ja eheyttää koulun opetussuunnitelmaa. Liikunnalliset, sosiaaliset, luontoon liittyvät ja työkasvatukselliset tavoitteet yhdistyvät. Omaperäiset majat voidaan dokumentoida kuvaamalla ja vaikkapa julkaista koulun viestintäkanavilla. Tällöin oppimiskokonaisuuteen liittyy myös tieto- ja viestintäteknologinen ulottuvuus. Majanrakennuksessa yhdistyvät työ ja leikki. Se johdattelee lapset tunnetäyteiselle mielikuvituksen alueelle, jolta oikea sosiaalisuus kasvaa.

4.4.2 Vuosiluokka 3, Talonpoikaiselämä: vilja leiväksi ja vanhat ammatit

Steinerkoulun eräs perinteinen kolmannen luokan jakso on talonpoikaisjakso, jolla tutustutaan entisajan kyläyhteisöön työtapoineen. Jaksolla tarkastellaan monipuolisesti muun muassa maalaistalon elämää, viljelykasveja, eläinten hoitoa, tuotteiden työstämistä käyttötarvikkeiksi, työkaluja, tarve-esineitä, arkielämän tapoja ja juhlien viettoa sekä erilaisia käsityöammatteja. Näihin liittyen tehdään myös käytännön työtä, esimerkiksi viljellään hyötykasveja.

Talonpoikaisjaksolla opetellaan maan muokkausta, siementen kylvämistä, kasvien hoitamista sekä sadon korjaamista ja käsittelyä. Työn ohessa harjoitellaan sosiaalisuutta, tilan ja mahdollisuuksien antamista myös toisille sekä vastuullisuutta viljelyksestä huolehtimisesta kesän aikana. Käytännön taitoja harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan leipomalla leipää, valmistamalla voita ja juustoa, karstaamalla ja kehräämällä villaa, valmistamalla kynttilöitä jne.

Jaksoon yhdistetään usein myös talonrakennusjakso. Siinä yhdistyvät rakennushistoria, materiaalien käytännölliset ja ekologiset ulottuvuudet, mittaustekniikat, kädentaidot ja sosiaaliset prosessit. Projektissa lapset käyttävät kehoaan (kaikki työvaiheet), tunteitaan (suhde kokonaisprosessiin, innostus, sosiaalinen toiminta), mielikuvitustaan (suunnittelu, työnjako), älyään (mittaaminen ja arviointi) ja aistejaan. Talonrakennusprojektin tuotoksena syntyy esimerkiksi varastorakennus, leikkimökki tai muu rakennus, jolle löytyy käyttöä. Projekti on erityisen suositeltava myös, koska se tarjoaa paljon mahdollisuuksia vanhempien ammattitaidon hyödyntämiseen ja yhteistyöhön.

4.4.3 Vuosiluokka 4, Kalevala tai kotiseudun historia

Steinerkouluissa osa neljännen luokan kertomusaineistoa on pohjoismainen mytologia, erityisesti Kalevala. Ikävaihe on hyvä ajankohta ensimmäiselle, mielikuvia muodostavalle tutustumiselle kalevalaiseen kansanrunouteen. Omaan kansanrunouteen tutustutaan toisaalta yleissivistyksen takia, toisaalta se tukee ja syventää kotiseutuhistorian opetusta. Oman kielen syntyyn tutustuminen vahvistaa myös lapsen identiteettiä. Erityisesti äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen liittyvään Kalevala-projektiin voi integroitua esimerkiksi käsityötä, musiikkia, kuvataidetta, draamaa ja historiaa. Lopputuotoksena voi olla esimerkiksi musiikkiesitys tai taidenäyttely.

Kotiseudun historia oppimiskokonaisuuteen liittyen pyritään vierailemaan monissa historiallisissa kohteissa, esimerkiksi Törnävän kartanon alueella. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Esimerkiksi jääkautta käsiteltäessä voidaan oman alueen jääkauden jään paksuus osoittaa niin, että lapset kävelevät

ensin noin 1–1,5 km:n matkan ja sitten käännetään suunta ylöspäin: ”niin korkealla oli jäämassa”. Tällä tavoin historia ja liikunta ovat integroituneet ja opittu asia on konkretisoitunut.

4.4.4 Vuosiluokka 5, olympialaiset tai näytelmä

Viidennen luokan historian opintoihin sisältyy antiikin Kreikka ja niinpä viidennen luokan liikunnan opetukseen kuuluvat myös perinteiset antiikin kreikan olympialaisten lajit, kuten juoksu, keihään- ja kiekonheitto, paini ja hyppylajit. Lukuvuoden aikana oppilaat osallistuvat myös Tampereella järjestettäviin steinerkoulujen yhteisiin olympiakilpailuihin. Varsinainen tapahtuma on yleensä yksi tai kaksipäiväinen. Olympialaiset aloitetaan järjestäytymällä kaupunkien lippujen alle. Luokat on jo hyvissä ajoin jaettu eri kaupunkien edustajiin. Ateenalaiset, spartalaiset jne. erottuvat omiksi ryhmikseen. Kaupunkijaolla pyritään myös häivyttämään eri koulujen välille mahdollisesti syntyvää kilpailua ja antamaan oppilaille mahdollisuuden tutustua muiden koulujen urheilijoihin. Koko tapahtumaan pyritään luomaan reilua tunnelmaa harjoituksista alkaen. Korostetaan sitä, että mitattavan tuloksen ohella kreikkalaiseen tapaan kaunis tyyli on tärkeää. Jokainen voi onnistua tekemään suorituksen hienolla tyylillä, vaikka ei pystyisikään heittämään pitkälle tai hyppäämään korkealle. Jokaisen osallistuminen on yhtä arvokasta. Olympialaisissa yhdistyvät liikunnan ja historian oppikokonaisuudet.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa näytelmäprojekti toteutetaan 5. luokan paikkeilla. Näytelmäprosessi on ennen kaikkea sosiaalisesti kehittävä. Koko ryhmän on yhdistettävä voimansa yhteiseen ponnistukseen ja sopeutettava omat ideansa kokonaisuuteen. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioimista. Oppilailla on omat vastuutehtävänsä. Projektin yhteydessä oppilaiden on luontevaa harjoitella yhteistyötä eri tahojen kanssa. Näytelmän valinnasta ja toteutuksesta riippuen siihen voi integroitua luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, musiikin, kuvataiteen, käsityön, tieto- ja viestintäteknologian taitojen kehittämistä.

4.4.5 Vuosiluokka 6, keskiaika, lintuoppi tai kivioppi

Kuudennen luokan historian opetukseen liittyvään keskiaikateemaa voi syventää monialaisella oppimiskokonaisuudella. Historian, uskonnon, kuvataiteen, musiikin, kotitalouden, kielten ja käsitöiden lisäksi keskiajan elämää ja kulttuuria väritetään mitä erilaisimmilla tavoilla ja mitä erilaisimpien aineiden tunneilla. Teemaa voidaan täydentää erilaisilla opintoretkillä, museovierailuilla, keskiaikatapahtumaan osallistumalla tai sellaisen järjestämällä.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa voidaan toteuttaa myös linturetki lintuopin jaksoon ja liikunnan opetukseen liittyen. Kiviopin jaksoon liittyen käydään usein retkellä Törnävän kartanon alueella sijaitsevassa geologisessa näyttelyssä.

4.4.6 Vuosiluokka 7, tähtitiede, renessanssi tai yrittäjyys

Seitsemännen luokan tähtitieteen teemakokonaisuus voidaan liittää maantietoon ja historiaan. Oppilaille näytetään kopernikaaninen maailmankuva ja keskustella siitä, miten erilaiselta taivas näyttää eri puolilla maailmaa. Tähtitieteen opinnoissa lähtökohta on usein käytännönläheinen tähtien havainnoimiseen perustuva astronomia. Voidaan opettaa käytännöllistä navigointia, jolloin varhaisen löytöretket liittyvät yhteen tähtitieteen ja suunnistamisen kanssa.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia rakennetaan usein myös esimerkiksi yrittäjyys-teeman ympärille. Samoin renessanssi -teema sopii seitsemännelle luokalle.

4.4.7 Vuosiluokka 8, tiedeprojekti tai näytelmä

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa voidaan kemian opintojen yhteydessä valmistaa esimerkiksi saippuaa tai karamelleja, jolloin myös kotitalouden ja käsityön osaamista tarvitaan.

Kahdeksannen luon äidinkielen ja kirjallisuuden jaksolla toteutetaan näytelmä. Näytelmän tekemisessä yhdistyy esimerkiksi kuvataiteen, musiikin ja käsityön sisältöjä. Projekti kehittää myös yhdessä toimimisen taitoja.

4.4.8 Vuosiluokka 9, vaellus

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa 9. luokalla toteutetaan vaihtoehtoisilla tavoilla luontoretki. Kyseessä on oppiainerajat ylittävä liikuntaa, biologiaa, maantietoa, kotitaloutta, elämänhallintaa ja sosiaalisia taitoja integroiva elämälähtöinen ja monialainen oppimiskokonaisuus. Kokemukset ovat olleet kasvattavampia ja elämää rikastavampia kuin tavanomainen asioiden opiskelu luokkahuoneessa ja valmiista oppimateriaalista.

5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Ihmiskäsitys, arvoperusta, oppimiskäsitys, kehitysvaiheteoria ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännöissä. Koulutyön käytäntöjen järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle, oppimiselle ja kestävälle elämäntavalle.

Lähtökohtana on yhteinen ja yhteisöllinen vastuu jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus.

Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista.

Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin omalla asenteellaan, pedagogisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä pedagogiseen ja oppilashuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin. Työn, toisten oppijoiden kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

5.2 Yhteistyö

Koulu tekee monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden ja eheyden varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

5.2.1 Oppilaiden osallisuus

Koulutyötä järjestetään oppilaiden osallisuutta ja kuulluksi tulemisen kokemusta lisäävästi. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Autonomian kokemus eli asioiden omaksi kokeminen ja kokemus siitä, että omilla teoillaan voi vaikuttaa, on yhteenkuuluvuuden ja osaamisen kokemusten ohella keskeisiä oppilaan sisäisen motivaation lähteitä. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja demokraattista päätöksentekoa käytännössä.

5.2.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Steinerkoulut toimivat yksityisinä opetuksen järjestäjinä ja ovat yleensä vanhempien perustamia, ja kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja monipuolista. Tämä on tärkeää taloudellisistakin syistä, mutta se näkyy myös vanhempien aktiivisena talkootyönä koulun tapahtumissa ja retkissä. Yhteistyömuotoja ovat niin viestintä, talkoot, myyjäiset, retket, juhlat, avointen ovien päivät, vanhempainillat, yleisöluennot kuin julkaisutkin. Vanhemmat voivat myös hyödyntää omaa ammattiaan tai verkostojaan koulun toiminnassa. Luokka voi esimerkiksi tutustua eri ammatteihin tekemällä vierailuja vanhempien työpaikoille. Vanhempien rooli myös koulun johtokuntatyössä (hallitustyössä) on yksityisinä opetuksen järjestäjinä toimivissa steinerkouluissa keskeinen.

Luokanopettajan ja vanhempien yhteistyöhön kuuluvat opettajan kotikäynnit jokaisen oppilaan luona. Ensimmäisen luokan aikana tapahtuvassa vierailussa keskustellaan kasvatuksellisista pyrkimyksistä ja rakennetaan luottamukselliset suhteet opettajan ja vanhempien välille. Tutustuminen madaltaa lapsen ja vanhemman yhteydenottokynnystä opettajaan, ja opettajalle se voi syventää realistista kokonaiskuvaa lapsesta.

Luokan vanhempien ryhmästä muodostuu oma yhteisönsä, josta saa innostusta ja tukea kasvatukseen. Vanhempainilloissa kaikki aikuiset asettuvat tasa-arvoisina pohtimaan kulloisenkin ikäkauden tunnusomaisia piirteitä tietoisina siitä, ettei ole yhtä ainoata mallia tai tapaa niistä selviämiseen.

Jo laki velvoittaa yhteistyöhön kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen

kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää.

Huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja kannustetaan vanhempainyhdistys-, johtokunta- ja varainhankintatyöhön. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

5.2.3 Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyö on välttämätöntä erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa. Suunnitelmallista yhteistyötä edellyttää myös saman luokanopettajan jatkaminen tavanomaista pitempään. Yhteisopettajuudella voidaan yhdistää sekä luokanopetusvaiheen että aineenopetusvaiheen parhaat puolet. Opetusmenetelmien ja opettajan roolin muuttuminen 6.–7.–8. luokilla ja painopisteen siirtyminen tutkivaan oppimiseen muuttaa opettajan luonnollisesta auktoriteetista asiantuntijaksi.

Steinerkoulut tekevät yhteistyötä sekä keskenään että laajemmin eri oppilaitosten ja organisaatioiden kanssa. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Kaikilla kouluyhteisön jäsenillä on oikeus turvalliseen opiskelu- ja työympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan pyritään vaikuttamaan pedagogisin menetelmin sekä arvo- ja asennekasvatuksen keinoin. Koululla on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudattavasta menettelyssä säädetään perusopetuslaissa.

5.3.1 Kasvatuskeskustelu

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Sen tarve arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Kasvatuskeskustelua voidaan käyttää esimerkiksi, jos oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestyssääntöjä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita epäkunnioittavasti tai loukkaavasti. Kasvatuskeskustelun määrää opettaja tai rehtori. Ennen kasvatuskeskustelua otetaan aina yhteys huoltajaan. Yhteyden huoltajaan voi ottaa myös oppilas itse opettajan läsnä ollessa. Oppilaan ja huoltajan tulee olla tietoisia kasvatuskeskusteluun johtaneesta teosta. Huoltaja voi halutessaan osallistua itse keskusteluun tai jatkokeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voi kestää enintään kaksi tuntia kerralla tai se voidaan käydä useammassa osassa. Jos oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kasvatuskeskustelun jälkeen, hänet voidaan määrätä uudelleen kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelussa opettaja tai kaksi koulun aikuista yhdessä keskustelevat oppilaan kanssa muutosta vaativista asioista. Kasvatuskeskustelu kirjataan Kasvatuskeskustelu-lomakkeelle (KaKe). Lomake arkistoidaan virallisten käytänteiden mukaisesti ja kopio lomakkeesta lähetetään huoltajalle.

Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

5.3.2 Kurinpidolliset keinot

Jos oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kasvatuskeskustelun jälkeen, hänet voidaan määrätä jälki-istuntoon. Oppilas voidaan määrätä suoraan jälki-istuntoon, jos teko on raskauttava esimerkiksi lunttaaminen, allekirjoituksen väärentäminen, törkeä väkivalta. Jälki-istunnon määrää opettaja tai rehtori. Jälki-istunnosta on ilmoitettava huoltajalle etukäteen kirjallisesti, myös oppilasta on kuultava. Ilmoituksesta on selvittävä jälki-istunnon syy. Poikkeustapauksessa, tilanteen niin vaatiessa, opettaja voi tehdä ilmoituksen suullisesti huoltajalle, jolloin myös oppilaan on kerrottava tapahtuman kulku huoltajalle opettajan läsnä ollessa. Tällöin jälki-istunto voidaan suorittaa samana päivänä. Lisäksi jälki-istunnosta on tehtävä kirjallinen ilmoitus. Jälki-istunnon enimmäiskesto on kaksi tuntia. Jälki-istunnossa voi teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä. Tehtävät voivat edistää yhteisöllisyyttä tai osallisuutta. Itseaiheutetun sotkun puhdistaminen tai siivoaminen valvotusti on mahdollista. Jälki-istunnossa oppilas voidaan velvoittaa istumaan hiljaa. Vahinkotilanteessa sovelletaan vahingonkorvauslakia. Jälki-istunnon vuoksi oppilas ei voi jäädä pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta.

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Tällöin hänelle on järjestettävä valvonta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Laiminlyötyjä kotitehtäviä voidaan teettää työpäivän päätyttyä enintään yhden tunnin ajan kerrallaan valvotusti. Kirjallinen varoitus voidaan antaa oppilaalle rehtorin päätöksellä. Oppilas voidaan myös erottaa määräajaksi.

Ennen kurinpitorangaistuksen antamista on kuultava oppilasta ja hankittava muu tarvittava selvitys. Lisäksi huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kirjallisen varoituksen tai määräaikaisen erottamisen päätöstä. Oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitorangaistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, on järjestettävä tarvittava oppilashuolto. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, huomioiden kuitenkin oppilaan ikä ja kehitystaso.

5.3.3 Muut kurinpidolliset toimet

Vaarallisten aineiden tai esineiden haltuunotto

Opettajalla tai rehtorilla on oikeus ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista ja tarkastaa oppilaan tavarat.

”Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.” PoL 29 § 2 momentti

"Koulun opettajalla tai rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa." PoL 36 e §

Jos oppilas vastustaa haltuunottoa, rehtorilla tai opettajalla on oikeus käyttää välttämättömiä voimakeinoja huomioiden oppilaan ikä, tilanteen vakavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi. Voimankäyttövälineitä ei saa käyttää.

Oppilaan tavaroiden tarkistaminen ja haltuunotto

”Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussapito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.” PoL 36 e §

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Oppilaalle tulee ilmoittaa tarkastuksen syy ennen tarkastusta. Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla mukana toinen koulun henkilökuntaan kuuluva aikuinen. Ohjeista voidaan poiketa, jos se turvallisuuden kannalta on välttämätöntä. Oppilas voi pyytää tarkastukseen mukaan hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluvan, jos tämä on saapuvilla.

Tavaroiden haltuunotto ja tarkastaminen on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Tavaroiden haltuunotto ja tarkastaminen on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Jos on jouduttu käyttämään voimakeinoja, opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. Ilmoitus tehdään yleisopetuksen oppilaiden osalta perusopetusjohtajalle ja erityisopetuksen oppilaiden osalta erityisopetuksen rehtorille ilmoituspohjalla. Tavaroiden haltuunotosta ja tarkastamisesta on ilmoitettava oppilaan huoltajille mahdollisimman pian.

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

Haltuun otettu häirintään käytetty esine tai aine on luovutettava oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä esineellä tai aineella jatkuu, se tulee luovuttaa viimeistään työpäivän päätteeksi.

Haltuun otetut kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle. Jos oppilaalla tai huoltajalla ei ole lain mukaan oikeutta pitää hallussaan haltuun otettua esinettä tai ainetta, ne tulee luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseen osat, patruunat, ammukset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuun ottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.

Tiedottaminen, seuranta ja arkistointi

Kasvatuskeskusteluista ja kurinpidollisista keinoista tehdyt lomakkeet arkistoidaan koulun rangaistuskirjaan. Opetuksen järjestäjä seuraa toteutuneiden toimien lukumääriä.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

5.4.1 Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tarkoittaa yksilöllisen opintopolun luomista opintojen etenemisen mahdollistamiseksi. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelujärjestely voidaan luoda oppilaalle lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voidaan järjestää oppilaalle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Opintosuunnitelmassa tulee ilmetä opintokokonaisuudet ja niiden valinnaisuus, pakollisuus sekä etenemisaikataulu. Hyväksytysti suoritetut opintokokonaisuudet ovat edellytys opintojen etenemiselle. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu vaatii järjestelmällistä ja systemaattista seurantaa ja yhteistyötä oppilaan, kodin ja koulun välillä. oppimisen arviointi käsitellään luvussa 6.

5.4.2 Yhdysluokkaopetus

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa toteutetaan osittain yhdysluokkaopetusta. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia.

Yhdysluokka pyritään rakentamaan yhdeksi toimivaksi luokkakokonaisuudeksi ja opetus toteutetaan osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa huolehditaan opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä.

Viikkotuntimäärissä huolehditaan, että jokainen vuosiluokka saa opetusta vähintään tuntijaon minimin mukaisesti. Toisinaan alemmalla vuosiluokalla tuntimäärä saattaa tämän vuoksi nousta. Yhdysluokkaopetuksen yksityiskohtaisemmat järjestelyt päätetään lukuvuosisuunnitelmaa laadittaessa sen mukaan, mitkä luokat kulloinkin toimivat yhdysluokkina.

5.4.3 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa pyritään lähtökohtaisesti lähiopetukseen. Sairauden tai muun painavan syyn seurauksena opetusta voidaan järjestää myös etäyhteyksiä hyödyntäen. Etäopiskelun soveltuvuus arvioidaan aina oppilaan valmiudet, edellytykset ja hyvinvointi huomioiden. Etäyhteyksiä hyödyntäen voidaan myös vastata oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin eriyttämisen ja eheyttämisen keinoin. Etäopiskelulla voidaan tukea erilaisissa elämäntilanteissa,

kehitysvaiheissa tai poikkeustilanteissa olevia oppilaita tarjoamalla monipuolisia oppimisympäristöjä opintojen suorittamiseksi tai syventämiseksi. Etäopintojen suunnitellussa ja toteutuksessa voidaan hyödyntää koulun yhteistyöverkostoa. Opetusympäristön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaa koulu. Ne steinerkoulut, jotka hyödyntävät etäyhteyksiä perusopetuksessa, kuvaavat opetussuunnitelmassa minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään sekä sen mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut.

5.4.4 Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa annettavana opetuksena.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä järjestetään mahdollisuuksien mukaan kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Myös esimerkiksi kouluruokailu, välituntitoiminta, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän.

5.5.1 Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-kouluissa pyritään tarjoamaan mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisesti tuotettua ravintoa. Kouluruokailussa on tavoitteena tottua ruokailemaan monipuolisesti ja terveellisesti, oppia kauniit ja kohteliaat ruokailutavat sekä luoda kunnioittava ja kiitollinen asenne koko ruokailutapahtumaa kohtaan. Ruokailutapahtuma luodaan kannustavaksi niin että oppilaat oppisivat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin ruokalajeihin.

Luokanopettajat valvovat ruokailutapahtumaa säännöllisesti ja vuorollaan myös aineenopettajat. Keittiöhenkilökunta osallistuu myös omalta osaltaan valvontaan.

Yläluokkalaisia autetaan ymmärtämään ravinnon terveellisyyteen vaikuttavia seikkoja ja toteuttamaan tietämäänsä valinnoissaan sekä koulussa että vapaa-aikana. Erityisesti terveystiedon, kemian ja kotitalouden opetuksella on mahdollisuuksia vaikuttaa ravitsemustietoisuuden syntymiseen ja sen käytäntöön soveltamiseen.

Oppilaita kuullaan mieltymyksistään eri ruokalajeihin ja heidän toiveitaan toteutetaan aika ajoin. Heitä ohjataan kestävään kehitykseen, lajitteluun sekä ottamaan ruokaa niin, ettei sitä menen haaskuuseen. Jos nähdään oppilaan tarvitsevan tukea ruokailuun, niin luokanopettaja keskustelee ruokailun ongelmista oppilaan ja huoltajan kanssa sekä ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan oppilaan kehityksen seuraamista varten.

5.5.2 Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen

rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta.

Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella. Alaluokilla päivänavauksena toimii jaksotunnin rytminen osuus. Tämä on luokan yhteinen taiteellinen aloitus. Luokka viritetään aktiiviseen oppimisen tilaan laulamalla, lausumalla ja leikkimällä hetki yhdessä. Aamuruno pysyy samana koko kouluvuoden. Musiikin osuus on suuri. Yleensä aamut alkavat yhteisellä huilun soitolla tai laululla. Rytminen osuus sisältää ikäkauteen sopivat peruselementit, joihin lisätään uusia, vaativia harjoituksia tilanteen mukaan.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria.

Lukujärjestyksiä laadittaessa pyritään ottamaan huomioon oppilaiden jaksaminen ja aktiviteettitason vaihtelut koulupäivän aikana. Steiner suositteli järjestämään koulupäivän niin, että kaikki musikaalinen, taiteellinen ja liikunnallinen sijoitetaan iltapäivän tunneille. Päivät alkavat jaksotunnilla (yleensä kaksoistunti) niin, että oppilas keskittyy yhteen oppiaineeseen koko ajan usean viikon jaksossa. Jaksoaineen jälkeen noin klo 10–12 ovat vuorossa muun muassa kielten tunnit ja iltapäivällä kaikki taide- ja taitoaineet.

Jakso-opetus tarkoittaa 3–6 viikon mittaisina periodeina etenevää opetusta mm. äidinkielessä, matematiikassa, historiassa ja luonnontieteissä, jolloin kyseistä pääainetta opiskellaan kaksoistunti joka päivä. Syventyminen yhteen aineeseen kerrallaan auttaa pirstaleisen sirpaletiedon välttämisessä. Jakso-opetuksessa kokonaisuuksien hahmottaminen helpottuu ja tietoa on helpompi prosessoida muistijärjestelmissä. Syvempi kiinnostuksen herääminen aiheeseen on todennäköisempää, kun aihetta käsitellään perusteellisemmin. Jakso-opetuksella opiskellaan uusi oppiaines. Sen sijaan säännöllistä harjoittelua vaativia taitoja (kuten vieraat kielet, matematiikka ja musiikki) opiskellaan viikkotunneillakin. Pidetyn jakson jälkeen aihe jätetään lepäämään ja nostetaan tietoisuuteen myöhemmin. Tauot edistävät opitun syventymistä ja tiedon muuttumista kyvyksi. Intensiivisen opiskelun ja ”unohtamisen” vaihtelu antaa asioille ja oppimiselle tilaa elää prosessissa.

6 OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA

6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain ja -asetuksen mukaan perusopetuksen arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Steinerpedagoginen arviointikulttuuri on oppimisorientoitunutta. Lapsen oppimista ei mitata pelkästään suoritusten perusteella, vaan korostetaan lapsen sisäisen oppimismotivaation merkitystä. Arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Sanallisilla, luonnehtivilla ja kuvailevilla lausunnoilla vähennetään oppilaiden keskinäistä kilpailua ja vertailua, tuetaan yhteistyöhenkeä, kannustetaan ja annetaan yksilöllistä palautetta. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Tiivistetysti ilmaistuna arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin sekä määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet.

6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Formatiivista arviointia tehdään opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain asetettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille selvitetään oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa noudatetaan seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annettu lukuvuosiarviointi ja perusopetuksen päättöarviointi perustuu opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokainen oppilas saa tiedon, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytänteet suunnitellaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistetaan arviointiperiaatteen yhteneväisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arviointi kohdistuu tässä opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteuttamiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja tässä opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut opetussuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suosituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppinaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa

vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa käyttäytymistä arvioidaan suhteessa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja. Käyttäytymisen huolehditaan siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilaalla ja huoltaja on mahdollisuus osallistua tavoitteiden tarkasteluun.

Käyttäytyminen arvioidaan todistuksessa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Vuosiluokilla 1–3 käyttäytymisestä annetaan sanallinen arvio, joka tulee lukuvuositodistuksen liitteenä. Myös luokilla 4–8 numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arviointi annetaan lukuvuositodistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto lukuvuositodistuksen lisätietoihin.

Käyttäytymisen arviointia ei merkitä ero- eikä päättötodistukseen. Huoltajan kirjallisesta pyynnöstä voidaan antaa erillinen liite, josta ilmenee käyttäytymisen arvosana.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Käyttäytymistä arvioidessa otetaan huomioon, miten oppilas:

• auttaa oma-aloitteisesti muita.

• luo ja ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä.

• huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti.

• noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja.

• tulee toimeen muiden kanssa.

• on rehellinen.

• asennoituu myönteisesti koulutyöhön.

ARVOSANA	KRITEERIT
10 erinomainen	• Oppilas noudattaa koulun sääntöjä. • Oppilas käyttäytyy esimerkillisen kohteliaasti, ystävällisesti ja auttavaisesti muita kohtaan. • Oppilas sopeutuu työhön erilaisissa ryhmissä ja edistää yhteistä työskentelyä. • Oppilas edistää työrauhaa. • Oppilaan kielenkäyttö on esimerkillistä. • Oppilas luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä. • Oppilasta ei ole ojennettu eikä hän ole saanut kurinpidollisia rangaistuksia.
9 kiitettävä	• Oppilas noudattaa koulun sääntöjä. • Oppilas käyttäytyy kohteliaasti, ystävällisesti ja auttavaisesti muita kohtaan. • Oppilas sopeutuu työhön erilaisissa ryhmissä. • Oppilas antaa toisille työrauhan. • Oppilaan kielenkäyttö on asiallista. • Oppilasta ei ole ojennettu kirjallisesti, eikä hän ole saanut kurinpidollisia rangaistuksia.
8 hyvä	• Oppilas noudattaa koulun sääntöjä. • Oppilas sopeutuu yleensä työhön erilaisissa ryhmissä. • Oppilas antaa toisille yleensä työrauhan. • Oppilas käyttäytyy ystävällisesti muita kohtaan. • Oppilaan kielenkäyttö on yleensä asiallista. • Oppilasta on voitu ojentaa, jolloin hän muuttaa käyttäytymistään ohjattuun suuntaan.
7 tyydyttävä	• Oppilaalla on vaikeuksia koulun sääntöjen noudattamisessa. • Oppilas häiritsee joskus työrauhaa. • Oppilaalla on jonkin verran ongelmia sopeutua työhön erilaisissa ryhmissä. • Oppilaalla on joskus vaikeuksia ottaa toiset huomioon. • Oppilaan kielenkäyttö vaatii ohjausta. • Oppilaan käyttäytymistä joudutaan ohjeistamaan. • Oppilas on voinut saada joitain kurinpitorangaistuksia
6 kohtalainen	• Oppilaalla on vaikeuksia koulun sääntöjen noudattamisessa. • Oppilaalla on ongelmia sopeutumisessa työhön erilaisissa ryhmissä. • Oppilaalla on vaikeuksia ottaa toisia huomioon. • Oppilas häiritsee toistuvasti työrauhaa. • Oppilaan kielenkäyttö vaatii usein ohjausta. • Oppilaan käyttäytymistä joudutaan ohjeistamaan toistuvasti. • Oppilas on saanut useita kurinpitorangaistuksia.
5 välttävä	• Oppilaalla on usein vaikeuksia koulun sääntöjen noudattamisessa. • Oppilaalla on ongelmia sopeutumisessa työhön erilaisissa ryhmissä. • Oppilas ei osaa ottaa toisia huomioon. • Oppilaan kielenkäyttö on asiatonta. • Oppilaan käyttäytymistä joudutaan ohjeistamaan jatkuvasti. • Oppilas on saanut useita kurinpitorangaistuksia, joilla ei ole ollut vaikutusta. • Oppilaan käytös on välinpitämätöntä.
4 hylätty	• Oppilas ei kykene toimimaan kouluyhteisössä.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteitä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä. Mahdollisuuksia tähän järjestetään tarvittaessa lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Tässä opetussuunnitelmassa on määrätty opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet,

matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotusta ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arvioita tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillistä sanallista arvioita tai arvosanoja.

Valinnaisena aineena voidaan tarjota syventäviä ja soveltavia aineita. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintäänkin kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty-merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen sanallisesti. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana. Jokainen tarjottava valinnainen aine muodostaa oman oppimääränsä, joka suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan itsenäisenä kokonaisuutena. Valinnaiset aineet arvioidaan erikseen joko numeroarvosanalla tai sanallisella arviolla riippuen niiden laajuudesta.

Oppilaan vuosiluokilla 7–9 opiskelemat valinnaiset aineet merkitään hänelle annettavaan perusopetuksen päättötodistukseen. Yhteisen oppiaineen syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisista ja numeroin arvioitavista yhteisten oppiaineiden syventävistä valinnaisista aineista merkitään perusopetuksen päättötodistukseen yhteisen oppinaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään päättötodistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Jos sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7,8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otettaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa tässä opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

6.11 Todistukset

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus

2. erotodistus

4. päättötodistus.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin annetaan sanallinen arvio. Todistuksesta tulee lisäksi ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa 9. vuosiluokan päättötodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa täydennetään kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, joka annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli. Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle annetaan lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli. Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä

- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus

- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet

- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa

- arvio oppilaan käyttäytymisestä

- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen

- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3 Välitodistus

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa ei anneta välitodistusta. Välitodistuksen sijaan luokkien 4–9 oppilaat tekevät joulu-helmikuussa itsearvioinnin, jossa arvioidaan jokainen oppiaine.

Tarvittaessa välitodistus annetaan yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi

- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi

- koulun opetuskieli

- oppilaan nimi ja syntymäaika

- todistuksen antamispäivä

- rehtorin allekirjoitus

- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet

- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa

- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita

- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi

- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi

- koulun opetuskieli

- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus

- todistuksen antamispäivä

- rehtorin allekirjoitus

- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)

- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa

- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista - perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko

- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen

- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana. Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta

2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä

3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

6.13 Yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta

Arviointiin sisältyy yhteistyö kotien kanssa. Vanhemmille kerrotaan esimerkiksi vanhempainilloissa koulutyön tavoitteista sekä koulun arviointikäytänteistä. Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan riittävän usein tietoa sekä oppilaalle itselleen että huoltajalle. Oppilaalla ja huoltajalla on myös oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Opettajan, oppilaan ja huoltajan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta sekä tietoa oppimisen tavoitteista ja oppilaan tilanteesta. Tukea tarvitsevien oppilaiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen tärkeää. Arviointi on myös opettajan itsearvioinnin ja oman työn reflektoinnin väline. Opettajat voivat hyödyntää arvioinnin avulla keräämäänsä informaatiota suunnatakseen toimintaansa ja opetusta oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin johdonmukaisuutta koulussa.

Säännöllisillä arviointikeskusteluilla (huoltajien kanssa vähintään kerran lukukaudessa) varmistetaan arvioinnin ajantasaisuus. Oppilaan, opettajien ja vanhempien yhteisesti luomat koulunkäynnin suuntaviivat auttavat oppilasta sitoutumaan tavoitteisiin.

6.14 Arvioinnista tiedottamisen muodot

Oppilaalle ja huoltajalle annetaan tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä arviointikeskustelujen, Wilman sekä lukuvuosi- ja päättötodistusten kautta. Opettajat antavat tietoa suunnitellusti ja riittävän usein lukuvuoden aikana ja jokainen opettaja tiedottaa arviointia koskevista arviointikäytänteistä.

Arviointikeskustelut sekä Wilma toimivat osana arvioinnista tiedottamista ja yhteistyötä huoltajien kanssa. Opettaja tiedottaa huoltajia arviointikeskusteluista, niiden sisällöstä ja ajankohdasta vuosiluokittain.

Oppilaat ja huoltajat saavat tietoa myös lukuvuositodistuksista, jotka annetaan lukuvuoden päättyessä luokilla 1–8. Vuosiluokalla 9 perusopetuksen oppimäärän suorittanut oppilas saa päättötodistuksen.

7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Kaikkien oppilaiden oppimista tuetaan laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana ovat kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- sekä kehitystarpeet. Huomiota kiinnitetään oppimisen esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn sekä mahdollisimman varhaiseen tukitarpeen tunnistamiseen. Tuki annetaan ensisijaisesti omassa opetusryhmässä erilaisin joustavin opetusjärjestelyin.

7.1.1 Ohjaus tuen aikana

7.1.1.1 Ohjaustoiminnan tavoite, toimintatavat ja arviointi

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjaustoiminnan muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja opinto-ohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osa-alueiden edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen sisältyy ainesta, joka liittää opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että huoltajalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä. TET-jaksoista tiedotetaan koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Työelämäjakso arvioidaan yhteistyössä TET-jakson toteuttajan kanssa ja kirjataan oppilaan todistukseen S-merkinnällä. Oppilas voi saada todistuksen liitteeksi diplomin erityisen hyvin suoritetusta TET-jaksosta.

7.1.1.2 Ohjaus osana yleistä tukea

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa edellä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ja siten ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Opettajan tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

7.1.1.3 Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja -taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle.

7.1.1.4 Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKS:iin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämätuntemuksen vahvistamista. Päättövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

7.1.1.5 Ohjauksellinen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Lisäksi kuvataan, miten yhteistyö eri koulujen ja oppilaitosten, paikallisen työ- ja elinkeinoelämän sekä muiden, ohjauksen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa toteutetaan.

7.1.1.6 Ohjauksesta tiedottaminen

Oppilas ja hänen huoltajansa saavat tietoa oppilaanohjaukseen kuuluvista seikoista pääsääntöisesti esim. Wilman kautta sekä henkilökohtaisissa ohjauspalavereissa, joita järjestetään vähintään kerran lukuvuodessa luokilla 7.–9. Tarvittaessa ohjauspalavereita järjestetään useamminkin.

Tavoitteena on muodostaa yhtenäinen näkemys ohjauksen tarpeesta ja etenemistavasta sekä toteutumisen arvioinnista huoltajan kanssa.

Ohjauspalavereissa käsitellään mm. oppilaan opintojen suunnittelua ja suorittamistapoja, jatko-opinto- ja uravalintaa sekä elämänhallintaa, tuetaan oppilaan kasvua aktiiviseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi ja kannustetaan häntä elinikäiseen oppimiseen.

Ohjaus toteutetaan koulun henkilökunnan yhteisvastuullisena toimintana, jolla varmistetaan ohjauksen jatkuvuus perusopetuksen nivelkohdissa ja oppilaan siirtyessä koulusta toiseen. Jatko-opintoihin pääsyä ja niissä menestymistä tuetaan hyvien opiskeluvalmiuksien, perustietojen ja -taitojen kartuttamisella.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulu on luokkien 1–9 muodostama yhtenäiskoulu. Jokaista oppilasta ohjataan löytämään hänelle parhaiten soveltuva jatko-opintopaikka toisen asteen koulutuksessa tai lisäopetuksessa. Päävastuu jatko-opintoihin ohjauksesta on opinto-ohjaajalla. Perusasteen opinto-ohjaajan seurantavelvoite päättötodistuksen saaneiden oppilaiden osalta ulottuu seuraavan elokuun loppuun, jolloin kerätään tiedot jatko-opintoihin sijoittuneista ja sijoittumattomista oppilaista.

Arvioinnista, opinpolun valintatilanteista ja jatko-opinnoista tiedottaminen oppilaalle ja hänen huoltajalleen tapahtuu perusopetuksen hallinnon ja koulujen yhteistyöllä. Perusasteen ohjausyhteistyötä koordinoi koulussa oppilashuoltoryhmä. OHR:ssä sovitaan toiselle asteelle siirtymiseen liittyvä vuosittainen toiminta, aikataulu, työnjako ja vastuut ja sovitut asiat kirjataan oppilashuoltoryhmän muistioon ja tiedotetaan huoltajille esim. Wilma-tiedotteella.

Perusopetuksen oppilaiden työelämätietouden lisääminen on kaikkien oppiaineiden ja opettajien tehtävä. Yhteistoiminta työ- ja elinkeinoelämän kanssa laajentaa oppilaan oppimisympäristöä. Työelämään tutustumisen tarkoituksena on vahvistaa oppilaan urasuunnittelu-, jatko-opinto- ja työelämätietoja ja -taitoja. Työelämään tutustumista ohjaavat opinto-ohjaaja ja luokanvalvoja.

Yhdeksännen vuosiluokan TET-jakso on viikon työpäivien pituinen. Oppilas voi olla joko keskitetysti järjestetyssä tai itse hankkimassaan ja koulun hyväksymässä TET-paikassa. Koululla jakson järjestelyistä vastaa pääasiassa opinto-ohjaaja. Myös muilla vuosiluokilla voidaan toteuttaa TET-jaksoja tai työssäopiskelua esim. koulun keittiössä, huoltajien työpaikalla tms. TET-toimintaa ja työssäopiskelua arvioidaan jaksojen jälkeen oppilaalta ja työnantajalta kerättävällä palautteella.

Vuosittainen aikataulu, vastuut ja työnjako kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Koululla on vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön edellytysten kehittämisestä. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolten keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta otetaan huomioon yhteistyössä.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kodin kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja opetuksesta. Yhteistyön kautta huoltajat puolestaan voivat tukea lastensa kasvua ja oppimista. Oppilaan poissaoloja seurataan ja luvattomista poissaoloista ilmoitetaan huoltajalle. Koulu antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä erilaisista toimintamalleista ja tiedotuskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Huoltajille luodaan mahdollisuuksia osallistua koulun kasvatus- ja oppimistavoitteiden asettamiseen, suunnittelun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa esim. vanhempainilloissa ja yhteisissä suunnittelupalavereissa. Koulu on yhteydessä huoltajiin säännöllisesti mm. järjestämällä vanhempainiltoja ja vanhempainvartteja. Tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet hyödynnetään yhteydenpidossa. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Erityisesti nivelvaiheissa vanhempia informoidaan siirtymävaiheeseen liittyvistä asioista. Peruskoulun päättövaiheessa huoltajia informoidaan oppilaan jatkokoulutukseen ja toiselle asteelle siirtymiseen liittyvistä vaihtoehdoista.

Huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa otetaan esille kyseisen vuosiluokan tavoitteita, jolloin heidän on helpompi osallistua lapsensa koulunkäynnin ja oppimisen tukemiseen. Huoltajalle annetaan mahdollisuus valmistautua lastaan koskevaan vanhempientapaamiseen esim. antamalla kotiin etukäteen kulloisellekin vuosiluokalle ajankohtainen kyselylomake. Tuen tarpeen ilmetessä luokanopettaja/-valvoja on yhteydessä huoltajaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja neuvottelee asian viemisestä oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi tehostetun tuen aloittamista varten. Huoltaja kutsutaan palaveriin, mutta hänen läsnäolonsa ei ole pakollinen. Tavoitteena on, että jokaisen lapsen ja nuoren tuen tarve havaitaan mahdollisimman varhain, ja että lapsi ja nuori saa tarvitsemaansa pedagogista tai muuta tukea heti tuen tarpeen tultua ilmi.

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Koulun on yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Huoltajat osallistuvat vanhempainilloissa ja työryhmissä koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ja ovat mukana projekteissa ja arjen koulutyössä lukuvuosisuunnitelmaan merkityillä tavoilla.

Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Tiedottaminen tapahtuu pääsääntöisesti Wilman kautta.

Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus ja luottamus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan oppilaan poissaoloja. Luvattomista poissaoloista ilmoitetaan oppilaan huoltajalle esim. Wilman kautta. Koulun antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle annetaan tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntynyttä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle luokan vanhempainilloissa. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja kehitetään koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä.

Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle annetaan tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista opinto-ohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

7.1.3 Kokonaisvaltainen tuki ja varhainen puuttuminen

Steinerkoulussa luokanopettaja tuntee luokkansa hyvin. Hän opettaa luokkaansa yleensä kuusi-kahdeksan vuotta ja vierailee kutsusta jokaisen oppilaan kodissa alaluokkien aikana ja tutustuu henkilökohtaisesti myös oppilaan huoltajiin. Tavoitteena on luoda luottamuksellinen ja toimiva pohja kodin ja koulun yhteistyölle sekä saavuttaa mahdollisimman monipuolinen ja laaja-alainen oppilaantuntemus.

Vanhempainvartit pidetään oppilaskohtaisesti joka lukuvuosi. Vanhempainvartin aikana selvitetään oppilaan henkilökohtaiset vahvuudet ja erityistarpeet, sovitaan yhteisesti koulutyöhön liittyvistä asioista. Mikäli oppilas kuuluu

yleisen, tehostetun tai erityisen tuen piiriin, kirjataan yhteisesti sovitut asiat asianmukaisiin asiakirjoihin. Muussa tapauksessa opettaja ja huoltaja tekevät omat muistiinpanonsa yhdessä sovituista asioista.

Luokan yhteisiä vanhempainiltoja järjestetään noin kerran lukukaudessa. Vanhempainilloissa sovitaan huoltajien kanssa luokan yhteisistä pelisäännöistä ja käytännöistä, opiskelun yleisistä tavoitteista tukimuodoista ko. lukuvuonna. Tavoitteena on, että huoltajien ja koulun välinen yhteistyö sujuu saumattomasti ja oppilaat saavat tarvitsemansa tuen opiskeluunsa sekä kotona että koulussa.

Erityisopettaja ja muut koulussa olevat opetuksen tukihenkilöt vierailevat koulussa lukuvuoden alussa ja havainnoivat sekä kartoittavat luokan tilannetta yhteistyössä luokan- ja aineopettajien kanssa. Erityisopettaja ja muut opetuksen tukihenkilöt sekä luokanopettaja ja aineopettajat kokoontuvat suunnittelemaan lukuvuoden toimintaa ja tukitarpeita kokonaisvaltaisesti lukuvuoden alussa. Tavoitteena on madaltaa kynnystä osallistua opetuksen tukipalveluihin. Periaatteena on, että toiset oppilaat osallistuvat tuen piiriin useammin kuin toiset ja että kaikki tuntevat tarjotut tukimuodot ja -henkilöt.

Jokainen luokka käydään läpi oppilashuoltoryhmässä lukuvuoden alussa. Esittelyyn pyydetään lupa huoltajilta. Esittelyssä kiinnitetään huomiota luokan oppimisilmapiiriin, käytettyihin tukimuotoihin, annetun tukiopetuksen määrään, oppilaiden vahvuuksiin ja erityistarpeisiin eri oppiaineissa, opiskelutaitoihin ja mahdolliseen tuen tarpeeseen jatkossa. Esittelyä täydentävät erityisopettajan ja muiden tukihenkilöiden havainnot luokan tilanteesta.

Kaikki oppilaat tapaavat erityisopettajaa myös henkilökohtaisesti lukuvuoden aikana huoltajien luvalla.

Varhaisen puuttumisen muotoja ovat mm. tukiopetus poissaolojen takia, yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, oppilaan kokonaisvaltaisen ajankäytön suunnittelu ja henkilökohtainen ohjaus koulupäivän aikana sekä uudet, yhdessä suunnitellut tavat lähestyä opittavaa asiaa.

7.2 Yleinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia pyritään ehkäisemään ennakolta esim. eriyttämisellä ja tiiviillä opettajien keskinäisellä sekä vanhempiin suuntautuvalla yhteistyöllä, ohjauksella sekä joustavilla opetusryhmäjärjestelyillä.

7.2.1 Opetuksen eriyttäminen

Opettaja eriyttää opetustaan oppilaan tarpeen mukaan joustavasti. Oppilaan koulunkäynnin kokonaistilanne huomioidaan eriyttämisessä. Opettaja pitää henkilökohtaisesti kirjaa eriyttämisestä kunkin oppilaan kohdalla ja informoi huoltajia vanhempainvartissa eriyttämisen muodoista.

Mikäli opetuksen eriyttäminen ei riitä tai mikäli opettajalla tai huoltajalla herää laajempi huoli oppilaan koulunkäynnistä, ottaa hän huoltajan kanssa keskusteltuaan yhteyttä oppilashuoltoryhmän jäseneen ja varaa ajan oppilashuoltoryhmän kokouksesta.

7.2.2 Yleisen tuen käytännön järjestäminen

Yleinen tuki on osa päivittäistä koulutyötä, ja sen perustana on jokaisen oppilaan oikeus saada laadukasta opetusta, ohjausta ja tukea kaikkina koulupäivinä.

Yleisen tuen aikana huomioidaan oppilaiden valmiudet ja vahvuudet. Opetus ja mahdolliset tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan niiden mukaisesti. Oppimisen ja koulunkäynnin eri tukimuotoja ovat mm. tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, ohjaus, avustajan työpanos, oppilashuollollinen työ ja oppilashuollon tuki, opetuksen eriyttäminen,

samanaikaisopetus ja opetusryhmien joustava ryhmittely. Tukimuotoja käytetään joustavasti. Oppilaalle voidaan laatia myös henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

Luokan sisäinen vuorovaikutuskulttuuri on tärkeä osa yleistä tukea. Toimiva vuorovaikutus edistää jokaisen oppilaan oppimista.

7.2.3 Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako

Yleisen tuen vaiheessa päävastuu tuen antamisesta on luokanopettajalla/ -valvojalla tai ko. aineen aineopettajalla. Erityisopettaja tukee opettajaa yleisen tuen vaiheessa.

Koulun ja huoltajien samansuuntainen toiminta tuen tarpeessa olevan oppilaan auttamiseksi edistää oppilaan oppimista. Oppilaalle annetulla tuella ja palautteella autetaan oppilasta tunnistamaan omia kehitystarpeitaan ja sitoutumaan työskentelyyn. Yleisen tuen vaiheessa yhteistyötä huoltajan kanssa tehdään vanhempainvarteissa, (esim.) Wilman välityksellä, puhelimitse ja vanhempainilloissa. Yhteistyö on luonteeltaan jatkuvaa ja luottamuksellista. Yhteistyöpalavereita järjestetään tarvittaessa.

7.3 Tehostettu tuki

Jos oppiminen ei yleisestä tuesta huolimatta etene odotetulla tavalla, oppilaalle voidaan antaa tehostettua tukea. Tehostettu tuki on luonteeltaan intensiivisempää ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Käytössä olevat tukimuodot ovat samoja kuin yleisen tuen aikana.

Ennen tehostetun tuen alkamista oppilaalle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa pedagoginen arvio.

Tehostetun tuen ensisijainen tavoite on ohjata ja opettaa oppilasta siten, että hän voi saadun tuen jälkeen palata yleisen tuen piiriin. Tehostetulla tuella pyritäänkin ehkäisemään ongelmien kasvaminen, monimuotoistuminen ja kasautuminen.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

7.3.1 Pedagoginen arvio

Pedagogisen arvion sisältö

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu kirjalliseen pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan oppilaan vahvuudet, oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen kokonaistilanne, mitä yleistä tukea oppilas on saanut, koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvät keskeiset vaikeudet ja arvio siitä, minkälaisilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea ja millainen tarve oppilaalla on tehostettuun tukeen.

Pedagogisen arvion laatiminen

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

7.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta. Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

7.3.2.1 Tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatiminen

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

7.3.2.2 Tehostetun tuen oppimissuunnitelman sisältö

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat

- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt
- oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

7.3.2.3 Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako tehostetun tuen vaiheessa

Kun oppilaan tuen tarve kasvaa säännölliseksi, laatii oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja pedagogisen arvion oppilasluetteloon (esim. Wilma). Rehtori arvioi moniammatillisesti, onko oppilaan tuki kasvanut tehostetuksi. Mikäli arvio on myönteinen, tekee rehtori päätöksen oppilaan siirtämisestä tehostetun tuen piiriin ja muuttaa tuen vaiheen oppilasluetteloon (esim. Primuksessa) ja kirjaa muutospäivämäärän oppilasluetteloon (Primuksessa). Noin kuukauden sisällä tästä päivämäärästä luokanopettaja tai luokanvalvoja laatii oppilaalle oppimissuunnitelman oppilasluetteloon (esim. Wilmaan).

Oppilaan kasvun ja oppimisen tavoitteista ja toimintaperiaatteista tehostetun tuen vaiheessa sovitaan yhteisissä keskusteluissa ja niiden toteutumista myös arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa pidettävissä yhteistyö- sekä seurantapalavereissa ja tarpeen mukaan myös muissa tapaamisissa. Yhteistyötä kotien kanssa tehdään sekä yksilö- että ryhmätasolla. Periaatteena on, että huoltajat saavat riittävästi tietoa lapsensa koulunkäynnistä ja heillä on todellisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kuunteleva, kunnioittava ja luottamuksellinen yhteistyö kodin kanssa edesauttaa vuorovaikutusta tehostetun tuen vaiheessa.

7.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan oppilaalle, jonka kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityisen tuen tavoitteena on tukea oppilasta kokonaisvaltaisesti ja suunnitelmallisesti niin, että hän voi suorittaa oppivelvollisuutensa sekä saada jatko-opintokelpoisuuden.

Erityiseen tukeen siirrytään pääsääntöisesti niin, että oppilas on sitä ennen saanut yleistä ja tehostettua tukea. Ennen erityisen tuen päätöstä oppilaan oppimisen etenemisestä laaditaan pedagoginen selvitys. Sen laatimisessa hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa. Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), joka ohjaa oppilaalle annettavaa opetusta ja muuta tukea. Erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Kuitenkin erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. ja 6. vuosiluokan aikana ennen nivelvaiheen siirtymää.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta erityisestä tuesta. Erityisopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKS:in laatimisen yhteydessä luvussa 4.5.2 on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa

päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

7.4.1 Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys on kirjallinen selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä. Se laaditaan, kun harkitaan, tarvitseeko oppilas erityisen tuen päätöstä. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa.

Pedagogisessa selvityksessä kuvataan mm.:

- oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksesta
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisten tukijärjestelyiden avulla oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.
- kuvaus tarvittavista opetus- ja ohjaushenkilömääristä, opetusmenetelmistä, työtavoista, oppilashuollollisesta toiminnasta sekä muista tarvittavista palveluista.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmisteluun liitetään tarvittaessa lausunto psykologilta, lääkäriltä tai kuraattorilta.

Oppilaan ja huoltajan kuuleminen

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja huoltajaa tai oppilaan laillista edustajaa. Oppilaan ja huoltajan kuuleminen edellyttää, että heille selvitetään etukäteen kuulemisen tarkoitus, esimerkiksi keskustelu erityisen tuen päätöksen tekemisestä tai tarkistamisesta. Kuulemisen tarkoituksena on antaa heille mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä tehtävästä ratkaisusta sekä selvittää mitä suunnitteilla oleva päätös käytännössä tarkoittaa. Asiat selitetään oppilaalle ja huoltajalle ymmärrettävästi, ja oppilaalle hänen ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti. Henkilökohtainen tapaaminen on suositeltavin tapa kuulemisen järjestämiseksi. Halutessaan huoltaja voi käyttää avustajaa tai valtuuttaa kuulemistilaisuuteen asiamiehensä. Kuultavat voivat myös esittää näkemyksensä määräaikaan mennessä kirjallisesti. Ennen kuulemistilaisuutta heillä tulee olla mahdollisuus perehtyä päätöksen perusteena oleviin asiakirjoihin ja tietoihin.

Tiedoksiannon kuulemistilaisuudesta lähetetään tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Selkeintä on, että kutsu kuulemiseen esitetään tavalla, joka on todennettavissa jälkeenpäin. Jos tiedoksianto tehdään esimerkiksi Wilma-järjestelmässä, tulee huoltajalta saada kuittaus tiedon saamisesta. Puhelimitse esitetty tiedoksianto ei ole todisteellinen. Jos huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen, huoltajalle on tarpeen tarjota toinen mahdollisuus.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Tällöin pyritään löytämään yhteisymmärrys oppilaan ja huoltajan kanssa, mutta koululla on myös oikeus ja velvollisuus tehdä päätös oppilaan edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta kaikissa tapauksissa täytyy saada suostumus menettelyyn. Lähtökohtana on aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

7.4.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätökseen kirjataan oppilaan opetuksen järjestämispaikka, pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitetut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärän yksilöllistämisestä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yksilöllistäminen on mahdollista vasta erityisen tuen päätöksen tekemisen jälkeen. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, päätöksen tekee koulun rehtori oppilashuoltoryhmän esityksestä.

Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden vuoksi.

Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen

Erityisen tuen antamiseksi tehdään kirjallinen päätös, joka tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Tarkistamista varten pedagogisen selvityksen laatiminen aloitetaan hyvissä ajoin viimeistään toisen ja kuudennen vuosiluokan keväällä.

Erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina myös oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea. Päätöstä tehtäessä hyödynnetään aikaisempaa pedagogista selvitystä ja muita mahdollisia asiakirjoja.

Tarkistamispykälä koskee myös vaikeimmin vammaisia. Tällöin erityisen tuen päätöksessä päätettävät asiat, kuten pääsääntöinen opetusryhmä, tulkitsemis- ja avustajapalvelut tai opetuksen poikkeava järjestäminen, arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Tarkistaminen ei kuitenkaan useinkaan tarkoita oppilaan statuksen muuttumista.

Erityisen tuen päätöksen purkaminen

Jos pedagogisessa selvityksessä on todettu, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tuen antamisen lopettamisesta tehdään uusi päätös. Päätös erityisen tuen lopettamisesta tulee tehdä ja perustella vastaavin menettelyin kuin päätös sen aloittamisesta. Myös tähän päätökseen liitetään valitusosoite.

7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) on pedagoginen asiakirja, joka laaditaan oppilaalle, joka on aloittamassa tai opiskelee erityisen tuen piirissä. HOJKS laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa, ja se perustuu oppilaalle tehtyyn pedagogiseen selvitykseen.

HOJKS:in tehtävänä on tukea oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia pitkäjänteisesti. Se on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKS tehdään lukuvuodeksi kerrallaan, mutta se tarkistetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. HOJKS:iin voidaan myös kirjata kokemuksia käytetyistä opetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista. Tätä tietoa voidaan hyödyntää suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisesta vastaa erityisluokanopettaja, tai luokanopettaja/luokanvalvoja yhdessä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa. HOJKS laaditaan yhdessä oppilasta opettavien opettajien ja huoltajan, edellytystensä mukaisesti oppilaan sekä tarvittaessa koulun oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmaan merkitään myös sen tarkistamis- ja arviointiaikataulu. Tarkistaminen ja arviointi tehdään yhdessä huoltajan ja tarvittaessa oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

HOJKS sisältää mm. seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjauksellisen tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet.

Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako erityisen tuen vaiheessa

Pedagogisen selvityksen laatimisprosessin vastuuhenkilönä alakoulussa on luokanopettaja ja tarvittaessa laaja-alainen erityisopettaja. Yläkoulussa vastuuhenkilönä on luokanvalvoja ja tarvittaessa laaja-alainen erityisopettaja. Yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa on välttämätöntä tarpeiden selvittämisen, tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Tarvittaessa arvion laatimiseen käytetään myös muita oppilaan opettajia sekä asiantuntijoita.

Pedagoginen selvitys käsitellään oppimisen tuen ryhmässä sekä yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa.

Asiantuntijalausunnot

Tarvittaessa hankitaan asiantuntijalausunto(ja) tehtäessä erityisen tuen päätöstä. Tällöin selvitetään oppilaan kokonaistilanne tarkemmin puheterapeutin, koulupsykologin, koululääkärin tai muun asiantuntijan kanssa.

Asiantuntijalausunto tarvitaan aina, mikäli oppilas tarvitsee koulunkäynninohjaajan tukipalveluita tai jos oppilaalle laaditaan omat tavoitteet jossakin oppiaineessa. Asiantuntijalausunnon perusteella oppilaalle voidaan tehdä erityisen tuen päätös myös muista syistä (sosiaalinen sopeutumattomuus, aistivamma, sairaus tms.)

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien tehtävänä on tukea oppilasta valvomalla ja ohjaamalla koulunkäyntiä ja kotitehtävien tekoa. Huoltajan vastuulla on edistää oppilaan terveellisiä elintapoja Tilanteessa, jossa oppilas tarvitsee erityistä tukea, kasvaa kodin ja koulun yhteistyön merkitys. Yhteistyömuotoja erityisen tuen vaiheessa ovat mm. henkilökohtaiset tapaamiset, yhteydenpito mm. Wilman kautta, yhteiset projektit ja vanhempainillat. Huoltajilta pyydetään tiedonsiirtolupa nivelvaiheissa ja yhteistyössä noudatetaan salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia määräyksiä.

7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Jos oppilas on saanut opiskeluun ja koulunkäyntiin yleistä ja tehostettua tukea, muttei saamastaan tuesta huolimatta kykene saavuttamaan jonkin oppiaineen (tai useamman oppiaineen) ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita, voidaan kyseisen aineen oppimäärä yksilöllistää. Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää pedagogista ja psykologista sekä tarvittaessa myös lääketieteellistä selvitystä siitä, ettei oppilaalla ole edellytyksiä selviytyä opiskelusta opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Oppiaineen vapauttamiseen tulee olla erityisen painava lääketieteellinen tai oppilaan oppimiskykyyn liittyvä peruste. Jos oppilas vapautetaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänelle järjestetään muuta opetusta tai ohjattua toimintaa niin, ettei opiskelun kokonaistuntimäärä pienene.

Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan ole yksilöllistämisen syitä, vaan oppilasta tuetaan näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla.

Oppimäärän yksilöllistämisessä opetus voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Niiden oppiaineiden, joissa oppilaan oppimäärä on yksilöllistetty, tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan HOJKS:ssa. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä laativat edellä mainitut HOJKS:in sisällöt. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaalle ja huoltajalle selvitetään yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppiaineen opetuksesta vapauttaminen

Ensisijaisesti tulee selvittää oppilaan mahdollisuudet opiskella painoalueittain tai yksilöllisiä oppimääriä. Jos oppilaan kokonaistilanteen ja jatko-opintojen kannalta on perusteltua, voidaan oppiaineen opiskelusta vapauttaa. Tämä harkitaan aina oppilas- ja oppiainekohtaisesti. Harkinta vapauttamisesta tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppiaineesta vapauttamisesta tehdään hallintopäätös PoL18 § perusteella pedagogisen arvion tai selvityksen pohjalta. Vapautetun oppiaineen tilalla oppilaalle järjestetään aina korvaavaa opetusta, joka kuvataan oppilaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa.

Perusopetuksen loppuvaiheessa (luokilla 6.–9.) maahan tullut oppilas voidaan vapauttaa B1-kielestä, kun oppilaalla on jo 2–3 vierasta kieltä opiskeltavana ja oppilaan kokonaistilanteessa B1-kielen opiskelu nähdään kohtuuttomana. Oppiaineen vapauttamisen seuraukset jatko-opintoihin nähden selvitetään oppilaalle ja huoltajille. Opetuksesta vapauttaminen tulee tehdä pääsääntöisesti 7.luokan alkaessa, kuitenkin ennen 9.luokalle siirtymistä. B1-kielen korvaavana opetuksena järjestetään suomen kielen tai muiden oppiaineiden opiskelua, joihin oppilas tarvitsee tukea.

Oppilas voidaan vapauttaa uskonnon opetuksesta huoltajan tekemän selvityksen pohjalta. Huoltajalle tulee selvittää millaisia vaikutuksia oppiaineen opetuksesta vapauttamisella voi olla jatko-opintoihin.

7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjaaminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta.
    - Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa (HOJKS). Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään.

Jos oppilaan tarve kuulua pidennetyn oppivelvollisuuden piirin loppuu, tulee tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin oppilas siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Oppiaineesta vapauttaminen pidennetyssä oppivelvollisuudessa

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä tai oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin oppilaan HOJKS:ssa kuvataan. Jos oppilaalla on ilmeisiä vaikeuksia saavuttaa yleisen opetussuunnitelman tavoitteita, tulee ensisijaisesti selvittää oppilaan mahdollisuudet opiskella painoalueittain tai yksilöllisiä oppimääriä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas voidaan tarvittaessa vapauttaa vieraan kielen tai toisen kotimaisen kielen opiskelusta, jos se on oppilaan kokonaistilanteen ja jatko-opintojen kannalta

perusteltua. Tämä harkitaan aina oppilas- ja oppiainekohtaisesti. Oppiaineesta vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä pedagogisen selvityksen perusteella. Harkinta vapauttamisesta tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa. Vapautetun oppiaineen tilalla oppilaalle järjestetään kielellisiä taitoja tai vuorovaikutustaitoja kehittävää korvaavaa opetusta, joka kuvataan oppilaan HOJKS:ssa.

Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, järjestetään vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Opetuksen järjestäminen perustuu kokonaisvaltaisten tavoitteiden määrittelyyn, oppilasryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen edistämiseen sekä toimivan ja motivoivan oppimisympäristön kehittämiseen. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet ja tavoitteena oppilaan koko potentiaalin käyttöön saaminen. Koulupäivän eri toimintoja hyödynnetään oppimisessa. Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan kunkin toiminta-alueen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Tavoitteet asetetaan yksilöllisesti siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia jossakin yksittäisessä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy aina myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä.

Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa myös arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää sosiaalisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan

itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain tapahtuvassa opetuksessa koulu tekee tiivistä yhteistyötä kotien kanssa.

7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

7.5.1 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, annetaan tukiopetusta. Tukiopetus aloitetaan heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta järjestetään niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta annetaan tuen kaikilla tasoilla. Pääsääntöisesti opettaja ohjaa oppilaan tukiopetukseen, mutta myös oppilas tai huoltaja voivat pyytää tukiopetusta. Tukiopetuksen tarpeesta tiedotetaan aina huoltajille.

Koulun taloudellisten resurssien salliessa jokaiselle luokalle on merkitty työjärjestykseen pysyvä viikoittainen tukitunti. Tukitunnin ajankohdasta on tiedotettu huoltajille. Mikäli oppilas tarvitsee tukea opinnoissaan, ohjataan hänet tukitunnille välittömästi. Tukitunnille ohjaava opettaja ilmoittaa huoltajille tukitunnista. Tukitunteja voidaan antaa myös samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti.

Tukiopetuksen muotoja voivat olla mm. yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus sekä muut uudet tavat lähestyä opittavaa asiaa.

Tukiopetus yleisen tuen aikana

Jokainen opettaja seuraa oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Tukiopetus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Erityisen tuen alkaessa oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen

tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKS:iin. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajan tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös oppilashuollon palveluista vastaavien kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimiseen tarvittavia perustaitoja. Oppilaan oppimisen vaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä tulee arvioida ja oppilaan tulee saada tarvitessaan osa-aikaista erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä tai erityisryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä.

Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKS:iin.

7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten

tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opiskelun erityiset painoalueet

Opetusta järjestettäessä huomioidaan oppilaan oppimisedellytykset, ja opetus voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Jos oppilaalla on vaikeuksia saavuttaa yleisen opetussuunnitelman tavoitteita, käytetään ensisijaisesti erityisiä painoalueita ennen oppiaineen yksilöllistämistä. Opiskelun erityiset painoalueet muodostetaan opetussuunnitelmassa määritellyistä, oppilaan oman vuosiluokan yleisen oppimäärän keskeisimmistä sisällöistä eli niin sanotuista ydinsisällöistä. Tavoitteena on auttaa oppilasta ottamaan haltuun etenemisen kannalta välttämättömät oppiainesisällöt. Oppilas pyrkii oman vuosiluokkansa tavoitteisiin. Opiskelun erityisiä painoalueita voidaan käyttää tehostetun tai erityisen tuen aikana. Painoalueet määritellään oppimissuunnitelmassa tai HOJKS;ssa niissä oppiaineissa, joiden oppimäärää ei ole yksilöllistetty. Painoalueiden määrittely on oppilasta opettavan opettajan tehtävä.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Oppilas voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina koulupäivinä edistää oppilaan kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta kouluyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset oppilaat että oppilaan kanssa toimivat aikuiset tuntevat oppilaan tavan kommunikoida. Oppilaan omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä oppilaan identiteetin muotoutumiseen.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten oppilaan sijoittuminen luokkatilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja oppilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa oppilasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää koulun rehtori. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Oppilas saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluita ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee oppilaan oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos oppilas on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Oppilaan tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista. Oppilaalle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana oppilas tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

Koulun opetusryhmien ja oppilaiden tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve arvioidaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Koulun tasolla tulkitsemis- ja avustajapalveluiden kohdentamisesta tarpeen mukaan vastaa rehtori.

Toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa

Steinerkoulussa on tyypillistä, että sama luokanopettaja opettaa useimpia oppiaineita usein kuudelle-kahdeksannelle luokalle asti, joten nuoren tukena siirtymävaiheessa ovat entuudestaan tutut aikuiset.

Luokanopettaja ja erityisopettaja käyvät yhdessä luokkaa opettavien aineopettajien kanssa 2. luokan ja 6. luokan päätteeksi nivelvaiheissa läpi oppilaan kokonaistilanteen ja arvioivat käytettyjen tukitoimien toteutumisen ja vaikutukset oppilaan opiskeluun.

Siirtäessään luokkansa kokonaan aineenopettajien hallintaan, luokanopettaja esittelee aineopettajille luokkansa oppilaat opettajainkokouksessa. Esittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota tukitoimien toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointiin.

Nivelvaiheessa huomioidaan ainakin seuraavat tiedot soveltuvin osin luokka-astetta vastaavasti: opintojen järjestämisen kannalta välttämätön tieto, HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, oppilaan kouluhistoria, sosiaaliset taidot, kieli- ja kommunikaatiotaidot, matemaattiset taidot, taidot oppiaineissa, arjen taitojen hallinta, urasuunnitelmat (opintojen päättövaiheessa), työelämään ja koulutuksiin tutustuminen, käytetyt ja hyväksi todetut tukitoimet, oppilaan tavoitteet opinnoissaan ja jatko-opintosuunnitelmat.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen seulonta

Erityisopettaja arvioi oppilaiden tuen tarvetta yhdessä luokanopettajan kanssa opintojen alkuvaiheessa. Tuen tarpeen arvioinnissa käytetään erilaisia tuen tarpeen tunnistamisen välineitä sekä oppimisen seurannan välineitä sekä ryhmä -ja yksilöarviointitehtäviä. Ryhmäarvioinnilla arvioidaan esimerkiksi koko ryhmän lukemisen sujuvuutta ja oikeinkirjoitusta. Yksilöarviointia käytetään tarvittaessa ryhmäarvioinnin lisänä taitojen lisäkartoitukseen. Oppimisen seurannan välineitä voidaan käyttää tarpeen mukaan ja ajankohdasta riippumatta taitojen kehityksen ja oppimisen seurantaan sekä taitojen tarkempaan arviointiin.

Tuen tarpeen tunnistamisen välineillä opettaja pystyy arvioimaan omaan ryhmäänsä kuuluvien lasten perustaitojen hallintaa pitkin kouluvuotta ja vertaamaan sitä oman luokkaansa osaamistasoon. Yhdessä lapsen oppimista koskevien muiden havaintojen kanssa opettaja pystyy arvioimaan oppilaan tuen riittävyyttä ja vaikuttavuutta. Välineillä on myös mahdollista saada tietoa siitä, mitkä taidot vaativat tarkempaa arviointia, mahdollista lisätukea ja oppimisen seurantaa.

7.5.4 Yhteistyö tuen eri vaiheissa

Luokanopettaja ja aineopettajat tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muiden toimijoiden kanssa. Erityisopettaja ja muut koulun tukihenkilöt ovat yhteydessä päivittäin. Myös opettajainkokouksista varataan aikaa työskentelylle ja yhteissuunnittelulle.

Oppilashuollon henkilöstö kokoontuu viikoittain oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Huolenpito oppilaasta kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville aikuisille. Toimiva yhteistyö muodostuu avoimesta vuorovaikutuksesta, luottamuksesta ja suunnitelmallisuudesta. Koulun oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä. Koulun oppilashuollollista toimintaa arvioidaan säännöllisesti.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys korostuu steinerkoulussa. On tärkeää, että lasten ja nuorten oppimisen ja kasvun vahvuudet huomioidaan ja pulmat tunnistetaan ajoissa. Oppilaan tarvitsema tuki suunnitellaan yhdessä vanhempien kanssa. Yhteistyöhön vanhempien kanssa varataan riittävästi aikaa (kotikäynnit, vanhempainvartit, vanhempainillat, yhteiset projektit jne.)

Luokanopettajan ja luokanvalvojan vastuualueina ovat

- kasvattaminen, opettaminen ja ohjaaminen,
- oppilaan edistymisen arvioiminen, tiedottaminen koulun henkilöstölle ja huoltajille,
- oppimisen kokonaisvaltainen seuraaminen,
- oppilaan oppimis- yms. vaikeuksien mahdollisimman varhainen tunnistaminen, huolen eteenpäin ilmaiseminen,
- tukiopetuksen tarjoaminen,
- moniammatillisen yhteistyön tekeminen oppilashuollon ja sosiaalitoimen kanssa,
- pedagogisten asiakirjojen kokoaminen ja palavereiden koolle kutsuminen sekä pedagogisten asiakirjojen esitteleminen palavereissa,
- ohjata oppilas tarvittaessa koulussa tarjottavan tuen piiriin,
- oppilashuoltoryhmän toimintaan osallistuminen oman oppilaan asioita käsiteltäessä,
- siirtymävaiheen yhteistyö lähettävän ja/tai vastaanottavan tahon kanssa,
- yhteistyö kodin kanssa,
- tarvittaessa yhteiset palaverit eri yhteistyöverkostojen kanssa,
- osallistuminen HOJKS:n laadintaan.

Erityisopettaja

- vastaa tehostetun ja erityisen tuen vaiheiden toteutumisesta.
- Erityisopettajan tehtävänä on opettaa psyykkisestä, fyysisestä tai muusta syystä erityisopetusta tarvitsevia lapsia ja nuoria yksilöllisesti, pienryhmää tai samanaikaisopettajana toisen opettajan kanssa.

- Erityisopettajan työhön kuuluu myös opetuksen ja opetusjärjestelyjen suunnittelu yhdessä luokan- tai aineopettajan kanssa, edistymisen arviointi ja seuranta sekä erilaisia kehittämis-, tuki- ja konsultointitehtäviä. Erityisopettaja vastaa HOJKS:n laatimisesta ja seurannasta. Yhteistyö oppilaan sekä huoltajan ja muiden yhteistyötahojen kanssa on oleellinen osa erityisopettajan työtä.

Koulupsykologin työn tavoitteena on

- lasten ja nuorten koulunkäynnin, oppimisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen.
- Koulupsykologin työ sisältää oppilaan oppimisvalmiuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psykososiaalisen tilanteen arviointia ja tukemista neuvottelujen, tukikeskustelujen ja psykologisten tutkimusvälineiden avulla. Keskeistä tässä arvioinnissa on monimuotoinen yhteistyö vanhempien ja koulun kanssa.
- Koulupsykologin työhön kuuluu myös koulujen oppilashuoltotyöryhmiin osallistuminen, konsultaatio ja verkostoyhteistyö.
- Koulupsykologiin voivat ottaa yhteyttä oppilas, vanhemmat ja yhteistyökumppanit.
- Tarvittaessa koulupsykologi ohjaa oppilaan ja hänen perheensä muiden tarjolla olevien palveluiden piiriin.

Koulukuraattorin työn tavoitteena on

- oppilaiden koulunkäynnin ja psykososiaalisen hyvinvoinnin tukeminen.
- Koulukuraattorin tehtävänkuvaan kuuluvat tukikeskustelut oppilaan kanssa, koulun ja kodin yhteistyö sekä vanhemmuuden tukeminen, koulujen oppilashuoltotyöryhmiin osallistuminen, konsultaatio sekä verkostoyhteistyö.
- Koulukuraattoriin voi ottaa yhteyttä erilaisissa koulunkäyntiin, käyttäytymiseen, ikävaiheen kasvuun, tunne-elämään, perhetilanteeseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä kysymyksissä.
- Yhteyttä voi ottaa oppilas, vanhemmat, opettajat tai yhteistyökumppanit.
- Tarvittaessa koulukuraattori ohjaa oppilaan muihin lapsille ja nuorille tarjolla oleviin palveluihin ja toimii yhteistyössä näiden tahojen kanssa.

Koulunkäyntiavustaja

- tukee oppilaan oppimista yhdessä koulun muiden toimijoiden kanssa joko ryhmässä tai yksilöllisesti.
- Koulunkäyntiavustajan tarve arvioidaan yhdessä vanhempien, koulun johtajan, oppilaan opettajan ja asiantuntijoiden kanssa.

Kouluterveydenhoitaja

- on kouluyhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Hän vastaa hoitotyön asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja toimii koululääkärin työparina.
- Kouluterveydenhoitaja edistää oppilaiden ja kouluyhteisön turvallisuutta ja osallistuu koulun kriisityöhön sekä kouluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksiin.
- Hän tiedottaa kouluterveydenhuollon palveluista ja käytännöistä oppilaille, vanhemmille, opettajille ja muille yhteistyötahoille ja osallistuu terveystiedon opetukseen tarvittaessa.
- Kouluterveydenhoitaja osallistuu oppilashuoltoryhmiin ja tarjoaa konsultaatiota opettajille sekä muulle oppilashuoltohenkilöstölle lapsen ja nuoren terveydentilan ja kehitysvaiheen merkityksestä ja osallistuu kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen ja edistämiseen, oppilashuollon arviointi- ja kehittämistyöhön sekä

viranomaisten ja hallinnonalojen väliseen yhteistyöhön ja verkostomaisen toimintatavan kehittämiseen lasten, nuorten sekä perheiden palveluissa.

Opettajan ja koulunkäyntiavustajan (koulunkäynnin ohjaajan) työnjako ja vastuut

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

8 OPPILASHUOLTO

Oppilashuollon tehtävä on huolehtia oppilaan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista oppimisen ja opiskelun perusedellytyksinä sekä yhteisössä että yksilöllisesti. Tavoitteena on terve ja turvallinen koulu- ja oppimisympäristö, mielenterveys, osallisuus omaan ja ympäristön elämään sekä koko kouluyhteisön hyvinvointi. Oppilashuollolla edistetään koulun toimintakulttuuria, jossa toteutuu toisesta välittäminen, huolenpito ja kaikinpuolinen vuorovaikutus. Oppilashuolto turvaa yksilön ja yhteisön toimintakykyä myös fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulussa työskenteleville henkilöille sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä lasten ja nuorten huoltajien kanssa. Oppilasta koskevien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa kuullaan oppilasta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyö on luottamuksellista, oppilaita ja huoltajia kunnioittava sekä salassapitosäädöksiä noudattavaa. Huoltajat eivät voi kieltää alaikäistä oppilasta saamasta oppilashuoltopalveluja. Oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä, johon kuuluvat säännöllisesti rehtori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja ja koulun vakinaiset opettajat tarvittaessa myös kuraattori ja/tai psykologi ja/tai kouluterveydenhoitaja. Jos huoli yksittäisestä oppilaasta herää, ohjaa ryhmä oppilaan asian yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppilashuollon suunnitelma laaditaan yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

8.1 Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltoon kuuluu kolme ryhmää: oppilashuollon ohjausryhmä, yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, yksilöllinen oppilashuoltoryhmä. Jokaisella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa, ohjaustoimintaa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä käsiteltävän asian tarpeiden mukaan.

8.1.1 Oppilashuollon ohjausryhmä

Ohjausryhmä on kuntatason monialainen yhteistyöverkosto. Ohjausryhmän työtä ohjaavat lastensuojelulain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja nuorisolain mukaiset monialaisen yhteistyön velvoittavat tehtävät. Yhteistyöverkosto vastaa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelusta ja päivittämisestä. Seinäjoella oppilashuoltolain mukaisesta, monialaisen ohjausryhmän tehtävistä vastaa lasten ja nuorten palveluverkosto. Se vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmässä ovat hallintokunnista edustettuina opetustoimen (varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, ja koulukuraattorit), nuorisotoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen edustajat (opiskelu- ja kouluterveydenhuolto, psykologi- ja perheneuvontapalvelut sekä lastensuojelu). Lisäksi mukana ovat toisen asteen koulutuksen, seurakunnan, poliisin sekä työvoimahallinnon edustajat.

8.1.2 Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on koulukohtainen. Se vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sitä johtaa rehtori ja jäseninä ovat opettajakunnan jäsenet. Tarvittaessa voidaan kutsua paikalle myös koulukuraattori, ja/tai-psykologi, ja/tai terveydenhoitaja sekä voidaan kuulla myös muita asiantuntijoita. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän muita yhteistyökumppaneita ovat mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, lähiseudun kolmannen sektorin toimijat, lastensuojelu, lähialueen nuorisopalvelut ja koulupoliisi.

Oppilashuoltoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisöllisen oppilashuollon, kuten koulu- ja opiskeluympäristön ja -yhteisön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen sekä hyvinvointia ja oppimista edistävän toiminnan kehittäminen. Tärkeää on huolehtia koulun esteettömyydestä ja yhteisön toimintakyvystä ongelma- ja kriisitilanteissa. Opettajakunta kokoontuu viikoittain torstaisin. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa, joten kokouksiin voidaan myös kutsua huoltajien edustajia, oppilasedustajia, muita asiantuntijoita sekä viranomaisia.

Ryhmässä käsitellään mm. luokkakohtaisia tuentarvekartoituksia, hyvinvointikyselyjä sekä pyritään ennalta ehkäisemään ja löytämään ratkaisuja oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmenneisiin pulmiin. Ryhmässä hyväksytään myös pedagogiset asiakirjat ja tuen kolmiportaisuutta koskevat päätökset (erityisestä tuesta päättää rehtori hallintopäätöksellä). Kokouksista laaditaan muistio, johon kirjataan kokoukseen osallistujat, käsitellyt asiat, sovitut toimenpiteet sekä vastuuhenkilöt. Yksittäisen oppilaan asian edetessä yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmän käsittelyyn, muistioon kirjataan, että oppilaan tuen järjestämistä ehdotetaan aloitettavaksi yksilökohtaisessa työssä.

Aikataulu oppilashuoltosuunnitelman täydentämiselle ja arvioinnille suunnitellaan oppilashuoltoryhmässä. Koulu tiedottaa suunnitelmasta asianomaisia sidosryhmiä. Oppilaan siirtyessä toisen asteen opintoihin tai vaihtaessa kunnalliseen kouluun ollaan tulevaan kouluun yhteydessä, jotta oppilaan koulupolku on turvattu seuraavassa vaiheessakin. Yhteydenpidosta huolehtii rehtori/opinto-ohjaaja/kuraattori tai muu henkilö, joka oppilashuoltoryhmässä on valittu.

8.1.2.1 Oppilashuoltosuunnitelmat

Oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat ovat valmisteltu moniammatillisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- Seinäjoen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- koulun opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvas oppilashuollosta
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Oppilashuoltoryhmä vastaa koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus. Siitä ilmenee yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kouluyhteisön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelman laadinnasta ja seurannasta vastaa koulukohtainen oppilashuoltoryhmä oppilashuollon ohjausryhmän ohjeiden mukaan. Oppilashuoltosuunnitelmassa on myös kaupungin yhteisiä ja koulukohtaisia osioita. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu, vähintään kuitenkin kerran neljässä vuodessa.

Oppilashuoltosuunnitelman tulee sisältää:

- koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt
- yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä

- yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä
- järjestyssäännöt
- poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa ja tarkistettaessa suunnitellaan menettelytavat, joilla koulun henkilöstö, oppilaat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

8.1.3 Yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollonpalveluja, psykologi- ja koulukuraattoripalveluja sekä moniammatillista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan oppilaan tueksi monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on kokonaisvaltaisesti seurata ja edistää oppilaan kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tärkeää on taata oppilaalle varhainen tuki ja ennakoida ongelmien syntyminen. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, resurssit ja tarpeet pitää huomioida oppilashuoltoa suunniteltaessa sekä koulun arjessa. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon eivät kuulu asiat, jotka koskevat opetuksen järjestämistä, pedagogisten asiakirjojen laatimista tai koulukiusaamisen selvittelyä.

Yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä (ns. asiantuntijaryhmä) kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa rehtori. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä oppilashuoltoryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut ryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma

- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä vaaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Koulu vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Jos sivullisille annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologi kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Kouluterveydenhuollon palvelut

Kouluterveydenhuollon tehtävänä on edistää oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluterveydenhuolto osallistuu myös oppilaitosten terveellisyyden ja turvallisuuden valvontaan, opiskeluhuoltoon ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla kouluilla on käytettävissä sekä kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin että psykologin palvelut. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös suun terveydenhuolto Seinäjoen terveyskeskuksen suun terveydenhuollon yksiköissä.

Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen. Oppilaalla on mahdollisuus käydä kouluterveydenhuollossa ilman ajanvarausta virka-aikana.

Määräaikaiset terveystarkastukset tehdään jokaisella vuosiluokalla sekä lisäksi yksilöllisen tarpeen mukaan. Laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8. vuosiluokalla ja oppilaan huoltajat kutsutaan niihin mukaan. Niissä tarkastellaan lapsen ja nuoren sekä koko perheen hyvinvointia. Tarkastukseen sisältyvät oppilaan, huoltajan ja opettajan arviot oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa.

Kouluterveydenhuoltoon sisältyy soveltuvin osin myös yleislääkäritasoinen sairaanhoito, jossa keskitytään oppilaan koulunkäyntiin vaikuttaviin sairauksiin. Tärkeää on häiriötilojen varhainen tunnistus, diagnostiikka, hoito ja hoitoonohjaus.

Kouluterveydenhoitaja osallistuu säännöllisesti koulunsa oppilashuoltoon. Lääkäri osallistuu tarvittaessa kutsuttuna varsinkin yksilökohtaiseen, monialaiseen asiantuntijaryhmään.

Kouluterveydenhuollon aloitteesta tehdään kolmen vuoden välein oppilaitosten terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset.

Koulukuraattoripalvelut

Koulukuraattori vastaa koulun sosiaalityöstä. Tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja koulunkäynnin tukeminen. Työtehtävät koostuvat yhteisöllisestä ja yksilökohtaisesta oppilashuoltotyöstä, yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä verkostotyöstä eri viranomaisten kanssa. Koulukuraattori kiinnittää huomiota oppilaiden arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Tavoitteena on oppilaiden elämässä olevien riskitekijöiden ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen esteiden tunnistaminen ja niissä auttaminen. Koulukuraattorin tehtävänä on myös edistää omalta osaltaan koko kouluyhteisön hyvinvointia. Oppilaalla on oikeus saada psykologin tai kuraattorin palveluja kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana työpäivänä, muutoin 7 työpäivän kuluessa. Asian kiireellisyydestä päättää oppilashuollon ammattihenkilö.

Psykologi- ja perheneuvontapalvelut

Psykologi- ja perheneuvontapalvelut tarjoavat kouluille psykologipalveluja alakouluikäisille sekä nuorisoikäisille ja heidän perheilleen. Koulupsykologisen työn keskeinen tavoite on tukea oppilaan hyvinvointia, tervettä kasvua ja kehitystä. Tavoitteena on oppimis- ja sopeutumisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja vähentäminen sekä oppilaan kehitystason ja yksilöllisten valmiuksien huomioiminen koulunkäynnissä. Psykologi tarjoaa lapsille ja heidän perheilleen asiantuntemustaan erilaisissa koulunkäyntiin tai muihin elämänalueisiin liittyvissä vaikeuksissa. Tehtävänä on myös edistää oppilaiden ja koko kouluyhteisön psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2.

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun perusopetus on suomenkielistä. Koulu ei järjestä opetusta muilla kielillä.

9.1 Monikieliset oppilaat

Monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaalle pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta yhteistyössä kunnan kanssa.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen.

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

10 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS

Steinerkoulujen opetus perustuu erityiseen kasvatusopilliseen (steinerpedagogiikka) järjestelmään. Opetussuunnitelma on laadittu niin, että perusteiden pedagogisia linjauksia on täydennetty steinerpedagogisilla ratkaisuilla ja linjauksilla. Steinerpedagogiset ratkaisut näkyvät läpi opetussuunnitelman, mutta erityisesti toimintakulttuurissa, opetusmenetelmissä, työtavoissa ja oppimisympäristöissä.

Steinerkoulun periaatteita on kuvattu kansainvälisissä julkilausumissa (Pedagogisen osaston sisäisen steinerkoulujen kansainvälisen foorumin kuvaus steinerkoulun peruspiirteistä 2009, päivitetty 2015, Euroopan steinerkoulujen neuvoston steinerkoulujen ja -päiväkotien periaatteet 2011).

11 VALINNAISUUS

Valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

Valinnaisia opintoja on kahdenlaisia:

- Opetuksen järjestäjän valitsemat valinnaiset, joita oppilas ei itse valitse.
- Oppilaalle valinnaiset, jotka oppilas itse valitsee.

Oppilaan oppimiseen liittyvää autonomian kokemusta voidaan vahvistaa myös muilla keinoin (esim. portfoliometodi, erilaiset oppimisen ja suorittamisen tavat), kuin runsaalla eri oppiaineiden valinnaisuudella.

11.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1–6 ja vuosiluokille 7–9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1–6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7–9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit käytetään:

1 vuosiviikkotunti käsityötä lisää vuosiluokilla 3–9. Yhteensä 7 vuosiviikkotuntia.

1 vuosiviikkotunti draamaa vuosiluokilla 4., 5. ja 8. Yhteensä 3 vuosiviikkotuntia.

1 vuosiviikkotunti taidehistoriaa vuosiluokalla 9. Yhteensä 1 vuosiviikkotunti.

11.2 Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1–9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa oppilaan valitsemat valinnaisaineet on järjestetty seuraavalla tavalla: Luokilla 4–9 oppilas voi valita valinnaisaineita, joita koulu tarjoaa kunakin vuonna. Valinnaisaineet voivat olla syventäviä tai soveltavia. Valinnaisaineet ovat laajuudeltaan 0,5–2 vvh ja niistä päätetään keväisin. Tarkemmat tiedot koulun valinnaisista löytyvät koulun lukuvuosisuunnitelmasta.

11.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa ei tällä hetkellä ole vapaaehtoisia tai valinnaisia kieliä.

12 VUOSILUOKAT 1–2

12.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä.

Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Tuleva ensimmäisen luokan opettaja tapaa esikoulun opettajan jo keväällä ns. siirtopalaverissa, jossa käydään läpi oppilaan kasvunkansio ja oppilaan sellaiset esikoulussa esiin tulleet asiat, joilla saattaa olla vaikutusta koulunkäyntiin. Esikoululaisen huoltajalta pyydetään lupa tiedonsiirtoon. Luokanopettaja ja esikoulun opettaja sopivat siirtopalaverin ajasta jommankumman aloitteesta.

12.2 Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1–2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1–2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1–2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

12.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Lapsi oppii kahden tai kolmen ensimmäisen kouluvuoden aikana osittain vielä jäljitellen ympäristöään, ja hän kokee itsensä osaksi sitä. Opetus muuttuu esiopetuksen oppimiskokonaisuuksista oppiaineiksi, mutta opetus on edelleen pääosin eheytettyä ja koko perusopetuksen ajan ilmiöpohjaista. Myös monialaiset oppimiskokonaisuudet vähentävät jyrkkää oppiainerajaa ja tukevat näin asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa.

Lapsen tilannemuisti on vielä vahva, ja siksi kokemuksellinen, toiminnallinen, emotionaalinen ja sosiaalinen oppiminen tukevat lapsen tapaa olla erottelematta itseään ja ympäristöään. Lapsi oppii toiminnallisuuden, muistin, mielikuvituksen, rytmisen toiston, havainnollisuuden, leikin ja tarinoiden kautta. Opetuksen työtavat tukevat näitä lapsen oppimisen tapoja.

Lasta tuetaan oppimisen kaikissa vaiheissa antamalla oikea-aikaista tukea kehityksen ja oppimisen vaikeuksissa, kielellisten, sosiaalisten ja motoristen taitojen ja muistin kehittymisessä. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin omia ajatuksiaan ja ottamaan osaa yhteiseen toimintaan sekä ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja koulutehtävistään.

Oppilaita rohkaistaan positiivisella palautteella. Tavoitteena on, että lapselle syntyy myönteinen käsitys itsestä oppijana ja että hän saa oppimisesta iloa ja onnistumisen kokemuksia. Aikuinen on lapselle roolimalli, joka vaikuttaa kaikella toiminnallaan ja sanoillaan lapseen. Koulussa ei sallita kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä.

12.2.1.1 Vuosiluokka 1

Lapsen kokonaisvaltaista ympäristön kokemista tuetaan satujen ja tarinoiden avulla. Lapsi oppii suurimmaksi osaksi toiminnallisuuden ja jäljittelyn kautta, jolloin hän saa opittavasta asiasta kuvan, sisäistää sen ja nostaa uudelleen esiin muististaan yleistääkseen sen sovellettavaksi käsitteeksi. Mielikuvitusta käytetään siksi hyväksi kaikessa oppimisessa ja toimimisessa. Toiminta on rytmistä, elävää ja liikunnallista sekä sisäisesti että ulkoisesti. Tällä tavalla tuetaan lapsen tunnekasvatusta, jotta lapsi voi samaistua opetettavaan asiaan. Oppimisesta tehdään henkilökohtainen sisäinen kokemus, jotta lapsi voi kokea maailman. Taide ja musiikki tukevat opetuksen eläväksi tekemistä ja lapsen tunnetason puhuttelua. Muita ikävaihetta tukevia opintosisältöjä ovat käsityössä neulominen (molempien käsien vahvistaminen) sekä äidinkielessä ja kirjallisuudessa sekä matematiikassa kirjainten ja numeroiden symbolien muodot, äänteet ja peräkkäisyydet. Näitä opetellaan siten, että lapsi saa kokemuksen, jonka hän painaa mieleensä runsaan harjoittelun avulla. Harjoitteluun sisältyy liikkeitä, eleitä, loruja, piirtämistä ja kirjoittamista. Opetuksen toiminnallisuutta tukee luokkatilan muunneltavuus.

Pääpaino ensimmäisellä luokalla on oppilaaksi kasvamisessa ja luokkayhteisössä toimimisessa. Opettajan tehtävänä on ryhmäyttää oppilaat sosiaalisesti yhtäpitäväksi ryhmäksi, jossa toisia kuunnellaan ja heistä huolehditaan. Ensimmäinen vuosi luo näin perustan yhteiselle ajalle sekä luokanopettajavaiheessa että muussa oppimisessa. Toisten ihmisten lisäksi tärkeätä on luoda kunnioittava suhde luontoa kohtaan, huolehtia ympäristöstä ja herättää kiinnostus maailmaa kohtaan.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- metsäretket, retket lähiluontoon (ympäristöoppi, liikunta)

12.2.1.2 Vuosiluokka 2

Toisella luokalla oppilaat kehittävät ensimmäisellä luokalla oppimiaan motorisia ja hienomotorisia kykyjään, taitojaan ja valmiuksiaan taiteellisen lähestymistavan kautta. Esimerkiksi käsityössä virkkaaminen vahvistaa vahvemman käden työskentelyä. Äly ja ymmärrys heräävät taiteellisen lähestymistavan kautta. Opetussisällöt tuodaan esille edelleen kuvallisesti. Oppilaat jatkavat tutustumista laskemiseen ja lukemisen perusteisiin edelleen toiminnallisesti, mutta toisella luokalla aletaan opetuksessa vaatia jo yksilösuorituksia: omia vuorosanoja, runoja, nukketeatteria jne. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan erityisesti aamuisin keskustellen kuulumisista, jolloin kehittyvät toisten kuuntelemisen ja toisten kanssa omien asioiden jakamisen taito.

Toisella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Tällä tuetaan sitä, että lapset pääsevät yli vaiheen, jossa esiin nousee vastakohtien kärjistymisen tunnelma. Tarinat vastakkaisista inhimillistä laaduista ja luonteenpiirteistä esimerkiksi legendoissa ja eläintarinoissa tukevat lasta toisen luokan ikävaiheessa. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan, ympäristöstä huolehtimiseen ja maailmaan kiinnostumista kohtaan.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- nukketeatteriesitys (käsityö, musiikki, äidinkieli)
- metsäretket, retket lähiluontoon (kuten ensimmäisellä luokalla)

12.3 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Toisen luokan aikana jokainen oppilas käy erityisopettajan luona ja hänelle tehdään toisen luokan oppimistestit. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

12.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1–2

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Laaja-alaisen osaamisen toteutumista arvioidaan ja kehitetään vuosittain opettajankokouksissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

12.5 Oppiaineet vuosiluokilla 1–2

12.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

12.5.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä.

Äidinkieli ja kirjallisuus nähdään yksilöä kehittävänä oppiaineena. Identiteetin rakentuminen ja maailman hahmottaminen ja jäsentäminen kielen avulla osoittaa näkemystä siitä, että kieli ei ole oma yksikkönsä maailmasta ja irrallaan ihmisestä. Se on osa ihmisen liittymistä maailmaan, osa ihmistä itseään niin paljon, että sen varaan rakennetaan kuva itsestä maailmassa. Kielen avulla ihminen voi kertoa itselleen, kuka hän on. Tämän lisäksi kieli nähdään kommunikaation ja itseilmaisun mahdollistajana.

Sen lisäksi, että äidinkieli ja kirjallisuus opetuksen kautta vahvistaa oman kulttuurin ja kielen arvostamista ja ohjaa suvaitsevaisuuteen muita kansoja ja kulttuureja kohtaan, on tärkeätä saada oppilaat juurtumaan maailmaan ja löytämään oma paikkansa siinä. Muut huomioon ottaen ja erilaisuutta arvostaen löytyy näkemys itsestä muiden joukossa: en ole ainoa, mutta olen minä, kukaan muu ei voi sanoa minusta minä.

Itsensä kehittämiseen kuuluu ilmaisutapojen monipuolistaminen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa onkin tärkeätä näiden taitojen harjoittaminen, koska eri puhetilanteissa ja niiden tarkastelussa jälkikäteen voidaan parhaassa mahdollisessa tapauksessa havainnoida omaa käyttäytymistä suhteessa aiempaan. Puhetilanteissa käsitys itsestä viestijänä auttaa näkemään, millä tavalla on kehittynyt vuosien aikana ja mitä valmiuksia on kohdata pelotta uusia tilanteita ja toimia niissä. Ihminen tarvitsee rohkeutta, jotta hän voisi muokata maailmaa siihen suuntaan, jossa hän haluaa elää. Tahdon lujuus voi löytyä pienistäkin harjoituksista, ja oppilaan kehityksestä, henkisestä kasvusta, ei välttämättä näe merkkejä oppitunnin päätteeksi, vaan todennäköisesti vasta vuosia myöhemmin. Kirjallinen ilmaisutaito,

sekä kaunokirjallisuus että muu kirjallisuus, auttavat jäsentämään ajatukset loogisiksi kokonaisuuksiksi. Toisin sanoen ilmaisutapojen monipuolistaminen auttaa hahmottamaan maailmaa yhä selkeämmällä tavalla itselle ymmärrettäväksi. Kun maailmaa ymmärtää, silloin siinä myös pystyy elämään ja sitä muokkaamaan. Aktiivinen kansalaisuus on edellytys sille, että pystyy muokkaamaan ympäristönsä itselleen sopivaksi. Jatko-opinnot, työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja aktiivinen kansalaisuus näyttäytyvät itseisarvoina. Puhumamme kieli määrittää meitä ihmisenä ja kertoo, keitä olemme. Äidinkieltä ja kirjallisuutta opiskelemalla näiden arvojen toteutuminen mahdollistuu.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisäinen integraatio on edellytys opetuksen hyvälle toteutukselle. Irrallisten palasten opettaminen ja oppiminen eivät ole mielekkäitä silloin, kun yhdistävänä tekijänä on kieli. Sisäisen integraation lisäksi opetuksessa otetaan huomioon oppiaineiden välinen yhteistyö ja integraatio. Tämä on yksi steinerpedagogiikkaan kuuluva ajatus: eri vuosiluokilla opetetaan kokonaisuuksia, johon kaikki oppiaineet liittyvät. Oppisisältöjen jako oppiaineisiin on lisäksi kaikin puolin keinotekoista. Koulun ulkopuolella kaikki aineet sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, vain koulussa elämä paloitellaan oppiaineiksi.

Oman ajattelun kehittyminen ja itsensä tunteminen ovat ihmisyyteen kasvattamisessa keskeisimpiä tavoitteita opetuksessa. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat. Perusopetuksen vuosiluokilla kuljetaan ikäkauden mukaisesti kohti oman ajattelun itsenäistymistä ja itsensä tuntemista, ihmisyyteen kasvamista.

Kieli nähdään yhtenä tärkeimmistä ihmisten välisen ymmärtämisen välineistä ja se on tämän vuoksi myös opetuksessa ensisijainen väline. Kieli vaikuttaa lapsen henkiseen ja psykologiseen kehitykseen ja sen vuoksi kielen opetuksella on keskeinen tehtävä koulussa. Kieltä ei näin ollen opeteta vain sen käytön vuoksi, vaan myös sen vuoksi, että kielen avulla lapsi ja nuori kehittyy ja pystyy tulemaan ymmärretyksi ja ymmärtämään maailmaa ympärillään.

Kielen opetuksessa otetaan huomioon suullinen ja kirjallinen kielitaito. Äidinkielen tuntien tehtävänä on kehittää näitä molempia siten, että suullinen ja kirjallinen kielitaito muuntuu kaikenlaisten tekstien, kuvien ja tilanteiden monilukutaidoksi. Puhuttu kieli luonnehtii asioita kirjoitetun kielen keskittyessä jäsentämään ja määrittämään maailmaa. Puhuttu kieli liittyy vahvasti suulliseen perinteeseen, jossa ajattelu ja kollektiivinen kokemus ilmaistiin tilanteissa ja rituaaleissa. Kirjallinen perinne tai kulttuuri on yksilökeskeistä, jossa kirjailija tuo sisäisen kokemuksensa muiden nähtäväksi. Yksi äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävistä onkin vakiinnuttaa vahva suullisen kielen kulttuuri, josta kirjallisen taidon kulttuuri on riippuvainen.

Suullinen kielitaito kuuluu vahvasti ihmisen tunnealueelle toisin kuin kirjoitettu kieli. Kun ihminen ilmaisee spontaanisti iloa, surua tai pelkoa, on tietoisuus tunteesta aivan toinen kuin näistä tunteista kirjoitettaessa. Kirjoittaessaan ihminen ottaa aiheesta askelen taaksepäin ja tarkastelee tunnettaan jäsentäen sitä ajattelussaan. Perusopetuksen alaluokilla painotetaan tunteen merkitystä kaikessa opetuksessa, mutta perusopetuksen yläluokilla painopiste siirtyy ajattelun alueelle vähitellen.

Steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu ihmiskäsitykselle, joten opetuksella pyritään tukemaan lapsen ja nuoren kehitystä kullekin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kielellä nähdään olevan vaikutusta ihmisen kasvulle. Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa ihmistä perheen ja kulttuuriryhmän identiteetin löytymisen jälkeen löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.

Äidinkieleen ja kirjallisuuteen kuuluu monitieteisiä taito-, tieto- ja kulttuurikokonaisuuksia, ja opetuksessa tekstit ymmärretään laajasti ja niitä käytetään monipuolisesti. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen, tiedon hankinnan ja jakamisen taitojen lisäksi kiinnitetään huomiota oppilaan omien kokemusten jakamiseen. Kirjallisuuden kautta oppilas pystyy avartamaan käsitystään niin muista kulttuureista kuin itsestään. Kulttuurikokonaisuuksien sisällöissä sanataide nousee merkittäväksi osaksi, ja siihen kuuluu tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen lisäksi myös draama ja media.

Kaikessa opetuksessa pyritään kokemuksellisuuteen ja sisältöjen omakohtaistamiseen. Osallisuuden kokemusta vahvistetaan keskusteluilla ja muilla yhteistoiminnallisilla menetelmillä, jolloin oppilas ja opiskelija voivat saada kuulluksi

tulemisen kokemuksia. Tällä tavoin tuetaan eettistä kasvua ja innostetaan elämysten jakamiseen ja saamiseen. Mediakasvatus nähdään yhtenä oppiaineen osa-alueena, jossa sisältöjä tulkitaan ja tuotetaan ikäkauden mukaisesti.

Rakentava ja vastuullinen vuorovaikutus tukevat kielitietoisuuden laajentumista. Kielitietoisuus ei ole pelkästään tietoa kielen rakenteista, vaan myös ymmärrystä kielestä maailman hahmottamisen välineenä, ymmärrystä kielestä identiteettiä rakentavana voimana ja filosofista pohdintaa siitä, mitä kieli on. Kielitietoisuuteen kuuluu käsitys kielestä kommunikoinnin mahdollistajana, käsitys kielen liittymisestä itseilmaisuun ja identiteettiin, sekä käsitys kielessä itsessään olevasta luonteesta ja sen vaikutuksesta ihmiseen. Oppiaineen tehtävänä on kaiken mainitun lisäksi luoda henkilökohtainen suhde kieleen, mikä auttaa opiskelijaa sanallistamaan omia näkemyksiään, tunteitaan, havaintojaan ja elettyjä tapahtumia. Yhteistyötä tehdään kotien ja koulun välillä sekä muiden oppiaineiden välillä, mahdollisuuksien mukaan myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielten opetuksen kanssa.

Oppilaiden erilaisuus, tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus huomioidaan oppimisympäristössä ja opetusmenetelmissä. Opetuksessa tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa eläviä oppilaita.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden äidinkielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 tehtävänä on edistää ikäkauden ja yksilöllisten edellytysten pohjalta itseilmaisua ja vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutustaidoissa kiinnitetään huomiota kuuntelemiseen, lukemiseen ja kirjoittamiseen. Kielitietoisuutta edistetään etenkin draaman ja tarinoiden jälleenkerronnan avulla. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen luomalla oppilaille tilaisuuksia mielikuvien kautta oppisisältöihin tutustumiseen ja sisältöjen oppimiseen. Ikäkauden mukainen oppimisprosessi jatkuu esiopetuksesta kouluun sekä perustaitojen että laaja-alaisen osaamisen osalta.

Keskeinen osa-alue äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta vuosiluokilla 1–2 on muotopiirustus. Se tukee lukemisen ja kirjoittamisen oppimista. Lisäksi sen tarkoituksena on oppilaan muototajun herättäminen, tahdon kehittäminen ja kehontietoisuuden vahvistaminen. Muotopiirustus kehittää silmän ja käden yhteistyötä, käden koordinaatiota sekä silmän kykyä hahmottaa ja erotella eri muotoja. Muotopiirustuksen terapeuttiset mahdollisuudet auttavat hahmotusongelmissa, keskittymisessä, tehtävien loppuun saattamisessa sekä temperamenttien tasapainottamisessa. Muotopiirustusta toteutetaan kehollisesti, tilassa liikkuen ja piirtäen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi. Luokasta löytyy lapsille soveltuvaa kirjallisuutta ja tekstejä. Myös kasvokkainen vuorovaikutus huomioidaan. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Opetuksen läpäisee leikinomaisuus, mielikuvaoppiminen ja draama. Oppiaineen sisäisen integraation lisäksi toteutetaan

oppiaineiden välistä integraatiota nivomalla äidinkielen taitojen oppiminen osaksi muihinkin oppiaineisiin. Erityisesti draama liitetään kirjallisuuden lisäksi esim. musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Oppimisympäristöksi luetaan myös koululuokan ulkopuolinen ympäristö, kuten koti, kirjastot, museot, kulttuuritapahtumat ja teatteri. Kulttuurin monimuotoisuutta hyödynnetään ikäkauden mukaisesti. Media-aiheita nostetaan opetuksessa esille silloin, kun oppilaat nostavat median kautta tullutta sisältöä omaehtoisesti esiin.

Muotopiirustuksessa tärkeätä on tilava oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus kokea muotoja liikkeestä käsin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilaita kannustetaan käyttämään kieltä kaikenlaisissa vuorovaikutustilanteissa niin koulussa kuin kotona. Lukemaan ja kirjoittamaan oppimista tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Vaikeudet puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Äidinkielen tehtävien määrää ja vaikeustasoa eriytetään tarvittaessa oppilaskohtaisesti. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu. Muotopiirustuksessa harjoitetaan suuntien hahmottamista sekä silmän ja käden koordinaatiota, mikä tukee kirjainmuotojen ja kirjoittamisen oppimista. Muotopiirustusharjoitukset auttavat myös hahmotusongelmissa.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4	S1	L1, L2, L4, L5
T5	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T12	S4	L2, L3, L4, L7
T13	S4	L2, L3, L4, L7
T14	S4	L2, L3, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa; keskittyvä kuuntelu, kuulumisten vaihto, oppilaiden välisten asioiden hoito, päivittäiset keskustelut opetuksen sisällöstä. Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Osallistutaan draaman sekä muiden vuorovaikutusharjoitusten ja keskustelujen avulla satujen, tarinoiden, lorujen käsittelyyn, pienien esitysten harjoitteluun sekä esittämiseen. Harjoitellaan opettajan kertomien satujen ja tarinoiden jälleenkerrontaa. Lausutaan erilaisia puhe- ja artikulaatioharjoituksia sekä loruja ja riimejä. Tehdään suullisen ilmaisun ja tarkan kuuntelemisen harjoituksia erilaisissa tilanteissa.

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti, kuva, sivu, lehti, aukeama jne. Lukemisen harjoittelu aloitetaan mallikirjoituksesta ja itsekirjoitetusta tekstistä lukien. Vähitellen myös painetusta tekstistä, aluksi yhteen ääneen, kuorossa lukien. Harjoitellaan tekstinymmärtämisen taitoja keskustelemalla ja esittämällä kysymyksiä luetun tekstin sisällöstä. Havainnoidaan ja luetaan keskustellen ja pohtien erilaisia ikäkaudelle sopivia tekstejä ja kuvia. Työskennellään klassisten satujen, kansantarinoiden ja lastenkirjallisuuden sekä helppojen tieto- ja mediatekstien parissa. Opitaan kertomaan kuulluista ja luetuista saduista ja tarinoista kerronnan pääkäsitteiden (esim. päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni) avulla. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Keskustellaan satujen, tarinoiden ja muiden tekstien sisällöistä.

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia. Ennen kirjainmuotojen opettamista harjoitetaan hahmotuskykyä muotopiirustusharjoituksin. Harjoitellaan käsivaraisesti suoraa ja kaarevaa viivaa sekä niiden variaatioita. Tehdään yksinkertaisia, suljettuja kokonaismuotoja, kuten ympyrää, lemniskaattaa, spiraalia, kolmiota, neliötä sekä näiden muunnoksia. Voidaan harjoitella yksinkertaisia nauhaornamentteja avoimilla muodoilla sekä muodon muutoksia.

Isojen kirjainten opetteleminen tapahtuu tarinan, liikkeen, eleen, puheen, kuvan, nimen ja symbolin keinoin. Opetellaan tekstauskirjaimet isojen kirjainten opettelun rinnalla. Äänne-kirjain –vastaavuuden ja tavutietoisuuden harjoittelua. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Kynäotteen harjoittelua sekä silmän ja käden koordinaation sekä suuntien hahmottamisen vahvistamista esim. muotopiirustuksen kuvio-, symmetria- tai ornamenttiharjoituksilla, kirjoittamisen harjoittelua mallista, myöhemmin myös omaa kirjoittamista. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit. Kirjoittamisen opetteleminen jäljennöskirjoituksen kautta. Harjoitellaan aakkosia.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Keskeisenä sisältönä on runsas ja elävä kerronta, joka paitsi kehittää oppilaiden kielitajua, kuuntelemisen ja eläytymisen kykyä, välittää myös keskeisiä sisältöjä ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kertomusaineiston muodostavat kansansadut, vuodenaikoihin ja ympäristöön liittyvät tarinat ja opetustarinat. Kerrottu toistetaan seuraavana päivänä mielikuvan ja muistikuvan vahvistamiseksi jälleenkerrontana.

Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja käytetään kirjallisuutta ilmaisun virikkeenä. Tutustutaan monimuotoisiin teksteihin, kuten lastenkirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Osallistutaan yhdessä kulttuurin tuottamiseen. Tutustutaan lastenkulttuuriin, arkipäivän tapakulttuuriin, joihinkin kansanperinteen muotoihin sekä juhlaperinteisiin. Harjoitellaan lukukirjan käyttöä lukemalla yhdessä kirjaa yhteisten lukukokemusten jakamiseksi.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

Tekstien tuottaminen

T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- satujen kuunteleminen ja jälleenkerronta (tarinan kokonaisuuden hahmottaminen)
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- ilmaisutaidot, draama
- puhe- ja keskustelutaidot
- erilaisuuden huomioiminen, toisen kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen
- perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- hyvät tavat
- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oman materiaalin tuottaminen (vihkotyöskentely/jaksot)

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 1

Oppimisen arviointi ensimmäisellä luokalla on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi keskittyy oppilaan vahvuuksiin. Oppilaan tulisi saada jatkuvaa palautetta onnistumisistaan ja tätä kautta pystyä iloitsemaan oppimisestaan. Oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Vihkotyöskentelyä seuraamalla arvioidaan kirjoittamisen ja hienomotoriikan kehittymistä. Suullisen ilmaisutaidon kehittymistä arvioidaan esimerkiksi tarinan jälleenkerronnan myötä sekä draamaleikeissä. Opettaja seuraa oppilaan lukuharrastuneisuutta ja arvioi lukutaitoa sekä tekstien ymmärtämisen taitojen edistymistä kuuntelemalla oppilaan liukulukua ja jälleenkerrontaa luokkatilanteissa. Näppäintaitojen edistymistä arvioidaan sormileikkien, huilunsoiton ja neulomisen avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4	S1	L1, L2, L4, L5
T5	S2	L1, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L2, L4, L5, L7
T12	S4	L2, L3, L4, L7
T13	S4	L2, L3, L4, L7
T14	S4	L2, L3, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa; keskittyvä kuuntelu, kuulumisten vaihto, oppilaiden välisten asioiden hoito, päivittäiset keskustelut opetuksen sisällöstä. Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja; viestin välittämistä ja vastaanottamista puhuen ja kirjoittaen, keskustellaan viestien välittämisen ja vastaanottamisen tavoista ja pulmista. Osallistutaan draaman sekä muiden vuorovaikutusharjoitusten ja keskustelujen avulla satujen, tarinoiden, lorujen, tietotekstien, mediatekstien ja pelien käsittelyyn. Jatketaan opettajan kertomien satujen ja tarinoiden jälleenkerrontaa. Lausutaan erilaisia puhe- ja artikulaatioharjoituksia sekä loruja ja riimejä. Tehdään pieniä esityksiä esim. satu- ja nukkenäytelmiä. Oppilaita tuetaan ja rohkaistaan itseilmaisuun keskustellen, näytellen, improvisoiden, leikkien, loruillen, lausuen ja laulaen. Tehdään suullisen ilmaisun ja tarkan kuuntelemisen harjoituksia erilaisissa tilanteissa.

S2 Tekstien tulkitseminen

Jatketaan lukemisen harjoittelua opettelemalla siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti, kuva, sivu, lehti, aukeama jne. Lukemisen harjoittelua jatketaan mallikirjoituksesta, itsekirjoitetusta tekstistä sekä painetusta tekstistä lukien. Pääpaino edelleen yhteen ääneen, kuorossa lukemisessa. Havainnoidaan ja luetaan keskustellen ja pohtien erilaisia ikäkaudelle sopivia tekstejä ja kuvia. Harjoitellaan tekstinymmärtämisen taitoja

keskustelemalla ja esittämällä kysymyksiä luetun tekstin sisällöstä. Tutustutaan pääsanaluokkiin. Sanaluokkien tunnistamista harjoitellaan aluksi puhutusta, myöhemmin myös kirjoitetusta tekstistä. Opitaan kertomaan kuulluista ja luetuista saduista ja tarinoista kerronnan pääkäsitteiden (esim. päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni) avulla. Keskustellaan satujen, tarinoiden ja muiden tekstien sisällöistä. Pohditaan sanojen merkityksiä ja sanavalintoja teksteissä. Omien kokemusten, havaintojen ja tapahtumien selostamista sekä tarinoiden jälleenkerrontaa.

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä omien ajatusten, kokemusten, havaintojen ja mielikuvituksen sekä kuvien ja toisten tekstien, opettajan kertomien satujen ja tarinoiden pohjalta. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja hienomotoriikkaharjoituksilla ennen tulevien vuosien koneella kirjoittamisen opettelua. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, pilkku, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä. Lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikoiden säännöllistä harjoitusta. Luetun ymmärtämisen harjoitusta, esim. lukukirjan avulla. Oikeinkirjoituksen harjoitusta, mm. tavutus. Käydään läpi vokaalit ja konsonantit. Harjoitellaan yhdyssanoja. Harjoitellaan aakkosia ja aakkosluetteloiden järjestämistä.

Muotopiirustuksessa tehdään symmetriaharjoituksia ensin pysty- ja sitten vaaka-akselilla. Nauhaornamentteja jatketaan vaikeuttaen. Voidaan piirtää myös muodonmuutoksia.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, murteista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja käytetään kirjallisuutta ilmaisun virikkeenä. Tutustutaan monimuotoisiin teksteihin, kuten lastenkirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Osallistutaan yhdessä kulttuurin tuottamiseen. Tutustutaan lastenkulttuuriin, arkipäivän tapakulttuuriin, joihinkin kansanperinteen muotoihin sekä juhlaperinteisiin. Tutustutaan kirjastoon. Kertomusaineistona legendat, eläintarinat ja vuoden kiertokulkuun sekä ympäristöön liittyvät tarinat. Lisäksi käsitellään runoja ja arvoituksia.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä

T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- satujen kuunteleminen ja jälleenkerronta (tarinan kokonaisuuden hahmottaminen)
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- ilmaisutaidot, draama
- puhe- ja keskustelutaidot
- erilaisuuden huomioiminen, toisen kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen
- perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- hyvät tavat
- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oman materiaalin tuottaminen (vihkotyöskentely/jaksot)

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 2

Oppimisen arviointi keskittyy ensimmäisen luokan tapaan rohkaisevaan ja kannustavaan palautteeseen. Arviointi keskittyy oppilaan vahvuuksiin. Oppilaan tulisi saada jatkuvaa palautetta onnistumisistaan ja tätä kautta pystyä iloitsemaan oppimisestaan. Oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Arvioidaan oppilaan lukutaidon ja tekstien ymmärtämisen taitojen edistymistä kuuntelemalla oppilaan liukulukua ja/lukemista, oman runon lausumista sekä jälleenkerrontaa luokkatilanteissa. Oppilaan kiinnostuneisuutta lukemista kohtaan arvioidaan erilaisten luetunymmärtämisen tehtävien ja pienimuotoisten kirjaesitelmien avulla. Vihkotyöskentelyä seuraamalla arvioidaan kirjoittamisen ja hienomotoriikan kehittymistä. Suullisen ilmaisutaidon kehittymistä arvioidaan esimerkiksi tarinan jälleenkerronnan myötä sekä draamaleikeissä. Opettaja seuraa oppilaan lukuharrastuneisuutta ja arvioi lukutaitoa. Osallistumista draamatyöskentelyyn ja roolissa toimimiseen arvioidaan kysymys-vastaus-esitysten avulla. Näppäintaitojen edistymistä arvioidaan sormileikkien, huilunsoiton ja virkkauksen avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

12.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A–OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

A-kielen opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys, joten se on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on omassa työssään myös kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, mutta se lisää myös ymmärrystä ihmisyydestä ja sen eri olemuspuolista, sekä antaa ilmaisukeinoja ja mahdollistaa itsetiedostamista. Tärkeää on myös, että kielten opetus antaa aineksia monikielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla

maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään mahdollisimman paljon samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Ruotsin kielen opiskelu antaa oppilaille valmiudet käyttää maamme vähemmistökieltä. Lähtökohtana kielenopetukselle on, että kieltä käytetään eri tilanteissa ja asiayhteyksissä. Oppilasta rohkaistaan käyttämään erilaisia oppimismenetelmiä, sekä hyödyntämään kielellisiä taitojaan kaikessa oppimisessa. Oppilaan ruotsin kielen opiskelu vahvistaa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opetuksessa korostetaan kokemuksellisuutta ja kielen laadun tavoittamista. Opetuksen tulisi kehittää kulttuurien välisen viestinnän taitoja.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 luodaan myönteinen suhde ruotsin kieleen. Lasta kannetaan kielen virrassa suurimmalta osin kielisuihkuopetuksessa. Oppiminen tapahtuu ulkoaoppimalla ja jäljittelemällä. Tehtävänä on ikäkauden ja yksilöllisten edellytysten pohjalta runojen, leikkien, laulujen ja muun materiaalin avulla tutustua ruotsin kieleen ja ruotsalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen, ja pääpaino opiskelussa on suullisilla harjoituksilla pienissä ryhmissä, pareittain tai koko luokan kanssa yhdessä.

Suullinen elementti säilyy tärkeimpänä kaikilla luokilla, mutta pari ensimmäistä vuotta opetus on puhtaasti suullista, jotta vieraan kielen äännemaailma ja intonaatio tulevat lapselle tutuiksi taiteellisena elämyksenä. Ensimmäisten kahden vuoden aikana kielten tunnit ovat enemmänkin kollektiivista kuorolausuntaa ja yhdessä leikkimistä, jolloin lapsi oppii ymmärtämään vierasta kieltä (niin kuin äidinkieltään) välittömien asiayhteyksien kautta. Suullista esitystä harjoitellaan runsaasti ja toisto on oleellisessa asemassa. Yksilösuorituksia puheen suhteen tai kirjallista ilmaisua edellytetään vasta kolmannen luokan jälkeen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Oppiaineen tavoitteena on eläytyä ruotsin kielen laatuun ja omaksua kieltä kokonaisvaltaisesti jäljittelemällä. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Työtapoina ovat kuorolausunta, laulut, runot, leikit, sanastoharjoitukset teemoittain sekä pelit ulkona ja sisällä. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen ja taideaineiden opetukseen. Kieltä opiskellaan mahdollisimman paljon opettavalla kielellä, kääntämistä kielestä toiseen vältetään. Ymmärrettävään ääntämiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja hyvää ääntämistä harjoitellaan pääasiassa yhdessä lausuen. Tunnit rytmitetään musikaalisesti kuuntelun ja tekemisen vuorottelulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilasta kannustetaan käyttämään kieltä rohkeasti erilaisten äänneharjoitusten avulla. Yhdessä harjoitellaan ääntämistä aakkosia opeteltaessa. Opettaja varmentaa oikeaa ääntämistä joko kiertämällä luokassa yhteisten laulujen, leikkien ja runojen aikana tai 2. luokalla myös kuuntelemalla pienryhmien tai yksittäisten oppilaiden ääntämistä.

Vaikeimpien äänteiden harjoitteluväliä tihennetään. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T3	S2	L1, L2, L6
T4	S2	L1, L2, L5
T6	S3	L1, L2, L4, L6, L7
T7	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T9	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Ensimmäisellä luokalla, kun opetus on pääosin kohdekielistä ja sanasto vielä vierasta oppilaille, tunneilla käsitellään konkreettisesti havainnollistettavaa sanastoa ja opetellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Opetussisältöinä ovat jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvä sanasto ja kielen rakenteet; tervehtiminen, hyvästely ja yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, kehonosat, vaatteet, perhe, perusvärit ja lukusanat 1–20. Harjoitellaan tavallisimpia verbejä liittyen arjen toimiin, kuten syöminen, peseminen, pukeutuminen. Opetellaan yksinkertaisia kysymyksiä ja vastauksia koskien nimeä, asuinpaikkaa ja ikää. Oppilas oppii lähiympäristöön liittyviä substantiiveja ja verbejä runojen, laulujen ja leikkien myötä sekä esineiden, kuvien ja taulupiirrosten avulla.

Oppilaan aloitteesta voidaan myös keskustella oppilaiden erilaisista kielellisistä taustoista ja siitä, miten eri kieliä voi havaita arkipäivässä eri yhteyksissä. Tarkemmin ruotsin kielialueisiin, sanojen lainautumiseen kielestä toiseen ja omaan kulttuuritaustaan paneudutaan kolmannesta luokasta lähtien.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten sanojen muistamista laulujen ja lorujen avulla sekä opittujen sanojen käyttämistä myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä puherytmiä yhdessä kuorossa lausuen. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat lapsen omat kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat ja -juhlat. Sisällöiksi valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia arjen tilanteissa. Opetuksessa käytetään paljon leikkejä, pelejä, lauluja, loruja ja runoja. Esittäminen ja kuvat ovat osana kaikkea opetusta. Oppilaat tutustuvat kieleen kuunnellen ja toistaen suullisesti. Opiskelu etenee asian tunnistamisesta sen ymmärtämiseen, ymmärtämisestä soveltamiseen ja aluksi mallin mukaan tuottamiseen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Kuunnellaan opettajan kertomia tarinoita, satuja ja runoja ja opetellaan niitä (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä). Harjoitellaan runsaasti ääntämistä lausuen,

laulaen ja leikkien. Kaikkeen lausumiseen liittyy vahvasti liike ja sanojen yhdistäminen tekoon tai asiaan. Harjoitellaan taitoa toimia yksinkertaisten käskyjen mukaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa ja kulttuurista moninaisuutta

Kielenopiskelutaidot

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä arvaamaan ja päättelemään yksittäisten sanojen ja ilmausten merkityksiä

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaalle tutuissa tilanteissa

T10 ohjata oppilasta käyttämään ruotsin kielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa sekä ääntämisessä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sadut ja leikit
- kielen yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen suhteessa omaan äidinkieleen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oppilaan lähipiiriin liittyvän sanaston harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen
- elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- vastuun ottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisissa kokoonpanoissa ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen
- omien vahvuuksien löytäminen

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- sosiaalisuus ja toisen huomioiminen kaikessa viestinnässä
- auttaminen ja tukeminen erilaisissa viestintätilanteissa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- yhteistyötaidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- suvaitseva ilmapiiri ja oikeus saada oma ääni kuuluviin
- yhteisten sääntöjen laatiminen ja noudattaminen

Arviointi vuosiluokalla 1

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavia ja kannustavia. Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista. Arvioinnin perusteena on keskittynyt sekä aktiivinen ja rohkea osallistuminen erilaisiin yhdessä tehtäviin runoihin, lauluihin ja leikkeihin. Osallistuminen suullisiin yksilösuorituksiin on vielä vapaaehtoista. Ryhmän kanssa keskustellaan yhteisen työn sujumisesta ja jokainen pohtii omaa osallistumistaan.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L5, L7
T2	S1	L1, L2
T3	S2	L1, L2, L6
T4	S2	L1, L2, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S3	L1, L2, L4, L6, L7
T7	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4, L6, L7
T9	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Kielten tunneilla käsitellään pääosin konkreettisesti havainnollistettavaa sanastoa ja opetellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Vaikeutetaan ja laajennetaan edellisen vuoden aineistoa (pienemmissä ryhmissä, nopeuttaen, luetteloita takaperin yms.). Aiheena jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvää sanastoa ja kielen rakenteita; tervehtiminen, hyvästely ja yleisimmät toivotukset, käskyjä, luokkahuoneessa olevat esineet, kehonosat, vaatteet yms. Harjoitellaan yksinkertaisia kysymyksiä ja vastauksia koskien nimeä, asuinpaikkaa ja ikää. Opetellaan lukusanat 1–100 ja järjestysluvut 1–10. Opetussisältöihin kuuluvat myös vuodenajat, kuukaudet, ajanilmaukset, eläimiin ja luontoon liittyvät runot, laulut, pelit ja leikit. Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita yksin ja

ryhmätilanteissa. Motivoidaan oppilasta arvostamaan kielellistä moninaisuutta ja avoimuutta luomalla tunneille iloinen ja avoin ilmapiiri.

Oppilaan aloitteesta voidaan myös keskustella oppilaiden erilaisista kielellisistä taustoista ja siitä, miten eri kieliä voi havaita arkipäivässä eri yhteyksissä. Samoin voidaan keskustella suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroista ja tehdä alustavia havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten sanojen muistamista laulujen ja lorujen avulla sekä opittujen sanojen käyttämistä myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä puherytmiä yhdessä kuorossa lausuen. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat lapsen omat kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat ja -juhlat. Sisällöiksi valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia arjen tilanteissa.

Leikkien, lorujen, laulujen ja näytelmien avulla tutustutaan arjen-, kehon- ja eläinsanastoon sekä harjoitellaan ruotsin kielen yleisimpiä fraaseja, kohteliaisuuksia ja verbimuotoja. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Kuunnellaan opettajan kertomia tarinoita, satuja ja runoja ja opetellaan niitä (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä). Harjoitellaan ja havainnoidaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Kannustetaan oppilasta entistä itsenäisempään kielenkäyttöön yksinkertaisin tutuin sanoin tai lyhyin lausein. Harjoitellaan taitoa toimia yksinkertaisten käskyjen mukaan. Opitaan lyhyitä perinteisiä fraaseja ja voidaan tehdä näistä esim. onnittelu- tai vuodenajan hyvän toivotuksen kortteja (syntymäpäivä, joulu, pääsiäinen).

Harjoitellaan vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin (esim. Kuinka vanha olet, onko sinulla veljiä/siskoja? jne.), käyttämään ja soveltamaan yksinkertaisia rakenteita (esim. Är den? Har du? jne.). Opitaan seuraamaan yksinkertaista tarinaa ja osoittamaan/nimeämään erilaisia esineitä ja asioita ympäristöstään. Lisäksi opetellaan ulkoa lauluja, loruja, runoja ja riimejä. Voidaan toteuttaa myös pieniä näytelmiä tai satuja nukketeatterin avulla.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Pohjoismaissa on. Ohjata oppilasta ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä. Ohjata oppilasta tunnistamaan ruotsin kieli muista kielistä.

T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa ja kulttuurista moninaisuutta

Kielenopiskelutaidot

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä arvaamaan ja päättelemään yksittäisten sanojen ja ilmausten merkityksiä

T5 tutustutaan erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.

T8 rohkaista oppilasta käyttämään ruotsin kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaalle tutuissa tilanteissa

T10 ohjata oppilasta käyttämään ruotsin kielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa sekä ääntämisessä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sadut ja leikit
- kielen yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen suhteessa omaan äidinkieleen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oppilaan lähipiiriin liittyvän sanaston harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen
- elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- vastuun ottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisissa kokoonpanoissa ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen
- omien vahvuuksien löytäminen

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- sosiaalisuus ja toisen huomioiminen kaikessa viestinnässä
- auttaminen ja tukeminen erilaisissa viestintätilanteissa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- yhteistyötaidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- suvaitseva ilmapiiri ja oikeus saada oma ääni kuuluviin
- yhteisten sääntöjen laatiminen ja noudattaminen

Arviointi vuosiluokalla 2

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavia ja kannustavia. Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota leikkeihin, lauluihin, tarinoihin ja runoihin eläytymiseen, toisten huomioimiseen ja ryhmässä toimimiseen. Osallistuminen suullisiin yksilösuorituksiin on vielä vapaaehtoista. Ryhmän kanssa keskustellaan yhteisen työn sujumisesta ja jokainen pohtii omaa osallistumistaan.

12.5.3 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A–OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Vieraiden kielten opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua edistämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä sekä antaa taitoja monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Samoin eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Tutustutaan runojen, leikkien, laulujen ja muun materiaalin avulla englannin kieleen ja englanninkielisten maiden kulttuureihin. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta ja vahvistaa innostusta englannin kielen opiskeluun. Pääpaino opiskelussa on suullisilla harjoituksilla pienissä ryhmissä, pareittain tai koko luokan kanssa yhdessä.

Suullinen elementti säilyy tärkeimpänä kaikilla luokilla, mutta pari ensimmäistä vuotta opetus on puhtaasti suullista, jotta vieraan kielen äännemaailma ja intonaatio tulevat lapselle tutuiksi. Ensimmäisten kahden vuoden aikana kielten tunnit ovat enemmänkin kollektiivista kuorolausuntaa ja yhdessä leikkimistä. Lapsi oppii ymmärtämään vierasta kieltä (niin kuin äidinkieltään) välittömien asiayhteyksien kautta. Suullista esitystä harjoitellaan runsaasti ja toisto on oleellisessa asemassa. Yksilösuorituksia puheen suhteen tai kirjallista ilmaisua edellytetään vasta kolmannen luokan alkaen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppiaineen tavoitteena on eläytyä englannin kielen laatuun ja omaksua kieltä kokonaisvaltaisesti jäljittelemällä. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Työtapoina ovat kuorolausunta, laulut, runot, leikit, sanastoharjoitukset teemoittain sekä pelit ulkona ja sisällä.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T3	S2	L1, L2, L6
T4	S2	L1, L2, L5
T6	S3	L1, L2, L4, L6, L7
T7	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T9	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Ensimmäisellä luokalla, kun opetus on pääosin kohdekielistä ja sanasto vielä vierasta oppilaille, tunneilla käsitellään konkreettisesti havainnollistettavaa sanastoa ja opetellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Opetussisältöinä ovat jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvä sanasto ja kielen rakenteet; tervehtiminen, hyvästely ja yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, kehonosat, vaatteet, perhe, perusvärit ja lukusanat 1–20. Harjoitellaan tavallisimpia verbejä liittyen arjen toimiin, kuten syöminen, peseminen, pukeutuminen. Opetellaan yksinkertaisia kysymyksiä ja vastauksia koskien nimeä, asuinpaikkaa ja ikää. Oppilas oppii lähiympäristöön liittyviä substantiiveja ja verbejä runojen, laulujen ja leikkien myötä sekä esineiden, kuvien ja taulupiirrosten avulla.

Oppilaan aloitteesta voidaan myös keskustella oppilaiden erilaisista kielellisistä taustoista ja siitä, miten eri kieliä voi havaita arkipäivässä eri yhteyksissä. Tarkemmin englannin kielialueisiin, sanojen lainautumiseen kielestä toiseen ja omaan kulttuuritaustaan paneudutaan kolmannesta luokasta lähtien.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten sanojen muistamista laulujen ja lorujen avulla sekä opittujen sanojen käyttämistä myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä puherytmiä yhdessä kuorossa lausuen. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat lapsen omat kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat ja -juhlat. Sisällöiksi valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia arjen tilanteissa. Opetuksessa käytetään paljon leikkejä, pelejä, lauluja, loruja ja runoja. Esittäminen ja kuvat ovat osana kaikkea opetusta. Oppilaat tutustuvat kieleen kuunnellen ja toistaen suullisesti. Opiskelu etenee asian tunnistamisesta sen ymmärtämiseen, ymmärtämisestä soveltamiseen ja aluksi mallin mukaan tuottamiseen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Kuunnellaan opettajan kertomia tarinoita, satuja ja runoja ja opetellaan niitä (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä). Harjoitellaan runsaasti ääntämistä lausuen, laulaen ja leikkien. Kaikkeen lausumiseen liittyy vahvasti liike ja sanojen yhdistäminen tekoon tai asiaan. Harjoitellaan taitoa toimia yksinkertaisten käskyjen mukaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellisiä ja kulttuurista moninaisuutta

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä

Kielenopiskelutaidot

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä

T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaalle tutuissa tilanteissa

T10 ohjata oppilasta käyttämään ruotsin kielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa sekä ääntämisessä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sadut ja leikit
- kielen yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen suhteessa omaan äidinkieleen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oppilaan lähipiiriin liittyvän sanaston harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen
- elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat

- vuorovaikutustaitojen harjoittelu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- vastuun ottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisissa kokoonpanoissa ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen
- omien vahvuuksien löytäminen

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- sosiaalisuus ja toisen huomioiminen kaikessa viestinnässä
- auttaminen ja tukeminen erilaisissa viestintätilanteissa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- suvaitseva ilmapiiri ja oikeus saada oma ääni kuuluviin
- yhteisten sääntöjen laatiminen ja noudattaminen

Arviointi vuosiluokalla 1

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavia ja kannustavia. Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista. Arvioinnin perusteena on keskittynyt sekä aktiivinen ja rohkea osallistuminen erilaisiin yhdessä tehtäviin runoihin, lauluihin ja leikkeihin. Osallistuminen suullisiin yksilösuorituksiin on vielä vapaaehtoista. Ryhmän kanssa keskustellaan yhteisen työn sujumisesta ja jokainen pohtii omaa osallistumistaan.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L5, L7
T2	S1	L1, L2
T3	S2	L1, L2, L6
T4	S2	L1, L2, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S3	L1, L2, L4, L6, L7
T7	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4, L6, L7
T9	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T10	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Kielten tunneilla käsitellään pääosin konkreettisesti havainnollistettavaa sanastoa ja opetellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Vaikeutetaan ja laajennetaan edellisen vuoden aineistoa (pienemmissä ryhmissä, nopeuttaen, luetteloita takaperin yms.). Aiheena jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvää sanastoa ja kielen rakenteita; tervehtiminen, hyvästely ja yleisimmät toivotukset, käskyjä, luokkahuoneessa olevat esineet, kehonosat, vaatteet yms. Harjoitellaan yksinkertaisia kysymyksiä ja vastauksia koskien nimeä, asuinpaikkaa ja ikää. Opetellaan lukusanat 1–100 ja järjestysluvut 1–10. Opetussisältöihin kuuluvat myös vuodenajat, kuukaudet, ajanilmaukset, eläimiin ja luontoon liittyvät runot, laulut, pelit ja leikit. Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita yksin ja ryhmätilanteissa. Motivoidaan oppilasta arvostamaan kielellistä moninaisuutta ja avoimuutta luomalla tunneille iloinen ja avoin ilmapiiri.

Oppilaan aloitteesta voidaan myös keskustella oppilaiden erilaisista kielellisistä taustoista ja siitä, miten eri kieliä voi havaita arkipäivässä eri yhteyksissä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten sanojen muistamista laulujen ja lorujen avulla sekä opittujen sanojen käyttämistä myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä puherytmiä yhdessä kuorossa lausuen. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat lapsen omat kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, viikonpäivät, kuukaudet, vuodenajat ja -juhlat. Sisällöiksi valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia arjen tilanteissa.

Leikkien, lorujen, laulujen ja näytelmien avulla tutustutaan arjen-, kehon- ja eläinsanastoon sekä harjoitellaan englannin kielen yleisimpiä fraaseja, kohteliaisuuksia ja verbimuotoja. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Kuunnellaan opettajan kertomia tarinoita, satuja ja runoja ja opetellaan niitä (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä). Harjoitellaan ja havainnoidaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Kannustetaan oppilasta entistä itsenäisempään kielenkäyttöön yksinkertaisin tutuin sanoin tai lyhyin lausein. Harjoitellaan taitoa toimia yksinkertaisten käskyjen mukaan. Opitaan lyhyitä perinteisiä fraaseja ja voidaan tehdä näistä esim. onnittelu- tai vuodenajan hyvän toivotuksen kortteja (syntymäpäivä, joulu, pääsiäinen).

Harjoitellaan vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin (esim. Kuinka vanha olet, onko sinulla veljiä/siskoja? jne.), tutustutaan can-apuverbiin, have tai have got-rakenteeseen, sekä persoonapronominien ja be-verbin yksikkömuotoihin. Opitaan seuraamaan yksinkertaista tarinaa ja osoittamaan/nimeämään erilaisia esineitä ja asioita ympäristöstään. Lisäksi opetellaan ulkoa lauluja, loruja, runoja ja riimejä. Voidaan toteuttaa myös pieniä näytelmiä tai satuja nukketeatterin avulla.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä.

T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.

T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.

T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa

T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sadut ja leikit
- kielen yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen suhteessa omaan äidinkieleen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oppilaan lähipiiriin liittyvän sanaston harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen
- elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- vastuun ottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisissa kokoonpanoissa ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen
- omien vahvuuksien löytäminen

L4 Monilukutaito

- runoja ja loruja leikkien
- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- sosiaalisuus ja toisen huomioiminen kaikessa viestinnässä
- auttaminen ja tukeminen erilaisissa viestintätilanteissa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- yhteistyötaidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- suvaitseva ilmapiiri ja oikeus saada oma ääni kuuluviin
- yhteisten sääntöjen laatiminen ja noudattaminen

Arviointi vuosiluokalla 2

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavia ja kannustavia. Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota leikkeihin, lauluihin, tarinoihin ja runoihin eläytymiseen, toisten huomioimiseen ja ryhmässä toimimiseen. Osallistuminen suullisiin yksilösuorituksiin on vielä vapaaehtoista. Ryhmän kanssa keskustellaan yhteisen työn sujumisesta ja jokainen pohtii omaa osallistumistaan.

12.5.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaan kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia.

Matematiikan opetus lähtee liikkeelle lukujen laatujen kokemuksen kautta, jolloin lapset saavat kokea luottamusta ja turvallisuutta: luku, maailma ja ihminen kuuluvat yhteen. Lukujen laatujen kokemuksella tarkoitetaan opetuksessa esimerkiksi laadullisten lukukäsitteiden esittelyä. Lukujen laatuja lähestytään, kun tutkitaan luonnossa esiintyviä monia esimerkkejä, joissa kyseessä oleva luku todella toimii maailmassa, kuten esimerkiksi luku 5 ruusun terälehdissä. Tässä käytetään lapsen halua esittää kysymyksiä siitä, mitä on maailman ja mitä ilmiöiden taustalla on. Tämänkaltainen laadullinen lähestymistapa johtaa sisäiseen liikkuvuuteen, joka puolestaan tukee mielikuvituksen kykyä matemaattisten ongelmien ratkaisussa.

Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Matematiikan opetus tukee oppilaan myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opettaja ottaa vastuuta oppilaan oppimisesta.

Opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Opetus kehittää oppilaan kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineisiin liittyvien taitojen, tietojen ja tekniikan vahvistamista opetetaan lisäämällä tehtävien vaikeusastetta iän karttuessa ja osittain oppiaineiden rajoja ylittäen. Laskeminen ei ole mahdollista ilman säännöllistä harjoitusta, mikä tekee siitä erinomaisen välineen tahdon kasvatukselle. Sisäinen liikkuvuus johtaa mielikuvituksen kykyyn matemaattisten probleemoiden ratkaisemiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Matematiikan opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Luvut opetellaan lukujen laatujen kautta, opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus

kehittää oppilaan kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä kuvia tulkiten. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaalle tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilasta kannustetaan työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Tietojenkäsittelyn peruskäsitteet opetetaan toiminnallisin harjoittein ja leikkein: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja erilaisia algoritmileikkejä.

Muotopiirustuksessa tulee olla tilava oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus kokea muotoja liikkeestä käsin. Voi hyödyntää myös ulkomahdollisuuksia. Muotoja voi tehdä esimerkiksi lumeen, hiekkaan tai liidulla asfalttiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Ensimmäisen luokan aikana selvitetään, mitä oppilaat osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Matematiikassa perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaalle tarjotaan tukea aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja systemaattista tukea. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaalle tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja hänelle luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun. Taitavalle oppilaalle tarjotaan mahdollisuus erilaisten lisätehtävien tekemiseen. Muotopiirustuksella tuetaan hahmottamisen taitojen lisäksi oppilaan kirjoittamaan ja lukemaan oppimista.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4	L4
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T6	S2	L1, L4
T7	S2	L1, L4
T9	S3	L1, L4, L5
T12	S1	L1, L2, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Ajattelun taidot

Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä tehdään havaintoja. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Kerrotaan laskutarinoita, joissa esiintyy lukumääriä ja lukujen laatuja. Oppilas harjoittelee suunta- ja sijaintikäsitteiden

käyttöä. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin aloitetaan laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita. Käydään läpi käsitteet peräkkäisyys, valinta, toisto, bitti ja algoritmi toiminnallisin leikein ja harjoittein.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilas hallitsee lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Kehitetään oppilaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1–10 hajotelmiin.

Opetellaan neljä peruslaskutapaa: jako-, kerto-, vähennys- ja yhteenlasku. Lasketaan pääasiassa lukualueella 1–24. Toiminnallisesti voidaan edetä lukualueella 0–100. Tarjotaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilas alustavasti ymmärtämään konkretian avulla kertolaskun käsite ja opetellaan kertotauluja toiminnallisesti. Luodaan pohja jakolaskun ymmärtämiselle ja kerto- ja jakolaskun yhteydelle. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Tutustutaan kymmenjärjestelmän rakentumiseen (ykköset ja kymmenet). Opitaan parittomat ja parilliset luvut.

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaan taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaitsemaan siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään niitä. Ohjataan oppilasta löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan. Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Muotopiirustus aloitetaan liikekokemuksesta, jossa lähtökohtana ovat suora ja kaari. Tehdään myös harjoituksia niiden muunnelmista. Muoto hahmotetaan ensin tilassa liikkuen, sitten kokonaisvaltaisena kädenliikkeenä, ja lopuksi paperille piirtäen. Tutustutaan yksinkertaisiin perusmuotoihin, kuten ympyrään, lemniskaattaan, spiraaliin, kolmioon, neliöön jne. Lisäksi tehdään ornamentteja avoimilla muodoilla, joissa muoto vaihtuu sisäisestä ulkoiseen ja ulkoisesta sisäiseen.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Tutustutaan yksinkertaisiin arkipäivän taulukoihin (lukujärjestys, ruokalista).

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä

T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin

T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat ovat tärkeä osa matematiikan oppimista
- Toiminnallisilla ja monipuolisilla työtavoilla vahvistetaan ajattelua, oivaltamista ja päättelykykyä.
- Ohjataan sietämään epävarmuutta osaamisessa ja rohkaistaan antamaan aikaa pitkäjänteiselle oppimiselle.
- Rohkaistaan olemaan utelias, pohtimaan ja rakentamaan itse tietoa oman elämänkokemuksen perusteella.
- Ohjataan arvioimaan, onko ratkaisuvaihtoehto mahdollinen (esim. Voiko opettaja olla 150-vuotias, saako 5 eurolla ostettua uuden henkilöauton?)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Ohjataan yhdessä oppimiseen ja muiden auttamiseen.
- Harjoitellaan esittämään omia ratkaisumalleja selkeästi.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Numeroiden ja lukujen tunnistaminen sujuvoittaa arkielämää.
- Ohjataan oppilasta soveltamaan matematiikan taitoja arjen tilanteisiin (esim. leipominen, kauppaleikki, omat mitat)
- Ohjataan ottamaan vastuuta omasta työskentelystä ja oppimisesta.
- Ohjataan suunnittelemaan ja aikatauluttamaan omaa työskentelyä.

L4 Monilukutaito

- Ohjataan oppilasta ymmärtämään matemaattista merkkikieltä (esim. symbolit, geometriset muodot, taulukot, diagrammit, koodit)
- Matemaattisen ympäristön huomaaminen
- Kannustetaan oppilasta ilmaisemaan ja tulkitsemaan ratkaisumalleja yksinään tai ryhmässä monella eri tavalla (esim. kirjoittaen, puhuen, visuaalisesti tai digitaalisessa muodossa)
- Ohjataan käyttämään matemaattista lukutaitoa muissa oppiaineissa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Ohjataan laitteiden hyötykäyttöä arkipäivän tilanteissa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Kannustetaan pitkäjänteiseen ja sinnikkääseen työskentelyyn

- Ohjataan arvostamaan jokaisen työtä.
- Rohkaistaan työskentelemään myös muiden eduksi.
- Harjoitellaan ongelmanratkaisua monipuolisesti.

Arviointi vuosiluokalla 1

Matematiikan oppimisen arviointi on kannustavaa. Oppilasta rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen.

Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen. Oppilaan matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta. Arvioidaan oppilaan kykyä noudattaa annettuja toimintaohjeita. Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat: lukukäsitteen ymmärtäminen ja lukujonotaidot, kymmenjärjestelmän ymmärtäminen sekä laskutaidon sujuvuus.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4	L4
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T6	S2	L1, L4
T7	S2	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T9	S3	L1, L4, L5
T10	S3	L1, L4
T11	S4	L4, L5
T12	S1	L1, L2, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Ajattelu

Tarjotaan oppilaalle mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Muotopiirustuksessa tehdään symmetriaharjoituksia ensin pysty- ja sitten vaaka-akselilla avoimilla muodoilla sekä rytmisesti eteneviä, jatkuvia tai muuntuvia muotoja ja ornamentteja. Sekä matemaattisten tehtävien että liikunnan ja leikin avulla kehitetään, harjoitellaan ja testataan toimintaohjeiden laatimista ja seuraamista ohjelmoinnin perustaksi. Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Jatketaan ohjelmoinnin alkeita tutustumalla käsitteisiin peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi toiminnallisin leikein ja harjoittein

S2 Laskutoimitukset

Kehitetään oppilaan laskutaitoja lukualueella 1–100. Vahvistetaan lukujen 1–10 hajotelmien hallintaa. Kaikkia neljän peruslaskutavan tehtäviä harjoitellaan sekä päässälaskuna että kirjallisesti. Harjoitellaan myös runsaasti sanallisia tehtäviä. Tarjotaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa. Kertotaulut 1–10 rytmisesti liikkuen ja piirtäen, ulkoa opettelua. Tutustutaan jaollisiin ja jaottomiin lukuihin ja kiinnitetään huomiota lukujen erilaisiin yhteyksiin ja säännönmukaisuuksiin. Harjoitellaan samanlaisen ja erilaisen, suuremman, pienemmän ja yhtäsuuruuden käsitteitä. Harjoitellaan lukujonojen, lukujen ja laskujen säännönmukaisuuksia kuvittamisen avulla. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Käydään läpi kerto- ja jakolaskun yhteyttä. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

S3 Geometria ja mittaaminen

Harjoitellaan kaksoissymmetriaa, ornamentteja, peilauksia ja tutkitaan geometrisia kappaleita. Opitaan viivan, pisteen ja kulman käsitteet.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilasta oivaltamaan mittaamisen periaate. Lähdetään liikkeelle kehon mitoista. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä (vuorokausi, viikko, kuukausi ja vuosi).

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. Kehitetään oppilaan taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaitsemaan siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilasta löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Harjoitellaan taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja esim. tukkimiehen kirjanpito.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti.

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä

T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin

T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita

T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia

T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate

T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat ovat tärkeä osa matematiikan oppimista
- Toiminnallisilla ja monipuolisilla työtavoilla vahvistetaan ajattelua, oivaltamista ja päättelykykyä.
- Ohjataan sietämään epävarmuutta osaamisessa ja rohkaistaan antamaan aikaa pitkäjänteiselle oppimiselle.
- Rohkaistaan olemaan utelias, pohtimaan ja rakentamaan itse tietoa oman elämänkokemuksen perusteella.
- Ohjataan arvioimaan, onko ratkaisuvaihtoehto mahdollinen (esim. Voiko opettaja olla 150-vuotias, saako 5 eurolla ostettua uuden henkilöauton?)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Ohjataan yhdessä oppimiseen ja muiden auttamiseen.
- Harjoitellaan esittämään omia ratkaisumalleja selkeästi.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Numeroiden ja lukujen tunnistaminen sujuvoittaa arkielämää.
- Ohjataan oppilasta soveltamaan matematiikan taitoja arjen tilanteisiin (esim. leipominen, kauppaleikki, omat mitat)
- Ohjataan ottamaan vastuuta omasta työskentelystä ja oppimisesta.
- Ohjataan suunnittelemaan ja aikatauluttamaan omaa työskentelyä.

L4 Monilukutaito

- Ohjataan oppilasta ymmärtämään matemaattista merkkikieltä (esim. symbolit, geometriset muodot, taulukot, diagrammit, koodit)
- Matemaattisen ympäristön huomaaminen
- Kannustetaan oppilasta ilmaisemaan ja tulkitsemaan ratkaisumalleja yksinään tai ryhmässä monella eri tavalla (esim. kirjoittaen, puhuen, visuaalisesti tai digitaalisessa muodossa)
- Ohjataan käyttämään matemaattista lukutaitoa muissa oppiaineissa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Ohjataan laitteiden hyötykäyttöä arkipäivän tilanteissa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Kannustetaan pitkäjänteiseen ja sinnikkääseen työskentelyyn
- Ohjataan arvostamaan jokaisen työtä.
- Rohkaistaan työskentelemään myös muiden eduksi.

- Harjoitellaan ongelmanratkaisua monipuolisesti.

Arviointi vuosiluokalla 2

Matematiikan oppimisen arviointi on kannustavaa. Oppilasta rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen. Oppilaan matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta. Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat: lukujonotaidot, kymmenjärjestelmän ymmärtäminen, laskutaidon sujuvuus, kappaleiden ja kuvioiden luokittelutaito ja matematiikan käyttäminen ongelmanratkaisussa. Arvioidaan oppilaan kykyä ymmärtää neljää peruslaskutapaa ja mittaamisen perusperiaatteita.

12.5.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa. Ympäristöopissa nousee esiin kestävän kehityksen ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus. Hyvä luontosuhde on eräs inhimillisen kasvun peruslähtökohdista ja ilman sitä ei saavuteta ymmärrystä ympäristöstä. Ihminen, jolla on hyvä luontosuhde, tuntee kunnioitusta ja kiitollisuutta luontoa kohtaan ja ymmärtää muun muassa ekosysteemipalvelujen keskeisen merkityksen.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Luontoon ja muihin ympäristön ilmiöihin perehtymisessä painotetaan erityisesti kokemuksellista lähestymistapaa, lähtökohtana ovat omat havainnot ja elämykset. Tämä lähestymistapa tukee ympäristöherkkyyteen kasvamista, luontosuhteen syventymistä ja myös luonnontieteellisen yleissivistyksen rakentumista.

Opetuksessa on suuri merkitys omilla havainnoilla ja asioita lähestytään ilmiöstä itsestään käsin. Nämä kasvattavat ympäristöherkkyyttä ja lisäävät ymmärrystä luonnonilmiöistä ja niiden vaikutuksesta. Luonnonmukainen moniaistinen ympäristö lisää optimismia, luovuutta, itsenäisyyttä, itseluottamusta, keskittymiskykyä, yhteistyökykyä, myötätuntoa ja turvallisuuden tunnetta. Luonnonympäristössä leikit - ja myös oppiminen - perustuvat luovuuteen ja kekseliäisyyteen. Leikkeihin perustuvien ongelmanratkaisujen ja tutkimustehtävien avulla herätetään kiinnostusta ja uteliaisuutta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön nimeämistä ja jäsentämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Opetuksessa huomioidaan Etelä-Pohjanmaan alueen erityispiirteet; Kyröjoki, lakeus, tulvat, suo, maaseutu, lähiruoka, Lappajärvi, pohjavesialueet, maakunnan raaka-aineiden jatkojalostus, kansallispuistot, metsästys ja kalastus.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Ympäristöopin opetuksessa tavoitteena on tutustua sekä luontoon että rakennettuun ympäristöön aisteja kokonaisvaltaisesti käyttäen. Oppilaat tekevät säännöllisesti retkiä lähiympäristöön, jossa tutkivat yksinkertaisia luonnonilmiöitä. Työtapoina ovat luonnon havainnoista keskusteleminen, erilaiset leikit sekä luonnon kiertokulun seuraaminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1–2

Oppilaita ohjataan turvalliseen ja toiset huomioon ottavaan toimintaan erilaisten leikkien, pelien ja ryhmätehtävien avulla. Opetuksessa suositaan yhteistoiminnallista oppimista, joka mahdollistaa asioiden oppimisen yhdessä, mutta oppilaan omassa tahdissa ja omien edellytysten mukaan. Lähiympäristöön ja eri luontokohteisiin tehtävillä retkillä vahvistetaan yhteistyötaitoja ja ympäristön sekä toisten kunnioittamista. Oppilaan kiinnostuksen heräämistä ympäristöä kohtaan tuetaan luokassa säännöllisillä luontoretkillä ja luokassa muun muassa vuodenaikapöydän ylläpidolla. Samalla opetellaan kantamaan vastuu yhteisten tilojen siisteydestä. Ristiriitatilanteita pyritään ensisijaisesti käsittelemään draamaharjoitusten ja satujen avulla niin, että lapsissa herää myötätunto ja ymmärrys toisia kohtaan.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3. S4, S5, S6	L1, L4
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L1, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S4, S6	L1, L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T15	S1, S5	L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Kasvu ja kehitys

Leikitään leikkejä, joissa oppilas oppii hahmottamaan omaa kehoaan ja sen toimintaa. Tunnetaitoja harjoitellaan yhdessä toimien sekä kokemusten, elämysten, satujen ja leikkien avulla. Harjoitellaan luokkayhteisössä toimimista, oman vuoron odottamista ja toisten kuuntelua.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Kiinnitetään huomiota sään mukaiseen pukeutumiseen ja omista koulutavaroista huolehtimiseen. Harjoitellaan turvallista työskentelyä ja liikkumista liikenteessä esim. koulumatkoilla. Harjoitellaan myös avun pyytämistä/hakemista sekä yksinkertaisia itsehoitotaitoja. Oppilaat osallistuvat mahdollisiin koulun poistumisharjoituksiin ja niissä toimimiseen.

Harjoitellaan hyviä tapoja, toisten huomioon ottamista, luokan omia ja koulun sääntöjä, yhteistyötaitoja sekä arjessa toimimista. Kiinnitetään huomiota siihen, että oppilaat oppivat kunnioittamaan toisiaan kaikin tavoin.

Harjoitellaan luokasta ja kouluympäristöstä huolehtimista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Tehdään retkiä lähiympäristöön ja opitaan havainnoimaan sitä. Vieraillaan esim. lähipuistossa ja metsissä. Liikenteessä liikuttaessa tutustutaan liikennemerkkeihin ja liikenteen seuraamiseen. Tutustutaan luontoon eri vuodenaikoina ja tehdään havaintoja lähiympäristön kasveista ja eläimistä. Harjoitellaan kertomaan omista luontohavainnoista ja kuuntelemaan toisten kertomia havaintoja. Luokkaan rakennetaan vuodenaikapöytä, jonka äärellä voi tarkentaa havaintoja, käydä keskusteluja ja ihailla luonnon monimuotoisuutta.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Vuodenaikojen vaihtelua tutkitaan viikoittaisilla luontoretkillä sekä kuvataide- ja käsityötunneilla. Tehdään pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esimerkiksi kasveja kasvattamalla. Pyritään löytämään arjen pulmiin yhdessä eri ratkaisuvaihtoehtoja.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Kiinnitetään huomiota elämän perusedellytyksiin: ravintoon, veteen, ilmaan, lämpöön ja huolenpitoon tarinoiden ja mielikuvien kautta. Keskustellaan arjen terveystottumuksista ja harjoitellaan niitä. Tarkastellaan koulupäivän toimintoja terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Keskustellaan myös asioista, jotka tuottavat ihmiselle hyvää mieltä.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Harjoitellaan omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista. Harjoitellaan lajittelua, uusiokäyttöä ja kierrätystä omassa luokassa. Voidaan osallistua oman lähiympäristön tilan ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen: kunnostustalkoot, pihatalkoot, yhteiset juhlat. Kiinnitetään huomiota omien tekojen merkitykseen itselle, toisille ja lähiympäristölle.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä

T3 tukea oppilaan ympäristön tuntemuksen kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä

T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita

T9 ohjata oppilasta tutustumaan arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista

T11 ohjata oppilasta hankkimaan tietoa, tekemään arjen havaintoja ja esittämään niitä.

Tiedot ja ymmärrys

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään

T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- kannustaa ja innostaa oppilasta luonnontieteiden opiskeluun
- rohkaistaan uteliaisuuteen, pohtimiseen ja tiedon rakentamiseen oman elämänkokemuksen perusteella
- ohjataan oppilasta ajattelemaan toimintaansa ympäristön kannalta

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- toisten auttaminen
- erilaisten kulttuurien ja ympäristöjen ymmärtäminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne ja vuorovaikutustaidot
- käyttäytyminen arjessa kestävän kehityksen hyväksi

L4 Monilukutaito

- tiedon tulkitseminen erilaisista lähteistä
- ympäristön havainnointi

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteisyys työskentelyssä
- jokaisen työn arvostaminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 1

Arvioinnin tulee olla myönteistä ja kannustavaa, jolloin se tukee erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan kannustamalla. Arvioidaan turvallista toimintaa sekä koulun lähiympäristössä että koulumatkoilla. Arvioinnissa huomioidaan myös aktiivinen tutkiminen, havaintojen tekeminen ja kokeileminen jokapäiväisessä elämässä. Lisäksi seurataan edistymistä ryhmässä toimimisen taidoissa. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3. S4, S5, S6	L1, L4
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L1, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S4, S6	L1, L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T15	S1, S5	L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Kasvu ja kehitys

Käydään läpi omaa kehitystä ja kasvua ikäkaudelle sopivalla tavalla. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti. Painotetaan koko luokan yhteistä hyvinvointia.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Jatketaan edelleen harjoittelua turvallisesti toimimisesta sekä koulussa että kotona. Harjoitellaan liikenteessä liikkumista. Kiinnitetään edelleen huomiota luokan omiin ja koulun sääntöihin, pyritään ehkäisemään kiusaamista sekä kunnioitetaan toisen fyysistä koskemattomuutta. Osallistutaan koulun poistumisharjoituksiin.

Harjoitellaan hyviä tapoja, toisten huomioon ottamista, luokan omia ja koulun sääntöjä, yhteistyötaitoja sekä arjessa toimimista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Tehdään retkiä lähiympäristöön ja vuodenaikojen vaihteluita seurataan sekä havainnoidaan tietoisemmin. Laajennetaan lähiympäristön kasvien ja eläinten tuntemusta. Opitaan vuodenkiertoon ja aikaan liittyviä käsitteitä, kuten kellonajat, kuukaudet ja viikonpäivät. Tehdään havaintoja ja jaetaan kokemuksia sekä elämyksiä. Harjoitellaan kertomista sekä kuvailua omista luonto- ja säähavainnoista. Jatketaan vuodenaikapöydän ylläpitoa ja seuraamista.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Harjoitellaan pienten tutkimusten tekemistä liittyen luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin, ihmisen toimintaan tai eri ongelmanratkaisutehtäviin. Liikenteessä liikuttaessa tutustutaan liikennemerkkeihin ja liikenteen seuraamiseen. Lukuvuoden lopulla aloitetaan pellon kyntäminen ja kylväminen.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Jatketaan perehtymistä elämän perusedellytyksiin. Keskustellaan ravinnon tuotannosta ja veden merkityksestä kasvien kasvulle. Kiinnitetään huomiota asioihin, jotka edistävät hyvinvointia ja viihtyvyyttä koulussa.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta ensimmäisen luokan sisältöjä ja työskentely-ympäristöä laajentaen.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä

T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä pohtimaan asioita ja ilmiöitä yhdessä

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä

T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista

T11 ohjata oppilasta hankkimaan tietoa, tekemään havaintoja ja esittämään niitä

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- kannustaa ja innostaa oppilasta luonnontieteiden opiskeluun
- rohkaistaan uteliaisuuteen, pohtimiseen ja tiedon rakentamiseen oman elämänkokemuksen perusteella
- ohjataan oppilasta ajattelemaan toimintaansa ympäristön kannalta

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- toisten auttaminen
- erilaisten kulttuurien ja ympäristöjen ymmärtäminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne ja vuorovaikutustaidot
- käyttäytyminen arjessa kestävän kehityksen hyväksi

L4 Monilukutaito

- tiedon tulkitseminen erilaisista lähteistä
- ympäristön havainnointi

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteisyys työskentelyssä
- jokaisen työn arvostaminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 2

Arvioinnin tulee edelleen olla myönteistä ja kannustavaa. Palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa huomioidaan aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen myös fyysisen koskemattomuuden alueella. Lisäksi seurataan edistymistä ryhmässä toimimisen taidoissa. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen

tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioidaan eri vuodenaikojen ilmiöiden havainnoimista ja erojen ymmärtämistä.

12.5.6 USKONTO

Uskonnon opetus yhtenäistyy, koska kaikille eri uskontojen opetussuunnitelmille on opetussuunnitelman perusteissa laadittu yhteiset tehtävä, oppimisympäristöt ja työtavat, tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Tämän lisäksi eri uskonnoista on laadittu omat tarkennetut oppimääräkriteerit. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan sekä perusteiden yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten että eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Opetussuunnitelmarunko on laadittu evankelisluterilaista uskonnon opetusta silmällä pitäen.

Uskonnon opetus järjestetään oppilaiden enemmistön uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti eli evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksena. Kaikki evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat oppilaat osallistuvat tähän uskonnon opetukseen. Lisäksi oppilas, joka ei kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua tähän opetukseen.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomilta huoltajilta kysytään, osallistuuko oppilas ev.lut. uskonnon opetukseen, elämänkatsomustietoon vai mahdollisesti muuhun oman uskontonsa mukaiseen opetukseen.

Vähintään kolmelle perusopetuksessa ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta. Samoin vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksella vahvistetaan suomalaisen kulttuurin ja historian yleissivistävää ymmärtämistä ja se on myös osa perinnekasvatusta. Evankelis-luterilaisen uskonnon opetus tukee ja vahvistaa lasten sosiaalisten suhteiden rakentumista, toisten huomioon ottamista ja suvaitsevaisuutta. Se on osa eettistä kasvatusta ja kartuttaa uskontoja koskevaa tietoa ja ymmärrystä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Uskonnon opetuksessa tutustutaan oman perheen uskonnolliseen ja katsomukselliseen taustaan. Opetuksessa perehdytään evankelisluterilaisen uskonnon keskeisiin kertomuksiin ja tarinoihin ikäkauden mukaisesti. Vuodenkierto ja vuodenajan juhlat tarinoineen rytmittävät lukuvuoden opetusta, ja tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalin kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Oppitunneilla tulee mahdolliseksi omien tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen siten, että harjaantuu myös kyky tunnistaa toisen tunteita ja ottaa muiden näkemykset huomioon. Oppilaat harjaantuvat toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Opetus on keskustelevaa, kiireetöntä ja avointa, jossa oppilaiden omat ajatukset, havainnot ja kokemukset saavat tulla esiin. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle, jotta lapsilähtöisyys toteutuu mahdollisimman hyvin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta. Seinäjoen seurakunnan yhteistyösuunnitelma sisältää lisää luokka-asteittain jaoteltuja yksityiskohtaisia työtapaehdotuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1–2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7

Alla on esitetty vuosiluokan 1 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteiselämän perusteita: tutustuminen ja ystävyys, erilaisuus ja suvaitsevaisuus

• Erilaisia elämäntapoja: oppilaiden perhe, tavat ja perinteet

• Minä ja luonto

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Jouluun ja pääsiäiseen liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä

• Et: Joulun ja pääsiäisen perinteitä, erilaisia tapoja ajatella

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan omiin ja koulutovereiden perheiden erilaisiin traditioihin ja uskontoihin. Opitaan kunnioittamaan muita ja ymmärtämään erilaisuutta. Tutustutaan kirkkovuoden juhlien tapoihin ja symboleihin. Juhlapyhät rytmittävät kouluvuotta ja niiden mukana eletään erilaisissa tunnelmissa. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon lähteisiin ja perinteisiin tarinoiden sekä kuvaopetuksen kautta. Samalla tutustutaan oman uskonnon keskeisiin käsitteisiin. Luodaan yhteiselämän käyttäytymissääntöjä ja pohditaan niitä. Tehdään yhteistyötä Seinäjoen seurakunnan kanssa.

S2 Uskontojen maailma

Sisältöjen valinnassa aloitetaan oppilaan omassa luokassa sekä lähiympäristössä läsnä olevista uskonnoista ja niiden keskeisistä tavoista ja juhlista. Huomioidaan myös uskonnottomuus luokkayhteisössä. Ollaan kiinnostuneita ympäröivästä maailmasta ja ihmisten erilaisuudesta.

S3 Hyvä elämä

Uskonnossa kertomusaineistona käytetään tarinoita, joiden kautta voidaan käsitellä eettisiä kysymyksiä. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta, sekä toisen

asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Opetuksen tarkoituksena on luoda oppilaalle turvallinen tunne siitä, että maailma on hyvä. Käsitellään lasten elämän iloja ja suruja.

Kertomusten kautta paneudutaan tunnetaitojen opetteluun ja hyveiden vahvistamiseen. Keskeistä on luokkayhteisön ja ystävyyden vahvistaminen. Harjoitellaan keskustelutaitoja ja toisten kunnioittavaa kuuntelemista. Oppilaita rohkaistaan omien mielipiteiden ja kysymysten esittämiseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä
- oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti
- oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista
- oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden

L4 Monilukutaito

- evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat
- oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien tietojen hallintaan, kuten monimuotoiseen viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta

Arviointi vuosiluokalla 1

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa huomioidaan aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen. Arvioidaan sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen sekä muut työskentelytaidot. Huomioidaan myös tekemisen laatu ja tehtäviin tarttuminen.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Alla on esitetty vuosiluokan 2 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteiselämän perusteita: yhdessä kasvaminen ja tunteet, teot ja niiden seuraukset, lapsen oikeudet

• Oppilaiden lähiympäristön uskonnot ja katsomukset, myös uskonnottomuus

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Elämänkysymysten pohdintaa, kirkkovuoden ja kristillisen elämänkaaren juhlia, tapoja, virsiä ja musiikkia, seurakunnan elämää

• Et: Elämänkaaren juhlia, erilaisia elämänmuotoja

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan omiin ja koulutovereiden perheiden erilaisiin traditioihin ja uskontoihin. Opitaan kunnioittamaan muita ja ymmärtämään erilaisuutta. Syvennytään edelleen oman uskonnon juhliin ja niiden merkitykseen. Tutustutaan kirkkovuoden juhlien tapoihin ja symboleihin. Juhlapyhät rytmittyvät kouluvuoden mukaan. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat, erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja tavat viettää juhlia. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon lähteisiin ja perinteisiin tarinoiden sekä kuvaopetuksen kautta. Luodaan yhteiselämän käyttäytymissääntöjä ja pohditaan niitä.

Tehdään yhteistyötä Seinäjoen seurakunnan kanssa tutustumalla kotiseurakuntaan, sen toimintaan, perinteisiin ja tapoihin. Oman uskonnon käsitteet, monimuotoisuus ja rukoukset (Isä meidän –rukous) tulevat tutuiksi. Opitaan käsittämään Raamattu pyhäksi.

S2 Uskontojen maailma

Sisältöjen valinnassa aloitetaan oppilaan omassa luokassa sekä lähiympäristössä läsnä olevista uskonnoista ja niiden keskeisistä tavoista ja juhlista. Huomioidaan myös uskonnottomuus luokkayhteisössä. Ollaan kiinnostuneita ympäröivästä maailmasta ja ihmisten erilaisuudesta. Asioita käsitellään oman uskonnon tarinoiden ja legendojen kautta.

S3 Hyvä elämä

Uskonnossa kertomusaineistona käytetään kertomuksia ja legendoja, joiden kautta voidaan käsitellä eettisiä kysymyksiä. Huomioidaan omien tekojen merkitys entistä tarkemmin sekä alustavasti lapsen oikeuksiin ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvät pohdinnat (YK:n lapsen oikeuksien sopimus). Autetaan oppilasta ymmärtämään, että myös toisen ihmisen elämä on lahja ja hänen uskontonsa pyhää, jota tulee kunnioittaa. Tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista kertomusten avulla oppilaan ikäkausi huomioiden. Opetuksen tarkoituksena on luoda oppilaalle turvallinen tunne siitä, että maailma on hyvä. Kertomusten kautta paneudutaan tunnetaitojen opetteluun ja hyveiden vahvistamiseen. Keskeistä on luokkayhteisön ja ystävyyden vahvistaminen. Harjoitellaan keskustelutaitoja ja toisten kunnioittavaa kuuntelemista. Oppilaita rohkaistaan omien mielipiteiden ja kysymysten esittämiseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon kertomuksiin, käsitteisiin ja symboleihin

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan oppilasta muihin oman luokan, koulun ja uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

T5 auttaa oppilasta kehittämään, tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan

T6 tukea oppilasta kehittämään haluaan toimia oikeudenmukaisesti, kykyä eläytyä toisen asemaan sekä toisen ihmisen ajatusten ja vakaumuksen kunnioittamista

T7 ohjata oppilasta eettiseen pohdintaan ja ottamaan vastuuta omasta itsestään, yhteisöstään sekä ympäristöstä ja luonnosta

T8 antaa oppilaalle valmiuksia omien mielipiteiden esittämiseen, perustelemiseen ja erilaisten mielipiteiden ymmärtämiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä
- oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti
- oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista
- oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden

L4 Monilukutaito

- evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat
- oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien tietojen hallintaan, kuten monimuotoiseen viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta

Arviointi vuosiluokalla 2

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa huomioidaan aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen. Arvioidaan sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen sekä muut työskentelytaidot. Huomioidaan myös tekemisen laatu ja tehtäviin tarttuminen.

12.5.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustieto on oppiaineena perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämänkatsomustiedossa ihminen nähdään luovana, ympäristöönsä ja kulttuuriinsa vaikuttavana toimijana. Ihminen jakaa, kokee ja tuottaa merkityksiä, katsomuksia ja inhimillistä toimintaa niin yksilönä, yhteisönä kuin kulttuuriperinteen vaalijana. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on ohjata oppilasta tutustumaan, ymmärtämään ja arvioimaan erilaista ja tuttua inhimillistä elämää, toimintaa ja ajattelua, sekä hahmottamaan asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Toisaalta oppiaineen ydintehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tavalla, joka edistää hänen mahdollisuuksiaan löytää oma arvokas tiensä elämässään. Tähän rohkaistaan hyödyntämällä opetuksessa oppilaiden omaa ja ikäkauden mukaista ajattelu- ja kokemusmaailmaa avoimella ja pohtivalla otteella. Opetuksen tehtävänä on ylläpitää suvaitsevaisuuden, vastuullisuuden ja demokraattisen kansalaisuuden arvoja. Nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa elämänkatsomustiedon tehtävänä on tarjota oppilaalle katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, sekä rikastuttaa hänen eettisen, tutkivan ja kriittisen ajattelu- ja toimintakykynsä kehittämistä. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on opettaa elämänhallinta-, kommunikointi-, itsetuntemus-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä rohkaista aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuunottoon.

Oppiaineen tehtävänä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 elämänkatsomustiedossa harjoitellaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa tuetaan kuuntelemalla ja arvostamalla oppilaan kokemuksia ja ajatuksia. Opetuksen tehtävänä on rikastuttaa lapsen kultturellista symbolituntemusta ja merkityssanastoa sekä eettistä ajattelua taiteen ja kokemisen menetelmin. Tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalin kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Opetuksessa annetaan tilaa mielikuvien, kysymysten ja oivallusten synnylle.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Elämänkatsomustiedon tunneilla pyritään mahdollistamaan oppimisympäristö, jonka turvallisuuteen oppilas voi kokea luottavansa. Luokanopettajan tunneilta tutut tai muunnetut rituaalit, runo-kertomus-vihkotyö yms. voivat tarjota oppilaille tutun ja turvallisen tuntirakenteen.

Kiinnitetään huomiota ryhmäytymiseen ja konfliktien, esim. kiusaamisen purkamiseen. Jokainen yksilö kohdataan erilaisena, mutta samanarvoisena persoonana. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Draaman kautta toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys tukevat oppilaan ymmärrystä ihmisten moninaisuudesta. Työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa. Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T2	S2	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L4
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L7
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L3, L7
T9	S4	L3, L5, L7

Alla on esitetty vuosiluokan 1 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteiselämän perusteita: tutustuminen ja ystävyys, erilaisuus ja suvaitsevaisuus

• Erilaisia elämäntapoja: oppilaiden perhe, tavat ja perinteet

• Minä ja luonto

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Jouluun ja pääsiäiseen liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä

• Et: Joulun ja pääsiäisen perinteitä, erilaisia tapoja ajatella

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Käydään läpi yhteiselämän perusteita: tutustuminen ja ystävyys, koulun ja luokan säännöt. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä. Pohditaan yhdessä tarinoiden avulla hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Käsitellään arvoja ja normeja sekä vastuuta ja vapautta elämässä. Pohditaan oikeudenmukaisuutta ja sen toteutumista jokapäiväisessä elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Pohditaan kysymystä ”kuka minä olen?” lapsen ikäkaudelle sopivalla tavalla. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan perheen ja suvun tapoihin ja perinteisiin. Käsitellään suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta. Käydään läpi joulun ja pääsiäisen perinteitä. Harjoitellaan toisen kunnioittavaa kohtaamista ja hänen asemaansa asettautumista. Opetellaan kuuntelemista ja erilaisen ajattelun ja elämäntapojen arvostamista. Opetuksessa huomioidaan suomalainen kulttuuri ja suomalaiset kulttuurivähemmistöt sekä maailman kulttuuriperintö. Aihepiirit voivat sivuta monia aiheita ystävyydestä, erilaisista kulttuureista ja maailmansyntykäsityksistä.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä (YK:n lapsen oikeuksien sopimus).

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Käsitellään ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä yhteistä vastuuta luonnosta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia

T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita

T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä

- oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti
- oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista
- oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden

L4 Monilukutaito

- symbolisen ja arkkityyppisen aineiston esivaikutus
- oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien tietojen hallintaan, kuten monimuotoiseen viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta

Arviointi vuosiluokalla 1

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa huomioidaan aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen. Arvioidaan sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen sekä muut työskentelytaidot. Huomioidaan myös tekemisen laatu ja tehtäviin tarttuminen.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T2	S2	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L4
T7	S2	L2, L4

Alla on esitetty vuosiluokan 2 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteiselämän perusteita: yhdessä kasvaminen ja tunteet, teot ja niiden seuraukset, lapsen oikeudet

• Oppilaiden lähiympäristön uskonnot ja katsomukset, myös uskonnottomuus

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Elämänkysymysten pohdintaa, kirkkovuoden ja kristillisen elämänkaaren juhlia, tapoja, virsiä ja musiikkia, seurakunnan elämää

• Et: Elämänkaaren juhlia, erilaisia elämänmuotoja

Sisällöt vuosiluokalla 2

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Käydään läpi yhteiselämän perusteita: tutustuminen ja ystävyys, koulun ja luokan säännöt. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä. Pohditaan yhdessä tarinoiden avulla hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Käsitellään arvoja ja normeja sekä vastuuta ja vapautta elämässä. Pohditaan oikeudenmukaisuutta ja sen toteutumista jokapäiväisessä elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Pohditaan kysymystä ”kuka minä olen?” lapsen ikäkaudelle sopivalla tavalla. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan perheen ja suvun tapoihin ja perinteisiin. Käsitellään suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta. Käydään läpi elämänkaaren juhlia: nimiäiset, aikuistumisjuhla, siviilivihkiminen ja hautajaiset. Huomioidaan oppilaiden lähiympäristön uskonnot ja katsomukset, niiden keskeiset tavat ja juhlat, myös uskonnottomuus.

Perehdytään erilaisiin kulttuureihin niiden kansantarinoiden perusteella ja opitaan arvostamaan maailman kulttuuriperinnön rikkautta. Harjoitellaan toisen kunnioittavaa kohtaamista ja kuuntelemista ja erilaisen ajattelun ja elämäntapojen arvostamista. Opetuksessa huomioidaan suomalainen kulttuuri ja suomalaiset kulttuurivähemmistöt sekä maailman kulttuuriperintö. Aihepiirit voivat sivuta monia aiheita ystävyydestä, erilaisista kulttuureista ja maailmansyntykäsityksistä.

S3 Yhteiselämän perusteita

Syvennetään ymmärrystä ihmisten yhteiselämän merkityksestä. Käsitellään esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä. Käsitellään yhdessä kasvamista ja tuntemista: vastuu toisesta ihmisestä, toisen asemaan eläytyminen, lapsen oikeudet (YK:n lapsen oikeuksien sopimus).

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Käsitellään ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä yhteistä vastuuta luonnosta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua

T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia

T7 edistää oppilaan tuntemusta lähiympäristönsä kulttuurin piirteistä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä
- oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti
- oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista
- oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden

L4 Monilukutaito

- symbolisen ja arkkityyppisen aineiston esivaikutus
- oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien tietojen hallintaan, kuten monimuotoiseen viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta

Arviointi vuosiluokalla 2

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa huomioidaan aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen. Arvioidaan sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen sekä muut työskentelytaidot. Huomioidaan myös tekemisen laatu ja tehtäviin tarttuminen.

12.5.8 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin merkitys tunne-elämään ja ihmisen itsetuntoon vaikuttavana tekijänä on suuri. Erilaiset tavat harrastaa ja toimia musiikin parissa tuovat mukanaan onnistumisen elämyksiä. Musiikki toimii yhteisöllisyyttä rakentavana ja sosiaalista toimintaa ylläpitävänä elementtinä kaikissa muodoissaan. Niin kuin kaikkien taiteiden, myöskään musiikin olemus ei ole

ainoastaan esteettistä laatua. Se edustaa vankkaa jatkuvuutta historiallisten siteiden kautta sekä toimii eettisenä ja moraalisena tarkastelijana. Yleissivistävän koulutuksen musiikinopetus rakentaa parhaimmillaan sillan niille menneisyyden alueille, jotka saattavat olla pahimmassa tapauksessa jo osittain katoamassa nykysivistyksen tietoisuudesta. Jotta voidaan pitää kiinni historiallisesta tietoisuudesta ja tradition eteenpäin kantavasta voimasta, on opetuksessa aina luotava uudelleen suhde niihin elementteihin, jotka eivät enää kaikessa toiminnassa ole mukana yleissivistävän opetuksen keskiössä. Musiikissa tämä tarkoittaa paneutumista erilaisten tyylisuuntien olemukseen ja niiden kokemuksellista ja elämyksellistä läpikäymistä sekä tiedollisesti että toiminnallisesti.

Musiikin määrällisen tarjonnan leviäminen on laajentanut ennennäkemättömällä tavalla saavutettavissa olevan materiaalia. Tässä moninaisuudessa musiikkikasvatuksella on haastava tehtävä oppilaan näkökulman avartamisessa siten, että sekä moraalinen että esteettinen arviointikyky voivat kehittää kriittisen otteen vastaanotetun musiikillisen materiaalin suodattamiseen ja musiikissa olevien erilaisten arvojen havaitsemiseen. Musiikin laadullisuuden tunnistaminen on tässä keskeinen aistimuksen ja tuntemuksen perusta.

Uudentyyppinen musiikinopetuksen alue liittyy ympäristömme äänimaiseman tarkkailuun ja siitä huolehtimiseen. Musiikkikasvatuksella on tässä tärkeä toimintakenttä, sillä ääniympäristön ja sen monimuotoisuuden erilaisten vaikutusten tiedostaminen on hyvin kompleksinen ilmiö. Musiikin ja muiden ympäröivien äänimaisemien eksistenssi on ilmiö, jonka tiedostamalla voidaan opetella sen hallintaa.

Sen lisäksi, että oppilaille tarjotaan keinoja ilmaista itseään eri taidemuotojen alueella, on pyrittävä myös laajentamaan heidän tietoisuuttaan globaaliin kehitykseen, jossa musiikin laadullisuuden erottaminen on ensiarvoisen tärkeää sekä samalla tarjoamaan näköala myös historiallisen perspektiivin kautta traditioon ja sen perustavaan voimaan taiteiden lähtökohtana. Yleissivistävän opetuksen olemukseen kuuluu myös luontainen integraatio oppiaineiden välillä. Sen avulla on mahdollista luoda siirtymä ekspertoitumisesta yhtenäiskulttuuriin.

Steinerkoulun keskeisiä tavoitteita musiikin opetuksessa ovat laatutietoisuus, arviointikyky ja omakohtainen kosketus musiikilliseen ilmaisuun. Oppilaissa pyritään kehittämään eläytymiskykyä siten, että heidän on mahdollista vastaanottaa ja ymmärtää eri aikakausien ja tyylisuuntien musiikillista ilmaisua ja teoksia. Eräänlaisena ydintavoitteena voidaan pitää saada oppilaat kuuntelemaan ja kuulemaan. Tähän liittyy myös musiikin sosiaalisuutta kehittävä vaikutus “me kuulemme toisia ihmisiä”. Musiikki lisää osaltaan luovuutta, sosiaalisuutta ja iloa. Taiteella on tärkeä tehtävä lisätä kaikissa ihmisryhmissä kiinnostusta toiseen ihmiseen. Musiikin on annettava oma osuutensa, jotta ihminen voi toteuttaa koko olemustaan mahdollisimman laajasti.

Musiikin opetus steinerkoulussa on käytännöllisesti painottunutta. Sen lähestymistapana on lähtökohtaisesti oppilaan omien mahdollisuuksien huomioiminen musiikillisen ilmaisun perustana. Yhteinen työskentely on musiikinopetuksen kantava voima. Sen avulla opitaan toimimaan ryhmässä sekä musiikillisesti että suhteessa muihin. Musiikin opetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla luodaan suhde omaan itseen, kanssakäymiseen muiden kanssa ja yhteisölliseen tilanteiden hallintaan. Musiikin opetus tarjoaa mahdollisuuden ihmisten välisen yhteyden vaalimiseen. Oppiaineiden välinen integraatio vahvistaa tätä kokemusta ja sitoo musiikin vahvasti kulttuuriseen kontekstiin muiden maailman tapahtumien ja ilmiöiden kanssa

Laululla on musiikin opetuksessa keskeinen asema. Ihmisääni on instrumentti, jota ihminen kantaa aina mukanaan. Oppilasta ohjataan siten, että hän voi saavuttaa suhteen omaan ääneensä ja sen käyttöön eri yhteyksissä. Laulaminen on pitkälti sosiaalista työskentelyä. Tasoeroja ei korosteta eikä oppilaita jaotella osaamisen mukaan, vaan jokainen saa osallistua omien kykyjensä mukaisesti. Laulun opetus noudattelee musiikin historiallisen kehityksen mukaista etenemistä yksiäänisyydestä moniäänisyyteen. Laulu antaa kaikille mahdollisuuden toimia itse käytännön musisoimisen parissa aktiivisena toimijana. Jokaisen oppilaan kyvyt ja mahdollisuudet huomioidaan, tarvittaessa opetus voidaan viedä hyvinkin pitkälle yksilötasolle asti. Soitinopetuksella on luonnollisesti oma asemansa. Instrumenttien käsittelyn suhteen yksilölliset erot ovat oppilaiden kesken suuret. Musiikin opetuksessa pääpaino on sellaisissa instrumenteissa, joita

kaikilla on mahdollisuus oppia käsittelemään lähtötason mukaisesti yhteissoitossa ja harjoituksissa. Opetuksen tueksi järjestetään lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös soitonopetusta.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppilaalle syntyy kokemus siitä, miten toimitaan ryhmän jäsenenä musiikin parissa. Opitaan havainnoimaan erilaisia musiikillisia elementtejä kuuntelun avulla ja kehitetään aktiivisen kuuntelun aluetta. Yhteisen musisoinnin avulla koetaan osallisuus toisiin oppilaisiin ja myös oman vaikuttamisen mahdollisuus. Jäljittelyllä on suuri osuus oppimisessa. Yhdessä laulaminen luo vähitellen perustaa säveltasojen tarkemmalle havainnoinnille ja intonaation puhtaus kehittyy vähitellen yhteisen kuuntelun avulla. Yhteistyössä valmistettavien sävelkuvaelmien ja tarinoiden avulla luodaan uusia, ennenkuulumattomia ja -kokemattomia sävelmaisemia. Perussäveletön, pentatoninen sävelmaailma antaa mahdollisuuden improvisoinnin vapauteen ja erilaisten soitinyhdistelmien kokeiluun.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppimisympäristönä on pääasiallisesti oma luokkatila, jossa työskentely on tuttua ja siten opetustilannetta tukevaa. Ikäkauteen soveltuvia konsertteja ja tapahtumia seurataan. Opetus etenee laulun ja soittimista aluksi esim. pentatonisen huilunsoiton avulla, joissa erityisesti kuuntelun aluetta vahvistetaan. Improvisaatio, erilaiset leikit ja tarinat innostavat oppilaita toimintaan, iloisen ja myönteisesti ohjaavan opetuksen avulla oppilaita rohkaistaan kehittämään musiikillisia taitojaan. Oppilaita kannustetaan omaehtoiseen harjoitteluun.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokalla 1–2

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin oppimisessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen ja oppilaiden ryhmittelyä koskien yhteistyössä oppilaiden kanssa. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja opiskelutaitoja.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4	L5, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T6	S1, S2, S3, S4	L4
T7	S1, S2, S3, S4	L7
T8	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musiikissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Oppilasta rohkaistaan ilmaisuun ja keksimiseen. Jäljitellään rytmejä ja melodioita. Soitettavat kappaleet opetellaan ensin laulamalla. Harjoitetaan luontevaa hengitystä, äänenkäyttöä ja laulamista. Opetellaan käsittelemään käytössä olevia

soittimia tarkoituksenmukaisesti ja kunnioittavasti. Harjoitellaan hienomotoriikkaa sormileikein ja käyttämällä erilaisia soittimia (huilu, lyyra, kannel sekä omatekemät soittimet esim. rytmikapulat).

Opetellaan musisoinnin yhteydessä ottamaan huomioon myös musiikkiin liittyvät turvallisuusasiat, kuten toisten ja oman kuulon suojeleminen. Oppilas ymmärtää käsihygienian merkityksen soittoharrastuksessa ja oppii oikean tavan käyttää soitinta. Oppilas tutustuu siihen, miten hyvä ergonomia vaikuttaa soittoon ja äänen tuottamiseen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa käytetään vapaasti virtaavia pentatonisia melodioita (DEGAH), jotka opitaan jäljittelemällä. Sävelkorkeus voidaan ilmaista käden liikkeillä. Oppilasta harjaannutetaan kuuntelemaan musiikkia, jota opettaja tai luokassa oleva ryhmä esittää.

Laulaminen ja liikkuminen kulkevat yhä usein yhdessä. Aktiivinen kuuntelu kehittyy laulamisen ja kuuntelemisen hetkien avulla.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Oppilasta rohkaistaan osallistumaan ryhmässä musiikilliseen tekemiseen ja hyväksymään ryhmän muut jäsenet. Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan musiikin merkitystä omissa yhteisöissä. Lukuvuoden juhlat huomioidaan musiikin tunneilla. Yhteistyötä muiden musiikkitoimijoiden kanssa järjestetään mahdollisuuksien mukaan.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, improvisaatiota, loruja, liikuntaa sekä soitto- ja kuuntelutehtäviä. Luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka ovat musiikillisilta ominaisuuksiltaan luokka-asteelle sopivia. Laulu- ja soitto-ohjelmisto koostuu ensimmäisellä luokalla pääosin pentatonisista melodioista. Lauletaan perinteisiä kansanlauluja ja lastenlauluja erilaisiin juhliin ja vuodenaikoihin liittyen. Laulamisen lisäksi jokainen oppilas opettelee soittamaan korvakuulolta pentatonisia sävelmiä. Sormitaitavuus harjaantuu käyttämällä soittimia ja leikkimällä sormileikkejä. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Osallisuus

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa

Oppimaan oppiminen musiikissa

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sormien motorinen harjoittaminen, kummallakin kädellä samanaikaisesti, kehittää aivopuoliskojen yhteistoimintaa

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kappaleiden jäljittely korvakuulolta kehittää musiikillista vuorovaikutusta ja kuuntelemista
- perehdytään omaan kulttuuriin mm. kansanlaulujen kautta ja tutustumalla erilaisiin soittimiin
- eläytyminen tunteisiin musiikin avulla kehittää vuorovaikutustaitoja
- rohkaistaan osallistumaan ryhmässä musiikilliseen tekemiseen ja hyväksymään ryhmän muut jäsenet

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omasta soittimesta huolehtiminen

L4 Monilukutaito

- eri soitinten eri roolien tunnistaminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- esitysten taltiointi
- oman kehityksen havainnointi

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- musiikin ammattilaisten vierailut ja yhteistyömenetelmät oppilaiden kanssa edesauttavat luovan työn arvostamista ja tekijänoikeuksien kunnioittamista
- rohkaistaan oma-aloitteisuuteen ja pitkäjänteisyyteen
- epäonnistumisten sietäminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuuden kokemus ryhmän yhteissoitossa ja -laulussa

Arviointi vuosiluokalla 1

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa keskeiset kohteet ovat musiikilliset yhteistyötaidot: toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä ja pentatonisen sävelasteikon hahmottaminen musiikillisessa toiminnassa.

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Huomiota kiinnitetään musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä sekä edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4	L5, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T6	S1, S2, S3, S4	L4
T7	S1, S2, S3, S4	L7
T8	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musiikissa kiinnitetään edelleen huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely. Jäljitellään rytmejä ja melodioita. Soitettavat kappaleet opetellaan ensin laulamalla. Harjoitellaan hienomotoriikkaa sormileikein ja käyttämällä erilaisia soittimia (huilu, lyyra, kannel sekä omatekemät soittimet esim. rytmikapulat).

Opetellaan musisoinnin yhteydessä ottamaan huomioon myös musiikkiin liittyvät turvallisuusasiat, kuten toisten ja oman kuulon suojeleminen. Oppilas ymmärtää käsihygienian merkityksen soittoharrastuksessa ja oppii oikean tavan käyttää soitinta. Oppilas tutustuu siihen, miten hyvä ergonomia vaikuttaa soittoon ja äänen tuottamiseen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Soitettaessa käytetään haastavampia pentatonisia melodioita, jotka opitaan jäljittelemällä. Sävelkorkeus voidaan ilmaista käden liikkeillä. Pohjustetaan tulevia musiikkikäsitteitä taso, kesto, voima ja väri. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto. Musiikin peruskäsitteitä harjoitellaan monipuolisesti laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen ja tarinoita kertoen. Oppilasta harjaannutetaan kuuntelemaan musiikkia, jota opettaja tai luokassa oleva ryhmä esittää.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Oppilasta rohkaistaan osallistumaan ryhmässä musiikilliseen tekemiseen ja hyväksymään ryhmän muut jäsenet. Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan musiikin merkitystä omissa yhteisöissä. Lukuvuoden juhlat huomioidaan musiikin tunneilla. Yhteistyötä muiden musiikkitoimijoiden kanssa järjestetään mahdollisuuksien mukaan.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, improvisaatiota, loruja, liikuntaa sekä soitto- ja kuuntelutehtäviä. Luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka ovat musiikillisilta ominaisuuksiltaan luokka-asteelle sopivia. Laulu- ja soitto-ohjelmisto koostuu toisella luokalla edelleen pääasiallisesti pentatonisista melodioista, mutta yhä monipuolistuen mm. keskiaikaisiin kirkkosävellajeihin.

Lauletaan perinteisiä kansanlauluja ja lastenlauluja erilaisiin juhliin ja vuodenaikoihin liittyen. Huomioidaan myös oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet. Laulamisen lisäksi jatketaan pentatonisten sävelmien soittoharjoituksia huilulla. Sormitaitavuus harjaantuu leikkimällä sormileikkejä ja tutustumalla erilaisiin soittimiin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia. Voidaan ottaa myös yksinkertaisia kaanonlauluja.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Osallisuus

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa

Oppimaan oppiminen musiikissa

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- sormien motorinen harjoittaminen, kummallakin kädellä samanaikaisesti, kehittää aivopuoliskojen yhteistoimintaa

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kappaleiden jäljittely korvakuulolta kehittää musiikillista vuorovaikutusta ja kuuntelemista
- perehdytään omaan kulttuuriin mm. kansanlaulujen kautta ja tutustumalla erilaisiin soittimiin
- eläytyminen tunteisiin musiikin avulla kehittää vuorovaikutustaitoja

- rohkaistaan osallistumaan ryhmässä musiikilliseen tekemiseen ja hyväksymään ryhmän muut jäsenet

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omasta soittimesta huolehtiminen

L4 Monilukutaito

- eri soitinten eri roolien tunnistaminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- esitysten taltiointi
- oman kehityksen havainnointi

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- musiikin ammattilaisten vierailut ja yhteistyömenetelmät oppilaiden kanssa edesauttavat luovan työn arvostamista ja tekijänoikeuksien kunnioittamista
- rohkaistaan oma-aloitteisuuteen ja pitkäjänteisyyteen
- epäonnistumisten sietäminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuuden kokemus ryhmän yhteissoitossa ja -laulussa

Arviointi vuosiluokalla 2

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja palautteen myönteistä. Kannustavaa palautetta annetaan koko ryhmälle oppimistilanteissa. Arvioinnissa keskeiset kohteet ovat musiikilliset yhteistyötaidot: toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä ja pentatonisen sävelasteikon hahmottaminen musiikillisessa toiminnassa.

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Huomiota kiinnitetään musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä sekä edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

12.5.9 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Taide kasvattaa oppilaita luovaan vapauteen, se kuuluu jokaiselle oppilaalle. Taide on avain ihmisluonnon todelliseen ymmärtämiseen ja siihen, miten ihminen liittyy maailman kokonaisuuteen. Steiner tarkoittaa taiteellisella tajullaan paljon muutakin kuin konkreettisia taiteen tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksia. Kyse on enemmänkin taiteellisesta ajattelukyvystä ja ihmistuntemuksesta, joka on vapaata ja rakkaudellista. Se näkee ihmisen kokonaisvaltaisena hengen, sielun ja ruumiin kokonaisuutena, jota harjoittaa kokemalla ja tekemällä taidetta. Aito taide koskettaa ihmisen henkeä ja sielua, mutta on ennen kaikkea jotakin, joka saa ihmisen kasvamaan, tervehtymään ja menestymään. Taiteellinen työskentely on tasapainottavaa, minkä takia itse työskentely on lopputulosta tärkeämpää. Monipuolinen taiteellinen harjoittelu kehittää sielun alueita eli tunnetta, älyä ja tahtoa. Taiteella on tärkeä rooli tunne-elämän kehityksessä, mielikuvituksen rikastuttamisessa, sosiaalisuuden vahvistamisessa samalla, kun se luo pohjaa myös ajattelulle ja itsetuntemukselle. Taidekasvatuksella pyritään kehittämään arvostelukykyä laadullisten erojen tajuamisen kautta.

Wileniuksen mukaan, todellisuus voidaan tavoittaa taiteen kautta. Taidetta ei siksi tarkastella pelkästään sen hyödyllisyyden perusteella tai kykyjen kehittämisen näkökulmasta. Kuvataidetunneilla ei kehitetä pelkästään oppilaiden taiteellista lahjakkuutta, vaan tuetaan oppilaiden ajatus-, tunne- ja tahtoelämän kehitystä. Erityisesti kuitenkin puhutellaan oppilaiden tunne-elämän kehitystä. Kun oppilas eläytyy esimerkiksi värien erilaisiin laadullisuuksiin, hänen aistinsa herkistyvät ja hän alkaa hahmottaa maailmaa taiteellisesti oman kokemuksen kanssa. Laadullisuuksien taju ja tunne-elämän herkistyminen auttavat empatiakyvyn kehittymistä: oppilas oppii tajuamaan myös sosiaalisia laadullisuuksia ympäristössään.

Taide nähdään steinerkoulussa luontaisena osana kasvatusta. Niinpä esimerkiksi kuvataide kuuluu olennaisesti myös lukuaineiden tunneille. Taiteellisen työn lähtökohtana ovat oppilaan omat tunnot, omat kokemukset ja omat havainnot. Omasta kokemuksesta käsin tehty taiteellinen työskentely rakentaa oppilaille tervettä yksilöllistä identiteettiä. Taiteen alueella ulkomaailma ja oppilaan sisäinen maailma saavat tilan, missä kohdata.

Steinerkoulun alaluokilla opetus painottuu tunteeseen ja toiminnallisuuteen sekä mielikuvituksen käyttöön, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin. Taiteellisten havainnointiharjoitusten kautta oppilas luo tervettä suhdetta ympäröivään maailmaan. Taiteen harjoittamisella voikin parhaimmillaan olla eheyttävä ja tervehdyttävä vaikutus. Alaluokilla on tärkeintä taiteellisen kokemisen kehittäminen.

Ylemmillä luokilla oppilaat alkavat vähitellen ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin eri ilmiöitä, ja he esimerkiksi tarkastelevat kuvataiteen yhteiskunnallista merkitystä sekä taiteilijoiden roolia eri aikakausina ja eri kulttuureissa. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä ja kannustaa vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan.

Keskeinen kuvataideopetuksen tavoite on oppia sietämään hämmennystä ja erilaisia näkökulmia. Oppilaissa tulisi kehittyä avoin suhtautuminen eri tapoihin tuottaa ja ymmärtää taidetta. Elämysten kokeminen liittyy omaan itseen, mutta muut tavoitteet liittyvät vahvasti suhteeseen, mikä otetaan muihin ihmisiin ja ympäröivään. Silmät aukeavat ympäristön ilmiöille ja ne herättävät ajatuksia. Esimerkiksi nykytaiteen parissa työskentely voi herättää jopa yhteiskunnalliseen ajatteluun.

Taiteen keinoin voi etsiä ratkaisuja oman sisäisen maailman kysymyksiin ja saada vastauksia jo pelkästään sen kautta, että ilmaisee itseään puhumattakaan siitä, että voi jakaa kysymyksensä jonkun kanssa tekemällä ne näkyväksi. Avoin suhtautuminen eri tapoihin tehdä ja ymmärtää taidetta voi johtaa myös maailmankatsomukselliseen avoimuuteen ja vuorovaikuttamiseen paremmin maailman kanssa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 tärkeää on taiteellisen kokemisen kehittäminen: oppilaat oppivat kokemaan ja luonnehtimaan värien herättämiä sisäisiä tuntoja, kuvia ja kokemuksia.

Oppilaat tutustuvat väreihin ja maalauksen ja piirtämisen perustekniikoihin. Kuvien jälkitarkastelun kautta oppilaat oppivat pukemaan kokemuksensa sanoiksi. Yhteiset kuvatarkastelut ovat samalla sosiaalisen kanssakäymisen harjoittelua: opitaan antamaan palautetta ja ottamaan vastaan sitä. Töitä ei aseteta paremmuusjärjestykseen, jokainen työ on arvokas ja ainutlaatuinen. Kuvatarkastelun kautta oppilaat oppivat rehellisyyttä ja kunnioitusta toisten tekemää työtä kohtaan. Kuvataiteen avulla oppilaat opettelevat pitkäjänteistä työskentelyä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 kuvataidetta opiskellaan pääasiassa omassa kotiluokassa tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Teemoja ja materiaaleja haetaan lähiympäristöstä ja luonnosta, sisältöjä työstetään taiteellisesti; inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustuksiin ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. kertomusaineistosta. Oppimiselle luodaan työrauha ja korostetaan tekemiseen tarvittavia rutiineja. Oppilaita rohkaistaan harjoitteluun ja kokeilemiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilasta tuetaan havaintojen ja tunteiden visuaalisessa esittämisessä sekä motoristen taitojen kehittymisessä yhteisten tehtävien kautta, joissa yksilöllinen työ toteutetaan omasta sisäisestä elämyksestä käsin. Työskentely tukee pitkäjänteisyyttä ja yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen, jolloin luottamus omaan taiteelliseen tekemiseen kasvaa. Oppilasta autetaan oikean tekniikan löytämiseen kaikessa työskentelyssä. Opetuksessa rohkaistaan ja kannustetaan rikkaaseen värien käyttöön.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Omat kuvakulttuurit

Opettaja johdattaa lapsen eläytymään puhtaaseen väriin, kokemaan yhden värin laatua, kuuntelemaan kahden tai kolmen värin sointua. Värit sellaisinaan puhuttelevat, ei ole välttämätöntä kuvata ulkoisia olentoja tai esineitä. Näin värit ja niiden erilaiset luonteet tulevat lapselle tutuiksi. Opetellaan tunnistamaan erilaiset keltaiset, punaiset ja siniset sekä niiden sekoituksia. Kehitetään maalauksen ja piirtämisen perustekniikoita, kuten sivellintekniikan hallitsemista. Harjoitellaan vesivärimaalauksen märkää märälle -tekniikkaa (paperin kostuttaminen ja liimaaminen alustalle), vahaliitupiirtämistä ja muovailua mehiläisvahalla. Muovailua voidaan tehdä myös savesta tai ulkona lumesta muotoillen. Harjoitellaan kuvataiteeseen liittyviä työvaiheiden valmistelua sekä siivousta. Vahaliiduilla piirretään kuvia esim. saduista ja opetellaan monipuolista värien käyttöä, tekniikkana maalaava piirtäminen. Vältetään tarkkaa ja jähmeää muotoa, muodon hahmottamiseen edetään vähitellen. Painotetaan värien ja väripintojen luomaa vaikutelmaa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Retkeillään lähiluonnossa ja kulttuuriympäristössä. Tarkastellaan vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelua. Aiheet kuvataiteeseen valitaan kertomusaineistosta (kansansadut) ja vuoden kiertokulusta.

Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat

Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Tärkeänä osana työskentelyä on yhteinen kuvatarkastelu, jossa oppilaiden töitä tarkastellaan yhdessä keskustellen. Ohjataan oppilasta tarkastelemaan omia ja muiden töitä kunnioittavasti. Mietitään, miten eri tavoin sama asia tulee eri töissä esille.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja päätelmistään

T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Kuvallinen tuottaminen

T4 rohkaista ja ohjata oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja sekä harjoittelemaan kuvan tekemisen tapoja ja ilmaisun keinoja

T5 ohjata oppilasta työskentelemään rohkeasti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa

T6 kannustaa oppilasta keskustelemaan omiin ja muiden kuviin vaikuttavista tekijöistä

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta keskustelemaan kuvista ja työskentelyprosesseista käyttämällä kuvataiteen peruskäsitteitä

T8 rohkaista oppilasta käyttämään taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kuviensa lähtökohtana

T9 kannustaa oppilasta pohtimaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia ajatuksiinsa, ihmissuhteisiinsa ja toimintatapoihinsa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun myöhemmälle kehitykselle

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineinä
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- opitaan kuvataidetunnin rutiinit, esimerkiksi vahaliitujen puhtaana pitäminen, maalaustunnin esivalmistelut ja jälkisiivous
- luodaan edellytykset työrauhalle, joka luo miellyttävän työskentelyilmapiirin ja turvallisuuden tunteen

L4 Monilukutaito

- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- luodaan välineettömästi perusta tietoteknologian myöhemmälle välineelliselle käytölle
- omien töiden kuvaaminen ja julkaiseminen verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan

Arviointi vuosiluokalla 1

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteiseen ja kannustavaan palautteeseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Palautteen tulee olla ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearvioinnin kehittymistä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L2, L5, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Omat kuvakulttuurit

Syvennetään värien tutkimusta ja perustekniikoiden hallintaa. Maalataan ja piirretään edelleen opettajan esimerkin johdolla. Keskitytään yksinkertaisiin, suuriin väripintoihin. Maalauksessa käydään läpi vastaväriparit, heikot väriparit ja vahvat väriparit. Tehdään erilaisia värien muuntumisharjoituksia: esimerkiksi keskustan väri vaihdetaan vastaväriksi ulkovärin pysyessä samana, sitten ulkovärit vaihdetaan ja keskusvärit säilyvät samana.

Uusina aiheina tulevat kertomukset, esim. eläinkertomukset ja yksinkertaiset luontoaiheet. Uutena materiaalina savi ja erilaiset luonnonmateriaalit. Harjoitellaan edelleen työtapojen valmistelua ja siivousta yhdessä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Jatketaan luonnon sekä vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelun havainnointia retkien yhteydessä. Tarkastellaan luonnon kauneutta ja monimuotoisuutta.

Opetuksen sisältöjä valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Opetuksen sisältöjä valittaessa otetaan huomioon erilaiset ympäristöt, mediat ja virtuaalimaailmat. Toteutustapa on kuitenkin perustekniikoihin harjaannuttava.

S3 Taiteen maailmat

Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Tärkeänä osana työskentelyä on yhteinen kuvatarkastelu, jossa oppilaiden töitä tarkastellaan yhdessä keskustellen. Ohjataan oppilasta tarkastelemaan omia ja muiden töitä kunnioittavasti. Mietitään, miten eri tavoin sama asia tulee eri töissä esille.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja päätelmistään

T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Kuvallinen tuottaminen

T4 rohkaista ja ohjata oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja sekä harjoittelemaan kuvan tekemisen tapoja ja ilmaisun keinoja

T5 ohjata oppilasta työskentelemään rohkeasti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa

T6 kannustaa oppilasta keskustelemaan omiin ja muiden kuviin vaikuttavista tekijöistä

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta keskustelemaan kuvista ja työskentelyprosesseista käyttämällä kuvataiteen peruskäsitteitä

T8 rohkaista oppilasta käyttämään taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kuviensa lähtökohtana

T9 kannustaa oppilasta pohtimaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia ajatuksiinsa, ihmissuhteisiinsa ja toimintatapoihinsa

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan kuvallisia vaikutuskeinoja teoksissa, tuotteissa ja ympäristöissä sekä pohtimaan omien valintojensa vaikutuksia

T11 ohjata oppilasta tunnistamaan aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriperintöön liittyviä arvoja ja arvostuksia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun myöhemmälle kehitykselle

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineinä
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- opitaan kuvataidetunnin rutiinit, esimerkiksi vahaliitujen puhtaana pitäminen, maalaustunnin esivalmistelut ja jälkisiivous
- luodaan edellytykset työrauhalle, joka luo miellyttävän työskentelyilmapiirin ja turvallisuuden tunteen

L4 Monilukutaito

- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- luodaan välineettömästi perusta tietoteknologian myöhemmälle välineelliselle käytölle
- omien töiden kuvaaminen ja julkaiseminen verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan

Arviointi vuosiluokalla 2

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteiseen ja kannustavaan palautteeseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Palautteen tulee olla ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearvioinnin kehittymistä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista. Arvioinnin kannalta oleellisia asioita ovat edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa. Lisäksi arvioidaan edistymistä kuvataiteen ilmaisutapojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa.

12.5.10 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaine on kasvatusta toiminnallisuuteen, taiteellisuuteen ja ajatteluun. Kun oppilaat harjoittavat sormiaan ja käden lihaksiston luovaa muovailukykyä, samalla he kehittävät ajatteluaan. Käsityö auttaa oppilaita ymmärtämään, mistä ja miten asiat maailmassa rakentuvat. Oppilas saa käsitöiden kautta myös kokemuksen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään ja ympäröivään maailmaan. Käsitöiden harjoittaminen edistää oppimista, opettaa ongelmanratkaisua ja lisää kekseliäisyyttä. Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita

ja yhteisöllistä toimintaa. Käsityö oppiaineena on kokonaisvaltaista ja laaja-alaista tekemistä, jota on luontevaa toteuttaa useissa eri oppiaineissa.

Vastuullisuus ympäristöstä käsityönopetuksessa näkyy ennen muuta materiaalivalinnoissa. Käsityön materiaalit valitaan mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleista kestävän kehityksen näkökulmasta, myös uusiomateriaalia käytetään luonnonmateriaalien rinnalla. Oppilaat oppivat myös yhdistelemään erilaisia materiaaleja, kuten puuta, metallia ja tekstiilejä. Näistä materiaaleista oppilaat valitsevat ja suunnittelevat mielekkäitä, käytännöllisiä ja ikäkaudelle sopivia töitä. Töiden suunnittelussa ja valinnassa otetaan huomioon se, että oppilaalla on mahdollisuus saattaa työnsä valmiiksi ja voi kokea onnistuneensa. Tehdään todellisia tarpeita palvelevia oikeita esineitä.

Käsitöissä oppilas oppii työskentelemään yhdessä toisten kanssa hyvässä työilmapiirissä toisiaan auttaen ja työniloa tuntien. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työtä, näkemään epäonnistumiset uutena mahdollisuutena sekä valmistamaan käyttöesineitä todelliseen tarpeeseen. Käsitöissä kädentaitojen kehittymisen lisäksi oppilas oppii ymmärtämään esteettisyyttä ja värien ja muotojen harmoniaa samalla kun yhteistyö- ja sosiaaliset taidot harjaantuvat.

Käytännön tekemistä integroidaan koko opetussuunnitelmaan, eikä lokeroida vain erillisiksi tunneiksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppilaat tutustuvat erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin sekä suunnittelevat ja toteuttavat käsitöitä omista lähtökohdistaan käsin. Käsien ja silmien yhteistoimintaa harjoitellaan esimerkiksi neuloen, jolloin neulomisen kulku ja käsien toistuvat liikesarjat kehittävät myös ajattelun liikkuvuutta. Virkkauksessa puolestaan vahvistetaan vahvemman käden ja silmien yhteistyötä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppimisympäristö on turvallinen, viihtyisä ja helposti muunneltavissa oleva tila. Mahdollisuuksien mukaan käsityötä opiskellaan kotiluokassa, jonka tutussa ympäristössä oppilaiden on helpompi toimia itsenäisesti, itseohjautuvasti ja sosiaalisuuteen harjaantuen. Materiaalit ovat luonnonmateriaaleja ja mahdollisuuksien mukaan myös luonnosta hankittuja.

Tavoitteena on oikeiden työtapojen oppimisen lisäksi oppia yhdessä tekemistä ja tekemisen yhtäaikaisuutta. Tavoitteen toteutumiseksi voidaan luoda esimerkiksi pajatunnelma, jossa on mahdollisuus keskustella työn ohessa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilas ohjataan työhön ja oikeisiin työtapoihin tarinoiden ja satukuvien avulla. Työskentely on yhteisöllistä ja vuorovaikutteista. Oppilaat tekevät samoja töitä, joissa yksilöllinen kädenjälki ja toteutus (esim. värit) tulevat esiin ja jolloin sosiaaliset taidot kehittyvät, kun oppilaat tukevat ja opettavat toisiaan. Edistyneemmille oppilaille voidaan käyttää erilaisia tavoiteaskelia ja nopeille oppilaille tarjota mielekkäitä lisätöitä. Paljon tukea tarvitsevat oppilaat saavat helpotettuja tehtäviä ja mahdollisesti lisää aikaa saattaa työnsä valmiiksi.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T2	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S4	L4, L6

T5	S1, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

Ensimmäisellä vuosiluokalla opetellaan sormilla neulominen, josta edetään neulepuikkojen valmistamiseen. Itsetehdyillä puikoilla opetellaan neulomaan esimerkiksi huilupusseja, tonttuja ja pieniä eläimiä. Neulottaessa kahdella puikolla vahvistetaan molempien käsien työskentelyä ja herätellään tietoisuutta sormenpäissä. Materiaalina on pääasiassa villa.

Neulomisen lisäksi tehdään pieniä huovutustöitä.

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa sekä pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

T1 ohjata oppilas ymmärtämään kokonainen käsityöprosessi työn suunnitteluvaiheesta valmiiksi saattaminen ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti

T2 rohkaista oppilasta kiinnostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

T3 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin luonnonmateriaaleihin ja työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti luokan työrauhaa vaalien

T4 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Lisäksi tavoitteena on

- Käsityön valmiiksi saaminen.
- Työskentelyrauhan ylläpito.
- Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.
- Kyseisen työtavan oppiminen.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- ajatteleminen ja asioiden ymmärtäminen kuuluvat keskeisinä osina käsityön oppimiseen
- kahden käden motoriikka ja neulomisen järjestelmällinen kulku kehittävän ajattelun liikkuvuutta
- työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen
- ekologinen ajattelu

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- toisten auttaminen ja yhteistyö
- maakuntamme vahvuutena on käsityötaito, joka näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien jälkien siivoaminen, omista työvälineistä huolehtiminen sekä turvalliset työtavat

L4 Monilukutaito

- suullisten ohjeiden ymmärtäminen ja vastaanottaminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- osaa kysyä neuvoa ja ottaa neuvoja vastaan
- työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oman suunnitelman työstäminen valmiiksi

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- luonnonmukaiset materiaalit

Arviointi vuosiluokalla 1

Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana. Kiinnitetään huomiota oppilaan työskentelytaitoihin, oman työn suunnitteluun, käsityön huolellisuuteen ja siisteyteen. Huomioidaan oppilaan yhteistyötaidot sekä edistymistä kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T2	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S4	L4, L6
T5	S1, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

Toisella vuosiluokalla opetellaan virkkaus, jolloin vahvistetaan kehon vahvempaa puolta, oikea- tai vasenkätisyyttä. Virkataan aluksi sormilla, sitten koukulla silmukoiden. Tehdään esimerkiksi patalappuja, tyynynpäällisiä, käsinukkeja, huilupusseja, pipoja yms. Vohvelikangastöissä painotetaan ornamenteilla koristelua. Koko luokan yhteistyönä voidaan valmistaa villapeitto tai seinävaate.

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa sekä pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

T1 ohjata oppilas ymmärtämään kokonainen käsityöprosessi työn suunnitteluvaiheesta valmiiksi saattaminen ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti

T2 rohkaista oppilasta kiinnostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

T3 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin luonnonmateriaaleihin ja työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti luokan työrauhaa vaalien

T4 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Lisäksi tavoitteena on

- käsityön valmiiksi saaminen
- työskentelyrauhan ylläpito
- työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen
- kyseisen työtavan oppiminen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- ajatteleminen ja asioiden ymmärtäminen kuuluvat keskeisinä osina käsityön oppimiseen
- kahden käden motoriikka ja neulomisen järjestelmällinen kulku kehittävän ajattelun liikkuvuutta
- työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen
- ekologinen ajattelu

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- toisten auttaminen ja yhteistyö
- maakuntamme vahvuutena on käsityötaito, joka näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien jälkien siivoaminen, omista työvälineistä huolehtiminen sekä turvalliset työtavat

L4 Monilukutaito

- suullisten ohjeiden ymmärtäminen ja vastaanottaminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- osaa kysyä neuvoa ja ottaa neuvoja vastaan
- työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oman suunnitelman työstäminen valmiiksi

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- luonnonmukaiset materiaalit

Arviointi vuosiluokalla 2

Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana. Kiinnitetään huomiota oppilaan työskentelytaitoihin, oman työn suunnitteluun, käsityön huolellisuuteen ja siisteyteen. Huomioidaan oppilaan yhteistyötaidot sekä edistymistä kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

12.5.11 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Tehtävänä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen. Opetuksen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa oppilaan kasvuun ottaen huomioon erilaiset herkkyyskaudet.

Steinerpedagogisen liikunnanopetuksessa voidaan toteuttaa Bothmer-voimistelu. Ensimmäisen steinerkoulun opettaja Fritz von Bothmer kehitti Rudolf Steinerin virikkeiden ja pyynnön mukaan liikesarjoja luokka-asteille 3–12. Liikkeet muodostavat kokonaisuudessaan pedagogisen sarjan, jossa kasvun muuntuvat painopistealueet on selkeästi huomioitu. Bothmer-voimistelua toteutetaan kouluissa mahdollisuuksien mukaan.

Liikunnan tehtävänä on lapsen terveen itsetunnon tukeminen. Kun lapsi tai nuori oppii hallitsemaan varmuudella jäsentensä liikkeet sekä toimimaan mielekkäästi ja tarkoituksenmukaisesti mitä erilaisimmissa aktiviteeteissa ja toimintaympäristöissä, hänen yleinen elämänvarmuutensa ja osallisuuden tunteensa vahvistuvat. Pärjäämisen ja hallinnan tunteet ovat hyvän itsetunnon ilmaisuja, joita liikunnan opetuksella pyritään vahvistamaan.

Myönteisen suhteen löytäminen omaan kehoon on tärkeä näkökohta. Jos liikunnanopetus tarjoaa onnistumisen elämyksiä, sen kautta on mahdollista vahvistaa oman kehon kunnioitusta ja hyväksymistä instrumenttina, joka suo itselle mitä moninaisimmat toiminnot ja onnistumisen elämykset. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen voi toteutua vain, jos myönteinen ja arvostava suhde omaan kehoon on mahdollistettu. Kouluopetus voi olla tämänkaltaisen kokemuksen alkujuuri.

Sosiaalisuuteen kasvu on myös liikunnanopetuksen keskeisiä tehtäväalueita. Kun opitaan toimimaan ryhmässä, ollaan otettu suuri askel kohti inhimillisiä elämäntaitoja. Liikunnan opetuksella voidaan lisäksi edistää eri kulttuurien tuntemusta. Esim. eri maiden kansantanssit voivat olla tähän sopivaa opetusmateriaalia.

Edelleen voidaan merkittävästi edistää tasa-arvon toteutumisen ihannetta. Kun kaikilla on mahdollisuus hyväksyttyihin suorituksiin ja osallistumiseen omien edellytystensä ja liikunta mahdollisuuksiensa mukaisesti toimitaan tasa-arvoa edistävässä ilmapiirissä. Kilpailua ei suosita itseisarvona. Jokainen oppilas on hyvä omalla suoritus tasollaan. Opetussisällöt valitaan riittävän monipuolisiksi, jotta kaikki oppilaat voivat turvallisesti ja kiinnostuneesti, parhaassa tapauksessa innostuneesti, osallistua. Steinerkoulussa on pitkät perinteet tyttöjen ja poikien yhteiselle liikunnanopetukselle.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1–2

Liikunnanopetuksen ensisijainen tehtävä on tukea lapsen kasvua sosiaalisuuteen. Ryhmäytyminen tapahtuu luontevasti, kun koetaan yhdessä leikkien vaihtuvia tilanteita. Leikkien tehtävä on paitsi sosiaalistaa, tuottaa iloa ja virkistystä, myös vahvistaa kykyä ratkaista vaihtelevien tilanteiden tuomia ongelmia ja haasteita.

Motoristen perustaitojen kuten juoksun, hyppyjen ja heittojen, vahvistaminen on erityisesti liikunnanopetuksen tehtävä, samoin luontosuhteen vaaliminen. Uinnin opetus kuuluu myös liikunnanopetuksen tehtäviin, mahdollisuuksien mukaan jo ensimmäiseltä luokalta lähtien.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Oppimisympäristöinä käytetään monipuolisesti niin ulko- kuin sisätilojakin. Leikit tarjoavat oppilaille mielenkiintoa herättäviä tilanteita, joissa sosiaalisuutta ja liikunnallisia perustaitoja opitaan ikäkaudelle sopivalla tavalla. Luontoretket vahvistavat luontosuhdetta ja fyysisen kehon perustoimintoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 1–2

Oppilasta tuetaan kannustavalla ohjauksella sekä luomalla turvallinen ja innostava työskentelyilmapiiri. Jokaisen oppilaan liikunnalliset mahdollisuudet ovat hyväksyttäviä ja arvostettuja. Tärkeätä on luoda hyväksyvä ja vapaa ilmapiiri, jossa oppilaat voivat kokea liikunnan mukaansatempaavaa iloa ja innostusta.

VUOSILUOKKA 1

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3, L6, L7
T7	S2	L2, L3, L6, L7
T8	S2	L2, L6, L7
T9	S3	L1, L2, L3
T10	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 1

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetus sisältää leikkejä sisällä ja ulkona. Lapsilla on tarve kokea turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta, joten sen vuoksi piirissä suoritettavat leikit ovat suositeltavia. Harjoitellaan leikinomaisesti perusliikkumisen taitoja kuten tasapainoilua, kiipeilyä, roikkumista, juoksua, hyppyjä, loikkia ja heitto- ja kiinniottoa. Liikunnalliset rytmi- ja laululeikit ovat osana opetusta.

Oppilaat harjoittelevat hiihdon ja luistelun perustaitoja. Säännöllisesti suoritettavat kävelyretket ovat tärkeä osa ensimmäistä kouluvuotta. Retket tuovat selkeyttä viikon rytmiin ja vahvistavat samalla oppilaiden fyysisiä perustoimintoja.

Retkillä harjoitellaan myös liikkumaan liikenteessä turvallisesti. Liikunnan opetuksessa tutustutaan monipuolisesti ja turvallisesti leikinomaisiin tehtäviin sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä.

Vesiliikunta ja uinti kuuluvat Seinäjoen kaupungin järjestämään uimaopetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan leikkejä ja liikuntamuotoja, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä toistensa kanssa ja ryhmäytyvät. Liikunta- ja aistileikeillä viritetään iloa, onnistumista ja hyväksyntää hehkuva ilmapiiri. Lapsia kannustetaan ja autetaan onnistumaan. Opetuksessa harjoitellaan yhteistyötä ja yhteisten sääntöjen noudattamista. Oppilaat toimivat yhteistyössä

muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta. Oman suorituksen lisäksi oppilas oppii arvostamaan yhteistyötä.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti ongelmia ja haasteita aiheuttavia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Tavoitteet vuosiluokalla 1

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Sosiaalinen toimintakyky

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta

Psyykkinen toimintakyky

T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 1

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä. Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä. Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Liikunta on luonnollinen keino saada eri-ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen. Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan. Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Liikuntatunneilla painottuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen. Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy. Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Liikunta tukee työssä jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria. Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 1

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin ja jäljittelyyn sekä leikkitilanteissa syntyvien tunteiden hallintaan.

VUOSILUOKKA 2

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3, L6, L7
T7	S2	L2, L3, L6, L7
T8	S2	L2, L6, L7
T9	S3	L1, L2, L3
T10	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 2

S1 Fyysinen toimintakyky

Jatketaan liikuntaa edellisen vuoden tapaan. Leikkeihin voi ilmestyä uudenlainen elementti, jossa suositaan etenkin eläinaiheisia leikkejä (“Kettu ja kanat” tai “Susi ja lampaat”). Lapsilla on tarve kokea turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta, joten sen vuoksi piirissä suoritettavat leikit ovat suositeltavia. Harjoitellaan leikinomaisesti perusliikkumisen taitoja kuten tasapainoilua, kiipeilyä, roikkumista, juoksua, hyppyjä, loikkia ja heitto- ja kiinniottoa. Liikunnalliset rytmi- ja laululeikit ovat osana opetusta.

Oppilaat harjoittelevat hiihdon ja luistelun perustaitoja. Säännöllisesti suoritettavat kävelyretket ovat tärkeä osa ensimmäistä kouluvuotta. Retket tuovat selkeyttä viikon rytmiin ja vahvistavat samalla oppilaiden fyysisiä perustoimintoja.

Retkillä harjoitellaan myös liikkumaan liikenteessä turvallisesti. Liikunnan opetuksessa tutustutaan monipuolisesti ja turvallisesti leikinomaisiin tehtäviin sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä.

Vesiliikunta ja uinti kuuluvat Seinäjoen kaupungin järjestämään uimaopetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan leikkejä ja liikuntamuotoja, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä toistensa kanssa ja ryhmäytyvät. Liikunta- ja aistileikeillä viritetään iloa, onnistumista ja hyväksyntää hehkuva ilmapiiri. Lapsia kannustetaan ja autetaan onnistumaan. Opetuksessa harjoitellaan yhteistyötä ja yhteisten sääntöjen noudattamista. Oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta. Oman suorituksen lisäksi oppilas oppii arvostamaan yhteistyötä.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti ongelmia ja haasteita aiheuttavia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Tavoitteet vuosiluokalla 2

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.

T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Sosiaalinen toimintakyky

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta

Psyykkinen toimintakyky

T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä. Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä. Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Liikunta on luonnollinen keino saada eri-ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen. Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan. Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Liikuntatunneilla painottuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen. Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy. Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Liikunta tukee työssä jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria. Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 2

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin ja jäljittelyyn sekä leikkitilanteissa syntyvien tunteiden hallintaan.

12.5.12 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjaus muodostaa koko perusasteen kestävän jatkumon.

Sen tehtävänä on edistää oppilaiden opiskelun, kasvun ja kehityksen sujuvuutta. Oppilaanohjausta toteutetaan aina monialaisesti yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

VUOSILUOKKA 1

Ensimmäisellä vuosiluokalla oppilaanohjaus niveltyy luontevasti muuhun opetukseen ja koulun tapahtumiin. Ohjauksesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Tavoitteena on tukea oppilaan opintojen aloittamista ja harjoitella vähitellen vastuun ottamista koulutyöstä, -tehtävistä ja -tavaroista.

VUOSILUOKKA 2

Oppilaan oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan vähitellen. Opettaja valitsee opetukseen sellaisia työtapoja, jotka auttavat oppilasta muodostamaan itsestään myönteisen käsityksen oppijana. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan erilaisissa ryhmissä ja osallisuuteen koulutyöstä kannustetaan monipuolisesti oppilaan ikäkauden mukaisesti. Oppilaanohjauksessa kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu.

13 VUOSILUOKAT 3–6

13.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen

tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Toisen luokan aikana jokainen oppilas käy erityisopettajan luona ja oppilaille tehdään 2. luokan oppimistestit. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

13.2 Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3–6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3–6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

13.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

13.2.1.1 Vuosiluokka 3

Kolmannella luokalla 9-vuotias lapsi on käännekohdassa, ja hän alkaa nähdä itsensä erillään ympäristöstään. Fyysiset, psykologiset ja kognitiiviset muutokset johtavat siihen, että lapsi voimistuu kaikin puolin. Hän alkaa kyseenalaistaa, kokea subjektiivisuutta ja objektiivisuutta selkeämmin ja tuntea epävarmuutta, epäilyä ja yksinäisyyttäkin. Muutos ensimmäiseen ja toiseen luokkaan on hyvin näkyvä.

Kolmannen luokan opetus on toiminnallista ja konkreettista. Erilaisilla työprojekteilla, kuten rakentamisella ja maanviljelyksellä tuetaan lasta löytämään vastuullinen suhde ympäristöönsä. Siihen kuuluu muun muassa projektit ravinnosta, viljelemisestä ja hyvinvoinnista. Talonpoikaismaailma ja vanhat ammatit luovat myös perustan tulevien vuosien historian opiskelulle. Kaikissa projekteissa oppilas saa itse suunnitella ja toteuttaa yhdessä muiden kanssa suuriakin projekteja. Lukemisen ja laskemisen taitoja sovelletaan arkipäivän tilanteisiin, joissa tarvitaan mittaamista ja punnitsemista, yksinkertaisten pulmien ratkaisemista.

Kolmannella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Sisäisen varmuuden syntymistä tuetaan yhdeksän vuoden taitteen aikana erilaisilla projekteilla, joissa noudatetaan selkeitä ohjeita ja säännönmukaisuuksia. Projektien lisäksi yhdessä keskustellen harjoitellaan velvollisuuksien ja vastuun ymmärtämistä sekä pohditaan eettisiä ja moraalisia kysymyksiä niin ihmistä kuin luontoa kohtaan. Kolmannella luokalla kiinnitetään

huomiota oppilaan omien oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen. Tästä eteenpäin oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

- talonpoikaiselämä: vilja leiväksi ja vanhat ammatit (ympäristöoppi, äidinkieli, kotitalous, käsityö)

13.2.1.2 Vuosiluokka 4

Neljännellä luokalla lapsi oppii havainnoimaan ympäristöään objektiivisemmin kuin ennen. Hän alkaa luottaa itseensä enemmän, mikä ilmenee tarmokkuutena ja intona nähdä ja oppia tuntemaan maailma. Lapsessa kehittyy 10–11-vuotiaana tietoisuus omasta yksilöllisyydestä suhteessa maailmaan, jolloin tahdon elementti selkeästi vahvistuu. Luottamus uuteen olotilaan ilmenee tarmokkuutena, intona nähdä ja oppia uutta maailmasta, jolloin opetuksen tulisi olla riittävän haasteellista ja eloisaa.

Neljännellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Ympäristön objektiivista havainnointia harjoitellaan tutustumalla fenomenologisella tavalla eläinkuntaan, jota käsitellessä pohditaan myös ihmisen fyysistä rakennetta. Ristikkäisyydet, symmetria, murtoluvut ja musiikki tukevat lapsen kykyä havainnoida maailmaa. Monialaiset projektit, Kalevala, kotiseutuun tutustuminen ja karttapiirustus auttavat lasta näkemään itsensä suhteessa ympäristöönsä.

Opettajan päämääränä on vastata lasten kasvavaan konkreettisen tiedon janoon mielikuvitusta ruokkivilla tunneilla ja antaa heille mahdollisuuksia itsenäiseen työntekoon. Opetuksessa nostetaan esiin minän ja maailman välinen ero. Oppilailla pitää olla haasteita ja heidän täytyy saada venyä joka suuntaan tehdessään työtä. ”Töitä, töitä ja enemmän töitä!” onkin paras motto neljännelle luokalle. Lasten on itse löydettävä uusi suhde työskentelyyn, vertaisiinsa ja opettajiinsa. Kertomusaineisto tukee tätä, kun siinä esitellään suuri joukko yksilöitä vaikuttamassa sosiaaliseen kokonaisuuteen (esimerkiksi Kalevala ja skandinaaviset jumaltarut). Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

- Kalevala (musiikki, äidinkieli, eurytmia, ympäristöoppi)
- kotiseudun historia (ympäristöoppi, historia, yhteiskuntaoppi: työnteko ja yrittäjyys, liikunta, äidinkieli)

13.2.1.3 Vuosiluokka 5

Viidennellä luokalla lapsi elää lapsuutensa kulta-aikaa. Hänellä on harmoninen suhde maailmaan ja hän hallitsee kehonsa liikkeet hyvin. Lapsella on kykyä ymmärtää maailman kysymyksiä ja ilmiöitä realistisesti ajattelunsa avulla ja taitoa pohtia moraalikysymyksiä. Hän alkaa ymmärtää abstrakteja käsitteitä, myös ajantaju on kehittynyt. Se sallii historiallisten tapahtumien tarkastelun ja tulevaisuuden suunnittelun, mikä syventyvään tunteeseen yhdistettynä mahdollistaa omantunnon ja vastuullisuuden heräämisen. Ikävaiheen päättyessä harmonia alkaa kadota murrosiän noustessa esiin, mutta tulee esiin taas viimeisinä kouluvuosina.

Viidennellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Tarkastelun kohteina ovat myytit, historia ja merkittävät yksilöt. Elämän ja elinympäristön moninainen vuorovaikutus tulee käsitellyksi, kun pohditaan esimerkiksi Suomen maantiedettä ja kasvillisuutta, erilaisia valtioiden hallintomalleja ja yksilön oikeuksia ja mahdollisuuksia. Lapsia kannustetaan vahvistamaan muistiaan opettelemalla ulkoa kielten sanoja, ja visualisoimaan tilaa karttoja apuna käyttäen.

Opettaja alkaa koetella oppilaiden kasvavaa älyä, kun heidän kriittinen harkintakykynsä kasvaa. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

- olympialaiset - (historia, liikunta, käsityö)
- näytelmä (äidinkieli ja kirjallisuus, kuvataide, käsityö, musiikki)

13.3.1.4 Vuosiluokka 6

Kuudennella luokalla fyysisten muutosten lisäksi lapsi alkaa ymmärtää syy- ja seuraussuhteita ja oikeudentaju syvenee. Lapsuuden jäädessä taakse aikuisuudenajan ennakointi alkaa. Ajattelun kehittyminen voimistuu.

Kuudennella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Oppilaiden muuttuvaa fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista muutosta tuetaan ilmiöihin perustuvalla luonnontieteen opetuksella, talousmatematiikalla sekä erilaisilla käytännön töillä, esimerkiksi puutarhanhoidolla. Erityisesti kovien materiaalien työstäminen antaa oppilaalle vastusta, jota hän tarvitsee. Luontoa tarkastellaan elottoman luonnon näkökulmasta, kuvataiteessa otetaan valon ja varjon (hiilellä tai maalaten) esiin tuominen. Lisäksi pohditaan omia arvoja, ihmisen luomia lakeja ja siirrytään tarkastelemaan Eurooppaa osana maailmaa tehden yleiskatsaus kaikkiin mantereisiin.

Opettaja ohjaa oppilaita havainnoimaan luonnollista maailmaa tieteelliseltä kannalta ja ottamaan vastuuta omasta luokkayhteisöstä. Tavoitteena on muokata uusi sosiaalinen suhde oppilaisiin ja opettajaan. Ajattelun kehittyessä oppilaat johdatetaan ymmärtämään maailman kausaalisien syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Kuudesluokkalainen on siirtymässä yläkoulun puolelle. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun oppilailla jatkuu edelleen tuttu ja turvallinen ympäristö. Luokkayhteisö ja luokanopettaja pysyvät samoina. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

- keskiaika (historia, ympäristöoppi, matematiikka)
- kivioppi (ympäristöoppi, kuvataide, liikunta)
- lintuoppi (liikunta, ympäristöoppi, käsityö, kuvataide)

13.3 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymisvaihe

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle tapahtuu ilman suuria muutoksia. Luokkayhteisö ja luokanopettaja pysyvät samoina. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys kuitenkin korostuu siirtymävaiheessa. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä ja huolehditaan murrosikään tulevan nuoren koulunkäynnistä. Yhteistyöstä huolehtii pääsääntöisesti luokanopettaja.

Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Jos oppilas siirtyy perusopetukseen kunnalliseen kouluun, käydään vanhempien kanssa keskustelu ja tarvittaessa tiedonsiirtopalaveri oppilaan uuden koulun kanssa.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

13.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3–6

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Laaja-alaisen osaamisen toteutumista arvioidaan ja kehitetään vuosittain opettajankokouksissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita

rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä

niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

13.5 Oppiaineet vuosiluokilla 3–6

13.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

13.5.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä.

Äidinkieli ja kirjallisuus nähdään yksilöä kehittävänä oppiaineena. Identiteetin rakentuminen ja maailman hahmottaminen ja jäsentäminen kielen avulla osoittaa näkemystä siitä, että kieli ei ole oma yksikkönsä maailmasta ja irrallaan ihmisestä. Se on osa ihmisen liittymistä maailmaan, osa ihmistä itseään niin paljon, että sen varaan rakennetaan kuva itsestä maailmassa. Kielen avulla ihminen voi kertoa itselleen, kuka hän on. Tämän lisäksi kieli nähdään kommunikaation ja itseilmaisun mahdollistajana.

Sen lisäksi, että äidinkieli ja kirjallisuus opetuksen kautta vahvistaa oman kulttuurin ja kielen arvostamista ja ohjaa suvaitsevaisuuteen muita kansoja ja kulttuureja kohtaan, on tärkeätä saada oppilaat juurtumaan maailmaan ja löytämään oma paikkansa siinä. Muut huomioon ottaen ja erilaisuutta arvostaen löytyy näkemys itsestä muiden joukossa: en ole ainoa, mutta olen minä, kukaan muu ei voi sanoa minusta minä.

Itsensä kehittämiseen kuuluu ilmaisutapojen monipuolistaminen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa onkin tärkeätä näiden taitojen harjoittaminen, koska eri puhetilanteissa ja niiden tarkastelussa jälkikäteen voidaan parhaassa mahdollisessa tapauksessa havainnoida omaa käyttäytymistä suhteessa aiempaan. Puhetilanteissa käsitys itsestä viestijänä auttaa näkemään, millä tavalla on kehittynyt vuosien aikana ja mitä valmiuksia on kohdata pelotta uusia tilanteita ja toimia niissä. Ihminen tarvitsee rohkeutta, jotta hän voisi muokata maailmaa siihen suuntaan, jossa hän haluaa elää. Tahdon lujuus voi löytyä pienistäkin harjoituksista, ja oppilaan kehityksestä, henkisestä kasvusta, ei välttämättä näe merkkejä oppitunnin päätteeksi, vaan todennäköisesti vasta vuosia myöhemmin. Kirjallinen ilmaisutaito, sekä kaunokirjallisuus että muu kirjallisuus, auttavat jäsentämään ajatukset loogisiksi kokonaisuuksiksi. Toisin sanoen ilmaisutapojen monipuolistaminen auttaa hahmottamaan maailmaa yhä selkeämmällä tavalla itselle ymmärrettäväksi. Kun maailmaa ymmärtää, silloin siinä myös pystyy elämään ja sitä muokkaamaan. Aktiivinen kansalaisuus on edellytys sille, että pystyy muokkaamaan ympäristönsä itselleen sopivaksi. Jatko-opinnot, työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja aktiivinen kansalaisuus näyttäytyvät itseisarvoina. Puhumamme kieli määrittää meitä ihmisenä ja kertoo, keitä olemme. Äidinkieltä ja kirjallisuutta opiskelemalla näiden arvojen toteutuminen mahdollistuu.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisäinen integraatio on edellytys opetuksen hyvälle toteutukselle. Irrallisten palasten opettaminen ja oppiminen eivät ole mielekkäitä silloin, kun yhdistävänä tekijänä on kieli. Sisäisen integraation lisäksi opetuksessa otetaan huomioon oppiaineiden välinen yhteistyö ja integraatio. Tämä on yksi steinerpedagogiikkaan kuuluva ajatus: eri vuosiluokilla opetetaan kokonaisuuksia, johon kaikki oppiaineet liittyvät. Oppisisältöjen jako oppiaineisiin on lisäksi kaikin puolin keinotekoista. Koulun ulkopuolella kaikki aineet sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, vain koulussa elämä paloitellaan oppiaineiksi.

Oman ajattelun kehittyminen ja itsensä tunteminen ovat ihmisyyteen kasvattamisessa keskeisimpiä tavoitteita opetuksessa. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat. Perusopetuksen vuosiluokilla kuljetaan ikäkauden mukaisesti kohti oman ajattelun itsenäistymistä ja itsensä tuntemista, ihmisyyteen kasvamista.

Kieli nähdään yhtenä tärkeimmistä ihmisten välisen ymmärtämisen välineistä ja se on tämän vuoksi myös opetuksessa ensisijainen väline. Kieli vaikuttaa lapsen henkiseen ja psykologiseen kehitykseen ja sen vuoksi kielen opetuksella on keskeinen tehtävä koulussa. Kieltä ei näin ollen opeteta vain sen käytön vuoksi, vaan myös sen vuoksi, että kielen avulla lapsi ja nuori kehittyy ja pystyy tulemaan ymmärretyksi ja ymmärtämään maailmaa ympärillään.

Kielen opetuksessa otetaan huomioon suullinen ja kirjallinen kielitaito. Äidinkielen tuntien tehtävänä on kehittää näitä molempia siten, että suullinen ja kirjallinen kielitaito muuntuu kaikenlaisten tekstien, kuvien ja tilanteiden monilukutaidoksi. Puhuttu kieli luonnehtii asioita kirjoitetun kielen keskittyessä jäsentämään ja määrittämään maailmaa. Puhuttu kieli liittyy vahvasti suulliseen perinteeseen, jossa ajattelu ja kollektiivinen kokemus ilmaistiin tilanteissa ja rituaaleissa. Kirjallinen perinne tai kulttuuri on yksilökeskeistä, jossa kirjailija tuo sisäisen kokemuksensa muiden nähtäväksi. Yksi äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävistä onkin vakiinnuttaa vahva suullisen kielen kulttuuri, josta kirjallisen taidon kulttuuri on riippuvainen.

Suullinen kielitaito kuuluu vahvasti ihmisen tunnealueelle toisin kuin kirjoitettu kieli. Kun ihminen ilmaisee spontaanisti iloa, surua tai pelkoa, on tietoisuus tunteesta aivan toinen kuin näistä tunteista kirjoitettaessa. Kirjoittaessaan ihminen ottaa aiheesta askelen taaksepäin ja tarkastelee tunnettaan jäsentäen sitä ajattelussaan. Perusopetuksen alaluokilla painotetaan tunteen merkitystä kaikessa opetuksessa, mutta perusopetuksen yläluokilla painopiste siirtyy ajattelun alueelle vähitellen.

Steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu ihmiskäsitykselle, joten opetuksella pyritään tukemaan lapsen ja nuoren kehitystä kullekin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kielellä nähdään olevan vaikutusta ihmisen kasvulle. Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa ihmistä perheen ja kulttuuriryhmän identiteetin löytymisen jälkeen löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.

Äidinkieleen ja kirjallisuuteen kuuluu monitieteisiä taito-, tieto- ja kulttuurikokonaisuuksia, ja opetuksessa tekstit ymmärretään laajasti ja niitä käytetään monipuolisesti. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen, tiedon hankinnan ja jakamisen taitojen lisäksi kiinnitetään huomiota oppilaan omien kokemusten jakamiseen. Kirjallisuuden kautta oppilas pystyy avartamaan käsitystään niin muista kulttuureista kuin itsestään. Kulttuurikokonaisuuksien sisällöissä sanataide nousee merkittäväksi osaksi, ja siihen kuuluu tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen lisäksi myös draama ja media.

Kaikessa opetuksessa pyritään kokemuksellisuuteen ja sisältöjen omakohtaistamiseen. Osallisuuden kokemusta vahvistetaan keskusteluilla ja muilla yhteistoiminnallisilla menetelmillä, jolloin oppilas ja opiskelija voivat saada kuulluksi tulemisen kokemuksia. Tällä tavoin tuetaan eettistä kasvua ja innostetaan elämysten jakamiseen ja saamiseen. Mediakasvatus nähdään yhtenä oppiaineen osa-alueena, jossa sisältöjä tulkitaan ja tuotetaan ikäkauden mukaisesti.

Rakentava ja vastuullinen vuorovaikutus tukevat kielitietoisuuden laajentumista. Kielitietoisuus ei ole pelkästään tietoa kielen rakenteista, vaan myös ymmärrystä kielestä maailman hahmottamisen välineenä, ymmärrystä kielestä identiteettiä rakentavana voimana ja filosofista pohdintaa siitä, mitä kieli on. Kielitietoisuuteen kuuluu käsitys kielestä kommunikoinnin mahdollistajana, käsitys kielen liittymisestä itseilmaisuun ja identiteettiin, sekä käsitys kielessä itsessään olevasta luonteesta ja sen vaikutuksesta ihmiseen. Oppiaineen tehtävänä on kaiken mainitun lisäksi luoda henkilökohtainen suhde kieleen, mikä auttaa opiskelijaa sanallistamaan omia näkemyksiään, tunteitaan, havaintojaan ja elettyjä tapahtumia. Yhteistyötä tehdään kotien ja koulun välillä sekä muiden oppiaineiden välillä, mahdollisuuksien mukaan myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielten opetuksen kanssa.

Oppilaiden erilaisuus, tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus huomioidaan oppimisympäristössä ja opetusmenetelmissä. Opetuksessa tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa eläviä oppilaita.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden äidinkielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 tehtävänä on sujuvoittaa ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä lukemista ja tekstien tuottamista. Tekstilajivalikoimaa laajennetaan, tekstintuottamisessa aletaan kiinnittää huomiota kirjoittamisen vaiheittaiseen etenemiseen. Monimediaiset vuorovaikutustilanteet nostetaan yhteiseen keskusteluun ja opetuksen sisältöihin oppilaan ikäkauden mukaisesti siten, että harjoitellaan ja vahvistetaan median käsittelyyn tarvittavia tietoja ja taitoja suorissa vuorovaikutustilanteissa ensin ihmisenä ihmiselle, jotta voi myöhemmin olla ja toimia ihmisenä ihmiselle virtuaaliympäristössä. Tekstien tuottaminen, tulkitseminen ja arvioiminen harjaantuvat kielellisten taitojen kehittyessä. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen luomalla oppilaille tilaisuuksia kokea kieli ja

omakohtaistaa se, jotta kiinnostus kielen havainnointiin kasvaa, lukemisesta syntyy harrastus ja itseilmaisu kielen avulla vahvistuu.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi. Saatavilla tulee olla lapsille soveltuvaa ja itse valittua kirjallisuutta. Näin lukukokemukset ja tarinakokemukset laajentuvat ja kasvokkainen vuorovaikutus mahdollistuu. Tavoitteena on yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaat voivat esittää näkemyksiään varmana siitä, että heidän ajatuksiaan halutaan kuulla ja jossa tekstejä on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa yksin ja yhdessä. Viestintäteknologiaa hyödynnetään tekstintuottamisen ja tarkastelun välineenä silloin, kun välineestä on hyötyä oppimisessa. Työtavat valitaan siten, että yhdessä toimiminen on mahdollista, keskustelua voi käydä kasvokkain ja sisältöjä (esim. draamaa ja kirjallisuutta) integroidaan luontevasti muihinkin oppiaineisiin. Projektityöskentely ja prosessinomainen opiskelu eheyttävät opetusta. Esiintymistaitoja harjoitellaan draaman ja monipuolisten vuorovaikutustilanteiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kielellistä kehitystä tuetaan siten, että tekninen luku- ja kirjoitustaito muuttuu sujuvaksi taidoksi, ja lukutaito syvenee ymmärtäväksi lukemiseksi. Sanavaraston laajenemista, käsitteiden ja oppilaan omien ajatusten esiin tuomista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tuetaan muun muassa kannustamalla oppilasta lukemaan omaa taitotasoaan vastaavaa kirjallisuutta ja muita tekstejä. Oppilasta ohjataan sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaan tekstien tuottamisen ja rakentamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja ja yksilöllistä tukea. Oppilaita ohjataan sujuvaan puheen ja kirjoitetun tekstin tuottamiseen. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä sekä tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu. Muotopiirustusharjoitukset ovat edelleen tärkeitä kokonaisvaltaisen hahmottamisen, käsialan kehittämisen ja sujuvan kirjoittamisen tukena.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T11	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T13	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T14	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Oppilaille tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten, näkemysten ja mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen, palautteen saamiseen ja antamiseen. Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä sekä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Oppilaita ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Käsitellään tapakulttuuria ennen ja nyt.

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta. Käytetään kirjastopalveluita. Jatketaan luku- ja kirjoitustaidon varmentamista. Jaksovihkojen tekstit tehdään jäljennöskirjoituksena. Lukemisharrastusta herätetään ja pyritään ohjaamaan.

S3 Tekstien tuottaminen

Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke ja päälause. Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen lopetusmerkit, pilkku, repliikkiviiva (lainausmerkkien käyttö tulee 5. luokalla)).

Tehdään pieniä kirjoitelmia, joissa harjoitellaan perusvälimerkkien käyttöä. Välimerkkejä on hyvä harjoitella etenkin sanelutehtävien yhteydessä. Harjoitellaan myös virkkeenmuodostusta.

Kolmannella luokalla täydennetään sanaluokkia: numeraalit, partikkelit; adjektiivin vertailumuodot; verbin persoonamuodot.

Muotopiirustuksessa harjoitellaan kolmi- ja nelisymmetriaa. Jatketaan ornamentiikan harjoittelua ja tehdään rytmistä muotopiirustusta.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat) ja opitaan verbien taipuminen persoonamuodoissa. Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin sekä kieliin. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.

Kertomusaineistona kertomuksia ajasta ennen ajanlaskun alkua sekä kertomuksia ja tarinoita vanhoista ammateista. Käsitellään myös sananlaskuja. Rytmisessä osassa edelleen runoutta taiteelliseen ilmaisuun, artikulaatioon sekä runokielen rytmillisyyteen ja kauneuteen huomiota kiinnittäen.

Kirjallisuushistoria alkaa luomiskertomuksilla, niissä ilmenevät ihmiskunnan perustarinat, joihin nykyaikainen sivistys osaltaan pohjautuu ja joka luo perustaa myöhemmälle kulttuurin ja taiteen ymmärtämiselle.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- runoja ja loruja toiminnallisesti

- henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- perusvuorovaikutusten harjoittelu, esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)
- toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu
- puhe- ja keskustelutaidot, omista kokemuksista keskustelu, yhteiset keskustelut huomioon ottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisten kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- tapakulttuuri ennen ja nyt (kulttuuri ja omien juurien tunteminen)
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- viestintätaitojen kehittäminen ja viestinnän eri muodot
- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esim. projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistaitojen harjoitteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 3

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Arvioidaan

- vuorovaikutustaitoja ryhmätöissä, kirjaesitelmissä ja luokkakeskusteluissa
- esiintymistilanteissa eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista sekä lisäksi sisällön loogisuutta
- lukutaidon sujuvoitumista kuuntelemalla oppilaan ääneen lukua
- tekstinymmärtämistä seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta
- tekstien tuottamista erilaisten kirjoitelmien avulla
- tekstejä havainnoimalla oppilaan kykyä muokata omia tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan palautteen perusteella
- käsialan kehittymistä
- monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, sana- ja käsitevarannon laajuutta ja ajattelutaitoja oppilaiden tuottamien tekstien kautta
- taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T11	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T13	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T14	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten, näkemysten ja mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen, palautteen saamiseen ja antamiseen. Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä sekä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Lukukokemusten jakamista; luetuista kirjoista muille kertomista ja keskustelua. Oppiaineisiin liittyen oppilaiden omia selostuksia ja esitelmiä. Puheharjoituksina käytetään vuodenaikoihin ja jaksoaineistoon liittyviä runoja sekä Kalevalaa.

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen tapoja. Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen sekä käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita. Käsitellään verbien aikamuodot, paikallissijat, lauseenjäsennyksestä subjekti, predikaatti ja objekti. Virkerakenteista käydään läpi pää- ja sivulause.

S3 Tekstien tuottaminen

Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.

Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen lopetusmerkit, pilkku, repliikkiviiva). Kirjoitetaan aineita ja harjoitellaan myös sanelukirjoitusta. Lisäksi harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä.

Muotopiirustuksessa tehdään ornamentteja ja piirretään solmuja. Harjoitellaan yli- ja alimenoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä. Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja opitaan verbien taipuminen aikamuodoissa. Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.

Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.

Kertomusaineistona on Kalevala. Lisäksi eläimiin ja kotiseututuntemukseen liittyvää kirjallisuutta.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- runoja ja loruja toiminnallisesti
- henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- perusvuorovaikutusten harjoittelu, esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)
- toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu
- puhe- ja keskustelutaidot, omista kokemuksista keskustelu, yhteiset keskustelut huomioon ottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisten kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- tapakulttuuri ennen ja nyt (kulttuuri ja omien juurien tunteminen)
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- viestintätaitojen kehittäminen ja viestinnän eri muodot
- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esim. projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistaitojen harjoitteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko

- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 4

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Arvioidaan

- vuorovaikutustaitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa
- esiintymisvalmiutta
- esiintymistilanteissa ja keskusteluissa eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön
- lukutaidon sujuvoitumista kuuntelemalla oppilaan ääneen lukemista
- tekstinymmärtämistä seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta
- tekstien tuottamista erilaisten kirjoitelmien avulla
- kykyä arvioida tiedon luetettavuutta esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä
- tekstien tuottamista oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta
- kykyä muokata tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan palautteen perusteella
- käsialan kehittymistä
- taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja sekä kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7

T11	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T13	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T14	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten, näkemysten ja mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen, palautteen saamiseen ja antamiseen. Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä, mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Puheilmaisua harjoitellaan edelleen. Valmistellaan näytelmä (kertoja, aihe, teema, repliikkiviiva).

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen sekä käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita. Harjoitellaan arvioimaan tekstien sisältöjen luotettavuutta. Luetun ymmärtämisen harjoittelua jatketaan. Tiedon etsinnän harjoittelua esitelmien yhteydessä. Opitaan tuntemaan verbin pääluokat.

S3 Tekstien tuottaminen

Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla ja harjoitellaan näppäintaitoja sekä sujuvaa koneella kirjoittamista. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta. Tutkitaan kertomiselle, selostamiselle, kuvaamiselle ja mielipiteen ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä.

Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa.

Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Kirjoitetaan opiskelussa tarvittavia tekstejä ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää. Oikeinkirjoitusta ja välimerkkien käyttöä harjoitellaan edelleen. Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva, lainausmerkit). Aineiden yhteydessä kappalejaon ja otsikoinnin harjoittelua. Tukisanalistan laatimista ja sen käytön harjoittelua. Opitaan suora ja epäsuora esitys, joiden yhteydessä harjoitellaan erityisesti lainausmerkkien käyttöä. Lauseenjäsennystä jatketaan.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä. Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella

(sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja kerrataan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja. Harjoitellaan tekstilajimuunnoksia. Lukuharrastusta aktivoidaan erilaisin kirjallisuustehtävin. Luetaan oppiaineisiin liittyvää kirjallisuutta, mm. antiikin tarinoita.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- runoja ja loruja toiminnallisesti
- henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- perusvuorovaikutusten harjoittelu, esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)
- toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu
- puhe- ja keskustelutaidot, omista kokemuksista keskustelu, yhteiset keskustelut huomioon ottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisten kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- tapakulttuuri ennen ja nyt (kulttuuri ja omien juurien tunteminen)
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- viestintätaitojen kehittäminen ja viestinnän eri muodot
- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa

- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esim. projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistaitojen harjoitteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 5

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Arvioidaan

- rakentavaa ja vastuullista vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa
- esiintymistilanteissa ja keskusteluissa eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön
- monipuolista ilmaisua
- lukutaidon kehittymistä oppilaan tekstiin eläytymisen ja tekstin sisällön ymmärtämisen kautta
- tekstinymmärtämistä seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta
- kykyä arvioida tiedon luetettavuutta ja olennaisen tiedon löytämistä esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä
- tekstien tuottamista oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta
- kykyä muokata tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan palautteen perusteella
- käsialan kehittymistä
- taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja sekä kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L4, L7

T2	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L1, L2, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T11	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T13	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T14	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L5, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten ja näkemysten jakamiseen, toisten kuuntelemiseen, palautteen saamiseen ja antamiseen. Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä sekä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Jatketaan tutustumista erilaisiin medioihin (mm. tv, internet, sosiaalinen media, lehdet). Puheessa harjoitellaan erityylisiä ja –sävyisiä ilmauksia runojen, lukuaineiston ja vuoropuhelujen avulla. Tavoitteena on huolellinen ja selkeä ilmaisu. Pidetään myös esitelmiä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Opitaan tunnistamaan kertovien, selostavien, kuvailevien, vertailevien mielipidetekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta. Aiemmin opittujen kirjallisuuden käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita. Harjoitellaan arvioimaan tekstien sisältöjen luotettavuutta. Tuodaan esiin media- ja lähdekriittisyys, vastuu lähteiden käytössä. Tutustutaan referaattien tekemiseen. Harjoitellaan lauseenjäsennystä, sijamuotoja ja moduksia.

S3 Tekstien tuottaminen

Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla ja harjoitellaan näppäintaitoja sekä sujuvaa koneella kirjoittamista. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta. Tutkitaan kertomiselle, selostamiselle, kuvaamiselle ja mielipiteen ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin

merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa.

Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Kirjoitetaan opiskelussa tarvittavia tekstejä ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää. Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva, lainausmerkit). Kirjallisessa esityksessä kiinnitetään huomiota tyylitajun herättämiseen. Harjoitellaan selostusten ja muistiinpanojen itsenäistä laatimista sekä asiakirjeiden ja sähköpostiviestien kirjoittamista. Tietotekstien käyttämistä harjoitellaan omien tekstien laatimisen yhteydessä. Harjoitellaan tekstinkäsittelyn perusteita ja tutustutaan kymmensormijärjestelmään esimerkiksi tekemällä luokkalehti.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä. Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja kerrataan verbien taipuminen aikamuodoissa. Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin sekä lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.

Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja. Harjoitellaan tekstilajimuunnoksia. Oheislukemistona käytetään historiallista kaunokirjallisuutta historian opetukseen liittyen, varsinkin Rooman ja keskiajan aikakausilta.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- runoja ja loruja toiminnallisesti
- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- perusvuorovaikutusten harjoittelu, esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen)'
- toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu
- puhe- ja keskustelutaidot, omista kokemuksista keskustelu, yhteiset keskustelut huomioon ottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisten kunnioitus, arvostus ja suvaitsevaisuus
- tapakulttuuri ennen ja nyt (kulttuuri ja omien juurien tunteminen)
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- omien ja toisten tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa
- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- toimiminen eri viestintäympäristöissä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkitsemis- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä
- sijamuodot erilaisissa teksteissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- viestintätaitojen kehittäminen ja viestinnän eri muodot
- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot
- viestintävalmiuksien kehittäminen (esim. luokkalehti projektityönä)

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esim. projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistaitojen harjoitteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot, esim. mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen
- vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja erilaisuuden hyväksyminen

Arviointi vuosiluokalla 6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Arvioidaan

- rakentavaa ja vastuullista vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa
- esiintymistilanteissa ja keskusteluissa eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön

- monipuolista ilmaisua myös monimediaisissa ympäristöissä
- lukutaidon kehittymistä oppilaan tekstiin eläytymisen ja tekstin sisällön ymmärtämisen kautta
- tekstinymmärtämistä seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta
- kykyä arvioida tiedon luetettavuutta ja olennaisen tiedon löytämistä esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä
- tekstien tuottamista oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta
- kykyä muokata tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan palautteen perusteella
- käsialan kehittymistä
- taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja sekä kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä.

13.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

A-kielen opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys, joten se on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on omassa työssään myös kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, mutta se lisää myös ymmärrystä ihmisyydestä ja sen eri olemuspuolista, sekä antaa ilmaisukeinoja ja mahdollistaa itsetiedostamista. Tärkeää on myös, että kielten opetus antaa aineksia monikielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään mahdollisimman paljon samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Ruotsin kielen opiskelu antaa oppilaille valmiudet käyttää maamme vähemmistökieltä. Lähtökohtana kielenopetukselle on, että kieltä käytetään eri tilanteissa ja asiayhteyksissä. Oppilasta rohkaistaan käyttämään erilaisia oppimismenetelmiä, sekä hyödyntämään kielellisiä taitojaan kaikessa oppimisessa. Oppilaan ruotsin kielen opiskelu vahvistaa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opetuksessa korostetaan kokemuksellisuutta ja kielen laadun tavoittamista. Opetuksen tulisi kehittää kulttuurien välisen viestinnän taitoja.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 siirrytään puheesta kirjoitukseen ja kirjoituksesta lukemiseen. Kieltä pyritään tuottamaan rohkeasti. Opitaan myös kieliopin perusteita. Tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään ruotsin kielellä ikäkaudelle tyypillisissä, arkisissa, konkreettisissa, itselle tutuissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilaat siirtyvät suullisesta harjoittelusta vähitellen myös kirjalliseen tuottamiseen sekä lukemiseen. Oppitunneilla voidaan käyttää erilaisia lukemistoja ruotsin kielellä ja lisäksi oppilas tekee vihkotyötä. Vihkoon voidaan kirjoittaa tekstejä ja rakenneasioille voi olla oma vihko tai tehtäväkirja. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, lausutaan yhdessä ja erikseen ruotsia, harjoitellaan lausumista, kuuntelemista, puhumista ja kirjoittamista. Lisäksi pelataan pelejä, näytellään ja käytetään kaikkia aisteja kielen vahvistamiseen. Aihepiirit liittyvät oppilaan lähiympäristöön ja kiinnostuksen kohteisiin. Käyttämällä mahdollisimman monenlaisia työskentelytapoja mahdollistetaan jokaiselle oppilaalle positiivinen kokemus kielen opiskelusta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suullisen ilmaisun lisäksi kirjoittamaan ja lukemaan kieltä oikein, kasvattaa sanastoa ja oppia tuntemaan omia vahvuuksiaan kielenoppijana. Tavoitellaan edelleen mahdollisimman luonnollista, oppilaalle merkityksellistä ja iloa tuottavaa oppimisympäristöä opiskelussa. Työskentelytapoina käytetään pari/ryhmä/sekä yksilötyöskentelyä. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, pelataan ja näytellään. Opetuksessa käytetään monipuolisia materiaaleja. Tavoitellaan oman osaamisen arviointia ja opitaan ottamaan vastuuta omista tavaroista sekä oppimisesta. Ruotsia käytetään mahdollisimman paljon oppitunneilla. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen, historian, yhteiskuntaopin ja taideaineiden opetukseen.

Kolmannella luokalla suullinen harjoittelu etenee ryhmätasolta yhä enemmän myös yksilötasolle. Erityisesti opetellaan arkipäivän puheenparsia. Runot, riimit ja rytmit ovat edelleen olennainen osa opetusta. Myös näytteleminen on näilläkin vuosiluokilla tärkeä kielenoppimismuoto. Jäljittelyvaiheen päätyttyä työstetään kieltä myös enenemässä määrin

kirjallisesti. Kielten opetuksessa ryhdytään tekemään huolellista vihkotyötä ja myös oppikirjoja sekä lukukirjoja voidaan käyttää opetuksen tukena. Kirjoittaminen aloitetaan kolmannella luokalla oppilaalle tutuista asioista: runoista, loruista, lauluista tai näytelmäotteista, jotka hän osaa ulkoa. Kiinnitetään huomiota kirjoittamisen ja ääntämisen erilaisuuteen.

Lukeminen aloitetaan omasta kirjoituksesta. Teksteinä käytetään mieluiten myös otteita autenttisesta ruotsinkielisestä kirjallisuudesta. Lukemistojen ja/tai oppikirjojen avulla vahvistetaan kielitaidon kehittymistä. Luetuista teksteistä voidaan laatia myös itse aiheisiin liittyviä sanastoja tai kuvasanastoja. Sanaston harjoittelua tuetaan myös sanakokein. Luettua käsitellään etupäässä opetettavalla kielellä ja kielioppia äidinkielellä.

Kieliopin opetuksessa noudatellaan äidinkielen kieliopin etenemisjärjestystä. Oppilaita autetaan 4. luokalta alkaen johtamaan kieliopin säännöt itse annetuista esimerkkilauseista tehtyjen omien havaintojen pohjalta. Kun uusia kielioppirakenteita on opittu, ne voidaan kirjoittaa vihkoon, joka on erityisesti tätä tarkoitusta varten. Oppilaita kannustetaan kielitaidon kehittämiseen myös luokkatilanteiden ulkopuolella.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Oppilasta ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Kielenkäyttöä harjoitellaan suullisesti sekä yhdessä ryhmässä että yksilöllisesti leikkien, runojen, laulujen ja pienimuotoisten esitysten avulla. Kolmannella luokalla huomio kiinnitetään kirjoitetun kielen alkeisiin, myöhemmin kiinnitetään tietoisesti entistä enemmän huomiota oikeanlaiseen ääntämykseen. Ääntämyksen ohjauksessa pidetään edelleen runot, laulut ja muut toiminnalliset menetelmät oleellisena osana opetusta. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L2
T3	S1	L2
T4	S1	L4, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S2	L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen.

Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan peruskielenopiskelutaitoja, kuten uusien sanojen sinnikästä opettelua ja sanastojen käyttöä. Pääpaino on edelleen vahvasti oikein lausumisessa ja ääntämisessä, mutta sen rinnalla aloitetaan myös vihkotyöskentely, johon opitaan kirjoittamaan lyhyitä yksinkertaisia sanoja tai lauseita aiemmin opitun sanaston pohjalta. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Opetellaan myös muita tehokkaita kielenoppimistapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä erilaisissa yhteyksissä, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Jäljennöskirjoituksen kautta opitaan tuottamaan vierasta kieltä. Harjoitellaan yksittäisten sanojen tai lyhyiden lauseiden kirjoittamista, hyödyntäen aiemmin opittua aineistoa, jonka ääntämisen oppilaat jo hallitsevat. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään pienten tarinoiden ja runojen keskeinen sisältö. Samalla käydään läpi tärkeimmät suomen kielestä poikkeavat foneettiset merkit ja niiden ääntäminen. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä.

Aihepiirinä edelleen tutustumiseen liittyvä sanasto; tapaaminen, tervehdykset, esittely, voinnin kysyminen ja itsestä sekä perheestä kertominen. Aihepiiriä laajennetaan myös harrastamiseen, vapaa-ajan viettoon ja kouluun liittyvään sanastoon. Opetellaan lisää värejä ja kerrataan vuorokaudenajat, viikonpäivät ja numerot 1–100. Lisäksi kolmannella luokalla oppilaiden käsitellessä muiden aineiden yhteydessä talonpoikaiselämää, vanhoja ammatteja ja talonrakentamista, käydään myös kielten tunneilla läpi tähän liittyvää sanastoa (lemmikkieläimiä, maatilan eläimiä, ammattisanat, talon osat, huoneet). Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne.

Kieliopin alkeisiin tutustutaan toiminnallisten runojen ja lorujen kautta. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• är- ja har-verbin preesens

• tavallisimpia prepositioita

• apuverbi kan

• persoonapronominit

• yksinkertaisia kysymyslauseita

• kellonajan kysyminen, tasatuntien ilmaiseminen

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppimisessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa
- harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä
- oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa
- erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen edistävät monilukutaidon kehittymistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tutustutaan entisajan viestintään ja teknologiaan

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan

Arviointi vuosiluokalla 3

Arviointi on kannustavaa ja keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti. Arvioinnin perusteena on keskittynyt osallistuminen tuntityöhön, aktiivinen suullinen harjoittelu ja paneutuminen vihkotyöhön. Huomio arvioinnissa kiinnitetään myös työhön tarttumiseen, keskittymiseen, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön tekemiseen ryhmässä. Yksilösuoritukset esim. sanastotyössä huomioidaan. Yhteisessä työskentelyssä kiinnitetään huomiota aktiiviseen omaehtoiseen tuntityöhön osallistumiseen, sanaston hallintaan ja kielen ilmausten löytämiseen luettavasta tekstistä. Ryhmän kanssa keskustellaan työn etenemisestä ja jokainen arvioi omaa tekemistään ja antaa luokkatoverille palautetta tämän työstä. Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

Opettaja arvioi sanallisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L2
T3	S1	L2
T4	S1	L4, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S2	L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Käsitellään pohjoismaisia kansantarinoita.

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Neljännellä luokalla oppilaat osallistuvat Svenska föreningen i Östermyra -järjestön järjestämälle Lucia-kiertueelle. Lucia-esityksen valmistelussa tehdään yhteistyötä luokanopettajan kanssa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan peruskielenopiskelutaitoja, kuten uusien sanojen sinnikästä opettelua ja sanastojen käyttöä. Pääpaino on edelleen vahvasti oikein lausumisessa ja ääntämisessä, mutta

kirjoituksen tuottamista lisätään. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Opetellaan myös muita tehokkaita kielenoppimistapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä erilaisissa yhteyksissä, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa, pienryhmässä sekä isommassa ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Lapset kirjoittavat muistiin ja lukevat loruja, runoja tai lauluja, joita on opittu aiempina vuosina. Jäljennyskirjoituksen kautta opitaan tuottamaan vierasta kieltä. Harjoitellaan aakkosia sekä oikeinkirjoitusta ja lyhyitä saneluja. Aihepiirinä: pihaleikit, kellonajat, äännemerkkejä, harrastuksia, adjektiiveja, soittimia, arkipäivän verbejä, ruokia ja juomia, ruokailuvälineitä, ravintolassa tilaaminen, kouluaineita, tietotekniikkaa, kuukaudet, vuodenajat, ammatteja, hedelmiä ja marjoja, vihanneksia, sairauksia, vaatteita, vaateostoksilla, kotiaskareita, luontosanoja, villieläimiä, aakkoset, numerot 100–10 000, matkatavaroita, kulkuneuvoja, matkalipun ostaminen, rakennuksia, sääsanoja.

Lapset jatkavat vuodenaikoihin ja luontoon liittyvien runojen opettelua ja lausumista. Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Otetaan käyttöön kertomustyyppistä aineistoa tai lukukirja.

Harjoitellaan yksittäisten sanojen tai lyhyiden lauseiden kirjoittamista, hyödyntäen aiemmin opittua aineistoa, jonka ääntämisen oppilaat jo hallitsevat. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään pienten tarinoiden ja runojen keskeinen sisältö. Samalla käydään läpi tärkeimmät suomen kielestä poikkeavat foneettiset merkit ja niiden ääntäminen. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista sekä tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Kieliopissa laajennetaan sanasto- ja rakennetietoisuuden kehittymistä. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• substantiivin epämääräinen ja määrätty muoto

• persoonapronominit

• prepositioita

• kohteliaat pyynnöt

• genetiivi

• preesens

• artikkelit

• kysymyssanoja

• ajanilmaisuja

• syntyperän kertominen

Tavoitteet vuosiluokalla 4

<u>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</u>

T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppimisessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa
- harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä
- oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa
- erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen edistävät monilukutaidon kehittymistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa osana opetusta

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan

Arviointi vuosiluokalla 4

Arviointi on kannustavaa ja keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti. Arvioinnin perusteena ovat kotitehtävät, sanaston ja rakenteiden hallitseminen ja niiden harjoittelun sujuminen, omien pienten mallin avulla tehtyjen tuotosten onnistuminen ja puhuttujen sekä luettujen tekstien keskeisten asioiden ymmärtäminen. Työn keskittyneisyyteen ja pitkäjänteisyyteen kiinnitetään huomiota.

Oppilas kirjoittaa itsearvioinnin aina lukukauden lopussa ja antaa myös palautetta luokkatovereilleen ikäkaudelle sopivalla tavalla. Opettajan antama palaute on jatkuvaa. Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L2
T3	S1	L2
T4	S1	L4, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S2	L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4
T9	S3	L3, L4, L5, L7
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomainen kansainvälisyyden muoto ja luo

mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Yhteistyötä voidaan tehdä ruotsin kielen opiskelua Suomessa edistävien järjestöjen kanssa (esim. Svenska föreningen i Östermyra, Pohjola-Norden). Lisäksi voidaan olla yhteydessä ruotsinkielisiin steinerkouluihin Suomessa ja maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Vahvistetaan opittuja työtapoja. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa pienryhmässä sekä isommassa ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

Suullinen työskentely pitää sisällään kysymys- ja vastausdialogia, puheharjoituksia ja monenlaisia runoja, kaikki lausuttuina ulkoa (ja opittuina toiston ja kertauksen avulla). Tämä kehittää myös selvää ääntämistä ja lauseen melodiaa sekä vahvistaa sanavarastoa. Sanavaraston karttuessa oppilaita kannustetaan käyttämään tietämiään sanoja mielikuvituksellisesti, esimerkiksi kirjoittaen lyhyitä kertomuksia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja saneluja. Aihepiirinä itsestä kertominen, ulkonäkösanastoa, adjektiiveja, vaatteita, harrastuksia, harrastusvälineitä, tunteiden ilmaiseminen ja huudahduksia, järjestyslukuja, päivämääriä, ruokia, ammatteja, perheenjäseniä, maita, ajanilmaisuja, kehonosia, kommunikaatiostrategioita, kieliä, lentokenttäsanoja, kaupunkisanoja, tien neuvominen, luontosanoja ja retkeilysanoja. Kirjoitetaan tekstejä, joissa kuvaillaan edellä mainittuja aiheita.

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne.

Harjoitellaan lukemista käyttämällä luokan lukemistoa. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään kertomusten sekä runojen keskeinen sisältö. Samalla käydään läpi tärkeimmät suomen kielestä poikkeavat foneettiset merkit ja niiden ääntäminen. Opetellaan tunnistamaan pääasioita puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Harjoitellaan kertomusta koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin vastaamista sekä suullisesti että kirjallisesti. Systemaattisesti lukemistoon ja aiheisiin liittyvän sanaston keräämistä, sanakokeita, säännöllisiä saneluja.

Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista. Tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Kieliopissa syvennetään ja vahvistetaan aiemmin opittuja rakenteita sekä laajennetaan sanasto- ja rakennetietoisuuden kehittymistä. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• ulkonäkö- ja harrastuskysymyksiä

• är- ja har-verbi

• kielto- ja kysymyslauseita

• lisää prepositioita

• järjestysluvut

• pronomineja

• preesens

• tutustuminen imperfektiin

• apuverbejä

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppimisessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa
- harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä
- oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa
- erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen edistävät monilukutaidon kehittymistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa osana opetusta

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan

Arviointi vuosiluokalla 5

Arvioinnin perusteina ovat aiempina vuosina käytettyjen lisäksi rohkeus käyttää kieltä, kyky toimia ryhmässä, kyky viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa ja taito soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa. Hyvät oppimistavat otetaan myös huomioon.

Oppilas kirjoittaa itsearvioinnin aina lukukauden lopussa ja antaa myös palautetta luokkatovereilleen ikäkaudelle sopivalla tavalla. Opettajan antama palaute on sekä kirjallisena että suullisena jatkuvaa. Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L2
T3	S1	L2
T4	S1	L4, L5
T5	S2	L1, L7
T6	S2	L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L2, L4
T9	S3	L3, L4, L5, L7

T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Tuetaan kulttuuritietoutta ja kansainvälisen identiteetin kehittymistä.

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomainen kansainvälisyyden muoto ja luo mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Yhteistyötä voidaan tehdä ruotsin kielen opiskelua Suomessa edistävien järjestöjen kanssa (esim. Svenska föreningen i Östermyra, Pohjola-Norden). Lisäksi voidaan olla yhteydessä ruotsinkielisiin steinerkouluihin Suomessa ja maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Vahvistetaan opittuja työtapoja. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa pienryhmässä sekä isommassa ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

Suullinen työskentely pitää sisällään kysymys- ja vastausdialogia, puheharjoituksia ja monenlaisia runoja, kaikki lausuttuina ulkoa (ja opittuina toiston ja kertauksen avulla). Tämä kehittää myös selvää ääntämistä ja lauseen melodiaa sekä vahvistaa sanavarastoa. Sanavaraston karttuessa oppilaita kannustetaan käyttämään tietämiään sanoja mielikuvituksellisesti, esimerkiksi kirjoittaen lyhyitä kertomuksia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen.

Harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja saneluja. Aihepiirinä ammatteja, aistit, adverbejä, harrastuksia, tunnesanoja, ostoskeskukseen liittyvää sanastoa, elokuvasanastoa, tietotekniikka, oppimaan oppiminen, maita, verbejä, kieliä, ruuanlaittosanastoa, mielipiteen ilmaiseminen, epäsäännöllisiä verbejä, kierrätyssanastoa, huonekaluja ja kodin tavaroita, taidesanastoa, musiikkisanastoa ja soittimia. Opetellaan asiointi erilaisissa paikoissa (kaupoissa, kioskilla, lääkärissä yms.). Kirjoitetaan tekstejä, joissa kuvaillaan edellä mainittuja aiheita. Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ruotsia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne.

Harjoitellaan lukemista käyttämällä luokan lukemistoa. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään kertomusten sekä runojen keskeinen sisältö. Samalla käydään läpi tärkeimmät suomen kielestä poikkeavat foneettiset merkit ja niiden ääntäminen. Opetellaan tunnistamaan pääasioita puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Harjoitellaan kertomusta koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin vastaamista sekä suullisesti että kirjallisesti. Systemaattisesti lukemistoon ja aiheisiin liittyvän sanaston keräämistä, sanakokeita, säännöllisiä saneluja.

Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista. Tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Ohjataan systemaattiseen rakenteiden opiskeluun. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• kielteiset- ja kysymyslauseet preesensissä ja imperfektissä

• epäsäännöllisiä verbejä

• pronomineja

• adjektiivin vertailumuodot

• genetiivi

• sanajärjestys

• futuuri

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa syitä, miksi Suomessa puhutaan ruotsia ja kuvailla Pohjoismaiden kielellistä moninaisuutta.

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja ruotsin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen havaitseminen ympäristössä	Oppilas osaa kertoa, missä ruotsin kieltä voi nähdä tai kuulla.

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Omien kielenopiskelutavoit- teiden asettaminen ja hyvien opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- oppimisessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa
- harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä

L4 Monilukutaito

- oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä
- oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa
- erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen edistävät monilukutaidon kehittymistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa osana opetusta

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 6

Arvioinnin perusteina ovat aiempina vuosina käytettyjen lisäksi rohkeus käyttää kieltä, kyky toimia ryhmässä, kyky viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa ja taito soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa. Huomioidaan myös oppilaan kyky käyttää kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa asianmukaisesti ja itsenäisesti. Arvioitavia kykyjä ovat mm. kohtelias viestintä tervehtiminen, hyvästeleminen, kiittäminen ja luontaisesti reagoiminen keskustelutilanteissa.

Arvioinnissa otetaan huomioon myös oppilaan taito opiskella vastuullisesti ja käyttää kieltä rohkeasti eri tilanteissa. Oppilas arvioi taitojaan itse lukuvuoden aikana sekä suullisesti että kirjallisesti ja muuttaa arviointinsa perusteella opiskeluaan ja asettaa itselleen uusia tavoitteita.

Opettajan antama palaute on sekä kirjallisena että suullisena jatkuvaa. Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa. Lukuvuoden lopussa oppilaat saavat kirjallisen arvioinnin osaamisestaan.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

13.5.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä (A1) ja yksi keskipitkä (B1) kielen oppimäärä. Yhteisen A1-kielen eli englannin lisäksi Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa oppilas aloittaa toisena pitkänä kielenä A1-ruotsin. Nämä toisen kotimaisen kielen opinnot alkavat niin ikään ensimmäisellä luokalla ja korvaavat B1-kielen opinnot. Mikäli oppilas ei ole lukenut A2-ruotsia ensimmäiseltä luokalta alkaen, aloittaa hän toisen kotimaisen kielen B1-oppimäärän opinnot kuudennella luokalla.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokalla 6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2
T3	S2	L1, L3, L5
T4	S2	L3, L5
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L4
T8	S3	L4
T9	S3	L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Tutustutaan kielen näkökulmasta Suomen ja Ruotsin yhteiseen historiaan ja kulttuuriin.

S2 Kielenopiskelutaidot

Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomaisen kansainvälisyyden muoto ja luo mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Yhteistyötä voidaan tehdä lähialueiden ruotsinkielisten koulujen tai ruotsinkielisten steinerkoulujen kanssa. Myös ruotsin kielen opiskelua Suomessa edistävien järjestöjen kanssa yhteistyö on mahdollista (esim. SvenskaNu, Pohjola-Norden, Wasa Teater, Luckan, Svenska föreningen i Östermyra), Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Näkökulmana erityisesti minä ja me Pohjoismaissa. Sanastoa opetellaan aihepiiriltään tuttujen tekstien yhteydessä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteeri vuosiluokalla 6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.

T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.

Kielenopiskelutaidot

T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkilisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen käyttöalueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso: A1.2: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso: A1.2: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso: A1.2: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.1: Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimisessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Tutustutaan ruotsinkieliseen ja pohjoismaiseen kulttuuriin yleisesti. Harjoitellaan tervehtimistä, itsensä esittelyä ja peruskysymysten tekoa sekä niihin vastaamista.
- Oppilasta ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kielellisiä juuriaan. Heille järjestetään mahdollisuuksia sekä kansainväliseen että kotimaan kieliryhmien väliseen yhteistyöhön.
- Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Opetuksessa tuotetaan oppilaiden kasvua taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyvyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.

L4 Monilukutaito

- Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen sekä erilaisten suullisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelu koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen – niin tulkitsijana kuin tuottajan roolissa – edistävät monilukutaidon kehittymistä.
- Tarkastellaan erilaisia tekstejä.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisten tietolähteiden käyttöön.
- Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisten tietolähteiden, kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden käyttöön.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.
- Oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Oppilaat harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä mahdollisuuksien mukaan.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.

Arviointi vuosiluokalla 6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Ruotsin kielen sanallista arviota ja arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

13.5.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Vieraiden kielten opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua edistämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä sekä antaa taitoja monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja

tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Samoin eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään englannin kielellä ikäkaudelle tyypillisissä, arkisissa, konkreettisissa ja itselle tutuissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilaat siirtyvät suullisesta harjoittelusta vähitellen myös kirjalliseen tuottamiseen sekä lukemiseen. Oppitunneilla voidaan käyttää erilaisia lukemistoja englannin kielellä ja lisäksi oppilas tekee vihkotyötä. Vihkoon voidaan kirjoittaa tekstejä ja rakenneasioille voi olla oma vihko tai tehtäväkirja. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, lausutaan yhdessä ja erikseen englantia, harjoitellaan lausumista, kuuntelemista, puhumista ja kirjoittamista. Lisäksi pelataan pelejä, näytellään ja käytetään kaikkia aisteja kielen vahvistamiseen. Aihepiirit liittyvät oppilaan lähiympäristöön ja kiinnostuksen kohteisiin. Käyttämällä mahdollisimman monenlaisia työskentelytapoja mahdollistetaan jokaiselle oppilaalle positiivinen kokemus kielen opiskelusta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suullisen ilmaisun lisäksi kirjoittamaan ja lukemaan kieltä oikein, kasvattaa sanastoa ja oppia tuntemaan omia vahvuuksiaan kielenoppijana. Tavoitellaan edelleen mahdollisimman luonnollista, oppilaalle merkityksellistä ja iloa tuottavaa oppimisympäristöä opiskelussa. Työskentelytapoina käytetään pari/ryhmä/sekä yksilötyöskentelyä. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, pelataan ja näytellään. Opetuksessa käytetään monipuolisia materiaaleja. Tavoitellaan oman osaamisen arviointia ja opitaan

ottamaan vastuuta omista tavaroista sekä oppimisesta. Englantia käytetään mahdollisimman paljon oppitunneilla. Harjoitellaan kirjeenkirjoitusta ja yhteydenpitoa muihin kieltä opiskeleviin lapsiin eri maissa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Oppilasta ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Kielenkäyttöä harjoitellaan sekä yhdessä ryhmässä että yksilöllisesti leikkien, runojen, laulujen ja pienimuotoisten esitysten avulla. Kolmannella luokalla huomio kiinnitetään kirjoitetun kielen alkeisiin, myöhemmin kiinnitetään tietoisesti entistä enemmän huomiota oikeanlaiseen ääntämykseen. Ääntämyksen ohjauksessa pidetään edelleen runot, laulut ja muut toiminnalliset menetelmät oleellisena osana opetusta. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Ohjataan oppilasta oikeanlaatuisen ja -tasoisen englanninkielisen materiaalin pariin. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan englannin kieli ympärillään. Opetellaan peruskielenopiskelutaitoja, kuten uusien sanojen sinnikästä opettelua ja sanastojen käyttöä. Pääpaino on edelleen vahvasti oikein lausumisessa ja ääntämisessä, mutta sen rinnalla aloitetaan myös vihkotyöskentely, johon opitaan kirjoittamaan lyhyitä yksinkertaisia sanoja tai lauseita aiemmin opitun sanaston pohjalta. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Opetellaan myös muita tehokkaita kielenoppimistapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä erilaisissa yhteyksissä, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Jäljennyskirjoituksen kautta opitaan tuottamaan vierasta kieltä. Harjoitellaan yksittäisten sanojen tai lyhyiden lauseiden kirjoittamista, hyödyntäen aiemmin opittua aineistoa, jonka ääntämisen oppilaat jo hallitsevat. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään pienten tarinoiden ja runojen keskeinen sisältö. Samalla harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä.

Aihepiirinä edelleen tutustumiseen liittyvä sanasto; tapaaminen, tervehdykset, esittely, voinnin kysyminen ja itsestä sekä perheestä kertominen. Aihepiiriä laajennetaan myös harrastamiseen, vapaa-ajan viettoon ja kouluun liittyvään sanastoon. Opetellaan lisää värejä ja kerrataan vuorokaudenajat, viikonpäivät ja numerot 1–100. Lisäksi kolmannella luokalla oppilaiden käsitellessä muiden aineiden yhteydessä talonpoikaiselämää, vanhoja ammatteja ja talonrakentamista, käydään myös kielten tunneilla läpi tähän liittyvää sanastoa (maatilan eläimet, lemmikkieläimiä, ammattisanat, talon osat, huoneet). Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Kieliopin alkeisiin tutustutaan toiminnallisten runojen ja lorujen kautta. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• I, you, he, she

• yksikkö ja monikko

• olla-verbin myönteinen ja kielteinen yksikkömuoto sekä yksikön kysyvä muoto

• have-verbin myönteinen, kielteinen ja kysyvä muoto

• can-verbin myönteinen, kielteinen ja kysyvä muoto

• kehotukset

• possessiivipronimimit

• omistaminen (whose, Jack's)

• kellonajan kysyminen, tasatuntien ilmaiseminen

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.

- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 3

Arviointi on kannustavaa ja keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti. Arvioinnin perusteena on keskittynyt osallistuminen tuntityöhön, aktiivinen suullinen harjoittelu ja paneutuminen vihkotyöhön. Huomio arvioinnissa kiinnitetään myös työhön tarttumiseen, keskittymiseen, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön tekemiseen ryhmässä. Yksilösuoritukset esim. sanastotyössä huomioidaan. Yhteisessä työskentelyssä kiinnitetään huomiota aktiiviseen omaehtoiseen tuntityöhön osallistumiseen, sanaston hallintaan ja kielen ilmausten löytämiseen luettavasta tekstistä. Ryhmän kanssa keskustellaan työn etenemisestä ja jokainen arvioi omaa tekemistään ja antaa luokkatoverille palautetta tämän työstä. Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Käsitellään kansantarinoita ja -satuja. Lisäksi voidaan olla yhteydessä englanninkielisiin steinerkouluihin muualla maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan englannin kieli ympärillään. Opetellaan peruskielenopiskelutaitoja, kuten uusien sanojen sinnikästä opettelua ja sanastojen käyttöä. Pääpaino on edelleen vahvasti oikein lausumisessa ja ääntämisessä, mutta kirjoituksen tuottamista lisätään. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Opetellaan myös muita tehokkaita kielenoppimistapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä erilaisissa yhteyksissä, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa, pienryhmässä sekä isommassa ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Lapset kirjoittavat muistiin ja lukevat loruja, runoja tai lauluja, joita on opittu aiempina vuosina. Jäljennyskirjoituksen kautta opitaan tuottamaan vierasta kieltä. Harjoitellaan aakkosia sekä oikeinkirjoitusta ja lyhyitä saneluja. Aihepiirinä: pihaleikit, kellonajat, äännemerkkejä, harrastuksia, adjektiiveja, soittimia, arkipäivän verbejä, ruokia ja juomia, ruokailuvälineitä, ravintolassa tilaaminen, kouluaineita, tietotekniikkaa, kuukaudet, vuodenajat, ammatteja, hedelmiä ja marjoja, vihanneksia, sairauksia, vaatteita, vaateostoksilla, kotiaskareita, luontosanoja, villieläimiä, aakkoset, numerot 100–10 000, matkatavaroita, kulkuneuvoja, matkalipun ostaminen, rakennuksia, sääsanoja.

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Otetaan käyttöön kertomustyyppistä aineistoa tai lukukirja.

Harjoitellaan yksittäisten sanojen tai lyhyiden lauseiden kirjoittamista, hyödyntäen aiemmin opittua aineistoa, jonka ääntämisen oppilaat jo hallitsevat. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään pienten tarinoiden ja runojen keskeinen sisältö. Samalla harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä. Opetellaan tunnistamaan pääasioita helpoista, lyhyistä, puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista sekä tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Kieliopissa laajennetaan sanasto- ja rakennetietoisuuden kehittymistä. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• ehdottaminen

• kellonajat

• yleispreesens, yks.3. persoona myönteinen, kielteinen ja kysyvä muoto

• kohteliaat pyynnöt

• have-verbin yks.3. persoona (has) myönteinen, kielteinen ja kysyvä muoto

• ajanilmaisuja (when?): at + kellonaika, on + viikonpäivä ja in + kuukausi

• artikkelit a, an kestopreesensin yksikkömuodot, myönteinen ja kysyvä muoto

• tavaaminen, aakkoset

• by + kulkuneuvoja • prepositiot in front of, between, next to, opposite

• syntyperän kertominen (I'm from)

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.

- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 4

Arviointi on kannustavaa ja keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti. Arvioinnin perusteena on keskittynyt osallistuminen tuntityöhön, aktiivinen suullinen harjoittelu ja paneutuminen vihkotyöhön. Huomio arvioinnissa kiinnitetään myös työhön tarttumiseen, keskittymiseen, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön tekemiseen ryhmässä. Yksilösuoritukset esim. sanastotyössä huomioidaan. Yhteisessä työskentelyssä kiinnitetään huomiota aktiiviseen omaehtoiseen tuntityöhön osallistumiseen, sanaston hallintaan ja kielen ilmausten löytämiseen luettavasta tekstistä. Ryhmän kanssa keskustellaan työn etenemisestä ja jokainen arvioi omaa tekemistään ja antaa luokkatoverille palautetta tämän työstä. Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Lisäksi voidaan olla yhteydessä englanninkielisiin steinerkouluihin muualla maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan englannin kieli ympärillään. Vahvistetaan opittuja työtapoja. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa pienryhmässä sekä isommassa

ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

Suullinen työskentely pitää sisällään kysymys- ja vastausdialogia, puheharjoituksia ja monenlaisia runoja, kaikki lausuttuina ulkoa (ja opittuina toiston ja kertauksen avulla). Tämä kehittää myös selvää ääntämistä ja lauseen melodiaa sekä vahvistaa sanavarastoa. Sanavaraston karttuessa oppilaita kannustetaan käyttämään tietämiään sanoja mielikuvituksellisesti, esimerkiksi kirjoittaen lyhyitä kertomuksia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja saneluja. Aihepiirinä itsestä kertominen, ulkonäkösanastoa, adjektiiveja, vaatteita, harrastuksia, harrastusvälineitä, tunteiden ilmaiseminen ja huudahduksia, järjestyslukuja, päivämääriä, ruokia, ammatteja, perheenjäseniä, maita, ajanilmaisuja, kehonosia, kommunikaatiostrategioita, kieliä, lentokenttäsanoja, kaupunkisanoja, tien neuvominen, luontosanoja ja retkeilysanoja. Kirjoitetaan tekstejä, joissa kuvaillaan edellä mainittuja aiheita.

Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Harjoitellaan lukemista käyttämällä luokan lukemistoa. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään kertomusten sekä runojen keskeinen sisältö. Samalla harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä. Opetellaan tunnistamaan pääasioita puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Harjoitellaan kertomusta koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin vastaamista sekä suullisesti että kirjallisesti. Systemaattisesti lukemistoon ja aiheisiin liittyvän sanaston keräämistä, sanakokeita, säännöllisiä saneluja.

Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista. Tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Kieliopissa syvennetään ja vahvistetaan aiemmin opittuja rakenteita sekä laajennetaan sanasto- ja rakennetietoisuuden kehittymistä. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• ulkonäkö- ja harrastuskysymyksiä

• yleispreesensin kysymyslauseet (do, does)

• adverbejä, päivämäärän kertominen

• olla-verbin kysyvä muotoyksikkö sekä säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko

• kohteliaat ruokailufraasit

• have got: kysyvä muoto

• artikkelit a, an ja the

• olla-verbin imperfekti: myönteinen, kysyvä ja kielteinen muoto

• säännöllinen ja epäsäännöllinen imperfekti: myönteinen ja kielteinen muoto

• persoonapronominien objektimuodot

• there is/ there are -rakenne: myönteinen ja kysyvä muoto, be going to -rakenne

• epäsäännöllisten verbien kolme muotoa

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.

- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.

- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 5

Arvioinnin perusteina ovat aiempina vuosina käytettyjen lisäksi rohkeus käyttää kieltä, kyky toimia ryhmässä, kyky viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa ja taito soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa. Hyvät oppimistavat otetaan myös huomioon.

Oppilas kirjoittaa itsearvioinnin aina lukukauden lopussa ja antaa myös palautetta luokkatovereilleen ikäkaudelle sopivalla tavalla. Opettajan antama palaute on sekä kirjallisena että suullisena jatkuvaa. Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Verrataan ääntämistä omaan kieleen ja opitaan tunnistamaan eroavaisuuksia eri kielten laaduissa, leikkien, pelien ja näytelmien avulla. Verrataan näitä omaan äidinkieleen sekä muihin kieliin. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan toimintamalleja, joiden avulla voi selvitä vähäiselläkin kielitaidolla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Tuetaan kulttuuritietoutta ja kansainvälisen identiteetin kehittymistä.

Lisäksi voidaan olla yhteydessä englanninkielisiin steinerkouluihin muualla maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan englannin kieli ympärillään. Vahvistetaan opittuja työtapoja. Huomataan jatkuvan harjoittelun merkitys oppimisessa. Harjoitellaan työskentelyä itsenäisesti, parin kanssa pienryhmässä sekä isommassa ryhmässä niin, että opitaan toimimaan yritteliäästi ja vastuullisesti eri kielenoppimistilanteissa, omia ja toisten taitoja kunnioittaen ja kehittäen.

Suullinen työskentely pitää sisällään kysymys- ja vastausdialogia, puheharjoituksia ja monenlaisia runoja, kaikki lausuttuina ulkoa (ja opittuina toiston ja kertauksen avulla). Tämä kehittää myös selvää ääntämistä ja lauseen melodiaa sekä vahvistaa sanavarastoa. Sanavaraston karttuessa oppilaita kannustetaan käyttämään tietämiään sanoja mielikuvituksellisesti, esimerkiksi kirjoittaen lyhyitä kertomuksia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen.

Harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja saneluja. Aihepiirinä ammatteja, aistit, adverbejä, harrastuksia, tunnesanoja, ostoskeskukseen liittyvää sanastoa, elokuvasanastoa, tietotekniikka, oppimaan oppiminen, maita, verbejä, kieliä, ruuanlaittosanastoa, mielipiteen ilmaiseminen, epäsäännöllisiä verbejä, kierrätyssanastoa, huonekaluja ja kodin tavaroita, taidesanastoa, musiikkisanastoa ja soittimia. Opetellaan asiointi erilaisissa paikoissa (kaupoissa, kioskilla, lääkärissä yms.). Kirjoitetaan tekstejä, joissa kuvaillaan edellä mainittuja aiheita. Opetellaan kuulemaan ja puhumaan englantia monenlaisista aiheista. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi tarinoiden, näytelmien, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Harjoitellaan lukemista käyttämällä luokan lukemistoa. Opitaan lukemaan ja ymmärtämään kertomusten sekä runojen keskeinen sisältö. Samalla harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä. Opetellaan tunnistamaan pääasioita puhutuista lauseista ja päättelemään niistä asiayhteyksiä. Harjoitellaan kertomusta koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin vastaamista sekä suullisesti että kirjallisesti. Systemaattisesti lukemistoon ja aiheisiin liittyvän sanaston keräämistä, sanakokeita, säännöllisiä saneluja.

Kiinnitetään huomiota erityisesti sanojen lausumiseen ja puherytmiin. Harjoitellaan opitun soveltamista. Tuetaan ja rohkaistaan kommunikaatiotaitoja.

Ohjataan systemaattiseen rakenteiden opiskeluun. Käydään läpi seuraavat rakenteet:

• sanajärjestys, kysymyslauseet: kysymyssana ja do/does

• adjektiivien vertailumuodot

• apuverbit must, have to, should, can, maybe- ja have- verbien imperfekti

• ainesanat • säännöllinen ja epäsäännöllinen imperfekti

• prepositioita

• some-, every-, any- ja no-alkuiset pronominit

• konkjunktioita: and, or, but, when, because, futuuri: will, of-genetiivi

• epäsäännöllisten verbien kolme muotoa • tutustuminen perfektiin ja pluskvamperfektiin

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Kielenopiskelutaidot

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.1

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 6

Arvioinnin perusteina ovat aiempina vuosina käytettyjen lisäksi rohkeus käyttää kieltä, kyky toimia ryhmässä, kyky viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa ja taito soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa. Huomioidaan myös oppilaan kyky käyttää kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa asianmukaisesti ja itsenäisesti. Arvioitavia kykyjä ovat mm. kohtelias viestintä tervehtiminen, hyvästeleminen, kiittäminen ja luontaisesti reagoiminen keskustelutilanteissa.

Arvioinnissa otetaan huomioon myös oppilaan taito opiskella vastuullisesti ja käyttää kieltä rohkeasti eri tilanteissa. Oppilas arvioi taitojaan itse lukuvuoden aikana sekä suullisesti että kirjallisesti ja muuttaa arviointinsa perusteella opiskeluaan ja asettaa itselleen uusia tavoitteita.

Opettajan antama palaute on sekä kirjallisena että suullisena jatkuvaa. Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

13.5.5 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaan kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia.

Matematiikan opetus lähtee liikkeelle lukujen laatujen kokemuksen kautta, jolloin lapset saavat kokea luottamusta ja turvallisuutta: luku, maailma ja ihminen kuuluvat yhteen. Lukujen laatujen kokemuksella tarkoitetaan opetuksessa esimerkiksi laadullisten lukukäsitteiden esittelyä. Lukujen laatuja lähestytään, kun tutkitaan luonnossa esiintyviä monia esimerkkejä, joissa kyseessä oleva luku todella toimii maailmassa, kuten esimerkiksi luku 5 ruusun terälehdissä. Tässä käytetään lapsen halua esittää kysymyksiä siitä, mitä on maailman ja ihmisten luomusten taustalla, toisin sanoen tutkia, mitä ilmiöiden taustalla on. Tämänkaltainen laadullinen lähestymistapa johtaa sisäiseen liikkuvuuteen, joka puolestaan tukee mielikuvituksen kykyä matemaattisten ongelmien ratkaisussa.

Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Matematiikan opetus tukee oppilaan myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opettaja ottaa vastuuta oppilaan oppimisesta.

Opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Opetus kehittää oppilaan kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineisiin liittyvien taitojen, tietojen ja tekniikan vahvistamista opetetaan lisäämällä tehtävien vaikeusastetta iän karttuessa ja osittain oppiaineiden rajoja ylittäen. Laskeminen ei ole mahdollista ilman säännöllistä harjoitusta, mikä tekee siitä erinomaisen välineen tahdon kasvatukselle. Sisäinen liikkuvuus johtaa mielikuvituksen kykyyn matemaattisten probleemoiden ratkaisemiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilas hyödyntää matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaan taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Muotopiirustus tukee matematiikan taitojen oppimista. Se kehittää käden koordinaatiota ja silmän kykyä hahmottaa ja erotella eri muotoja. Muotopiirustus on rinnastettavissa matemaattisiin ongelmanasetteluihin, ja sen avulla oppilas oppii keskittymään, tekemään tehtävän loppuun asti ja viimeistelemään sen. Muotopiirustuksesta siirrytään vapaan käden geometriaan ja kuudennella luokalla geometriaan.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaalle tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa

opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa ikäkauden mukaisesti.

Opetuksessa painotetaan sitkeyttä tehdä tehtävät loppuun saakka, työn tekemistä, ongelmien ratkaisemista yhteistyössä, epäonnistumista oppimisessa ja niiden kääntämisessä voimavaraksi.

Tietojenkäsittelyn peruskäsitteiden opettamista jatketaan toiminnallisin harjoittein ja leikein: uusina harjoitteina esimerkiksi 3. luokalla Boolen algoritmit: ja, tai ja ei, 6. luokalla binäärihaku.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Tuetaan oppilaan mahdollisuutta saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja systemaattista tukea. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaalle tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja hänelle tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun. Taitavaa oppilasta tuetaan tarjoamalla hänelle vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T10	S2	L1, L3, L6
T12	S4	L1, L3, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Ajattelun taidot

Harjoitellaan ajattelun taitoja monipuolisesti erilaisten pelien, leikkien ja konkreettisten välineiden avulla. Valitaan oppilaan tason mukaisia tehtäviä. Pyritään löytämään opetettaviin aihepiireihin sopivia käytännön elämän tilanteita.

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Valitaan opetusmenetelmiä ja varataan aikaa niin, että oppilaalla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja tehdä päätelmiä yhdessä muiden kanssa. Tutkitaan esimerkiksi tarinoita tai kuvia, joista esitetään matemaattisia kysymyksiä sekä pohditaan kysymysten ratkaisuja ryhmissä.

Harjoitellaan oman oppimisen tai ratkaisun esittämistä, kuvaamista ja havainnointia erilaisten välineiden avulla ja arvioidaan omien ratkaisujen järkevyyttä. Esitetään esimerkiksi oman päättelyn etenemistä tai eri oppilaiden ratkaisumalleja vihkoon piirtäen, sanallisesti selittämällä tai erilaisten tietoteknisten sovellusten avulla.

Harjoitellaan tehtävien jakamista osiin ja yksiselitteisten toimintaohjeiden laatimista.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaan ymmärrys kymmenjärjestelmästä käyttäen apuna välineitä. Esimerkiksi ryhmitellen nauloja, kymmenien, satojen, tuhansien jne. joukkoihin. Esineiden määrien numeromerkinnät johtavat paikkajärjestelmän oppimiseen.

Oppilaan käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässälaskuna. Opitaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmit. Käytetään pääasiallisesti lukualuetta 1–1000. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 1–12 ulkoa.

Opitaan kerto- ja jakolaskualgoritmit. Allekkain kertominen yksinumeroisella luvulla (oppilaiden taso huomioiden myös kaksinumeroisilla luvuilla) ja jakaminen yksinumeroisella jakajalla, jakojäännös. Opitaan 10:llä ja 100:lla kertominen. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Opitaan jakolasku kertolaskun käänteislaskutoimituksena.

Varmennetaan aikaisemmin opitut käsitteet, esimerkiksi yhtäsuuruus ja vertailumerkinnät. Opitaan laskujärjestyssopimus.

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen sanallisten tehtävien avulla.

S4 Geometria ja mittaaminen

Kiinnitetään huomiota oppilaan arkielämässä esiintyvien ajan, massan, pituuden ja rahan yksiköiden osaamiseen. Harjoitellaan lyhyen aikavälin laskemista. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Tehdään paljon mittaustehtäviä ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. Opetellaan mittamaan pituutta, massaa ja tilavuutta.

Geometria on osa muotopiirustusta. Muotopiirustuksessa opitaan symmetriapiirustusta risteävällä pysty- ja vaaka-akselilla. Lisäksi harjoitellaan risteämistä 3- ja 4-symmetriassa, ornamenteissa ja muodonmuutoksissa.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

Käsitellään toiminnallisesti tietojenkäsittelyn peruskäsitteitä: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi sekä Boolen algoritmit: ja-, tai-sekä ei-portit toiminnallisin leikein ja harjoittein.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.

- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 3

Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.

Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tarvittaessa tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Arvioinnin kohteena on tekemisen tapa ja ratkaisujen oikeellisuus. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen. Arvioidaan oppilaan taitoja piirtää erilaisia muotoja. Arvioidaan oppilaan kykyä antaa tarkkoja toimintaohjeita ja toimia itse muiden antamien ohjeiden mukaisesti.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T4		
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T10	S2	L1, L3, L6
T12	S4	L1, L3, L6
T14	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Ajattelun taidot

Harjoitellaan ajattelun taitoja monipuolisesti erilaisten pelien, leikkien ja konkreettisten välineiden avulla. Valitaan oppilaan tason mukaisia tehtäviä. Pyritään löytämään opetettaviin aihepiireihin sopivia käytännön elämän tilanteita.

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Valitaan opetusmenetelmiä ja varataan aikaa niin, että oppilaalla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja tehdä päätelmiä yhdessä muiden kanssa. Tutkitaan esimerkiksi tarinoita tai kuvia, joista esitetään matemaattisia kysymyksiä, pohditaan kysymysten ratkaisuja ryhmissä. Harjoitellaan laskulausekkeen muodostamista sanallisesta tehtävästä.

Harjoitellaan oman oppimisen tai ratkaisun esittämistä, kuvaamista ja havainnointia erilaisten välineiden avulla ja arvioidaan omien ratkaisujen järkevyyttä. Esitetään esimerkiksi oman päättelyn etenemistä tai eri oppilaiden ratkaisumalleja vihkoon piirtäen tai sanallisesti selittämällä.

Harjoitellaan tehtävien jakamista osiin ja yksiselitteisten toimintaohjeiden laatimista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian sovelluksia. Tutustutaan graafiseen ohjelmointiympäristöön.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Oppilaan käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Kirjallisia laskuja harjoitellaan käyttäen suurempia lukuja. Syvennetään ja varmennetaan oppilaan ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Harjaannutetaan edelleen peruslaskutoimituksia päässälaskien sekä varmistetaan kertotaulujen hallinta.

Harjoitellaan moninumeroisella kertojalla allekkain kertomista, samoin moninumeroisella jakajalla jakokulmassa laskemista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Opitaan kokonaisluvun, murtoluvun ja sekaluvun käsite. Vertaillaan kokonaislukuja, murtolukuja ja sekalukuja sekä tutkitaan niiden välisiä yhteyksiä. Harjoitellaan murtolukujen asettamista suuruusjärjestykseen sekä murtoluvun käänteislukua. Opetellaan laskemaan murtolukujen peruslaskutoimituksilla eri tilanteissa. Tutustutaan laventamiseen ja supistamiseen alustavasti konkretian avulla.

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen sanallisten tehtävien avulla.

S4 Geometria ja mittaaminen

Kerrataan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Varmennetaan yksikkömuunnosten osaamista.

Geometria on osa muotopiirustusta. Muotopiirustuksessa jatketaan symmetriaharjoituksia ja muodonmuutoksia. Lisäksi harjoitellaan punonta-, solmu- ja ornamenttikuvioita.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

Käsitellään toiminnallisesti tietojenkäsittelyn peruskäsitteitä: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi sekä Boolen algoritmit: ja-, tai-sekä ei-portit toiminnallisin leikein ja harjoittein. Tutustutaan graafiseen ohjelmointiympäristöön.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 4

Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen ja opitun soveltaminen, että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.

Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Aletaan arvioida matemaattisen ajattelun esille tuomista. Arvioinnin kohteena on tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen. Arvioidaan oppilaat taitoja piirtää erilaisia muotoja, esim. solmuja. Arvioidaan oppilaan kykyä antaa tarkkoja toimintaohjeita ja toimia itse muiden antamien ohjeiden mukaisesti.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T10	S2	L1, L3, L6
T11	S4	L4, L5

T12	S4	L1, L3, L6
T13	S5	L4, L5
T14	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Ajattelun taidot

Harjoitellaan ajattelun taitoja monipuolisesti erilaisten pelien, leikkien ja konkreettisten välineiden avulla. Valitaan oppilaan tason mukaisia tehtäviä. Pyritään löytämään opetettaviin aihepiireihin sopivia käytännön elämän tilanteita. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian sovelluksia.

Valitaan opetusmenetelmiä ja varataan aikaa niin, että oppilaalla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja tehdä päätelmiä yhdessä muiden kanssa. Tutkitaan esimerkiksi tarinoita tai kuvia, joista esitetään matemaattisia kysymyksiä, pohditaan kysymysten ratkaisuja ryhmissä. Muodostetaan laskulauseke sanallisissa tehtävissä.

Harjoitellaan oman oppimisen tai ratkaisun esittämistä, kuvaamista ja havainnointia erilaisten välineiden avulla ja arvioidaan omien ratkaisujen järkevyyttä. Esitetään esimerkiksi oman päättelyn etenemistä tai eri oppilaiden ratkaisumalleja vihkoon piirtäen, sanallisesti selittämällä tai erilaisten tietoteknisten sovellusten avulla.

Harjoitellaan tehtävien jakamista osiin ja yksiselitteisten toimintaohjeiden laatimista.
Kehitetään oppilaan loogista ajattelua. Opitaan taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

Vahvistetaan matemaattista ajattelua pulmatehtävien sekä sanallisten laskutehtävien avulla. Muodostetaan laskulauseke sanallisissa tehtävissä.

Harjoitellaan ohjelmien tekemistä graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Vahvistetaan opittuja peruslaskutoimituksia ja niiden soveltamista sanallisin tehtävin. Murtolukujen peruslaskutoimitusten harjoittamista jatketaan ja sovelletaan murtolukuja sanallisiin ongelmiin. Harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Harjoitellaan etenkin murtoluvun kertomista ja jakamista luonnollisella luvulla.

Harjoitellaan murtolukujen vertailemista, järjestämistä ja suhdearvon ymmärtämistä. Opitaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Murtoluvun muuntaminen desimaaliluvuksi sekä murtoluvun ja desimaalin suhteen harjoittelua (kymmenmurtoluvut suhteessa desimaaleihin).

Aiheena on myös peruslaskutapojen yhdisteleminen ja laskutapojen vastakkaisuuden ja käänteisyyden käyttö tehtävien tarkistamisessa. Harjoitellaan aikaan ja muihin suureisiin liittyviä laskuja. Tehtäviä tehdessä harjoitellaan täsmällistä merkitsemistä. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilasta ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että hän oppii arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen sanallisten tehtävien avulla.

S4 Geometria ja mittaaminen

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennyksissä. Tutustutaan alustavasti pinta-alaan konkreettisten tehtävien avulla piirtäen ja laskien. Vapaalla kädellä tehtäviä geometrisia piirustuksia: ympyrät, erilaisia kolmioita (tasakylkinen, tasasivuinen, erisivuinen, suorakulmainen), suorakulmioita, nelikulmioita ja monikulmioita jne. Opetellaan ympyrän jakaminen keskipisteen kautta 4, 5, 6, 8 ja 12 yhtä suureen osaan, joista voidaan värittämällä nostaa esiin erilaisia kuvioita.

Esitetään Pythagoraan lause visuaalisesti käyttäen esimerkiksi solmittuja lankoja sekä kateettien ja hypotenuusan neliöiden alojen toteaminen yhtä suuriksi jonkin havainnollisen esimerkin avulla.

Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Lisäksi perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja

harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.

- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 5

Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Arvioinnin kohteena on keskeisten sisältöjen oppiminen, opitun soveltaminen ja ratkaisun mielekkyyden arvioiminen sekä soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.

Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Arvioidaan matemaattisen ajattelun esille tuomista. Arvioinnin kohteena on tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen. Arvioidaan oppilaan taitoja piirtää ja nimetä erilaisia geometrisia muotoja. Arvioidaan oppilaan kykyä tarttua matematiikan tehtäviin myös tietokonetta apuna käyttäen.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T9	S2	L1, L4
T10	S2	L1, L3, L6
T11	S4	L4, L5
T12	S4	L1, L3, L6
T13	S5	L4, L5

T14	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaan loogista ajattelua. Opitaan taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

Harjoitellaan ajattelun taitoja monipuolisesti erilaisten pelien, leikkien ja konkreettisten välineiden avulla. Valitaan oppilaan tason mukaisia tehtäviä. Pyritään löytämään opetettaviin aihepiireihin sopivia käytännön elämän tilanteita. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian sovelluksia.

Valitaan opetusmenetelmiä ja varataan aikaa niin, että oppilaalla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja tehdä päätelmiä yhdessä muiden kanssa. Tutkitaan esimerkiksi tarinoita tai kuvia, joista esitetään matemaattisia kysymyksiä, pohditaan kysymysten ratkaisuja ryhmissä. Muodostetaan laskulauseke sanallisissa tehtävissä.

Harjoitellaan oman oppimisen tai ratkaisun esittämistä, kuvaamista ja havainnointia erilaisten välineiden avulla ja arvioidaan omien ratkaisujen järkevyyttä. Harjoitellaan tehtävien jakamista osiin ja yksiselitteisten toimintaohjeiden laatimista. Esitetään esimerkiksi oman päättelyn etenemistä tai eri oppilaiden ratkaisumalleja vihkoon piirtäen, sanallisesti selittämällä tai erilaisten tietoteknisten sovellusten avulla.

Harjoitellaan ohjelmien tekemistä graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Vahvistetaan opittuja peruslaskutoimituksia ja niiden soveltamista sanallisin tehtävin. Lukualue laajenee miljardeihin. Varmistetaan murtoluvuilla laskeminen neljällä peruslaskutoimituksella ja desimaaliluvuilla laskeminen. Syvennetään desimaaliluvun käsitettä käymällä läpi päättymätön desimaali sekä likiarvo. Varmistetaan kertotaulujen täydellinen osaaminen. Lisäksi jatketaan päässälaskuja ja sanallisia tehtäviä.

Opitaan prosentin käsite. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Opitaan hyödyntämään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Sovelletaan prosenttilaskuja liike-elämään: korko, alennus, valuuttakurssi, voitto ja ALV.

Harjoitellaan nopeuden yksiköiden muuntamista. Tutustutaan binääriluvun käsitteeseen.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Kerrataan laskujärjestys ja käydään läpi sulkujen poistaminen.

Oppilasta ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että hän oppii arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen sanallisten tehtävien avulla. Tutkitaan yhtälöitä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen

Geometriassa otetaan käyttöön harppi ja viivain. Harjoitellaan aiemmin työstettyjen muotojen piirtämistä harpin ja viivoittimen avulla. Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.

Tutustutaan alustavasti lieriöihin ja kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Opitaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteet. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tutustutaan alustavasti koordinaatistoon.

Käytetään mittakaavaa suurennoksissa ja pienennöksissä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia.

Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Jatketaan edelleen tietojen keräämistä, tallentamista ja esittämistä taulukoiden, diagrammien ja tietokoneohjelmien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas on tutustunut ohjelmointiin graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkeytyy.
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa.
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin.
- Tutkitaan ja havainnoidaan oppilaan kanssa oman kielen ja englannin kielen eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä hänelle sopivalla tasolla. Opitaan, että eroavaisuudet pohjautuvat erilaisiin kulttuuritaustoihin.
- Oppilas oppii muodostamaan kohdekielellä kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Vertaisoppimista käytetään runsaasti ja näin vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taito harjaantuu erilaisissa kohdekielisissä päättelytehtävissä. Oppilaille korostetaan pitkäjänteisen työn merkitystä tavoitteiden saavuttamiseksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin
- Tuetaan oppilaan kehittymistä monipuoliseksi kielenkäyttäjäksi ja rohkaistaan vähäisenkin kielitaidon käyttämistä.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa ja luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä. Kannustetaan oppilasta kohtaamaan muiden kansojen ja kulttuurien edustajia arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kielellisiä juuriaan ja tutustumaan eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilaiden kohdekielen käyttöä rohkaistaan: vähäinenkin kielitaito riittää itsensä ilmaisuun. Kohteliaat ilmaisut ovat kielten opiskelussa jatkuvasti tärkeitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Etsitään oppilaan kanssa hänelle turvalliset ja mielekkäät englanninopiskelun kohteet ja keinot globalisoituvassa maailmassa teknologiaa hyödyntäen.
- Annetaan oppilaan kanssa englannin opiskelulle tavoitteet. Rohkaistaan oppilasta kannustavassa ilmapiirissä saamaan viestinsä välitetyksi, vaikka se joskus hankalalta tuntuisikin.
- Kohdekieltä yhdessä harjoitellen oppilaiden tunnetaidot ja sosiaaliset taidot kehittyvät: pelit, leikit ja yhteiset tehtävät kohdekielellä harjoittavat päätöksentekoa.
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat tutustuvat eri tietolähteiden avulla kohdekielisiin teksteihin. Tekstejä luetaan aktiivisesti ja kehitetään oppilaiden taitoa nauttia lukemastaan.
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja.
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita rohkaistaan etsimään omia ilmaisutapoja kohdekielellä eri viestintäkanavia käyttäen. Vuorovaikutusta harjoitellaan myös mahdollisissa kansainvälisissä yhteyksissä. Oppilaat oppivat arvioimaan omaa työskentelyään ja työnsä tuloksia. Heitä ohjataan ottamaan vastuuta viestinnästään.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Autetaan oppilasta tunnistamaan englannin kielen osaamisen tärkeys. Kannustetaan häntä eri viestintätilanteissa rohkeasti yrittämään parhaansa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan oppimistyylinsä ja harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti. Keskiössä ovat kehittyvä kielitaito sekä taito toimia vuorovaikutuksessa.
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla.
- Oppilaat harjoittelevat projektien toteuttamista kohdekielellä sekä ryhmässä toimimista. Vastuullista työn loppuun suorittamista painotetaan.
- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Kannustetaan oppilasta harjoittamaan englannin kielen taitoaan helpoissa perustilanteissa. Ohjataan oppilasta osallistumaan näiden harjoitusten sisällön luomiseen ja ottamaan vastuun niiden loppuun viemisestä.
- Kestävän kehityksen ja yhteiskunnallisen toiminnan arvoja ja sanastoa opiskellaan kohdekielisten tekstien yhteydessä.

Arviointi vuosiluokalla 6

Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Arvioinnin kohteena on keskeisten sisältöjen oppiminen, opitun soveltaminen ja ratkaisun mielekkyyden arvioiminen sekä soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.

Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan. Oppilaalta edellytetään

aiempaa enemmän kykyä matemaattisen ajattelunsa esilletuomiseen puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla.

Arvioinnin kohteena on tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen. Arvioidaan oppilaan kykyä tarttua matematiikan tehtäviin myös tietokonetta apuna käyttäen ja ymmärtää yksinkertaisia tietokoneohjelmia.

13.5.6 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa. Ympäristöopissa nousee esiin kestävän kehityksen ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus. Hyvä luontosuhde on eräs inhimillisen kasvun peruslähtökohdista ja ilman sitä ei saavuteta ymmärrystä ympäristöstä. Ihminen, jolla on hyvä luontosuhde, tuntee kunnioitusta ja kiitollisuutta luontoa kohtaan ja ymmärtää muun muassa ekosysteemipalvelujen keskeisen merkityksen.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Tarkastellaan ympäröivää monimuotoista maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään sekä ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopissa nousee esiin kestävän kehityksen ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus. Hyvä luontosuhde on eräs inhimillisen kasvun peruslähtökohdista ja ilman sitä ei saavuteta ymmärrystä ympäristöstä. Ihminen, jolla on hyvä luontosuhde, tuntee kunnioitusta ja kiitollisuutta luontoa kohtaan ja ymmärtää muun muassa ekosysteemipalvelujen keskeisen merkityksen.

Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Opetuksessa huomioidaan Etelä-Pohjanmaan alueen erityispiirteet; Kyröjoki, lakeus, tulvat, suo, maaseutu, lähiruoka, Lappajärvi, pohjavesialueet, maakunnan raaka-aineiden jatkojalostus, kansallispuistot, metsästys ja kalastus.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena ympäristöopin opetuksessa on syventää ymmärrystä lähiluontoon ja rakennettuun ympäristöön liittyvistä ilmiöistä ja niiden perusteista. Oppimista tuetaan kokonaisvaltaisesti taiteen avulla. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Oppilaat tutkivat ja tekevät havaintoja luonnossa ja keskustelevat havainnoistaan. Keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Käsiteltäviin aihealueisiin liittyen tehdään retkiä ja vierailuja. Esimerkiksi kuudennella luokalla geologiassa voidaan tutkia maaperää ja kiviä itse luonnossa tai museovierailuilla.

Tieto- ja viestintätekniikkaa ja -välineitä hyödynnetään monipuolisesti oppilaiden ikäkauden mukaan. Oppimistilanteita ja -ympäristöjä järjestetään yhteistyössä erilaisten yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Oppilaat tekevät itse työvihkoja oppimistaan asioista, havainnoista, ilmiöistä ja niiden perusteita sekä selostuksia erilaisten projektien ja tapahtumien etenemisestä. Luonnon ja rakennetun ympäristön suhdetta tutkitaan projektilähtöisesti oppilaiden kanssa yhteistyössä sekä kirjallisesti pari- ja ryhmätyönä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Ympäristöopin tunneilla tehtävissä projekteissa ohjataan turvalliseen työskentelyyn sekä yksin että ryhmässä. Projekteissa kokeileva oppiminen ja itse tekeminen sekä töiden valmiiksi saattaminen ja niiden yhteinen tarkastelu tukevat positiivisen oppijaminäkuvan vahvistumista. Säännölliset luontoretket tukevat monikanavaista oppimista ja vahvistavat luokan yhteishenkeä sekä oppilaan luovuutta, itsenäisyyttä, itseluottamusta, keskittymiskykyä, myötätuntoa ja turvallisuuden tunnetta. Suosimalla yhteistoiminnallisia oppimismenetelmiä oppiaine voidaan eriyttää jokaiselle oppilaalle sopivaksi.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6, S5, S6	L1, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T6	S1, S2, S3. S4, S5, S6	L1, L2, L5
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S3, S4, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1

T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Minä ihmisenä

Keskustellaan ihmisen rakenteesta, keskeisistä elintoiminnoista sekä ihmisen kasvusta ja kehityksen eri vaiheista, esimerkiksi oman perheen ja omien lapsuusmuistojen kautta. Huomioidaan, että opimme eri tavoin ja eri aikaan eri asioita ja kasvamme omaa vauhtiamme.

Harjoitellaan tunnistamaan omia ajatuksia ja tunteita. Harjoitellaan tunteiden ilmaisua ja säätelyä. Keskustellaan terveellisistä elämäntavoista sekä terveellisestä ravinnosta. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita. Yhdeksän ikävuoden taitekohta on minuuden kehityksen vaihe, jossa lapsi kokee vahvasti olevansa ympäristöstään erillinen. Ikäkausi huomioidaan kaikessa kolmannen vuosiluokan opetuksessa siten, että oppilas havaitsee pystyvänsä tarttumaan asioihin ja saamaan teoillaan aikaan asioita, joilla on merkitys itselle ja ympäristölleen.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne- ja paloturvallisuus, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

Kolmannen luokan rakennusprojektissa harjoitellaan yhdessä toimimista ja työnjakoa sekä kiinnitetään huomiota turvallisuuteen ja asianmukaisiin työvälineisiin.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Oppilaat tutustutetaan monimuotoiseen maailmaan perehdyttämällä heidät entisajan maanviljelyskulttuuriin sekä vanhoihin käsityöammatteihin. Niihin tutustutaan niin tarinoiden, vierailuiden kuin käytännön työnkin kautta. Näistä johdetaan silta nykyajan vastaavien ilmiöiden hahmottamiseen. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja vanhan kulttuurin moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen.

S4 Ympäristön tutkiminen

Tutkitaan ympäristöä ja kasvien kasvua perehtymällä esimerkiksi viljelyyn, jolloin tarkastellaan myös mm. sään ja maaperän vaikutuksesta sadon onnistumiseen. Laajennetaan kasvilajiston tuntemusta hyötykasveilla. Verrataan, kuinka nykyajan rakentaminen on muuttunut entisajan talonpoikaisrakentamisesta. Rakennusprojektissa voidaan konkreettisesti havaita, kuinka paljon voimaa on tarvittu eri työvaiheissa, kun koneita ei ole ollut koneita. Katsotaan, kuinka nykyiset juhlat/tapahtumat ovat muodostaneet vanhoista juhlatraditioista, esimerkiksi sadonkorjuujuhlasta ovat muotoutuneet syysmarkkinat. Liikennekasvatuksessa huomioidaan etenkin liikkuminen pyöräilijänä. Voidaan toteuttaa polkupyöräilyn taitorata ja tutkia esimerkiksi jarrutusmatkaa.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Tarkastellaan erilaisten materiaalien ja aineiden avulla niiden käyttäytymistä esimerkiksi sepän työstäessä metalleja. Seurataan, kuinka vesi ja lämpötila vaikuttavat viljelyssä. Seurataan edelleen vuodenaikoja, vuorokausirytmiä ja niiden vaikutusta kasveihin, eläimiin ja ihmisiin. Tutustutaan viljelyn kautta ravinnontuotantoon ja ruoan reitteihin esim. jauhamalla jyvistä jauhot ja leipomalla niistä leipää sekä valmistamalla kermasta voita. Mahdollisuuksien mukaan metsien hyötykäyttöön tutustutaan marjastamalla.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Kiinnitetään huomiota oman toiminnan vaikutukseen lähiympäristössä esimerkiksi kierrätystä harjoittelemalla. Kulttuuriperintöön, vanhoihin tapoihin ja käytänteisiin tutustutaan läpi kouluvuoden. Otetaan huomioon oman kulttuuriperinnön vaaliminen.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin alat merkityksellisiksi itselleen

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- käytetään eri liikennevälineitä

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 3

Arvioinnin tulee edellisien vuosien tapaan olla myönteistä ja kannustavaa. Tuetaan oppilasta omien tunteiden tunnistamiseen ja niiden ilmaisuun sekä säätelyyn. Arvioinnissa huomioidaan ymmärrys oman toiminnan vaikutuksesta ympäristöön ja muihin ihmisiin. Rakennusprojektissa arvioidaan ryhmätyötaitoja, turvallisuutta, ympäristössä toimimista ja työtapoja. Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti. Harjoitellaan yhdessä itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin taitoja.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7

T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L5
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S1, S2, S4, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1
T16	S3, S4, S5, S6	L1, L5
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1
T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

Neljännen luokan ympäristöopin keskeiset aiheet jakso-opetukseen ovat kotiseudun historia, Suomen maantieto sekä ihmis- ja eläinoppi. Jaksojen lisäksi käsitellään omaan hyvinvointiin ja kehitykseen liittyviä teemoja.

S1 Minä ihmisenä

Keskustellaan ihmisen monipuolisuudesta eri fyysisten toimintojen ja aistien alueella. Tuodaan esille, kuinka eläimet ovat erikoistuneet tietyillä elintoimintojen ja aistien alueilla. Tutustutaan esim. lehmän, leijonan, hiiren ja mustekalan laadullisiin ominaisuuksiin.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin muutoksiin ja kehitykseen.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Harjoitellaan itsenäistä työskentelyä, yhteistyötä ja tiedon hakemista. Kiinnitetään edelleen huomiota turvallisuuden ja liikennetaitojen edistämiseen. Laajennetaan näkemystä kouluyhteisöstä kaupungin yhteisöön.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Kotiseudun historia laajentaa tuntemusta oman paikan historiasta ja kulttuurista, jolloin omia juuria opitaan ymmärtämään paremmin. Luodaan kokonaiskuvaa kotiseudun menneisyydestä jääkaudelta nykyaikaan esimerkiksi vierailemalla paikallisissa museoissa.

Perehdytään laajasti ja monipuolisesti Kalevalaan sekä mahdollisesti myös Eddaan.

S4 Ympäristön tutkiminen

Kartta- ja pohjapiirustusta harjoitellaan tutuista kohteista, kuten luokkahuoneesta ja kotipihasta. Maastomerkkejä opetellaan myös liikuntatunneilla suunnistuksen yhteydessä. Ilmansuuntien tunnistamista harjoitellaan käytännössä luonnonmerkkien avulla. Liikenne- ja tapatietous harjaantuu edellisten vuosien tapaan lähiympäristössä liikuttaessa.

Suomen maantietoon perehdytään lähtien pinnanmuodostuksesta, vesistöistä ja ilmastosta. Tehdään havaintoja siitä, miten maantieteelliset olosuhteet muovaavat ihmisen toimintaa, elinkeinoja ja kulttuuria ja miten Suomen eri osien ominaispiirteet näkyvät kansassakin esimerkiksi murteina, lauluina, perinneruokina ja tapoina.

Tutustutaan elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Laajennetaan lähiympäristön lajituntemusta.

Kotiseudun historiaa käsiteltäessä tutustutaan mahdollisuuksien mukaan kunnan/kaupungin kyliin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Tutustutaan eläinten monimuotoisuuteen. Tarkastellaan ihmisen ja eläinten rakenteiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan myös ravintoketjuihin.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä; jätteiden lajittelua ja kierrätystä käytännössä ja vastuunottoa ympäristön siisteydestä ja turvallisuudesta huolehtimisesta. Kiinnitetään huomiota oman toiminnan vaikutuksiin, itseen, muihin ihmisiin ja luontoon.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin alat merkityksellisiksi itselleen

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- käytetään eri liikennevälineitä

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 4

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta suullisesti lukuvuoden aikana ja kirjallinen palaute lukuvuoden lopussa. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin merkitys kasvaa. Arvioidaan keskustellen kiinnostusta ja motivaatiota opetettaviin oppisisältöihin. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan tuotokset: työvihot, esitelmät, projektit ja kertaukset.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L1, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L5
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S4, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4, L5
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1
T16	S3, S4, S5, S6	L1, L5
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1
T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

Viidennen luokan ympäristöopin keskeiset aiheet jakso-opetukseen ovat kasvioppi ja Pohjoismaiden maantieto. Jaksojen lisäksi käsitellään omaan hyvinvointiin ja kehitykseen liittyviä teemoja.

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Käydään läpi terveellistä elämäntapaa: ravinto, nukkuminen ja liikkuminen. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Tehdään luokan yhteinen näytelmäprojekti, jossa harjoitellaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Harjoitellaan itsenäisempää ja vastuullisempaa liikkumista luonnossa. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Perehdytään Pohjoismaiden maantietoon. Käydään läpi pinnanmuodot, luonnonolot, vesistöt, luonnonvarat ja ilmasto. Aiheena on myös kulttuuri ja elinkeinoelämä. Käydään läpi suurimpia kaupunkeja esimerkiksi esitelmien ja ryhmätöiden muodossa.

S4 Ympäristön tutkiminen

Tutkitaan kasvin rakennetta. Käsitteet juuri, varsi, lehti ja kukka tulevat jakson aikana tutuiksi. Tarkastellaan kasvien kasvuprosesseja sekä niiden suhdetta valoon, veden määrään, ravinteisiin sekä vuoden kiertokulkuun. Tutustutaan maaperään, vesistöihin, kasvillisuuteen (levät, sammalet, jäkälät, sanikkaiset, yksisirkkaiset kasvit sekä kukkakasvit), sieniin ja eläimistöön. Syksyllä voidaan tehdä sieniretki lähimetsään. Oppilaat valmistavat kesätehtävänä perinteisen tai digikasvion.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Havainnoidaan tarkasti kasvien kehitystä ja piirretään sen osia ja kasvun eri vaiheita. Kasvien elämää tarkastellaan maaperän, veden, valon, lämmön ja ilman yhteydessä. Samalla sivutaan yhteyttämisen periaatetta. Voidaan tutkia myös lehtikompostin toimintaa. Tutustutaan kasvien pölytykseen. Tutustumalla mehiläispesän tai -tarhan toimintaan luodaan luontevia siltoja kasvi- eläin- ja ihmiskunnan toimintojen välille.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Käytetään erilaisia tiedonlähteitä ja vertaillaan eri tavoin hankittua tietoa keskustellen, kirjoittaen ja piirtäen.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin alat merkityksellisiksi itselleen

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- käytetään eri liikennevälineitä

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 5

Oppilaan arvioinnissa viidennellä luokalla huomioidaan tiedon hakemiseen, tavoitteiden asettamiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn liittyvät taidot. Erilaisten kertausten ja kokeiden avulla arvioidaan tietojen omaksumista. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan tuotokset: työvihot, esitelmät, projektit ja kertaukset. Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti. Oppilas harjoittelee arvioimaan omaa osaamistaan ja työskentelyään.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T7	S2, S3. S4, S5, S6	L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S4, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4, L5
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1
T16	S3, S4, S5, S6	L1, L5
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1
T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

Kuudennen luokan ympäristöopin keskeiset aiheet jakso-opetukseen ovat maailman meret ja mantereet (samassa käsitellään kasvillisuusvyöhykkeet ja puut), Eurooppa (samassa käsitellään linnut) sekä fysiikka ja geologia (akustiikka, valo & väri ja kivioppi). Jaksojen lisäksi käsitellään omaan hyvinvointiin ja kehitykseen liittyviä teemoja.

S1 Minä ihmisenä

Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Opitaan oman hyvinvoinnin edistämistä käsiteltäviä asioita, kuten yöunien, terveellisen ravinnon, sosiaalisen median rajoittamista sekä liikunnan ja ulkoilun vaikutus omaan oloon ja mielialaan. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan tarvittaessa laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.

Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

Eurooppaa käsiteltäessä tutustutaan Euroopan unioniin.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Tutustutaan maapallon meriin ja mantereisiin. Käydään läpi esimerkiksi ilmastoa, merivirtoja, kasvillisuusvyöhykkeitä, vuoristoja, aavikoita, pisimpiä jokia ja suurimpia järviä. Lisäksi tutustutaan metsätyyppeihin, maaperään ja kivilajeihin. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan metsänhoitoon ja metsätyyppeihin itse luonnossa. Pohditaan metsien merkitystä ihmiselle hyvinvoinnin lähteenä. Tutustutaan Suomen puulajeihin. Puiden ikää arvioidaan kannoista ja taimista sekä harjoitellaan puiden pituuden mittaamista.

Tutustutaan Euroopan rajoihin, pinnanmuotoihin, elinkeinoihin, kaupunkeihin ja kulttuureihin. Tarkastellaan maantieteellisen sijainnin vaikutusta ensin elinkeinorakenteeseen ja sitten kulttuuriin. Tarkemmin valikoituihin Euroopan valtioihin voidaan tutustua esimerkiksi esitelmiä tekemällä (miten kalkkikivivuoriston ja graniittivuoriston pinnanmuodostus ja kasvillisuus vaikuttavat maan elinolosuhteisiin, kulkuyhteyksiin, viljeltäviin kasveihin ja talouselämään). Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

Opiskellaan lintujen rakenne ja elintavat. Lisäksi käydään läpi lintujen elinpiiri ja muuttoliikkeet. Tutustutaan lähiseudun linnustoon ja opitaan tuntemaan yleisimpien lintulajien ulkomuodon tunnuspiirteet sekä lauluääni. Ympäristön linnustoa havainnoidaan niin kotipihassa, koulun ympäristössä kuin lähiluonnossa ja retkillä.

S4 Ympäristön tutkiminen

Fysiikan opetus perustuu tarkkaan havainnointiin ja objektiivisuuteen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Kokeiden avulla tarkastellaan valon kulkua, taittumista, heijastumista ja varjon syntyä. Akustiikassa tutkitaan äänen kulkemista eri väliaineissa, resonanssissa, kaikua ja muita ääneen liittyviä ilmiöitä. Akustiikan yhteydessä opiskellaan kurkunpään ja korvan toimintaa sekä silmän rakenne optiikan osana. Samassa yhteydessä perehdytään kuuloon ja sen suojaamiseen liittyviin asioihin. Havaintojen kautta päädytään luonnonlakien ymmärtämiseen.

Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Sähköopossa tutustutaan staattiseen sähköön. Magnetismissa tutkitaan magneettikenttää, magneetin erinapaisuutta ja kompassin toimintaa.

Metsätyyppejä ja puita käsiteltäessä voidaan tutkia mitä löytyy kuolleen puun kaarnan alta. Kasvillisuusruudut ovat hyvä väline tutkimiseen.

Opitaan kirjaamaan fysiikan havainnot ylös ja tarkastelemaan havaintoja yhdessä. Oppilaat oppivat myös tiivistämään omat ajatuksensa vihkotekstiksi.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Tutustutaan maan liikkeisiin aurinkoon nähden sekä Auringon, Maan ja Kuun liikkeiden suhteista johtuviin havaittaviin vaikutuksiin (esim. vuorokausi ja vuodenajat). Käydään läpi Aurinkokuntamme planeetat.

Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

Perehdytään eri kivilajien syntyyn ja kiven kiertokulkuun. Tutustuminen aloitetaan näkyvästä maapinnasta, jonka myötä siirrytään maaperän ja eri kivilajien tutkimiseen. Näiden myötä tutustutaan tulivuoriin ja maanjäristyksiin sekä mineraaleihin, malmeihin ja jalokiviin. Graniitti- ja kalkkimaaperän erot. Voidaan myös tutustua kivien työstämiseen.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käsitellään ilmastonmuutosta, luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä luonnon moninaisuutta. Pohditaan ihmisen tekojen vaikutusta näihin ilmiöihin sekä ihmisten, eläinten ja luonnon hyvinvointiin.

Käsitellään monikulttuurista maailmaa sekä globaalia hyvinvointia. Tutustutaan sekä omaan että muiden maiden kulttuuriperintöihin luoden arvostavaa ja kunnioittavaa suhdetta erilaisiin toimintakulttuureihin.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin alat merkityksellisiksi itselleen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristön merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristön tiedonalojen merkityksestä.

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: johtopäätöksien tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syyseuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.

T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tietoviestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- yhdessä tekeminen
- tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- käytetään eri liikennevälineitä

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys on keskeinen sisältö oppiaineessa

Arviointi vuosiluokalla 6

Erilaisten kertausten ja kokeiden avulla arvioidaan tietojen omaksumista. Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan tuotokset: työvihot, esitelmät, projektit ja kertaukset. Oppilas arvioi omaa osaamistaan ja työskentelyään käyttäen monipuolisia itsearvioinnin keinoja. Opetellaan asettamaan tavoitteita ja arvioinnin kohteita. Opettaja arvioi oppilaan taidot kirjallisesti kuudennen luokan päätteeksi valtakunnallisia hyvän osaamisen kriteerejä hyödyntäen.

13.5.7 USKONTO

Uskonnon opetus yhtenäistyy, koska kaikille eri uskontojen opetussuunnitelmille on opetussuunnitelman perusteissa laadittu yhteiset tehtävä, oppimisympäristöt ja työtavat, tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Tämän lisäksi eri

uskonnoista on laadittu omat tarkennetut oppimääräkriteerit. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan sekä perusteiden yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten että eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Opetussuunnitelmarunko on laadittu evankelisluterilaista uskonnon opetusta silmällä pitäen.

Uskonnon opetus järjestetään oppilaiden enemmistön uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti eli evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksena. Kaikki evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat oppilaat osallistuvat tähän uskonnon opetukseen. Lisäksi oppilas, joka ei kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua tähän opetukseen.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomilta huoltajilta kysytään, osallistuuko oppilas ev.lut. uskonnon opetukseen, elämänkatsomustietoon vai mahdollisesti muuhun oman uskontonsa mukaiseen opetukseen.

Vähintään kolmelle perusopetuksessa ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta. Samoin vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksella vahvistetaan suomalaisen kulttuurin ja historian yleissivistävää ymmärtämistä ja se on myös osa perinnekasvatusta. Evankelis-luterilaisen uskonnon opetus tukee ja vahvistaa lasten sosiaalisten suhteiden rakentumista, toisten huomioon ottamista ja suvaitsevaisuutta. Se on osa eettistä kasvatusta ja kartuttaa uskontoja koskevaa tietoa ja ymmärrystä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Opetuksessa laajennetaan ja syvennetään opiskeltavan uskonnon perustietoja. Tarkastellaan opiskeltavan uskonnon syntyä ja leviämistä. Tuntikeskustelut tukevat oppilaan eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisiä aiheita ovat yksilön vastuu omista teoistaan, vuorovaikutustaidot, ihmissuhteet ja ystävyyden merkitys. Ryhmässä esiin tulevat erilaiset näkemykset auttavat oppilasta ymmärtämään muiden ajattelutapoja ja kehittämään suvaitsevaisuutta. Tämä tukee myönteistä luokka- ja kouluyhteisön rakentamista.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Oppimisen työtapoina jatkuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja keskustelut, johon liittyy vähitellen myös uskontoon liittyvien sanojen merkityksen ymmärtäminen. Opetuksessa voidaan toteuttaa projekteja sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppitunneille pyritään luomaan tunnelma, jossa omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja annetaan tilaa kokemusten syntymiselle. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden ymmärtämistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoonpanoissa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T12	S3	L1

Alla on esitetty vuosiluokan 3 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Kasvaminen hyvään elämään

• Luomiskertomus

• Erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Raamatun opetuksia

• UE: Seurakunnan toimintamuotoja: jumalanpalvelus, rukoukset, virret ja hengellinen musiikki

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Suhde omaan uskontoon

Oppilas tutustuu omiin juuriinsa; perheensä ja sukunsa arvoihin ja perinteisiin. Käsitellään Vanhan testamentin kertomuksia ja psalmeja. Niiden kautta tutustutaan oman uskonnon lähteisiin, historiaan, rituaaleihin, arvoihin ja sääntöihin (mm. kymmenen käskyä). Tutustutaan myös muihin oman uskonnon ilmenemismuotoihin esimerkiksi taiteen ja/tai tieteen kautta (mm. freskot tai Vanhan testamentin eri käännökset, pyhät kirjoitukset, hengelliset laulut). Tutustutaan Herran siunaukseen, sen sanomaan ja merkitykseen omassa elämässään. Perehdytään adventin, joulun ja loppiaisen sanomaan. Tutustutaan kotiseurakuntaan, kirkkoon, jumalanpalvelukseen ja muihin kirkollisiin toimituksiin.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Opitaan ymmärtämään kristillinen vastuu maailman hyvinvoinnista, lähtökohtana luomiskertomus. Pohditaan ihmisen arvoa erityisesti luomisen näkökulmasta. Huomioidaan alustavasti juutalaisuus kristinuskon perustana ja opetellaan pohtimaan omien ja toisten kokemuksista nousevia kysymyksiä ja elämyksiä.

Käsitellään erilaisia elämäntapoja: tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin. Käydään läpi erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia.

S3 Hyvä elämä

Keskeisenä sisältönä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen, luonnon vaaliminen sekä oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot. Opetellaan erilaisten kertomusten ja toimintojen kautta luottamusta elämään ja itseensä sekä kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden. Sisältöjen tulee pyrkiä kehittämään ymmärrystä opiskeltavan

uskonnon keskeisistä eettisistä opetuksista sekä omien tunteiden ja kokemusten jakamisesta. Pohditaan erilaisia elämäntilanteita (omien ja toisten) mm. anteeksiantamisen ja lähimmäisenrakkauden kannalta. Opetuksessa huomioidaan myös uskonnottomuus. Pyritään luomaan ymmärrys siitä, että toisen ihmisen elämä, samoin kuin oma, on arvokas, toisen ihmisen uskonto myös pyhä. Opitaan tiedostamaan asianmukaiset käytöstavat erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen

L4 Monilukutaito

- Vanhan testamentin symboliikkaa: tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä

Arviointi vuosiluokalla 3

Uskonnossa arvioidaan työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä aktiivisuus tunneilla. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L3, L6
T12	S3	L1

Alla on esitetty vuosiluokan 4 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Kasvaminen hyvään elämään

• Erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Raamatun opetuksia, kirkkovuosi, seurakunnan toimintamuotoja

• Et: Elämää toisten kanssa, luonto ja kestävä tulevaisuus, globaalikasvatus

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Suhde omaan uskontoon

Tulkitaan Raamattua, sen jakoa Uuden ja Vanhan testamentin kirjoihin, lukuihin ja jakeisiin. Käsitellään Raamatun opetuksia ja pohditaan keskeisiä elämänkysymyksiä. Keskeisenä sisältönä Uuden testamentin kertomukset: Jeesuksen lapsuus ja elämä sekä Jeesuksen kaste Jordanilla ja Pyhän hengen laskeutuminen. Esille nostetaan myös muita Jeesuksen elämään läheisesti liittyviä henkilöitä, kuten Johannes Kastaja, Maria Magdalena sekä opetuslapset. Vuorisaarnan yhteydessä opetellaan Isä meidän -rukous.

Tutustutaan alustavasti kirkkovuoteen. Käydään läpi kirkkovuoden keskeisimmät juhlat, kristillisen elämänkaaren juhlat ja tavat.

Tutustutaan oman seurakunnan toimintaan: jumalanpalvelus, rukoukset, virret ja hengellinen musiikki. Lauletaan virsiä ja hengellisiä lauluja.

S2 Uskontojen maailma

Käsitellään erilaisia elämäntapoja: tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin. Käydään läpi erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon käsittely mediassa ja tutustutaan kotiseurakunnan tiedottamiseen

Tutustutaan alustavasti lähetystyöhön kirkon toimintatapana.

S3 Hyvä elämä

Pohditaan toisen ihmisen ja luonnon kunnioittamiseen liittyviä kysymyksiä. Keskustellaan yhdessä elämisen, oikeudenmukaisuuden ja suvaitsevaisuuden kysymyksistä. Keskeisenä sisältönä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen, luonnon vaaliminen sekä oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot.

Opetellaan erilaisten kertomusten ja toimintojen kautta luottamusta elämään ja itseensä sekä kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden. Sisältöjen tulee pyrkiä kehittämään ymmärrystä opiskeltavan uskonnon keskeisistä eettisistä opetuksista sekä omien tunteiden ja kokemusten jakamisesta. Pohditaan erilaisia elämäntilanteita (omien ja toisten) mm. anteeksiantamisen ja lähimmäisenrakkauden kannalta. Opetuksessa huomioidaan myös uskonnottomuus. Pyritään luomaan ymmärrys siitä, että toisen ihmisen elämä, samoin kuin oma, on arvokas, toisen ihmisen uskonto myös pyhä. Opitaan tiedostamaan asianmukaiset käytöstavat erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.

- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen

L4 Monilukutaito

- Raamatun symboliikkaa: tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Tiedonhaku ja Raamatussa käytetty kieli

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä
- Oppilaita ohjataan tuntemaan oman seurakunnan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja.

Arviointi vuosiluokalla 4

Uskonnossa arvioidaan itsenäiset työskentelytaidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin sekä suhtautuminen koulutyöhön.
Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja jatkuvaa. Palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle. Sanallinen arvio ja arvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L3, L6
T12	S3	L1

Alla on esitetty vuosiluokan 5 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteinen maailmamme

• Perinteitä, juhlia, tapoja ja symboliikkaa meillä ja maailmalla

• Valintamme ja vastuumme

Erikseen:

- UE: Raamatun opetuksia, kirkkovuosi, kristinuskon rituaaleja, tärkeimmät eettiset ohjeet
- Et: Minä ja säännöt

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Suhde omaan uskontoon

Jatketaan Uuden testamentin käsittelyä. Painotetaan kertomusten opetuksellista sisältöä ja käydään keskustelua aiheista. Pohditaan Jeesuksen opetusten soveltamista omassa elämässä. Opetellaan tunnistamaan kristilliset symbolit, käsitteet ja kielikuvat kirkossa ja oppilaan ympäristössä.

Tutustutaan edelleen kirkkovuoden juhliin ja seurakunnan toimintaan. Kirkkovuoden käsittelyä esimerkiksi kalenterivuoden mukaan, adventista adventtiin. Vuoden aikana käsitellään yksityiskohtaisemmin joulun ja pääsiäisen ympärysaikojen tapahtumat, sekä muut koko kirkkovuoden pyhät ja juhlapyhät. Uskonnon opetuksen lomassa voidaan käydä vierailulla kirkossa ja seurakunnan tapahtumissa ja tiloissa. Voidaan käsitellä kristinuskon rituaaleja, kuten rukouksia: Isä meidän ja Herran siunaus. Lauletaan virsiä ja hengellisiä lauluja.

Jatketaan Raamatun käytön harjoittelua erilaisissa projektitehtävissä. Perehdytään kymmenen käskyn merkitykseen omassa elämässä.

S2 Uskontojen maailma

Käsitellään kristinuskon perinteitä, juhlia, tapoja ja symboliikkaa meillä ja maailmalla. Tutustutaan erilaisiin juhlapäiviin, symboleihin, taiteeseen, musiikkiin, populäärikulttuuriin ja käsitteisiin. Sisältöjä valittaessa tulee oppilaalle luoda ymmärrys, että Suomen evankelisluterilainen kirkko kuuluu kirkkojen suureen perheeseen. Huomioidaan myös uskonnottomuus.

Tutustutaan eurooppalaisen kulttuurin ja kristinuskon katsomukselliseen taustaan antiikin sekä muinaisuskontojen ja -kulttuurien vaikutusta vasten.

Jatketaan lähetystyöhön tutustumista. Teeman pohjalta on hyvä käsitellä kulttuurien välisiä kohtaamisia. Voidaan tutustua ajankohtaisiin ilmiöihin ja kirkon työhön, kuten kriisiapuun, maailmalla.

S3 Hyvä elämä

Pohditaan valintojen tekemisen ja vastuullisuuden kysymyksiä sekä omista kokemuksistaan ja elämäntilanteistaan nousevia elämän ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä. Keskustellaan yhdessä elämisestä ja oikeudenmukaisuudesta. Samalla nostetaan esiin valintamme ja vastuumme yhteisön jäseninä.

Aiheena kestävä tulevaisuus ja maailmanperintö, tiede ja uskonnot sekä yksinäisyys, rasismi ja sorto. Pohditaan kultaisen säännön merkitystä eri uskonnoissa ja katsomuksissa. Kannustetaan oppilaita nostamaan esille henkilökohtaisia eettisiä/moraalisia kokemuksiaan. Pohditaan kasvamista hyvään elämään kristinuskon tärkeimpien eettisten ohjeiden – kultaisen säännön, rakkauden kaksoiskäskyn ja kymmenen käskyn – avulla.

Kirkkovuoden käsittelyn yhteydessä voidaan keskustella arjen ja juhlan laaduista ja merkityksistä.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden tuetaan hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Uuden testamentin keskeisten paikkojen kulttuuriin tutustuminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen.

L4 Monilukutaito

- Oppimateriaalina hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ilmaisultaan monimuotoisia ja eri kielillä kirjoitettuja tekstejä eri lähteistä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä
- Oppilaita ohjataan tuntemaan oman seurakunnan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja.

Arviointi vuosiluokalla 5

Uskonnon opetuksessa arvioidaan työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin sekä muiden huomioiminen.

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Kannustava palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle. Lukuvuoden lopussa oppilas saa sanallisen arvion ja numeroarvosanan.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L3, L6
T12	S3	L1

Alla on esitetty vuosiluokan 6 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Etiikan kulmakivet ja elämäntaidot

• Uskontojen maailma: juutalaisuus, kristinusko, islam, uskonnottomuus

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Uusi testamentti, kristinuskon synty ja varhaiskristillisyys

• Et: Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelua

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Suhde omaan uskontoon

Jatketaan Uuden testamentin käsittelyä, aiheina pääsiäisen tapahtumat, apostolien teot ja Paavalin elämä. Käsitellään kristinuskon alkuaikojen historiaa: apostoleita, alkuseurakuntaa, kristinuskon leviämistä ja jakautumista (aihetta käsitellään myös historiassa). Uskonnon juuriin tutustumisen myötä hahmotetaan kuvaa Suomen ja Euroopan katsomuksellisesta historiasta ja nykytilasta.

Jatketaan kirkkovuoden läpikäyntiä. Jatketaan Raamattuun tutustumista ja opitaan ymmärtämään sen synnyn pääpiirteet (Uusi testamentti Jeesuksen opetuksen ja kristinuskon ilmentäjänä) sekä sen luomia kulttuurivaikutuksia meillä ja maailmalla. Oppilaalle tulee luoda ymmärrys Raamatusta inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana.

Syvennetään Raamatun käyttöä, lyhenteiden tuntemista ja keskeisen sisällön osaamista. Harjoitellaan Raamatun käyttöä itsenäisesti.

Käsitellään myös kristinuskon sisäinen monimuotoisuus: luterilaisuus, katolisuus, ortodoksisuus, protestanttisuus ym. Syvennetään tietoa kristillisen kirkon jäsenyydestä ja toiminnasta sekä tutustutaan laajemmin sen virsi- ja musiikkiperinteeseen ja muuhun taiteeseen. Tutustutaan laajasti hengelliseen musiikkiin.

Perehdytään luterilaisen kirkon opetukseen ja oman kotiseurakunnan toimintaan, jolloin oppilas voi kokea seurakunnan myönteisenä, omissa elämäntilanteissaan tukea antavana yhteisönä.

S2 Uskontojen maailma

Käsitellään Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista historiaa ja nykytilaa. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tarkastellaan myös uskonnottomuutta. Oppilaalle pyritään muodostamaan kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista.

Tutustutaan alustavasti kristillisiin kirkkokuntiin, kirkkoja yhdistäviin tekijöihin, ekumeeniseen liikkeeseen sekä yleiskirkolliseen käsitteistöön (esim. kirkko, seurakunta, pappi, piispa, patriarkka, paavi).

Tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä

Tutustutaan kristillisen etiikan perusteisiin, erityisesti kysymyksiin lähimmäisen rakkaudesta ja kristillisestä rauhankasvatuksesta huomioiden Raamatullinen perusta. Kultainen sääntö, rakkauden kaksoiskäsky ja kymmenen käskyä.

Pohditaan arvoja, sääntöjä, normeja, oikeaa ja väärää, yhdenvertaisuutta. Tutkitaan miten moraali ja etiikka näkyvät koulun arjessa (koulurauhan julistus) ja elämässä.

Käydään läpi elämäntaitoja, tunnetaitoja ja itsetuntemusta. Aiheina voivat olla esim. ilo, suru, kateus, itsekkyys, myönteinen minäkäsitys ja kasvaminen itsenäiseen uskonnolliseen elämään.

Pohditaan myös ihmistä oman elämänsä, elämänpiirinsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana. Huomioidaan vaikuttamisen mahdollisuus, luonnon vaaliminen ja tulevaisuus.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Tavoite 1 ei ole kyseisen vuosiluokan tavoite, mutta arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät arviointikriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle (3, 4, 5, 6) yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa.

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Syy-seuraus -suhteiden ymmärtäminen, kausaaliajattelu
- Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen, mikä edistää jaattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin tavat ja rituaalit
- Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia arvoja, toimimaan ympäröivässä kulttuurissa ja välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria. Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja noudattamaan hyviä tapoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Henkilökohtaiset rajat omassa elämässä ja uskonnossa; oppilaita ohjataan suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

L4 Monilukutaito

- Monilukutaidon opetus osana uskonnon opetusta tähtää oppilaiden viestintätaitojen kehittymiseen niin perinteisissä kuin mediaa ja teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja työn tulosten arvostamiseen.

Arviointi vuosiluokalla 6

Uskonnossa arvioidaan itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto sekä tiedonhaun taidot.
Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Kannustavaa palautetta annetaan koko lukuvuoden ajan kirjallisista töistä, ryhmätöistä sekä tuntiaktiivisuudesta. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

13.5.8 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä yleisesti

Elämänkatsomustieto on oppiaineena perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämänkatsomustiedossa ihminen nähdään luovana, ympäristöönsä ja kulttuuriinsa vaikuttavana toimijana. Ihminen jakaa, kokee ja tuottaa merkityksiä, katsomuksia ja inhimillistä toimintaa niin yksilönä, yhteisönä kuin kulttuuriperinteen vaalijana. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on ohjata oppilasta tutustumaan, ymmärtämään ja arvioimaan erilaista ja tuttua inhimillistä elämää, toimintaa ja ajattelua, sekä hahmottamaan asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Toisaalta oppiaineen ydintehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tavalla, joka edistää hänen mahdollisuuksiaan löytää oma arvokas tiensä elämässään. Tähän rohkaistaan hyödyntämällä opetuksessa oppilaiden omaa ja ikäkauden mukaista ajattelu- ja kokemusmaailmaa avoimella ja pohtivalla otteella. Opetuksen tehtävänä on ylläpitää suvaitsevaisuuden, vastuullisuuden ja demokraattisen kansalaisuuden arvoja. Nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa elämänkatsomustiedon tehtävänä on tarjota oppilaalle katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, sekä rikastuttaa hänen eettisen, tutkivan ja kriittisen ajattelu- ja toimintakykynsä kehittämistä. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on opettaa elämänhallinta-, kommunikointi-, itsetuntemus-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä rohkaista aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuunottoon.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Elämänkatsomustiedon erityisenä tehtävänä vuosiluokilla 3–6 on antaa oppilaalle työkaluja ja kultturellista tietoa oman ajattelun ja toiminnan kehittämiseen eettisesti kestävälle pohjalle. Oppiaine tukee oppilaan moraalin kehitystä sekä eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat lasten oikeudet, yksilön vastuu omista

teoistaan, vuorovaikutustaidot, ystävyyden merkitys ihmissuhteissa sekä myönteinen, kaikki jäsenensä toimintaansa mukaan ottava, luokka- ja kouluyhteisön rakentaminen. Kykyjä etsiä ja arvioida tietoa sekä ilmaista itseään tuetaan.

Oppimisympäristö ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset oppimisen tavat ja pyritään siihen, että kaikki tuntisivat itsensä hyväksytyksi. Menetelmiä voivat olla esimerkiksi erilaiset retket, tarinat, musiikki, leikit ja draama. Mitä tapaa käytetäänkin, voi olla hyödyllistä käyttää ennemmin pitkiä aikoja samaa menetelmää kuin vaihtaa joka tunti. Työtavaksi voi valita myös perinteisen vihkotyön. Oppimisympäristöä voi laajentaa luokanopetuksessa käytävien sisältöjen mukaisesti, esim. lähiluonto- ja kotiseuturetkillä. Ryhmäytymistä ja vuorovaikutusvaikutustilanteiden läpikäymistä jatketaan. Tuetaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä, jotta omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L3, L7
T3	S1, S2, S3	L1, L4
T4	S1, S2, S3	L3, L7

Alla on esitetty vuosiluokan 3 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Kasvaminen hyvään elämään

• Yhteiselämän perusteet

• Luomiskertomus, elämän synty ja kehitys

• Erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Raamatun opetuksia ja seurakunnan toimintamuotoja

• Et: Tutkitaan omaa identiteettiä, elämää toisten kanssa, luonto ja kestävä tulevaisuus, globaalikasvatus

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Käsitellään aiheet minä ja muut, minä ja luokkatoverini, minä ja juureni, erilaisuus ja yhdenvertaisuus, minusta pidetään huolta. Pohditaan ystävyyden merkitystä, sen sisältöä elämässä ja omassa toiminnassa sekä ihmisen vapautta ja sen tuomaa vastuuta arjen elämässä.

Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Käsitellään tarinoita, joissa arvo ja normi tai onnellisuus ja hyvä elämä ovat keskeisiä käsitteitä. Syvennetään ymmärrystä oikean ja väärän käsityksistä sekä niiden erottamista, vertailemalla näiden suhteita ja eroavaisuuksia.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Opetellaan ymmärtämään ja käytännössä toimimaan entistä laajemmin ihmisoikeuksien perusteiden mukaan, huomioimalla suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus ja vastuu toisista ihmisistä ja ympäristöstä. Pohditaan erilaisia kulttuureja, tapoja ja näkemyksiä omassa ja toisen ympäristössä. Tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöön. Tutustutaan erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin.

Tutkitaan omaa identiteettiä eri näkökulmista ”Kuka minä olen?”, ”Mitä minä osaan?” ja vahvistetaan erilaisten toimintojen avulla oman minäkuvan vahvistumista. Annetaan mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia, mutta harjoitellaan myös pettymyksiä, epäonnistumista ja surua.

S3 Yhteiselämän perusteita

Käydään läpi yhteiselämän perusteita; hienotunteisuus, tasa-arvo, toisten kunnioittaminen, oikeudet ja velvollisuudet. Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin. Käsitellään sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, suomalaisen ihmisen arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä, myös tekojen eettistä arviointia.

Opetellaan näkemään yhteys arvovalintojen ja arvokkaan elämän välillä. Tunnistetaan etiikan perusteita esim. teon tahallisuus, tarkoitus ja seurauksien huomioon ottaminen ja vastuun kantaminen.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään elämän syntyyn ja kehitykseen kertomusten kautta. Pohditaan alustavasti maailmankaikkeutta oppilaan ikäkausi ja ymmärryksen taso huomioiden. Tehdään retkiä luontoon ja saadaan kokemuksia sen monimuotoisuudesta. Laajennetaan ympäristön ja luonnon tuntemusta aiempaa syventäen. Pohditaan omia ja toisten tekemiä havaintoja, kokemuksia ja toimintatapoja. Ymmärretään elävää ja elotonta luontoa sekä niiden kauneutta maailmassa. Harjoitellaan erittelemään omia näkemyksiä ja perusteluja sekä kunnioittamaan ja hyväksymään toisia.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen.

L4 Monilukutaito

- Eettisyys ja kriittisyys lähdemateriaalien tulkitsemisessa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

Arviointi vuosiluokalla 3

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä aktiivisuus tunneilla. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L3, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3	L1, L4
T4	S1, S2, S3	L3, L7
T5	S2, S3, S4	L2, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2

Alla on esitetty vuosiluokan 4 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Kasvaminen hyvään elämään

• Erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Raamatun opetuksia, kirkkovuosi, seurakunnan toimintamuotoja

• Et: Elämää toisten kanssa, luonto ja kestävä tulevaisuus, globaalikasvatus

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Opitaan kunnioittamaan ja suvaitsemaan toisten vakaumusta. Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista sekä omien näkemysten ilmaisemista ja perustelemista. Voidaan käsitellä esimerkiksi seuraavia aiheita: minä ja luokkatoverini, reilu kaveri, valintoja, vapautta ja vastuuta. Aiheita käsitellään erilaisten tarinoiden ja kuvausten sekä oppilaan omien kokemusten avulla.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Käsitellään erilaisia elämäntapoja: tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä maailman kulttuuriperintöön. Keskustellaan kulttuurista ennen ja nyt. Tarkastellaan lasten elämää eri puolilla maailmaa. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Tutustutaan eri kansojen mytologisiin käsityksiin ja elintapoihin. Harjoitellaan suvaitsevuutta erilaisia ajatuksia ja tapoja kohtaan.

S3 Yhteiselämän perusteita

Harjoitellaan kunnioittamaan ja arvostamaan jokaisen ihmisen erilaisuutta. Käsitellään aihetta erilaisissa yhteyksissä (juhlat, arkipäivän tilanteet, ristiriitatilanteet), Harjoitellaan ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Opetellaan ymmärtämään entistä laajemmin yhteiset toimintatavat ja säännöt, noudattamaan niitä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Käsitellään ihmisen vastuuta itsestään, muista ihmisistä ja luonnosta. Keskustellaan erilaisista luontokäsityksistä. Keskustellaan kierrätyksen merkityksestä ja tutustutaan jokamiehen oikeuksiin Pohditaan myös luontokäsitteitä laajemmin, luonnon tulevaisuutta sekä ihmisen toiminnan merkitystä kestävän kehityksen suhteen.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen.

L4 Monilukutaito

- Eettisyys ja kriittisyys lähdemateriaalien tulkitsemisessa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

Arviointi vuosiluokalla 4

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä aktiivisuus tunneilla. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L3, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3	L1, L4
T4	S1, S2, S3	L3, L7
T5	S2, S3, S4	L2, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T9	S3	L2, L3

Alla on esitetty vuosiluokan 5 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Yhteinen maailmamme

• Perinteitä, juhlia, tapoja ja symboliikkaa meillä ja maailmalla

• Valintamme ja vastuumme

Erikseen:

• UE: Raamatun opetuksia, kirkkovuosi, kristinuskon rituaaleja, tärkeimmät eettiset ohjeet

- Et: Minä ja säännöt, luonto ja kestävä tulevaisuus

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Opitaan kunnioittamaan ja suvaitsemaan toisen vakaumusta. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, verrataan esimerkiksi antiikin kreikkalaista vapauskäsitystä nykyajan vapauskäsitykseen. Harjoitellaan edelleen oman näkemyksen esittämistä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Käsitellään perinteitä, juhlia, tapoja ja symboliikkaa meillä ja maailmalla: tutustutaan erilaisiin juhlapäiviin, symboleihin, taiteeseen, musiikkiin, populaarikulttuuriin ja käsitteisiin.

Tutustutaan muinaisiin mytologisiin käsityksiin ja elintapoihin.

S3 Yhteiselämän perusteita

Käsitellään esimerkiksi seuraavia aiheita: maailmankuva, kestävä tulevaisuus ja maailmanperintö, tiede ja uskonnot, yksinäisyys, rasismi ja sorto.

Pohditaan rauhan ja demokratian merkityksiä. Käydään läpi seuraavat käsitteet: rauha, demokratia, sopimus, lupaus, oikeus ja velvollisuus. Tutustutaan kultaiseen sääntöön eri uskonnoissa ja katsomuksissa. Pohditaan toisen auttamista: käsitellään erilaiset avustus- ja ympäristöjärjestöt. Painotetaan omien valintojen merkitystä ja vastuuta yhteisön jäseninä. Tutustutaan lapsen oikeuksiin ja pohditaan niiden toteutumista meillä ja maailmalla, lapsen ikäkausi ja ymmärryksen taso huomioiden.

Oman aktiivisuuden merkitys kaikessa toiminnassa korostuu.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin tapoihin selittää maailmaa. Pohditaan niiden vaikutusta ihmisen elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Hyödynnetään tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon etsimisessä ja esittämisessä, perusteluissa ja vertailussa. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, ihmisen ja luonnon suhdetta ja tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen.

L4 Monilukutaito

- Eettisyys ja kriittisyys lähdemateriaalien tulkitsemisessa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

Arviointi vuosiluokalla 5

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin sekä muiden huomioiminen.

Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Kannustava palaute annetaan yhteisesti koko ryhmälle. Lukuvuoden lopussa oppilas saa sanallisen arvion.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L3, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3	L1, L4
T4	S1, S2, S3	L3, L7
T5	S2, S3, S4	L2, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3	L2, L7
T9	S3	L2, L3
T10	S1, S2, S3, S4	L5, L6, L7

Alla on esitetty vuosiluokan 6 yhdessä ja erikseen opetettavien tuntien sisällöt pääpiirteittäin.

Yhdessä:

• Etiikan kulmakivet ja elämäntaidot

• Uskontojen maailma: juutalaisuus, kristinusko, islam, uskonnottomuus

Uskonnot ja et erikseen:

• UE: Uusi testamentti, kristinuskon synty ja varhaiskristillisyys

• Et: Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelua

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Autetaan oppilasta rakentamaan omaa identiteettiä, vahvistamaan omia näkemyksiä ja kohtaamaan maailman, jossa hän uskaltaa ilmaista itseään vapaasti. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelua.

Kehitetään oppilaan arvostelukyvyn muodostumista, harkinnan kehittymistä sekä moraalisten ulottuvuuksien havaitsemista erilaisissa elämäntilanteissa sekä luokka- ja kouluyhteisössä että maailmassa, jossa hän elää.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Käsitellään kristinuskon alkuaikojen historiaa. Tutustutaan juutalaiseen ja islamilaiseen kulttuuriin liittyen historian ja maantiedon opetukseen. Pohditaan näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Tarkastellaan myös uskonnottomuutta. Käsitellään yksilöjen erilaisuutta ja kaikkia yhdistävää ihmisyyttä.

S3 Yhteiselämän perusteita

Käydään läpi etiikan kulmakivet: arvot, säännöt, normit, oikea ja väärä, yhdenvertaisuus, moraali ja etiikka koulun arjessa (koulurauhan julistus) ja elämässä. Jatketaan myös lapsen oikeuksien julistuksen käsittelyä.

Pohditaan erilaisia elämäntaitoja: tunnetaidot, itsetuntemus, järki ja tunteet, vaikuttamisen mahdollisuus, haaveet ja unelmat, tulevaisuus.

Käsitellään ihmisen vastuuta itsestään, muista ihmisistä ja luonnosta. Opetukseen liitetään mahdollisuuksien mukaan käytännön toimintaa yhteishyväksi.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Opitaan erilaisia tapoja selittää maailmaa. Pohditaan omia ja toisten tekemiä havaintoja, kokemuksia ja tapoja selittää maailmaa sekä pohditaan laajemmin niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Ymmärretään elävää ja elotonta luontoa sekä niiden kauneutta maailmassa. Luodaan edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle, kannustamalla häntä soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskusteluista väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta.

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta monimuotoisuudesta

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan.
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolven ketjussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen.

L4 Monilukutaito

- Eettisyys ja kriittisyys lähdemateriaalien tulkitsemisessa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

Arviointi vuosiluokalla 6

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto sekä tiedonhaun taidot.
Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Kannustavaa palautetta annetaan koko lukuvuoden ajan kirjallisista töistä, ryhmätöistä sekä tuntiaktiivisuudesta. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

13.5.9 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään itseä ja maailmaa. Kyse on oppilaiden historiataitojen, historiatietoisuuden ja kulttuurien tuntemuksen kehittämisestä. Historian opetuksella kehitetään eettistä ja itsenäistä ajattelua, mutta myös tuodaan mielekkyyden kokemuksia. Menneisyyden ja nykyhetken ymmärtämisen, yleissivistyksen ja itseymmärryksen kehittymisen lisäksi historia on myös eräänlaista arvo- ja elämäntaito-oppia. Kiinnostuksen herättämisellä ihmiskunnan kehitystä kohtaan voidaan edesauttaa kiinnostusta ylipäätään inhimillisyyttä kohtaan.

Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historialla tuetaan oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistetään heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin ja tiedon kriittiseen käsittelyyn. Opetuksessa menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan aineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 4–6

Historian opetuksen tehtävänä on tuoda oppilaille elävästi kunkin aikakauden tunnelma. Opetuksessa pyritään kuvailemaan käsiteltävän aikakauden elämää. Opetuksen tehtävänä on myös perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Historian opetuksella herätetään oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Historian opetus sisältyy 4. vuosiluokalla ympäristöopin aineeseen ja eriytyy 5. luokalta lähtien omaksi oppiaineekseen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4–6

Alaluokkien historian opetus vetoaa tunteisiin. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Historiaa konkretisoidaan myös integroimalla sitä eri oppiaineisiin, kuten esimerkiksi liikuntaan, kuvataiteeseen ja kielten opiskeluun.

Historiassa sovelletaan opetusmenetelmiä ja työtapoja, jotka tuovat aikakaudet vahvasti elämyksellisesti koettaviksi. Opetus koostuu kertomuksista ja kuvauksista eri aikakausilta. Aiheita työstetään myös taiteen, kuten draaman, musiikin,

leikin, maalauksen ja muovailun keinoin. Oppilaat laulavat sekä lausuvat runoja ja tekstejä eri aikakausilta. Luokkaan pyritään luomaan oikeanlainen tunnelma, aikakauden atmosfääri.

Tarkoituksena on välittää oppilaille mahdollisimman konkreettisia ja ikäkauteen sopivia mielikuvia.

Oppilaille pyritään välittämään oppilaille näkemys ihmisen kulttuurikehityksestä, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen elämän muotoutumisesta ja talouselämän vaikutuksista tapahtumiin sekä kehittää oppilaiden aikakäsitystä.

Kuudennella luokalla historian opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa. Harjoitellaan myös historian tekstien lukutaitoa, lähteiden tutkimista ja tulkintojen tekemistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4–6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan ikäkauteen soveltuvalla tavalla tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Huomioidaan oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoonpanoissa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 4

Neljännellä luokalla historian opetus sisältyy ympäristöopin aineeseen. Sisältönä käsitellään kotiseudun historia, jonka kautta tutustutaan lähiympäristön historialliseen ja maantieteelliseen kehitykseen. Oman perheen sukututkimusta voi liittää opetukseen. Kotiseudun historian jaksolla voi tehdä retkiä ja piirtää karttoja luokasta, lähiympäristöstä, kaupungista ja lähiseudusta.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2	L1, L2, L4, L5, L7
T3	S1, S2	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T4	S1, S2	L1, L2, L3
T5	S1, S2	5 L1, L2, L3, L4, L6, L7
T8	S1, S2	L1, L2, L4, L7
T9	S1, S2	L1, L2, L4

Sisältöalueet vuosiluokka 5

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään esihistoriallisen ajan ihmisen elämään pienissä ryhmissä ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelyskulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn. Pohditaan maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutuksia ihmisen elämään. Käydään läpi muinaisintialainen kulttuuri, muinaispersialainen kulttuuri sekä Kaksoisvirranmaan ja Egyptin muinaiset kulttuurikaudet.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Tutustutaan antiikin Kreikan historiaan perusteellisesti varhaisista myyteistä aina Aleksanteri Suuren ja hellenismin aikaan saakka. Kiinnitetään huomiota alkeellisen demokratian kehittymiseen. Käsitellään kaupunkivaltioiden synty (Sparta ja Ateena), kreikkalaisten elämää, taiteita, filosofiaa sekä henkilöhahmoja ja tapahtumia persialaissotien ajalta. Historian opetusta syvennetään usein konkreettisella toiminnalla, kuten osallistumalla steinerkoulujen yhteisiin olympialaisiin tai valmistamalla kreikkalainen näytelmä. Oppilaat tutustuvat usein myös kreikan kieleen ja kirjoitukseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja

T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

Historiallisen tiedon käyttäminen

T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kronologinen ajattelu

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Tutustutaan Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin ja kulttuuriperintöön

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

L4 Monilukutaito

- Historian erilaiset lähteet ja niiden tulkitseminen
- tekstitaidot ja lähdekritiikki

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Yhteiskunnan kehitys hahmottaminen

Arviointi vuosiluokalla 5

Historian opetuksessa oppimisen arvioinnilla kannustetaan ja johdatellaan oppilaan kiinnostusta historian aikakausiin ja ylipäänsä historiaa kohtaan. Rohkaistaan oppilasta tutkimaan ja perehtymään historiallisiin ilmiöihin laajemmin. Arvioinnissa huomioidaan monipuoliset kirjallisen (esim. vihkotyö) ja suullisen (esim. esitelmät, tuntiaktiivisuus) tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijaan huomio on historiallisen ajattelun kehittymisessä.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L7
T3	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T4	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3
T5	S2, S3, S4, S5	5 L1, L2, L3, L4, L6, L7
T6	S2, S3, S4, S5	L2, L4, L7
T7	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L7
T9	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4
T10	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T11	S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L6, L7

Ajallisesti historian jaksot voidaan toteuttaa esimerkiksi: 2 viikkoa Rooma,1,5 viikkoa keskiaika, 1,5 viikkoa uuden ajan alku, 1 viikkoa Suomen historia.

Sisältöalueet vuosiluokka 6

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Aiheena Rooman yhteiskunnan synty ja kehitys. Käsitellään Rooman perustaminen ja varhainen historia, kuten legenda Romuluksesta ja Remuksesta, patriisit ja plebeijit sekä taistelu Rooman ja Karthagon välillä. Käydään läpi Rooman yhteiskunnan rakennetta, perinteisiä roomalaisia ja heidän arvojaan (esim. lainsäädäntö, armeija, keksinnöt, kuten tiet ja akveduktit). Lisäksi käsitellään Caesar ja uuden järjestelmän alku. Keskeisiä teemoja ovat myös varhainen kristillisyys ja kristinuskon leviäminen Rooman valtakuntaan (Paavali, varhaiskristilliset kirkot, katakombit, vainot, Konstantinus, Diokletianus). Käsitellään myös Rooman rappeutumien; hunnit ja gootit ja kansainvaellukset. Voidaan tutustua myös latinan kieleen.

S3 Keskiaika

Toisen suuren kokonaisuuden muodostaa keskiaika. Tutustutaan arabialaiseen maailmaan (Muhammed ja islam), Kaarle Suuren ja karolingiseen renessanssiin, viikinkeihin, ristiretkiin, ritareihin, läänityslaitokseen ja feodaalijärjestelmään sekä kaupunkien syntyyn. Kuvataan keskiajan olennaisia piirteitä: kansainvaelluksia, ritarin, munkin ja kaupunkilaisen elämää sekä kansallisuuksien syntymistä. Lisäksi käsitellään uskontojen vaikutuksia ihmisten elämään sekä ihmisten eriarvoista yhteiskunnallista asemaa.

Tehdään katsauksia Suomeen vastaavana aikana, esim. ristiretket, linnojen rakentaminen, kirkot ja luostarit, eri säädyt Suomessa. Lisäksi voidaan käydä läpi merkittävät maakunnalliset kulkureitit.

Historian opetuksen tueksi kerrotaan tarinoita esimerkiksi Arthur-kuninkaasta, pyöreän pöydän ritareista ja munkkikunnista. Tapahtumien kautta tehdään ymmärrettäväksi keskiaikaista maailmankuvaa sekä idän ja lännen kulttuurisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Kuudennen luokan historian opetus ulottuu keskiajan loppuun ja uuden ajan murrosvaiheen käsittelyyn. Käydään läpi Pohjois-Italian ensimmäiset humanistit ja renessanssin alku. Käsitellään myös keksinnöt, kuten Gutenberg ja kirjanpainotaito, sekä varhainen kapitalismi.

S5 Suomi osana Ruotsia

Suomen historiaa käsitellään osana Ruotsin suurvalta-aikaa. Opetuksen sisällöt keskittyvät sääty-yhteiskunnan kehitykseen, kuninkaanvallan vahvistumiseen sekä koulutuksen ja sivistyksen kehitykseen.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.

T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.

T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus -suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.

T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kronologinen ajattelu

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Tutustutaan Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin ja kulttuuriperintöön

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

L4 Monilukutaito

- Historian erilaiset lähteet ja niiden tulkitseminen
- tekstitaidot ja lähdekritiikki

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Yhteiskunnan kehitys hahmottaminen

Arviointi vuosiluokalla 6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

13.5.10 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on kehittää aktiivista kansalaisuutta ja vastuullista kansalaisaktivismia sekä lisätä ymmärrystä itsestä ja maailmasta. Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Olennainen yhteiskuntaopin tehtävä on sosiaalisten kykyjen kehittäminen. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys. Tehtävänä on rohkaista oppilasta kohti kulutuskriittistä ja kestävää tulevaisuutta rakentavaa eettistä taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa.

Alemmilla luokilla yhteiskuntaopin tehtävänä on oppilaan luokkayhteisön jäseneksi kasvaminen, vuorovaikutustaitojen kehittämisen, sosiaalistamisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen ja muiden huomioimisen oppiminen. Yhdessä nämä luovat pohjaa yhteiskuntaopin tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavien taitojen kehitykselle.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 5–6

Steinerkoulun opetussuunnitelmarungossa yhteiskuntaopin opetussuunnitelma on laadittu vuosiluokille 5–6 ja vuosiluokalle 9. Vuosiluokilla 5–6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja oman luokan kesken ja laajemmin kouluyhteisössä. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta eri ammatteja, työtä, työelämää ja yrittäjyyttä kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Yhteiskuntaopin opetuksessa suositaan menetelmänä draamaa ja muita toiminnallisia, elämyksellisiä ja vuorovaikutuksellisia työtapoja. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa yhden keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja ottamaan huomioon yksilöiden erilaisuus ja suvaitsevaisuutta voidaan opettaa myös erilaisissa luokkatilanteissa ja konfliktitilanteiden sovittelussa. Luodaan perusta sosiaalisen vastuun ymmärtämiselle sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Suositellaan toteutettavaksi jakso-opetuksena.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 5–6

Historiallista kontekstia käytetään apuna selitettäessä asioita, kuten esimerkiksi demokraattinen yhteiskunta ja sen liittäminen antiikin Kreikkaan. Suhteutetaan asioita aiemmin ympäristöopissa opittuun, esimerkiksi kotiseutuun liittyviin asioihin. Hyödynnetään oppiaineiden välistä yhteistyötä esim. matematiikan ja maantiedon kanssa. Oppiaineen

tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Luokka- ja koulu toimivat mallina pienoisyhteiskunnasta - kuten myös yksilölle perhe. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	
T4	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T7	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T8	S1, S4	L3
T9	S1, S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Harjoitellaan arkielämän taitoja ja rahan käyttöä. Oppilaita opetetaan huomaamaan, että ympäristöstä huolehtiminen ja viihtyisyys lähtevät pienistä teoista, kuten luokan roskien lajittelun järjestämisestä. Oppilaat osallistuvat lajittelun suunnitteluun ja lajitteluastioiden tyhjentämiseen. Oppilaat voivat toteuttaa pieniä ympäristöprojekteja ja -tekoja, esimerkiksi kotona tai lähiympäristössä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Yhteiskuntaoppi integroituu osaksi historian opetusta, jossa käsitellään demokratian synty. Tutustutaan oppilaiden kanssa Ateenan demokratiaan rajoituksineen ja vastaavasti nykyaikaiseen demokratiaan. Näin saadaan oppilaille havainnollistettua demokratian kehitystä ja nykyisiä demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita, kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen osallistuvana ja vastuullisena jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä sekä luokan kesken että lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa.

Tutustutaan myös Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin. Pohditaan yhdessä koulun sääntöjä ja verrataan niitä muihin yhteisöihin. Painotetaan oppilaiden aktiivista osallisuutta koulun ja lähiympäristön toiminnassa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oman kunnan ja lähialueen kulttuuri- ja vähemmistöryhmiin tutustuminen
- Kunnan toimintaan tutustuminen
- Yhteistyö paikallisten päättäjien, viranomaisten ja median kanssa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Arkielämän taidot ja rahan käyttö
- Paikalliset julkiset palvelut

L4 Monilukutaito

- Luodaan käsitys talouden merkityksestä ja vaikutuksesta maailmassamme
- Ymmärtää opetussisällöt käytännön elämään liittyen sekä medialukutaidon merkityksen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Yrittäjämäinen toimintatapa
- Yhteistyö paikallisten yritysten ja toimijoiden kanssa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Koulujen sääntöjen pohtiminen ja vertailu muihin yhteisöihin
- Oppilaiden aktiivinen osallisuus koulun ja lähiyhteisön toiminnassa

Arviointi vuosiluokalla 5

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa koulu- ja muissa yhteisöissään ja soveltamaan omaan elämään yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon erilaisia yhteiskunnallisen toiminnan ja tuottamisen tapoja.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisen opetussuunnitelman tavoitteisiin.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	
T2	S1, S2, S3, S4	
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L7
T4	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T5	S1, S4	L3, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T8	S1, S4	L3
T9	S1, S3	L3, L4, L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahankäyttöön ja taloudenhoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa. Työntekoon ja ammatteihin voidaan perehtyä vierailemalla vanhempien työpaikoilla ja vanhemmat voivat vierailla oppitunneilla.

Lisäksi luokka voi osallistua Yrityskylän toimintaan.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Yhteiskunnan oikeudellisten periaatteiden käsittely voidaan rakentaa antiikin Rooman historian jaksoon sisältyvän länsimaisen oikeuslaitoksen juurien pohjalta. Samaten antiikin Rooman kansalaisuuden idea nykyisen kansalaisuuden käsitteen taustalla antaa hedelmällisiä tarkastelunäkökulmia.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen osallistuvana ja vastuullisena jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä sekä luokan kesken että lähiyhteisön toimijoiden kanssa, kuten erilaisten kansalaisjärjestöjen tai Seinäjoen kaupungin toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan käytännön projektien avulla taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Matematiikassa harjoitellut korko- ja prosenttilaskut tulevat käyttöön harjoiteltaessa taloudellista toimintaa (esimerkiksi varainhankintaprojektit).

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.

T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oman kunnan ja lähialueen kulttuuri- ja vähemmistöryhmiin tutustuminen
- Kunnan toimintaan tutustuminen
- Yhteistyö paikallisten päättäjien, viranomaisten ja median kanssa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Arkielämän taidot ja rahan käyttö
- Paikalliset julkiset palvelut

L4 Monilukutaito

- Luodaan käsitys talouden merkityksestä ja vaikutuksesta maailmassamme
- Ymmärtää opetussisällöt käytännön elämään liittyen sekä medialukutaidon merkityksen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Yrittäjämäinen toimintatapa
- Yhteistyö paikallisten yritysten ja toimijoiden kanssa

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Koulujen sääntöjen pohtiminen ja vertailu muihin yhteisöihin
- Oppilaiden aktiivinen osallisuus koulun ja lähiyhteisön toiminnassa

Arviointi vuosiluokalla 6

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

13.5.11 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä yleisesti

Musiikin merkitys tunne-elämään ja ihmisen itsetuntoon vaikuttavana tekijänä on suuri. Erilaiset tavat harrastaa ja toimia musiikin parissa tuovat mukanaan onnistumisen elämyksiä. Musiikki toimii yhteisöllisyyttä rakentavana ja sosiaalista toimintaa ylläpitävänä elementtinä kaikissa muodoissaan. Niin kuin kaikkien taiteiden, myöskään musiikin olemus ei ole ainoastaan esteettistä laatua. Se edustaa vankkaa jatkuvuutta historiallisten siteiden kautta sekä toimii eettisenä ja moraalisena tarkastelijana. Yleissivistävän koulutuksen musiikinopetus rakentaa parhaimmillaan sillan niille menneisyyden alueille, jotka saattavat olla pahimmassa tapauksessa jo osittain katoamassa nykysivistyksen tietoisuudesta. Jotta voidaan pitää kiinni historiallisesta tietoisuudesta ja tradition eteenpäin kantavasta voimasta, on opetuksessa aina luotava uudelleen suhde niihin elementteihin, jotka eivät enää kaikessa toiminnassa ole mukana yleissivistävän opetuksen keskiössä. Musiikissa tämä tarkoittaa paneutumista erilaisten tyylisuuntien olemukseen ja niiden kokemuksellista ja elämyksellistä läpikäymistä sekä tiedollisesti että toiminnallisesti.

Musiikin määrällisen tarjonnan leviäminen on laajentanut ennennäkemättömällä tavalla saavutettavissa olevan materiaalia. Tässä moninaisuudessa musiikkikasvatuksella on haastava tehtävä oppilaan näkökulman avartamisessa siten, että sekä moraalinen että esteettinen arviointikyky voivat kehittää kriittisen otteen vastaanotetun musiikillisen materiaalin suodattamiseen ja musiikissa olevien erilaisten arvojen havaitsemiseen. Musiikin laadullisuuden tunnistaminen on tässä keskeinen aistimuksen ja tuntemuksen perusta.

Uudentyyppinen musiikinopetuksen alue liittyy ympäristömme äänimaiseman tarkkailuun ja siitä huolehtimiseen. Musiikkikasvatuksella on tässä tärkeä toimintakenttä, sillä ääniympäristön ja sen monimuotoisuuden erilaisten

vaikutusten tiedostaminen on hyvin kompleksinen ilmiö. Musiikin ja muiden ympäröivien äänimaisemien eksistenssi on ilmiö, jonka tiedostamalla voidaan opetella sen hallintaa.

Sen lisäksi, että oppilaille tarjotaan keinoja ilmaista itseään eri taidemuotojen alueella, on pyrittävä myös laajentamaan heidän tietoisuuttaan globaaliin kehitykseen, jossa musiikin laadullisuuden erottaminen on ensiarvoisen tärkeää sekä samalla tarjoamaan näköala myös historiallisen perspektiivin kautta traditioon ja sen perustavaan voimaan taiteiden lähtökohtana. Yleissivistävän opetuksen olemukseen kuuluu myös luontainen integraatio oppiaineiden välillä. Sen avulla on mahdollista luoda siirtymä ekspertoitumisesta yhtenäiskulttuuriin.

Steinerkoulun keskeisiä tavoitteita musiikin opetuksessa ovat laatutietoisuus, arviointikyky ja omakohtainen kosketus musiikilliseen ilmaisuun. Oppilaissa pyritään kehittämään eläytymiskykyä siten, että heidän on mahdollista vastaanottaa ja ymmärtää eri aikakausien ja tyylisuuntien musiikillista ilmaisua ja teoksia. Eräänlaisena ydintavoitteena voidaan pitää saada oppilaat kuuntelemaan ja kuulemaan. Tähän liittyy myös musiikin sosiaalisuutta kehittävä vaikutus “me kuulemme toisia ihmisiä”. Musiikki lisää osaltaan luovuutta, sosiaalisuutta ja iloa. Taiteella on tärkeä tehtävä lisätä kaikissa ihmisryhmissä kiinnostusta toiseen ihmiseen. Musiikin on annettava oma osuutensa, jotta ihminen voi toteuttaa koko olemustaan mahdollisimman laajasti.

Musiikin opetus steinerkoulussa on käytännöllisesti painottunutta. Sen lähestymistapana on lähtökohtaisesti oppilaan omien mahdollisuuksien huomioiminen musiikillisen ilmaisun perustana. Yhteinen työskentely on musiikinopetuksen kantava voima. Sen avulla opitaan toimimaan ryhmässä sekä musiikillisesti että suhteessa muihin. Musiikin opetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla luodaan suhde omaan itseen, kanssakäymiseen muiden kanssa ja yhteisölliseen tilanteiden hallintaan. Musiikin opetus tarjoaa mahdollisuuden ihmisten välisen yhteyden vaalimiseen. Oppiaineiden välinen integraatio vahvistaa tätä kokemusta ja sitoo musiikin vahvasti kulttuuriseen kontekstiin muiden maailman tapahtumien ja ilmiöiden kanssa

Laululla on musiikin opetuksessa keskeinen asema. Ihmisääni on instrumentti, jota ihminen kantaa aina mukanaan. Oppilasta ohjataan siten, että hän voi saavuttaa suhteen omaan ääneensä ja sen käyttöön eri yhteyksissä. Laulaminen on pitkälti sosiaalista työskentelyä. Tasoeroja ei korosteta eikä oppilaita jaotella osaamisen mukaan, vaan jokainen saa osallistua omien kykyjensä mukaisesti. Laulun opetus noudattelee musiikin historiallisen kehityksen mukaista etenemistä yksiäänisyydestä moniäänisyyteen. Laulu antaa kaikille mahdollisuuden toimia itse käytännön musisoimisen parissa aktiivisena toimijana. Jokaisen oppilaan kyvyt ja mahdollisuudet huomioidaan, tarvittaessa opetus voidaan viedä hyvinkin pitkälle yksilötasolle asti. Soitinopetuksella on luonnollisesti oma asemansa. Instrumenttien käsittelyn suhteen yksilölliset erot ovat oppilaiden kesken suuret. Musiikin opetuksessa pääpaino on sellaisissa instrumenteissa, joita kaikilla on mahdollisuus oppia käsittelemään lähtötason mukaisesti yhteissoitossa ja harjoituksissa. Opetuksen tueksi järjestetään lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös soitonopetusta.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 laajennetaan omakohtaista tutustumista musiikin eri alueisiin omista lähtökohdista. Taito toimia musisoivan ryhmän jäsenenä vahvistuu ilmaisutaidon kehittymisen myötä. Rytmi ja laulu ovat työskentelyssä erityisen tärkeitä. Erilaiset rytmiharjoitukset jäsentävät oppilasta itsensä havainnoimisessa, kokemisessa ja koordinoimisessa. Samalla ne auttavat vahvistamaan kykyjä, jotka tulevat esille esimerkiksi nuottikirjoituksen opiskelun yhteydessä. Rytmillä on laajasti käsitettynä ihmisen olemusta vahvistava voima. Aktiivisen ja dynaamisen kuuntelun harjoittamisen seurauksena musiikin jäsentelytaito kasvaa samalla kun musiikillinen mielikuvitus kehittyy. Musiikin tuottaminen sekä soittaen että laulaen saa uusia muotoja taitojen vähitellen kasvaessa. Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet tulevat vähitellen tutuiksi käytännöllisten ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Oman luovuuden käyttämiseen musiikin tekemisessä ja tuottamisessa rohkaistaan. Aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen kannustetaan. Vahvistetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja musiikillista mielikuvitusta edelleen

erilaisten harjoitusten ja improvisaation kautta. Pyritään hahmottamaan kehitystä sekä musiikin historiallisessa että kulttuurisessa kontekstissa ja paneudutaan niistä polveutuviin ilmiöihin toiminnallisin keinoin.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppimisympäristö laajenee omasta luokasta aineopetuksen luokkiin ja myös muihin tarkoitukseen sopiviin tiloihin erilaisten tilaisuuksien ja juhlien yhteydessä. Esiintymisestä yleisön edessä tulee tutumpaa ja itsetunto vahvistuu osaamisen kasvamisen myötä. Erilaiset konsertit ja tapahtumat ovat säännöllisen tutustumisen kohteena. Soiton ja laulun ohjauksessa rohkaistaan oman musiikillisen ilmaisun etsimiseen ja pyritään luomaan myöskin yksilöllisiä toiminnan edistämisen mahdollisuuksia. Musiikillisiin kokeiluihin kannustetaan ja pyritään luomaan tilaisuuksia erilaisten soitto- ja lauluyhdistelmien syntymiselle ja samalla myös teknologian kehityksen tarjoamia ikäkauteen soveltuvia mahdollisuuksia musiikin tuottamiseen sisällytetään opetukseen. Oppilaan itsenäiseen harjoitteluun annetaan tukea musiikillisesta lähtötasosta riippumatta. Luova toiminta yhdistetään uusia ilmaisuja tai ratkaisuja etsivään soitto- ja laulumateriaalin käyttöön, samoin omaan musiikin tuottamiseen ohjataan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokalla 3–6

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin opetuksessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen, soittimien, muiden työvälineiden ja oppilaiden ryhmittelyä koskien. Luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Miten musiikissa toimitaan

Aktiivisen ja dynaamisen kuuntelun harjoittamisen seurauksena musiikin jäsentelytaito kasvaa samalla kun musiikillinen mielikuvitus kehittyy. Vahvistetaan taitoa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Oppilaita rohkaistaan ilmaisuun ja keksimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Laajennetaan soitinvalikoimaa rytmi- ja laattasoittimiin sekä oppilaiden omiin instrumentteihin (esim. puhaltimet ja jouset). Otetaan käyttöön diatoninen huilu ja opetellaan C-duuriasteikko. Soitetaan lyömä- ja rytmisoittimia. Harjoitellaan sykkeen yksinkertaista muotoa (oppilaskapellimestari johtamassa luokkaa).

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet tulevat vähitellen tutuiksi käytännöllisten ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikkikäsitteitä käydään läpi värien, tarinoiden, liikkeen ja mielikuvien avulla. Tutustutaan äänen ominaisuuksiin (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka). Harjoitellaan kuuntelua. Melodian liike voidaan piirtää käyttäen kuvia osoittamassa sävelkorkeutta (nouseva ja laskeva viiva, pitkiä nuotteja ja taukoja). Aloitetaan nuottikirjoitus: nuottiviivasto, g-avain. Käytetään kuvakieltä johdatettaessa sävelkorkeuden nuotintamiseen; keski C:n paikka.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Opetuksessa kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen. Käsitellään oppilaiden omia kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen ääniympäristöistä koulussa ja koulun ulkopuolella. Kehitetään kuuntelun taitoa esimerkiksi antamalla luokan kuunnella toisia lapsia soittamassa. Rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina, esimerkiksi työlaulujen merkitys työnteolle.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Käytetään monipuolisesti lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä. Käytetään duurisävelasteikkoa (c-duuriasteikko) ja keskiaikaisia moodeja. Tutustutaan suureen ja pieneen terssiin. Lauletaan kaanonlauluja pohjana moniäänisyydelle. Kansansävelmät, lasten- ja työlaulut ovat hyvää ohjelmistoa. Oman luovuuden käyttämiseen musiikin tekemisessä ja tuottamisessa rohkaistaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Osallisuus

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Musiikin rakenteen ymmärtäminen harjoittaa ajattelutaitoja

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kaanonissa korostuvat sosiaaliseen kanssa käymiseen vaadittavat taidot, omassa äänessä pysyminen muista riippumatta on ilmaisun perusta.
- Kansanperinne kanteleeseen tutustuminen lisäävät oman kulttuurin ymmärtämistä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetuksessa huomioidaan kuulonsuojelun ja ergonomian alueilla työturvallisuuteen liittyvät seikat. Tutustutaan kuulonsuojeluun oppilaiden hyvinvoinnin kannalta.
- Omasta soittimesta huolehtiminen.

L4 Monilukutaito

- Nuotinlukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Esim. tiedonhaku.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Opitaan harjoittelemaan sinnikkäästi ja tavoitteellisesti.
- Ryhmän johtamisen harjoitteleminen vaatii rohkeutta ja johtajuutta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan sovittamaan oma toimintansa osaksi ryhmän musiikkitoimintaa.

Arviointi vuosiluokalla 3

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa ja ohjaavaa palautetta suullisesti. Huomiota kiinnitetään erityisesti yhteismusisointitaitoihin ja aktiiviseen osallistumiseen eri musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Myös musiikin kuuntelutaidot (keskittyminen, havainnointi) ovat keskeisiä. Musiikillinen kekseliäisyys ja omaperäinen ilmaisu otetaan huomioon.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7

T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Miten musiikissa toimitaan

Vahvistetaan taitoa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Kehitetään ilmaisutaitoa ja luovaa musisointia. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Yhteistä soittoa ja laulua jatketaan yhä tavoitteellisemmin. Ohjataan kaikkia osallistumaan musisointiin omien kykyjensä mukaan ja painotetaan tekemisen ilon ja myönteisyyden merkitystä musiikin tekemisessä ja sen kautta myös luokkayhteisössä. Laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyviä harjoituksia vahvistetaan ja lisätään. Improvisointia laulaen, liikkuen ja soittaen, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyksi käyttäen.

Uutena soittimena tutustutaan kanteleeseen ja opitaan säestämään sillä omaa laulua. Harjoitetaan luontevaa hengitystä, äänenkäyttöä, laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita. Harjoitellaan perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa. Kootaan mahdollisuuksien mukaan luokkaorkesteri. Laajennetaan soitinvalikoimaa rytmi- ja laattasoittimiin sekä oppilaiden omiin instrumentteihin (esim. puhaltimet ja jouset). Soitetaan lyömä- ja rytmisoittimia. Harjoitellaan sykkeen yksinkertaista muotoa (oppilaskapellimestari johtamassa luokkaa). Kalevala-jaksolla voidaan soittaa kannelta koko luokan kanssa.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet tulevat vähitellen tutuiksi käytännöllisten ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikkikäsitteitä käydään läpi värien, tarinoiden, liikkeen ja mielikuvien avulla. Nuottien ja taukojen aika-arvojen oppiminen on vuosiluokan 4 keskeinen sisältöalue. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. Tutustutaan äänen ominaisuuksiin (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka). Harjoitellaan kuuntelua. Melodian liike voidaan piirtää käyttäen kuvia osoittamassa sävelkorkeutta (nouseva ja laskeva viiva, pitkiä nuotteja ja taukoja). Jatketaan nuottikirjoituksen harjoittelua. Käytetään edelleen kuvakieltä johdatettaessa sävelkorkeuden nuotintamiseen. Opetellaan nuotit, tauot ja niiden aika-arvot.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Käsitellään oppilaiden omia kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen ääniympäristöistä koulussa ja koulun ulkopuolella. Kehitetään kuuntelun taitoa esimerkiksi antamalla luokan kuunnella toisia lapsia soittamassa. Pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina (esim. vuodenajat, vuorokaudenajat, paikkakunnat, kalevalaiset laulut). Opetuksessa kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja pyritään hahmottamaan kehitystä sekä musiikin historiallisessa että kulttuurisessa kontekstissa ja paneudutaan niistä polveutuviin ilmiöihin toiminnallisin keinoin. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös konserttivierailuja.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia. Käytetään edelleen monipuolisesti lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä. Ohjelmistona käytetään mm. kansansävelmiä, matkalauluja, maakunta- ja kotiseutulaulut. Ohjelmistoon sisältyy myös taidemusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Käytetään duurisävelasteikkoa. Kaanoneista edetään laulamaan 2-äänisiä lauluja ja tunnettujen sävelmien yhdistelmiä. Soittoa kaksi- tai kolmeäänisesti huiluilla. Toteutetaan erilaisia projekteja ja ohjataan oppilaita käyttämään eri työvälineitä ja ilmaisutapoja näiden musiikilliseen kuvittamiseen ja elävöittämiseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Osallisuus

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Musiikin rakenteen ymmärtäminen harjoittaa ajattelutaitoja

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kaanonissa korostuvat sosiaaliseen kanssa käymiseen vaadittavat taidot, omassa äänessä pysyminen muista riippumatta on ilmaisun perusta.

- Kansanperinne kanteleeseen tutustuminen lisäävät oman kulttuurin ymmärtämistä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetuksessa huomioidaan kuulonsuojelun ja ergonomian alueilla työturvallisuuteen liittyvät seikat. Tutustutaan kuulonsuojeluun oppilaiden hyvinvoinnin kannalta.
- Omasta soittimesta huolehtiminen.

L4 Monilukutaito

- Nuotinlukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Esim. tiedonhaku.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Opitaan harjoittelemaan sinnikkäästi ja tavoitteellisesti.
- Ryhmän johtamisen harjoitteleminen vaatii rohkeutta ja johtajuutta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan sovittamaan oma toimintansa osaksi ryhmän musiikkitoimintaa.

Arviointi vuosiluokalla 4

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa ja ohjaavaa palautetta suullisesti. Huomiota kiinnitetään erityisesti yhteismusisointitaitoihin ja aktiiviseen osallistumiseen eri musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Myös musiikin kuuntelutaidot (keskittyminen, havainnointi) ovat keskeisiä. Musiikillinen kekseliäisyys ja omaperäinen ilmaisu otetaan huomioon. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle lukuvuoden päätteeksi.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Miten musiikissa toimitaan

Vahvistetaan taitoa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Kehitetään ilmaisutaitoa ja luovaa musisointia. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Ohjataan kaikkia osallistumaan musisointiin omien kykyjensä mukaan ja painotetaan tekemisen ilon ja myönteisyyden merkitystä musiikin tekemisessä ja sen kautta myös luokkayhteisössä. Laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyviä harjoituksia vahvistetaan ja lisätään. Lauletaan paljon, myös kolmisointuja laulaen. Improvisointia laulaen, liikkuen ja soittaen, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyksi käyttäen.

Erilaisten rytmisten harjoitusten ja kehorytmien käyttö musisoinnin. Harjoitetaan luontevaa hengitystä, äänenkäyttöä, laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita. Kootaan mahdollisuuksien mukaan luokkaorkesteri. Laajennetaan soitinvalikoimaa näppäilysoittimiin sekä oppilaiden omiin instrumentteihin (esim. puhaltimet ja jouset). Soitetaan lyömä- ja rytmisoittimia. Harjoitellaan sykkeen yksinkertaista muotoa (oppilaskapellimestari johtamassa luokkaa).

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet vahvistuvat ja musiikillisista tapahtumista käytetään vakiintuneita symboleita kuvaamaan niitä. Harjoitellaan kuuntelua. Intervallit opetellaan ja harjoitellaan niiden tunnistamista. Nuottikirjoitusta harjoitellaan edelleen (nuotit, tauot ja niiden aika-arvot). Laajennetaan sävellajien tuntemusta (duuri- ja molliasteikot). Harjoitellaan kolmisoinnun muodostamista (duuri ja molli). Harjoitellaan perussävelen tunnistamista etumerkeistä. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Käsitellään oppilaiden omia kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen ääniympäristöistä koulussa ja koulun ulkopuolella. Kehitetään kuuntelun taitoa esimerkiksi antamalla luokan kuunnella toisia lapsia soittamassa ja laulamassa. Opetuksessa kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin (esim. näytelmäprojektin musiikkiosuus) ja pyritään hahmottamaan kehitystä sekä musiikin historiallisessa että kulttuurisessa kontekstissa ja paneudutaan niistä polveutuviin ilmiöihin toiminnallisin keinoin. Laajennetaan pohjoismaiseen musiikkiperinteeseen ja sitä kautta Eurooppaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään konserttivierailuja.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Käytetään edelleen monipuolisesti lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia. Käytetään duuri- ja molliasteikkoja.

Käytetään kansanballadeja harjoiteltaessa lauluja vuorotellen kuunnellen ja laulaen
Pääosin ohjelmistossa käytetään kansanballadeja harjoiteltaessa lauluja vuorotellen kuunnellen ja laulaen. Ohjelmistoon sisältyy myös taidemusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Oman luovuuden käyttämiseen musiikin tekemisessä ja tuottamisessa rohkaistaan. Soittoa kaksi- tai kolmeäänisesti huiluilla. Jatketaan improvisointia eri soittimilla, laulaen ja liikkuen. Lauletaan 2- tai 3-äänisiä lauluja. Toteutetaan erilaisia projekteja ja ohjataan oppilaita käyttämään eri työvälineitä ja ilmaisutapoja näiden musiikilliseen kuvittamiseen ja elävöittämiseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Osallisuus

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Musiikin rakenteen ymmärtäminen harjoittaa ajattelutaitoja

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kaanonissa korostuvat sosiaaliseen kanssa käymiseen vaadittavat taidot, omassa äänessä pysyminen muista riippumatta on ilmaisun perusta.
- Kansanperinne kanteleeseen tutustuminen lisäävät oman kulttuurin ymmärtämistä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetuksessa huomioidaan kuulonsuojelun ja ergonomian alueilla työturvallisuuteen liittyvät seikat. Tutustutaan kuulonsuojeluun oppilaiden hyvinvoinnin kannalta.
- Omasta soittimesta huolehtiminen.

L4 Monilukutaito

- Nuotinlukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Esim. tiedonhaku.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Opitaan harjoittelemaan sinnikkäästi ja tavoitteellisesti.
- Ryhmän johtamisen harjoitteleminen vaatii rohkeutta ja johtajuutta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan sovittamaan oma toimintansa osaksi ryhmän musiikkitoimintaa.

Arviointi vuosiluokalla 5

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa ja ohjaavaa palautetta suullisesti. Huomiota kiinnitetään erityisesti yhteismusisointitaitoihin ja aktiiviseen osallistumiseen eri musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Myös musiikin kuuntelutaidot (keskittyminen, havainnointi) ovat keskeisiä. Musiikillinen kekseliäisyys ja omaperäinen ilmaisu otetaan huomioon. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle lukuvuoden päätteeksi.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Miten musiikissa toimitaan

Vahvistetaan taitoa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Kehitetään ilmaisutaitoa ja luovaa musisointia. Yhdessä soittamista, erilaisia soitinryhmiä, luokkaorkesteri/orkesteri toimintaa eri luokkien kesken. Kehitetään ilmaisutaitoa ja luovaa musisointia. Lauletaan paljon, kehitetään moniäänisyyttä. Kehitetään improvisointitaitoa, keksitään melodioita ja merkitään niitä muistiin. Harjoitetaan luontevaa hengitystä, äänenkäyttöä, laulamista, liikkumista (eurooppalaiset kansantanssit) sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita. Harjoitellaan perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa. Soitetaan huilun lisäksi näppäily- lyömä- ja rytmisoittimia sekä hyödynnetään oppilaiden omia instrumentteja. Omaehtoisen musiikin tuottamista eri tavoilla ja työvälineillä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen jatketaan ja haetaan uusia musiikillisia haasteita. Työprojektit keskittyvät ja muuttuvat yhä tavoitteellisemmiksi.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet vahvistuvat ja laajenevat. Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan

musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. Tutkitaan erilaisia soittimia ja niiden ominaispiirteitä. Nuottikirjoitusta harjoitellaan edelleen (nuotit, tauot ja niiden aika-arvot). Intervallien harjoitellaan niiden tunnistamista (oktaavin kokemus). Laajennetaan sävellajien tuntemusta (rinnakkaissävellajit, etumerkintöjen lukeminen). Harjoitellaan melodioiden transponointia. Harjoitellaan kolmisoinnun muodostamista (duuri ja molli) ja murtosointuja. Kvinttiympyrä, intervallit ja niiden soittaminen huilulla, melodioiden merkitseminen muistiin, rytmien merkitsemistä muistiin, tutustuminen harmonioihin (kadensseja soittaen ja laulaen). Musiikillisten kokemusten ja havaintojen arvioiminen ohjataan uudelle tasolle. Asioita tarkastellaan jo melko luontevasti estetiikan ja kulttuurisen historian kautta. Musiikin peruskäsitemaailma on tullut tutuksi osana aktiivista tekemistä ja musiikin tuottamista. Niiden käyttöä monipuolistetaan ja laajennetaan.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Käsitellään oppilaiden omia kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen ääniympäristöistä koulussa ja koulun ulkopuolella. Kehitetään kuuntelun taitoa esimerkiksi antamalla luokan kuunnella toisia lapsia soittamassa ja laulamassa. Opetuksessa kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja pyritään hahmottamaan kehitystä sekä musiikin historiallisessa että kulttuurisessa kontekstissa ja paneudutaan niistä polveutuviin ilmiöihin toiminnallisin keinoin. Tutustutaan tunnettuihin säveltäjiin. Tehdään konserttivierailuja mahdollisuuksien mukaan.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Käytetään edelleen monipuolisesti lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Käytetään duuri- ja molliasteikkoja. Lauletaan moniosaisia lauluja, 2- tai 3-äänisiä, moniäänisiä lauluja ilman säestystä (esim. vuodenaikalaulut, keskiaikaiset laulut kuten Piae Cantiones -kokoelma). Moniäänistä huilumusiikkia, altto ja sopraanohuilut.
Uutena ohjelmistona ovat eurooppalaiset laulut ja kansanballadit myös moniäänisesti. Ohjelmistoon sisältyy myös taidemusiikkia. Oman luovuuden käyttämiseen musiikin tekemisessä ja tuottamisessa rohkaistaan. Ohjelmistoon sisältyy myös melodioiden keksiminen improvisoimalla ja niiden merkitseminen muistiin.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Osallisuus

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Musiikin rakenteen ymmärtäminen harjoittaa ajattelutaitoja

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kaanonissa korostuvat sosiaaliseen kanssa käymiseen vaadittavat taidot, omassa äänessä pysyminen muista riippumatta on ilmaisun perusta.
- Kansanperinne kanteleeseen tutustuminen lisäävät oman kulttuurin ymmärtämistä

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetuksessa huomioidaan kuulonsuojelun ja ergonomian alueilla työturvallisuuteen liittyvät seikat. Tutustutaan kuulonsuojeluun oppilaiden hyvinvoinnin kannalta.
- Omasta soittimesta huolehtiminen.

L4 Monilukutaito

- Nuotinlukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Esim. tiedonhaku.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Opitaan harjoittelemaan sinnikkäästi ja tavoitteellisesti.
- Ryhmän johtamisen harjoitteleminen vaatii rohkeutta ja johtajuutta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan sovittamaan oma toimintansa osaksi ryhmän musiikkitoimintaa.

Arviointi vuosiluokalla 6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa

asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Kymenlaakson steinerkoulussa annetaan oppilaalle sanallinen arviointi lukuvuosien 3.–6. päättyessä.

13.5.12 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Taide kasvattaa oppilaita luovaan vapauteen, se kuuluu jokaiselle oppilaalle. Taide on avain ihmisluonnon todelliseen ymmärtämiseen ja siihen, miten ihminen liittyy maailman kokonaisuuteen. Steiner tarkoittaa taiteellisella tajullaan paljon muutakin kuin konkreettisia taiteen tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksia. Kyse on enemmänkin taiteellisesta ajattelukyvystä ja ihmistuntemuksesta, joka on vapaata ja rakkaudellista. Se näkee ihmisen kokonaisvaltaisena hengen, sielun ja ruumiin kokonaisuutena, jota harjoittaa kokemalla ja tekemällä taidetta. Aito taide koskettaa ihmisen henkeä ja sielua, mutta on ennen kaikkea jotakin, joka saa ihmisen kasvamaan, tervehtymään ja menestymään. Taiteellinen työskentely on tasapainottavaa, minkä takia itse työskentely on lopputulosta tärkeämpää. Monipuolinen taiteellinen harjoittelu kehittää sielun alueita eli tunnetta, älyä ja tahtoa. Taiteella on tärkeä rooli tunne-elämän kehityksessä, mielikuvituksen rikastuttamisessa, sosiaalisuuden vahvistamisessa samalla, kun se luo pohjaa myös ajattelulle ja itsetuntemukselle. Taidekasvatuksella pyritään kehittämään arvostelukykyä laadullisten erojen tajuamisen kautta. Wileniuksen mukaan, todellisuus voidaan tavoittaa taiteen kautta. Taidetta ei siksi tarkastella pelkästään sen hyödyllisyyden perusteella tai kykyjen kehittämisen näkökulmasta. Kuvataidetunneilla ei kehitetä pelkästään oppilaiden taiteellista lahjakkuutta, vaan tuetaan oppilaiden ajatus-, tunne- ja tahtoelämän kehitystä. Erityisesti kuitenkin puhutellaan oppilaiden tunne-elämän kehitystä. Kun oppilas eläytyy esimerkiksi värien erilaisiin laadullisuuksiin, hänen aistinsa herkistyvät ja hän alkaa hahmottaa maailmaa taiteellisesti oman kokemuksen kanssa. Laadullisuuksien taju ja tunne-elämän herkistyminen auttavat empatiakyvyn kehittymistä: oppilas oppii tajuamaan myös sosiaalisia laadullisuuksia ympäristössään.

Taide nähdään steinerkoulussa luontaisena osana kasvatusta. Niinpä esimerkiksi kuvataide kuuluu olennaisesti myös lukuaineiden tunneille. Taiteellisen työn lähtökohtana ovat oppilaan omat tunnot, omat kokemukset ja omat havainnot. Omasta kokemuksesta käsin tehty taiteellinen työskentely rakentaa oppilaille tervettä yksilöllistä identiteettiä. Taiteen alueella ulkomaailma ja oppilaan sisäinen maailma saavat tilan, missä kohdata.

Steinerkoulun alaluokilla opetus painottuu tunteeseen ja toiminnallisuuteen sekä mielikuvituksen käyttöön, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin. Taiteellisten havainnointiharjoitusten kautta oppilas luo tervettä suhdetta ympäröivään maailmaan. Taiteen harjoittamisella voikin parhaimmillaan olla eheyttävä ja tervehdyttävä vaikutus. Alaluokilla on tärkeintä taiteellisen kokemisen kehittäminen.

Ylemmillä luokilla oppilaat alkavat vähitellen ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin eri ilmiöitä ja he esimerkiksi tarkastelevat kuvataiteen yhteiskunnallista merkitystä sekä taiteilijoiden roolia eri aikakausina ja eri kulttuureissa. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä ja kannustaa vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan.

Keskeinen kuvataideopetuksen tavoite on oppia sietämään hämmennystä ja erilaisia näkökulmia. Oppilaissa tulisi kehittyä avoin suhtautuminen eri tapoihin tuottaa ja ymmärtää taidetta. Elämysten kokeminen liittyy omaan itseen, mutta muut tavoitteet liittyvät vahvasti suhteeseen, mikä otetaan muihin ihmisiin ja ympäröivään. Silmät aukeavat ympäristön ilmiöille ja ne herättävät ajatuksia. Esimerkiksi nykytaiteen parissa työskentely voi herättää jopa yhteiskunnalliseen ajatteluun.

Taiteen keinoin voi etsiä ratkaisuja oman sisäisen maailman kysymyksiin ja saada vastauksia jo pelkästään sen kautta, että ilmaisee itseään puhumattakaan siitä, että voi jakaa kysymyksensä jonkun kanssa tekemällä ne näkyväksi. Avoin

suhtautuminen eri tapoihin tehdä ja ymmärtää taidetta voi johtaa myös maailmankatsomukselliseen avoimuuteen ja vuorovaikuttamiseen paremmin maailman kanssa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen. Edelleen kehitetään teknisiä taitoja ja kokeillaan uusia. Kuvataiteen keinoin eläydytään ja tutustutaan eri kulttuureihin samassa yhteydessä kuin ne tulevat oppilaille tutuksi myös muiden aineiden tunneilla. Alaluokilla painottuu mielikuvituksen käyttö, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin: kuvataiteen tekemisen kautta syvennytään luonnon herättämiin vaikutelmiin. Kuvataide vastaa siihen, miten oppilaan kehittyvä sisäisen elämän puhutteleminen ilmenee eri ikävaiheissa. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppimisympäristö laajenee omasta luokkahuoneesta myös mahdolliseen maalaussaliin, museoihin, gallerioihin, luontoon ja lopulta myös verkkoympäristöihin. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen materiaalien ja ilmaisukeinojen käyttämiseen. Oppiaineiden sisältöjä työstetään taiteellisesti: inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustukseen ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. historiasta, maantiedosta, biologiasta. Verkkoympäristöä ja tietoteknologiaa hyödynnetään turvallisesti, vastuullisesti ja toiminnallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Opetuksessa oppilasta tuetaan hänen omista lähtökohdistaan käsin, rohkaistaan värien ja muiden materiaalien (esim. hiili, savi, valokuva) monipuoliseen käyttöön. Oppilasta autetaan henkilökohtaisesti oikean tekniikan löytämisessä. Kuvataiteen tehtävät ovat oppilaille yhteisiä, mutta niiden toteutuksessa tuetaan yhä voimakkaammin yksilöllisyys. Yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen. Luottamus omaan taiteelliseen tekemiseen kasvaa

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Omat kuvakulttuurit

Syvennetään perustekniikkaa ja harjoitellaan yksityiskohtaisempaa esittämistä. Toteutetaan edelleen väriharjoitelmia ja -tutkielmia. Tutustutaan lämpimiin ja kylmiin väreihin. Maalaustunneilla edetään yksinkertaisista väritunnelmista värien sekoittamiseen ja muotojen syntymiseen. Käydään läpi sekoitevärit vihreä, oranssi ja violetti. Lisäksi tutustutaan perusvärien valoasteisiin (valööri: värien syntyminen valon ja pimeyden välissä) ja murrettuihin väreihin. Muotoilussa jatketaan savesta muovailua.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Havainnoidaan lähiluontoa ja -ympäristöä sekä vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelua kävely- ja muiden retkien yhteydessä. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöstä. Aiheita saadaan esimerkiksi jakso-opetuksesta, vuodenkierrosta, luonnosta kuten esimerkiksi luomiskertomuksesta, vanhoista ammateista, maanviljelystä, työvälineistä jne.

Omaa kuvallista viestintää harjoitellaan myös valokuvauksen avulla. Voidaan tehdä kuva- ja videoesityksiä esimerkiksi retkistä, kuten viljan puimisesta, vierailuista pajassa, suutarin luona jne.

S3 Taiteen maailmat

Ryhmä tarkastelee valmistuneita töitä yhdessä. Tällöin pyritään huomaamaan erilaisia kuvallisia ratkaisuja ja niiden vaikutusta kokonaisuuteen ja aiheen ilmaisuun. Voidaan tehdä ryhmä- tai paritöitä julisteita eri aiheista esim. harrastuksista, lemmikeistä. Oppilaiden kanssa tutkitaan taiteilijan ammattia ja työtä eri aikoina ja eri ympäristöissä sekä pohditaan ammattilaisten tekemän taiteen ja harrastajataiteen suhdetta.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun kehitykselle

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineenä
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita
- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita

L4 Monilukutaito

- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- omien töiden kuvaaminen ja julkaiseminen verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan

Arviointi vuosiluokalla 3

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteiseen ja kannustavaan palautteeseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Palautteen tulee olla ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearvioinnin kehittymistä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista. Arvioidaan oppilaan innostusta ja kiinnostusta, työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä. Lisäksi arvioinnin kannalta oleellisia asioita ovat edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Kuvataiteesta annetaan sanallinen arviointi lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6

T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Omat kuvakulttuurit

Syvennetään edelleen opittujen perustekniikoiden hallintaa. Lisäksi harjaannutaan käyttämään puuvärejä ja syvennetään muovailun taitoja eläinopin jakson yhteydessä. Kokeillaan yksinkertaista grafiikan menetelmää. Opetellaan piirtämään tarkasti havainnosta. Harjoitusaiheina ovat esimerkiksi päärynä, omena, tuoli, soittimia ja sen jälkeen eläinaiheita. Maalaaminen värilliselle paperille luo uusia, laajempia mahdollisuuksia väriharmonioiden ja väritunnelmien tekemiseen. Voidaan kokeilla myös pastelliliiduilla piirtämistä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Käydään läpi kotiseudun kulttuurilliset, arkkitehtoniset ja taiteelliset maamerkit. Ympäristöä tutkitaan myös valokuvaamalla ja videoimalla. Aihepiiri laajenee opetuksen mukaan (Kalevala, eläinoppi, kotiseudun historia, maantieto jne.). Lisäksi aiheita otetaan luonnosta ja vuodenkierrosta.

S3 Taiteen maailmat

Tärkeänä osana työskentelyä on edelleen yhteinen kuvatarkastelu. Esineiden piirtäminen mallista vahvistaa havaintojen tekemistä. Uutena tekniikkana puuväreillä muodon hakeminen, esimerkiksi viivapiirustuksella. Tekniikan myötä mukaan tulee ympäristön hahmottaminen aiheisiin ja tekemiseen; Malleina voivat olla arkiset esineet, hedelmät ja muut selkeät muodot. Myöhemmin voidaan tehdä myös eläinaiheita ja ihmisaiheita.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun kehitykselle
- kuvataidetunneilla käydyt keskustelut ja tarkastelut kehittävät itsestä tietoiseksi tulemista

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineenä
- oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan kuvallisin keinoin
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita

L4 Monilukutaito

- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla
- opitaan lukemaan eri kulttuureissa luotuja kuvia (tarinat, kertomukset, esim. Edda)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- omien töiden kuvaaminen ja julkaiseminen verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan

Arviointi vuosiluokalla 4

Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti. Opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Kuvatarkastelujen kautta kehitetään itsearviointikykyä ja opitaan ilmaisemaan omia ajatuksia ja arvostamaan toisten näkemyksiä. Arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta ja työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä. Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista. Arvioinnin lähtökohtana on

oppilaan oma kehityskaari. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Kuvataiteesta annetaan sanallinen arviointi lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 5

S1 Omat kuvakulttuurit

Syvennetään edelleen opittujen perustekniikoiden hallintaa. Lisäksi tutustutaan erilaisiin sekatekniikkoihin. Kokeillaan esimerkiksi maalauksen päälle pastelliliiduilla piirtämistä, jolloin muodot nousevat maalauksesta uudella tavalla esiin. Mallista piirtämistä ja vahaliiduilla piirtämistä sekä muovailua jatketaan. Opetellaan alustavasti vinoviivatekniikka. Pyritään käyttämään tekniikoita ja materiaaleja monipuolisesti.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti, muun muassa lasten ja nuorten tekemiä sarjakuvia, pelejä ja nettitaidetta

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Aihepiiri laajenee opetuksen mukaan (kasvioppi, historia ja maantieto, esim. karttamaalaus). Lisäksi aiheita otetaan luonnosta ja vuodenkierrosta. Lisäksi opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä rakennetaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

Ympäristöä tutkitaan myös valokuvaamalla ja videoimalla. Harjoitellaan digikuvan siirtämistä tietokoneelle ja yksinkertaista kuvankäsittelyä. Kiinnitetään huomiota myös tekijänoikeuksiin.

S3 Taiteen maailmat

Tärkeänä osana työskentelyä on edelleen yhteinen kuvatarkastelu. Esineiden piirtäminen mallista vahvistaa havaintojen tekemistä. Kuvatarkasteluissa aletaan kiinnittää huomiota enemmän tapaan, miten lapset ovat tietoisesti yrittäneet päätyä värieroihin, kun aikaisemmin vain ihasteltiin vesivärikuvan upeita sattumuksia.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ympäröivään maailmaan

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineenä
- oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan kuvallisin keinoin
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita

L4 Monilukutaito

- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla
- opitaan lukemaan eri kulttuureissa luotuja kuvia (tarinat, kertomukset esimerkiksi Intiasta, Egyptistä, Kreikasta)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- omien töiden kuvaaminen ja julkaiseminen verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn ja luovien ratkaisujen löytämiseen (myös epäonnistumista opitaan)

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan

Arviointi vuosiluokalla 5

Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti. Opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta ja työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista. Arvioinnin lähtökohtana on oppilaan oma kehityskaari. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Kuvataiteesta annetaan sanallinen arviointi lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 6

S1 Omat kuvakulttuurit

Uutena tekniikkana tulee mustavalkopiirustus hiilellä. Tehdään vapaita piirustusharjoituksia varjostustekniikalla. Oppilaiden tulisi saada selkeä käsitys siitä, miten varjot syntyvät. Tehdään erilaisia varjoasetelmia, jolloin varjot lankeavat myös toisiin kappaleisiin. Pyritään tarkkaan ja asialliseen kuvaamiseen ja piirretään tietoisesti mallin mukaan. Jatketaan myös vinoviivatekniikan käyttöä.

Vesivärimaalauksessa sekoitetaan kolmesta pääväristä ja sekoiteväreistä harmaa ja musta. Teemana luonnontunnelmat, puut ja kartat. Tehdään väritunnelmia ja -harjoituksia. Muovailuun syvennytään osana kuvataidetta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Aihepiiri laajenee opetuksen mukaan (fysiikka, historia ja geologia). Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

Pallo-, lieriö-, kartio- ja kuutiomuotoja piirretään kolmiulotteisina kappaleina. Eri valolähteet ja niiden aiheuttamat varjot otetaan huomioon.

Ympäristöä tutkitaan yhä myös valokuvaamalla ja videoimalla. Jatketaan yksinkertaista kuvankäsittelyä. Kiinnitetään huomiota myös tekijänoikeuksiin.

S3 Taiteen maailmat

Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan maailman lainalaisuuksia.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ympäröivään maailmaan

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineenä
- eri kulttuureihin ja aikakausiin eläytyminen kuvan tekemisen kautta
- oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan kuvallisin keinoin
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- pyritään luomaan ilmapiiri, jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita
- oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja

L4 Monilukutaito

- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla
- eri aikakausien ja kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tietotekniikka on välineenä kuvankäsittelyssä, graafisen suunnittelun tehtävissä, videoeditoinnissa
- tekijänoikeuskysymykset ja vastuullisuus ovat esillä koko ajan
- käytetään verkko-opetusmateriaaleja ja julkaistaan omia töitä verkossa

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn ja luovien ratkaisujen löytämiseen (myös epäonnistumista opitaan)
- oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan
- projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista

Arviointi vuosiluokalla 6

Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti. Opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta ja työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä. Tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista. Arvioinnin lähtökohtana on oppilaan oma kehityskaari. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Kuvataiteesta annetaan sanallinen arviointi lukuvuoden päättyessä.

13.5.13 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaine on kasvatusta toiminnallisuuteen, taiteellisuuteen ja ajatteluun. Kun oppilaat harjoittavat sormiaan ja käden lihaksiston luovaa muovailukykyä, samalla he kehittävät ajatteluaan. Käsityö auttaa oppilaita ymmärtämään, mistä ja miten asiat maailmassa rakentuvat. Oppilas saa käsitöiden kautta myös kokemuksen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään ja ympäröivään maailmaan. Käsitöiden harjoittaminen edistää oppimista, opettaa ongelmanratkaisua ja lisää kekseliäisyyttä. Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja yhteisöllistä toimintaa. Käsityö oppiaineena on kokonaisvaltaista ja laaja-alaista tekemistä, jota on luontevaa toteuttaa useissa eri oppiaineissa.

Vastuullisuus ympäristöstä käsityönopetuksessa näkyy ennen muuta materiaalivalinnoissa. Käsityön materiaalit valitaan mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleista kestävän kehityksen näkökulmasta, myös uusiomateriaalia käytetään luonnonmateriaalien rinnalla. Oppilaat oppivat myös yhdistelemään erilaisia materiaaleja, kuten puuta, metallia ja tekstiilejä. Näistä materiaaleista oppilaat valitsevat ja suunnittelevat mielekkäitä, käytännöllisiä ja ikäkaudelle sopivia töitä. Töiden suunnittelussa ja valinnassa otetaan huomioon se, että oppilaalla on mahdollisuus saattaa työnsä valmiiksi ja voi kokea onnistuneensa. Tehdään todellisia tarpeita palvelevia oikeita esineitä.

Käsitöissä oppilas oppii työskentelemään yhdessä toisten kanssa hyvässä työilmapiirissä toisiaan auttaen ja työniloa tuntien. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työtä, näkemään epäonnistumiset uutena mahdollisuutena sekä valmistamaan käyttöesineitä todelliseen tarpeeseen. Käsitöissä kädentaitojen kehittymisen lisäksi oppilas oppii ymmärtämään esteettisyyttä ja värien ja muotojen harmoniaa samalla kun yhteistyö- ja sosiaaliset taidot harjaantuvat.

Käytännön tekemistä integroidaan koko opetussuunnitelmaan, eikä lokeroida vain erillisiksi tunneiksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 otetaan käyttöön uusia materiaaleja ja tekniikoita. Silmien ja käden yhteistyötä vahvistetaan kangaspuilla tehtävillä töillä, matemaattisia taitoja kehitetään mittaamisen osalta esimerkiksi ryijyä tehdessä, hahmotuskykyä ja keskittymisen taitoa ristipistotöillä, kolmiulotteisuuden hahmotusta ja mittasuhteita sekä työn tasapainoa viidellä puikolla neuloessa ja puuta veistäessä, sosiaalisia taitoja yhteisillä käsityöprojekteilla. Töiden aiheet integroidaan oppilaan ikäkauden mukaisesti muihin oppiaineisiin. Värien suunnittelun kautta lapsi kehittää kauneudentajuaan ja esimerkiksi ristipistotöiden kautta tutustuu suomalaiseen ja eri kulttuurien kirjontaperinteeseen. Suunnittelun ja kaavatyöskentelyn kautta oppilaat oppivat erilaisten työvaiheiden hallintaa. Puutöiden kautta tutustutaan muun muassa mekaniikan ja voiman ilmiöihin.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Oppimisympäristö voi laajeta omasta luokkahuoneesta mahdolliseen käsityöluokkaan ja koulun ulkopuolisiin oppimisympäristöihin. Kolmannella luokalla oppimisympäristö voi olla esim. maatila, puistoalue tai sepän paja. Työtavat ovat edelleen käytännönläheiset ja työt tehdään käsin. Suunnittelun tukena käytetään vielä tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja. Käsitöissä tulevien vaiheiden kirjaamista ja raportointia harjoitellaan. Erilaisia malleja ja töihin tulevien luonnonmateriaalien värejä voidaan suunnitella myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppilailla on ikäryhmässään sama aihe, mutta toteuttaminen tapahtuu yksilöllisessä rytmissä. Huomiota kiinnitetään pitkäjänteiseen työskentelyyn ja pitkiin tekoprosesseihin ja vaihe vaiheelta eteneviin töihin. Vuosittaiset teemat ja työskentely töiden parissa luo pohjaa seuraavien vuosien vaativimpiin töihin. Työt tukevat oppilaan kehitystä, ja esimerkiksi 6. luokalla työt auttavat esimurrosiän kynnyksellä olevia oppilaita kehittämään hyvää ja tervettä minäkuvaa.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6,
T7	S6	L1, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

Kolmannella luokalla käydään läpi villan tie lampaasta langaksi ja edelleen kankaaksi ja erilaisiksi käsityötuotteiksi esim. paimenpussin punominen yksinkertaisilla loimipuilla. Kudontatekniikkaa voidaan kehittää kutomalla olkahihnaksi pirtanauha.

Muita sisältöjä: päähineen virkkaaminen tai neulominen, kangaspuilla maton kutominen (voidaan toteuttaa myös luokan yhteisenä projektina), pienten puutöiden vuoleminen, vajan tai leikkimökin rakentaminen (luokan yhteisenä projektina), pienimuotoisia taontatöitä (esimerkiksi paperiveitsi taotusta rautanaulasta)

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin. Pääasiallisena materiaalina edelleen villa.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Talonpoikaikaisjakson aikana tutustutaan villalangan valmistuksen prosessiin ja opitaan käyttämään siihen tarvittavia välineitä.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Kolmannella voidaan tehdä esimerkiksi ensimmäisiä vaatekappaleita, kuten hattuja, puseroita ja huiveja tai käsinukkeja. Oppilaiden mielikuvituksen käytölle annetaan paljon tilaa.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä ikäkauteen sopivilla tavoilla. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoiseesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimisen tukena käytetään tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja.
- Onnistunut käsityötuotteen tekeminen rakentuu osista (suunnittelu, työskentely, valmis tuote, jatkuva arviointi = koko prosessi).
- Työskentelemällä oppiminen (suunnitelmasta valmis tuote ja kuinka minä opin – metakognitiivinen ajattelu)
- Työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen ja prosessiajattelu (syy-seuraus: jos hyppää jonkin työskentelyvaiheen yli tai tekee sen huolimattomammin, ei välttämättä voi enää myöhemmin palata siihen ja ”korjata” tekemäänsä)
- Ekologinen ajattelu (materiaalien säästeliäs ja taloudellinen käyttö tai kierrätysmateriaaleista uusi tuote)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Maakuntamme vahvuutena on käsityötaito. Erityisesti tämä näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa.
- Käsityö oppiaineena mahdollistaa monimuotoisen vuorovaikutuksen. Työskentely vaatii kaikkien aistien käyttöä ja työskentelyn lomassa herää sekä oppiaineeseen että muuhun elämään liittyvää keskustelua.
- Monikulttuurisuuden rikkautta voidaan käyttää suunnittelussa ja ideoinnissa apuna.
- Itseilmaisu on luonnollinen osa työskentelyprosessia – onnistuminen puhuttaa ja onnistumisen kokemukset kasvattavat.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työturvallisuuden arvostaminen: koneiden ja laitteiden oikeanlainen ja turvallinen käyttö
- Laitteiden ja tehtyjen tuotteiden korjaus ja huolto
- Kierrätettyjen materiaalien tuunaus tai hyödyntäminen uudeksi tuotteeksi
- Erilaisten materiaalien ja työskentelytekniikoiden tuntemus
- Pitkäjänteisyys ja itsehillintä

L4 Monilukutaito

- Erilaisten työ-, turvallisuus- ja rakenteluohjeiden ymmärtäminen kehittää monilukutaitoa (tekstiilien hoito-ohjeet, silityslämpötila, käyttö- ja varoitusmerkit).
- Ympärillä olevien rakenteiden ymmärtäminen ja materiaalituntemus kehittyvät oman tekemisen kautta. Kriittinen ajattelu kehittyy, millainen materiaali kestää käytössä.
- Omien taitojen suhteuttaminen työn vaativuuteen jo suunnitteluvaiheessa
- Viestiminen ja identiteetin kasvaminen käsityötuotteiden kautta (pukeutuminen ja sisustustyylit)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tuotteen tai työn suunnittelussa voidaan käyttää apuna sähköisiä materiaaleja, blogeja ja erilaisia suunnittelu- ja kuvankäsittelyohjelmia.
- Työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa ja kuvankäsittelyohjelmia sekä tekstinkäsittelyä. Dokumenttien säilytys esimerkiksi pilvipalvelussa tai muissa järjestelmissä.
- Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää niin tiedonhakuun kuin omien julkaisujen esille laittamiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsitöissä opitaan työelämätaitoja ja yrittäjyyttä.
- Opitaan ryhmätyötaitoja sekä itsenäistä työskentelyä.
- Oppilaalle kehittyy realistinen käsitys omista kyvyistä ja taidoista.
- Materiaalien valinta, järkevä käyttö ja kustannusten ja ajankäytön arviointi kuuluvat oleellisesti käsityöprosessiin.
- Käsityö on myös asenne- ja työturvallisuuskasvatusta: työ on tehtävä loppuun saakka, harkiten ja oikeilla ja turvallisilla työmenetelmillä.
- Onnistunut, hallittu lopputulos palkitsee tekijäänsä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Tuotesuunnittelussa otetaan huomioon tuotteen elinkaari sekä vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön
- Omien valintojen perusteleminen

- Oppilastöiden ja oppimisympäristöihin kohdistuva oma- ja vertaisarviointi ja pohdinta kehittävät kykyä löytämään uusia teknisiä ratkaisuja ja lisäävät omia vaikuttamismahdollisuuksia koskevaan ymmärrystä osallistumisen kautta.
- Suunnittelu-, rakenne ja teknisiin ongelmiin liittyen ratkaisujen etsiminen yhdessä opettaa toimimaan osana ryhmää.

Arviointi vuosiluokalla 3

Työskentelytaidot, Yhteistyötaidot, Oman työn suunnittelu. Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa. Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa, mielikuvituksen käyttö. Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6,
T7	S6	L1, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

Neljännellä luokalla käsityössä opitaan erilaiset pistot. Erityisesti opetellaan ristipistoja. Ristipistoin kuvioidusta kankaasta ommellaan käyttötarvikkeita esim. käsityöpussi, tossupussi, kynäkotelo, neulatyynyjä, koristetyynyjä jne. Suunnittelun pohjana voidaan käyttää nelisymmetriaa.

Muita sisältöjä: ommellaan huovasta tai muusta kankaasta täytettyjä eläimiä, valmistetaan pieni kangasnukke ja sille vaatteet, solmutyöt (ystävänauhat, amppelit ja avaimenperät).

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Pääasiallinen materiaali on edelleen villalanka, mitä käytetään esim. ristipistotyöhön.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä ikäkauteen sopivilla tavoilla. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoiseesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimisen tukena käytetään tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja.
- Onnistunut käsityötuotteen tekeminen rakentuu osista (suunnittelu, työskentely, valmis tuote, jatkuva arviointi = koko prosessi).
- Työskentelemällä oppiminen (suunnitelmasta valmis tuote ja kuinka minä opin – metakognitiivinen ajattelu)
- Työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen ja prosessiajattelu (syy-seuraus: jos hyppää jonkin työskentelyvaiheen yli tai tekee sen huolimattomammin, ei välttämättä voi enää myöhemmin palata siihen ja ”korjata” tekemäänsä)
- Ekologinen ajattelu (materiaalien säästeliäs ja taloudellinen käyttö tai kierrätysmateriaaleista uusi tuote)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Maakuntamme vahvuutena on käsityötaito. Erityisesti tämä näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa.
- Käsityö oppiaineena mahdollistaa monimuotoisen vuorovaikutuksen. Työskentely vaatii kaikkien aistien käyttöä ja työskentelyn lomassa herää sekä oppiaineeseen että muuhun elämään liittyvää keskustelua.
- Monikulttuurisuuden rikkautta voidaan käyttää suunnittelussa ja ideoinnissa apuna.
- Itseilmaisu on luonnollinen osa työskentelyprosessia – onnistuminen puhuttaa ja onnistumisen kokemukset kasvattavat.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työturvallisuuden arvostaminen: koneiden ja laitteiden oikeanlainen ja turvallinen käyttö
- Laitteiden ja tehtyjen tuotteiden korjaus ja huolto
- Kierrätettyjen materiaalien tuunaus tai hyödyntäminen uudeksi tuotteeksi
- Erilaisten materiaalien ja työskentelytekniikoiden tuntemus
- Pitkäjänteisyys ja itsehillintä

L4 Monilukutaito

- Erilaisten työ-, turvallisuus- ja rakenteluohjeiden ymmärtäminen kehittää monilukutaitoa (tekstiilien hoito-ohjeet, silityslämpötila, käyttö- ja varoitusmerkit).
- Ympärillä olevien rakenteiden ymmärtäminen ja materiaalituntemus kehittyvät oman tekemisen kautta. Kriittinen ajattelu kehittyy, millainen materiaali kestää käytössä.
- Omien taitojen suhteuttaminen työn vaativuuteen jo suunnitteluvaiheessa
- Viestiminen ja identiteetin kasvaminen käsityötuotteiden kautta (pukeutuminen ja sisustustyylit)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tuotteen tai työn suunnittelussa voidaan käyttää apuna sähköisiä materiaaleja, blogeja ja erilaisia suunnittelu- ja kuvankäsittelyohjelmia.
- Työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa ja kuvankäsittelyohjelmia sekä tekstinkäsittelyä. Dokumenttien säilytys esimerkiksi pilvipalvelussa tai muissa järjestelmissä.
- Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää niin tiedonhakuun kuin omien julkaisujen esille laittamiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsitöissä opitaan työelämätaitoja ja yrittäjyyttä.
- Opitaan ryhmätyötaitoja sekä itsenäistä työskentelyä.
- Oppilaalle kehittyy realistinen käsitys omista kyvyistä ja taidoista.
- Materiaalien valinta, järkevä käyttö ja kustannusten ja ajankäytön arviointi kuuluvat oleellisesti käsityöprosessiin.
- Käsityö on myös asenne- ja työturvallisuuskasvatusta: työ on tehtävä loppuun saakka, harkiten ja oikeilla ja turvallisilla työmenetelmillä.
- Onnistunut, hallittu lopputulos palkitsee tekijäänsä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Tuotesuunnittelussa otetaan huomioon tuotteen elinkaari sekä vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön
- Omien valintojen perusteleminen
- Oppilastöiden ja oppimisympäristöihin kohdistuva oma- ja vertaisarviointi ja pohdinta kehittävät kykyä löytämään uusia teknisiä ratkaisuja ja lisäävät omia vaikuttamismahdollisuuksia koskevaan ymmärrystä osallistumisen kautta.
- Suunnittelu-, rakenne ja teknisiin ongelmiin liittyen ratkaisujen etsiminen yhdessä opettaa toimimaan osana ryhmää.

Arviointi vuosiluokalla 4

Työskentelytaidot, Yhteistyötaidot, Oman työn suunnittelu. Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa. Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa, mielikuvituksen käyttö. Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6,
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

Viidennellä luokalla neulotaan sukkia tai lapasia. Nurjan silmukan neulomisen ja viidellä puikolla neulomisen harjoittelu aloitetaan pienellä harjoitustyöllä.

Muita sisältöjä: harjoitellaan kuvio- ja kirjoneuletta, ommellaan liikkeessä olevia kangaselämiä, joiden kaava piirretään itse, puuesineen valmistaminen sahaamalla, vuolemalla ja hiomalla.

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Viidennen luokan päätyö on neuloa sukat/lapaset/hansikkaat viidellä puikolla. Voi neuloa muutakin. Neulominen on opittu ensimmäisellä luokalla ja nyt taitoa syvennetään. Myös puun vuolemista.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä ikäkauteen sopivilla tavoilla. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoiseesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimisen tukena käytetään tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja.
- Onnistunut käsityötuotteen tekeminen rakentuu osista (suunnittelu, työskentely, valmis tuote, jatkuva arviointi = koko prosessi).
- Työskentelemällä oppiminen (suunnitelmasta valmis tuote ja kuinka minä opin – metakognitiivinen ajattelu)
- Työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen ja prosessiajattelu (syy-seuraus: jos hyppää jonkin työskentelyvaiheen yli tai tekee sen huolimattomammin, ei välttämättä voi enää myöhemmin palata siihen ja ”korjata” tekemäänsä)
- Ekologinen ajattelu (materiaalien säästeliäs ja taloudellinen käyttö tai kierrätysmateriaaleista uusi tuote)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Maakuntamme vahvuutena on käsityötaito. Erityisesti tämä näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa.
- Käsityö oppiaineena mahdollistaa monimuotoisen vuorovaikutuksen. Työskentely vaatii kaikkien aistien käyttöä ja työskentelyn lomassa herää sekä oppiaineeseen että muuhun elämään liittyvää keskustelua.
- Monikulttuurisuuden rikkautta voidaan käyttää suunnittelussa ja ideoinnissa apuna.
- Itseilmaisu on luonnollinen osa työskentelyprosessia – onnistuminen puhuttaa ja onnistumisen kokemukset kasvattavat.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työturvallisuuden arvostaminen: koneiden ja laitteiden oikeanlainen ja turvallinen käyttö
- Laitteiden ja tehtyjen tuotteiden korjaus ja huolto
- Kierrätettyjen materiaalien tuunaus tai hyödyntäminen uudeksi tuotteeksi
- Erilaisten materiaalien ja työskentelytekniikoiden tuntemus
- Pitkäjänteisyys ja itsehillintä

L4 Monilukutaito

- Erilaisten työ-, turvallisuus- ja rakenteluohjeiden ymmärtäminen kehittää monilukutaitoa (tekstiilien hoito-ohjeet, silityslämpötila, käyttö- ja varoitusmerkit).
- Ympärillä olevien rakenteiden ymmärtäminen ja materiaalituntemus kehittyvät oman tekemisen kautta. Kriittinen ajattelu kehittyy, millainen materiaali kestää käytössä.
- Omien taitojen suhteuttaminen työn vaativuuteen jo suunnitteluvaiheessa
- Viestiminen ja identiteetin kasvaminen käsityötuotteiden kautta (pukeutuminen ja sisustustyylit)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tuotteen tai työn suunnittelussa voidaan käyttää apuna sähköisiä materiaaleja, blogeja ja erilaisia suunnittelu- ja kuvankäsittelyohjelmia.
- Työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa ja kuvankäsittelyohjelmia sekä tekstinkäsittelyä. Dokumenttien säilytys esimerkiksi pilvipalvelussa tai muissa järjestelmissä.
- Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää niin tiedonhakuun kuin omien julkaisujen esille laittamiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsitöissä opitaan työelämätaitoja ja yrittäjyyttä.
- Opitaan ryhmätyötaitoja sekä itsenäistä työskentelyä.
- Oppilaalle kehittyy realistinen käsitys omista kyvyistä ja taidoista.
- Materiaalien valinta, järkevä käyttö ja kustannusten ja ajankäytön arviointi kuuluvat oleellisesti käsityöprosessiin.
- Käsityö on myös asenne- ja työturvallisuuskasvatusta: työ on tehtävä loppuun saakka, harkiten ja oikeilla ja turvallisilla työmenetelmillä.
- Onnistunut, hallittu lopputulos palkitsee tekijäänsä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Tuotesuunnittelussa otetaan huomioon tuotteen elinkaari sekä vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön
- Omien valintojen perusteleminen
- Oppilastöiden ja oppimisympäristöihin kohdistuva oma- ja vertaisarviointi ja pohdinta kehittävät kykyä löytämään uusia teknisiä ratkaisuja ja lisäävät omia vaikuttamismahdollisuuksia koskevaan ymmärrystä osallistumisen kautta.
- Suunnittelu-, rakenne ja teknisiin ongelmiin liittyen ratkaisujen etsiminen yhdessä opettaa toimimaan osana ryhmää.

Arviointi vuosiluokalla 5

Työskentelytaidot, Yhteistyötaidot, Oman työn suunnittelu. Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa. Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa, mielikuvituksen käyttö. Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6,
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

Kuudennen luokan päätyö on nuken valmistaminen. Nukke ommellaan käsin. Lopuksi suunnitellaan ja valmistetaan nukelle vaatteet. Ompelukoneeseen tutustutaan harjoitusten avulla, ompelukortti, koneen ohjekortin käytön opettelu, nukenvaatteiden suunnittelu ja ompelu käsin ja koneella.

Muita sisältöjä: tossujen teko huovasta nahkapohjalle, ommellaan liikkeessä olevia kangaselämiä, joiden kaava piirretään itse, makramee, kalaverkkoja, verkkokasseja ja ystävänauhoja. Voidaan tutustua myös solmuvärjäykseen.

Puutöissä valmistetaan esineitä, joissa on sekä sisätila että ulkopuoli eli kupera ja kovera (erilaiset kulhot yms.). Vuolemisen taitoja kehitetään valmistamalla pieniä käyttöesineitä, kuten puulastoja ja -veitsiä.

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin. (Materiaaleina edelleen luonnonmukaiset ja kierrätysmateriaalit)

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoiseesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaareen.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimisen tukena käytetään tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja.
- Onnistunut käsityötuotteen tekeminen rakentuu osista (suunnittelu, työskentely, valmis tuote, jatkuva arviointi = koko prosessi).
- Työskentelemällä oppiminen (suunnitelmasta valmis tuote ja kuinka minä opin – metakognitiivinen ajattelu)
- Työskentelyjärjestyksen ymmärtäminen ja prosessiajattelu (syy-seuraus: jos hyppää jonkin työskentelyvaiheen yli tai tekee sen huolimattomammin, ei välttämättä voi enää myöhemmin palata siihen ja ”korjata” tekemäänsä)
- Ekologinen ajattelu (materiaalien säästeliäs ja taloudellinen käyttö tai kierrätysmateriaaleista uusi tuote)

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Maakuntamme vahvuutena on käsityötaito. Erityisesti tämä näkyy perinteiden arvostamisessa, uusiotuotteistamisessa ja ekoajattelussa.
- Käsityö oppiaineena mahdollistaa monimuotoisen vuorovaikutuksen. Työskentely vaatii kaikkien aistien käyttöä ja työskentelyn lomassa herää sekä oppiaineeseen että muuhun elämään liittyvää keskustelua.
- Monikulttuurisuuden rikkautta voidaan käyttää suunnittelussa ja ideoinnissa apuna.

- Itseilmaisu on luonnollinen osa työskentelyprosessia – onnistuminen puhuttaa ja onnistumisen kokemukset kasvattavat.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työturvallisuuden arvostaminen: koneiden ja laitteiden oikeanlainen ja turvallinen käyttö
- Laitteiden ja tehtyjen tuotteiden korjaus ja huolto
- Kierrätettyjen materiaalien tuunaus tai hyödyntäminen uudeksi tuotteeksi
- Erilaisten materiaalien ja työskentelytekniikoiden tuntemus
- Pitkäjänteisyys ja itsehillintä

L4 Monilukutaito

- Erilaisten työ-, turvallisuus- ja rakenteluohjeiden ymmärtäminen kehittää monilukutaitoa (tekstiilien hoito-ohjeet, silityslämpötila, käyttö- ja varoitusmerkit).
- Ympärillä olevien rakenteiden ymmärtäminen ja materiaalituntemus kehittyvät oman tekemisen kautta. Kriittinen ajattelu kehittyy, millainen materiaali kestää käytössä.
- Omien taitojen suhteuttaminen työn vaativuuteen jo suunnitteluvaiheessa
- Viestiminen ja identiteetin kasvaminen käsityötuotteiden kautta (pukeutuminen ja sisustustyylit)

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tuotteen tai työn suunnittelussa voidaan käyttää apuna sähköisiä materiaaleja, blogeja ja erilaisia suunnittelu- ja kuvankäsittelyohjelmia.
- Työvaiheiden ja töiden dokumentoinnissa ja arvioinnissa käytetään kuvausteknologiaa ja kuvankäsittelyohjelmia sekä tekstinkäsittelyä. Dokumenttien säilytys esimerkiksi pilvipalvelussa tai muissa järjestelmissä.
- Sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää niin tiedonhakuun kuin omien julkaisujen esille laittamiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsitöissä opitaan työelämätaitoja ja yrittäjyyttä.
- Opitaan ryhmätyötaitoja sekä itsenäistä työskentelyä.
- Oppilaalle kehittyy realistinen käsitys omista kyvyistä ja taidoista.
- Materiaalien valinta, järkevä käyttö ja kustannusten ja ajankäytön arviointi kuuluvat oleellisesti käsityöprosessiin.
- Käsityö on myös asenne- ja työturvallisuuskasvatusta: työ on tehtävä loppuun saakka, harkiten ja oikeilla ja turvallisilla työmenetelmillä.
- Onnistunut, hallittu lopputulos palkitsee tekijäänsä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Tuotesuunnittelussa otetaan huomioon tuotteen elinkaari sekä vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön
- Omien valintojen perusteleminen
- Oppilastöiden ja oppimisympäristöihin kohdistuva oma- ja vertaisarviointi ja pohdinta kehittävät kykyä löytämään uusia teknisiä ratkaisuja ja lisäävät omia vaikuttamismahdollisuuksia koskevaan ymmärrystä osallistumisen kautta.
- Suunnittelu-, rakenne ja teknisiin ongelmiin liittyen ratkaisujen etsiminen yhdessä opettaa toimimaan osana ryhmää.

Arviointi vuosiluokalla 6

Arvioidaan työskentelytaidot, yhteistyötaidot, oman työn suunnittelu, edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa, edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa, mielikuvituksen käyttö. Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

13.5.14 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Tehtävänä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen. Opetuksen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa oppilaan kasvuun ottaen huomioon erilaiset herkkyyskaudet.

Steinerpedagogisen liikunnanopetuksessa voidaan toteuttaa Bothmer-voimistelu. Ensimmäisen steinerkoulun opettaja Fritz von Bothmer kehitti Rudolf Steinerin virikkeiden ja pyynnön mukaan liikesarjoja luokka-asteille 3–12. Liikkeet muodostavat kokonaisuudessaan pedagogisen sarjan, jossa kasvun muuntuvat painopistealueet on selkeästi huomioitu. Bothmer-voimistelua toteutetaan kouluissa mahdollisuuksien mukaan.

Liikunnan tehtävänä on lapsen terveen itsetunnon tukeminen. Kun lapsi tai nuori oppii hallitsemaan varmuudella jäsentensä liikkeet sekä toimimaan mielekkäästi ja tarkoituksenmukaisesti mitä erilaisimmissa aktiviteeteissa ja toimintaympäristöissä, hänen yleinen elämänvarmuutensa ja osallisuuden tunteensa vahvistuvat. Pärjäämisen ja hallinnan tunteet ovat hyvän itsetunnon ilmaisuja, joita liikunnan opetuksella pyritään vahvistamaan.

Myönteisen suhteen löytäminen omaan kehoon on tärkeä näkökohta. Jos liikunnanopetus tarjoaa onnistumisen elämyksiä, sen kautta on mahdollista vahvistaa oman kehon kunnioitusta ja hyväksymistä instrumenttina, joka suo itselle mitä moninaisimmat toiminnot ja onnistumisen elämykset. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen voi toteutua vain, jos myönteinen ja arvostava suhde omaan kehoon on mahdollistettu. Kouluopetus voi olla tämänkaltaisen kokemuksen alkujuuri.

Sosiaalisuuteen kasvu on myös liikunnanopetuksen keskeisiä tehtäväalueita. Kun opitaan toimimaan ryhmässä, ollaan otettu suuri askel kohti inhimillisiä elämäntaitoja. Liikunnan opetuksella voidaan lisäksi edistää eri kulttuurien tuntemusta. Esim. eri maiden kansantanssit voivat olla tähän sopivaa opetusmateriaalia.

Edelleen voidaan merkittävästi edistää tasa-arvon toteutumisen ihannetta. Kun kaikilla on mahdollisuus hyväksyttyihin suorituksiin ja osallistumiseen omien edellytystensä ja liikunta mahdollisuuksiensa mukaisesti toimitaan tasa-arvoa edistävässä ilmapiirissä. Kilpailua ei suosita itseisarvona. Jokainen oppilas on hyvä omalla suoritus tasollaan. Opetussisällöt valitaan riittävän monipuolisiksi, jotta kaikki oppilaat voivat turvallisesti ja kiinnostuneesti, parhaassa tapauksessa innostuneesti, osallistua. Steinerkoulussa on pitkät perinteet tyttöjen ja poikien yhteiselle liikunnanopetukselle.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3–6

Liikunnanopetuksen tehtävä näillä luokka-asteilla on vahvistaa lapsen kasvua hyvän itsetunnon kokevaksi i koululaiseksi, joka tuntee itsensä varmaksi omassa kehossa ja joka osaa huomioida myönteisellä tavalla kanssaihmiset. Perusliikuntataitojen lisäksi tehtävänä on harjaannuttaa erilaisia liikunnallisia taitoja eri välinein. Tärkeää on vahvistaa eri aistien kautta tapahtuvia motorisia toimintoja.

Neljännellä luokalla fyysisen kehityksen tärkein alue on hengityksen rytmin vakiintumisessa sille ominaiseen muotoon. Liikuntatunneilla on tällöin mielekästä suosia rytmistä elementtiä, jossa liikelaaduissa on tunnistettavissa hengityksen

kaltainen sisään-ulos-liike. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää esim. monenlaisia hyppynaruharjoituksia, sukkulaviestiä ja leikkejä.

Viidennellä luokalla kasvun rakentumisen pääasiallinen alue on verenkierron virtaavassa tapahtumassa. Jo luonnostaan oppilaat lähtevät mielellään mukaan liikuntaan, jossa on koettavissa pyörivä ja virtaava liike. Kuperkeikat, kiepahdukset telineillä, kansantanssit ja uinti sekä monet muut liikunnan sisällöt tarjoavat tähän tarkoitukseen loputtomasti mahdollisuuksia.

Kuudennella luokalla erityisesti luiden lujittuminen on olennaista. Luustolle annetaan riittävästi haastetta ja virikettä lujuuden kehittymiseen. Kannatellaan esim. oman kehon painoa käsilläseisonnan ja kärrynpyörien kaltaisissa liikkeissä. Ylipäätään telinevoimistelusta löytyy ikäkaudelle soveltuvia haasteita. Ihmispyramidit geometrisine muotoineen ovat hyviä ryhmätöiden aiheita.

3.–4. luokan eurytmialiikunnan tunneilla pyritään löytämään yhdessä liikkumisen ilo samalla kun kehitetään iänmukaisia motorisia taitoja. Oppilaat tottuvat vähitellen liittämään kielellisiä ja musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä liikkeeseen ja samalla heidän taitonsa kuunnella kehittyy. Opetustilanteissa perehdytään tietojenkäsittelyn perusteisiin liittämällä esineiden liikuttaminen ihmisten ja ihmisryhmien liikuttamiseen. Viime mainitussa on hyvä toteuttaa yhteisopettajuutta luokan-/matematiikanopettajan kanssa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Kolmannelta luokalta lähtien harjoitellaan perusteellisesti tuntien kulkuun liittyviä työtapoja. Opetellaan kokoontumaan opettajan lähelle yhteiseksi joukoksi ja kuuntelemaan ohjeet seuraavaan aktiviteettiin. Suorituksen jälkeen palataan jälleen opettajan luokse. Tällaiseen yhteiseen neuvonpitoon kehittävä harjoittelu on tavoittelemisen arvoinen työtapa, jonka tarkoituksena on säilyä tuleville luokka-asteille. 3. luokka on hyvä kohta aloittaa harjoittelu, koska silloin opetus muuttuu ensimmäisten vuosien “leikkiliikunnasta” varsinaiseksi liikunnan opetukseksi. 4. luokalta lähtien tutustutaan enenevässä määrin erilaisten liikuntavälineiden, kuten pallojen, narujen ja sirkusvälineiden käyttöön. Tavoitteena on mahdollistaa monipuolisten taitojen kehittyminen. Harjoittamalla erilaisia ketteryys-, tasapaino-, nopeus- ja muita sen kaltaisia taitoja, on jokaisella oppilaalla mahdollisuus onnistua jossakin lajissa. Motoriset taidot ja liikevalmiudet kehittyvät helposti, jos harjoittelu on mielekästä ja mieluisaa. Tavoitteena on, että jokainen oppilas löytäisi itseään kiinnostavan harjoittelun kohteen, jonka kautta taidot kehittyvät. Telinevoimistelu tarjoaa erinomaisia haasteita, jossa jokainen voi onnistua omien liikunnallisten mahdollisuuksiensa mukaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 3–6

Organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys luovat turvallista ja toimintaan kutsuvaa ilmapiiriä. Tuntien järjestyssäännöt, kuten yhteinen neuvonpito, telineiden ja välineiden esillepano ja poisotto, opetellaan selkein ja yksinkertaisin säännöin. Oppilasta rohkaistaan ja opastetaan oikeisiin suorituksiin ja hänelle annetaan välitöntä tukea liikuntaan. Oppilaita ohjataan myös kannustamaan toisiaan eri aktiviteeteissa. Pallopeleissä ohjeistetaan toimintaan selkein ja luokalle soveltuvin säännöin. Pelataan reilun pelin hengessä, ketään syrjimättä.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3

T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 3

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetus sisältään paljon leikinomaisia pelejä sisä- ja ulkotiloissa. Liikuntalajit valikoituvat vuodenaikojen mukaan. Ohjataan oppilasta omaksumaan lasten- ja nuorten terveysliikuntasuositusten mukaiset liikuntatottumukset (1-2 tuntia liikuntaa päivässä).
Eläväiset mielikuvat virittävät liikkumaan ja opettelemaan perusliikkumisen taitoja. Oppilaiden kanssa voidaan rakentaa temppuratoja, leikkiä perinneleikkejä ja hyppiä hyppynarua. Tanssitaan yksinkertaisia piiritansseja ja kansantanhuja piirimuodostelmassa. Hyppynaru ja tanssiharjoitukset kehittävä oppilaan koordinaatiota. Hiihdossa ja luistelussa harjoitellaan alkeistekniikkaa leikinomaisesti. Kävely-, pyöräily- ja luontoretkiä jatketaan.

Leikitään palloleikkejä, joissa painottuu **välinekäsittelytaidot;** vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä pelejä näiden taitojen harjoitteluun ovat yksinkertaiset pallopelit, kuten kuningaspallo, polttopallon eri variaatiot, nelimaali, ja erilaiset palloviestit. Palloleikeissä oppilas oppii esimerkiksi hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. **Havaintomotorisia taitoja** voidaan harjaannuttaa kiinniottoleikeillä, voimistelulla, musiikkiliikunnalla, hiihdolla sekä pallopeleillä ja -leikeillä.

Liikkumistaitojen vahvistaminen ja monipuolistaminen tapahtuvat perusliikunnalla (hyppääminen, heittäminen, juokseminen) ja näiden yhdistelemisellä. Tähän tarkoitukseen hyviä ovat esimerkiksi telineradat, perusliikunta, luistelu, hiihto ja retkeily.

Tasapainotaitojen kehittäminen tapahtuu esimerkiksi lumiympäristössä hiihdon ja luistelun avulla sekä saliympäristössä liikuntaradan keinoin. Myös voimistelu telineillä, kamppailut, luistelu, hiihto, pallopelit sekä musiikki- ja tanssiliikunta kehittävät tasapainoa.

Kehitetään **nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.** Voimaa harjaannutetaan esim. kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heitoilla, leikkimielellä kamppaillen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla. Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa. Liikkuvuutta harjoitetaan voimistelun ja venyttelyn keinoin. Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Kolmannella luokalla harjoitellaan selkäkroolia, kroolia. Lisäksi leikitään erilaisia vesileikkejä ja -pelejä.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat niin minäkäsitystä kuin ryhmähenkeä. Valitaan myönteistä itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä lisääviä harjoitteita ja pelejä. Leikeillä ja peleillä harjoitellaan toisen huomioon ottamista ja auttamista. Opetus tukee sovittujen ohjeiden mukaan

toimista sekä osallistaa toimimaan vastuullisesti ja yritteliäästi. Opetuksella kehitetään oppilaan arvostusta omaan ja muiden suorituksia kohtaan.

Korostetaan ystävällistä käytöstä kaikkia kohtaan, rehellisyyttä, omista ja yhteisistä välineistä huolehtimista sekä työrauhan antamista muille. Ohjataan oppilaita toisten huomioimiseen kannustamalla. Opetetaan oppilaat jakamaan itse joukkueet rakentavalla tavalla. Ohjataan vanhempia oppilaita suunnittelemaan liikuntatoimintaa nuoremmille.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Monipuolisella opetuksella luodaan mahdollisuuksia omaehtoisen liikunnan harrastamiseen ja liikunnan ilon säilymiseen. Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oman toiminnan ohjauksesta siirrytään kohti itseohjautuvuutta, jossa edellytetään tilanteiden ennakointia. Annetaan oppilailla mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin, esim. alku- ja loppuveryttelyiden suunnittelu.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, omasta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin, mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti ja turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 3

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 3

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä.
- Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä.
- Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa.
- Liikunta on luonnollinen keino saada eri ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.
- Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen.
- Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan.
- Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Huomioidaan yrittäjämäinen toimintatapa, jossa korostuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen.
- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy.
- Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta.
- Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroissuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Liikunta tukee jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä.
- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria.
- Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä.
- Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 3

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Pyritään vahvistamaan oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana.

Oppimisprosessin kannalta on eurytmialiikunnassa keskeistä edistyminen kehon hallinnan ja koordinoinnin sekä tilan ja ympäristön hahmottamisessa.

Oppilaalle voidaan antaa kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 4

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetus sisältään edelleen paljon leikinomaisia pelejä sisä- ja ulkotiloissa. Liikuntalajit valikoituvat vuodenaikojen mukaan. Ohjataan oppilasta omaksumaan lasten- ja nuorten terveysliikuntasuositusten mukaiset liikuntatottumukset (1-2 tuntia liikuntaa päivässä).

Neljännellä luokalla uutena lajina aloitetaan suunnistus. Ensiksi harjoitellaan valokuvasuunnistusta ja aarteen etsintää. Sen jälkeen karttamerkkien opiskelua ja kartan kanssa maastossa liikkumista.

Tunteihin on hyvä sisällyttää paljon juoksuleikkejä ja erityisesti sukkulaviestin tyyppisiä harjoituksia. Erilaisia hyppy- ja askelharjoituksia, vahvan rytmin kantamana. Naruhyppelyä, palloleikkejä, telineillä hyppyharjoituksia, tasapainoilua, kiipeämistä jne. Tanssitaan yksinkertaisia piiritansseja ja kansantanhuja piirimuodostelmassa. Hyppynaru ja tanssiharjoitukset kehittävä oppilaan koordinaatiota. Kävely-, pyöräily- ja luontoretkiä jatketaan.

Leikitään palloleikkejä, joissa painottuu **välinekäsittelytaidot;** vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä pelejä näiden taitojen harjoitteluun ovat yksinkertaiset pallopelit, kuten kuningaspallo, polttopallon eri variaatiot, nelimaali, ja erilaiset palloviestit. Palloleikeissä oppilas oppii esimerkiksi hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. **Havaintomotorisia taitoja** voidaan harjaannuttaa kiinniottoleikeillä, voimistelulla, musiikkiliikunnalla, hiihdolla sekä pallopeleillä ja -leikeillä.

Liikkumistaitojen vahvistaminen ja monipuolistaminen tapahtuvat perusliikunnalla (hyppääminen, heittäminen, juokseminen) ja näiden yhdistelemisellä. Tähän tarkoitukseen hyviä ovat esimerkiksi telineradat, perusliikunta, luistelu, hiihto ja retkeily.

Tasapainotaitojen kehittäminen tapahtuu esimerkiksi lumiympäristössä hiihdon ja luistelun avulla sekä saliympäristössä liikuntaradan keinoin. Myös voimistelu telineillä, kamppailut, luistelu, hiihto, pallopelit sekä musiikki- ja tanssiliikunta kehittävät tasapainoa.

Kehitetään **nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.** Voimaa harjaannutetaan esim. kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heitoilla, leikkimielellä kamppaillen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla. Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa. Liikkuvuutta harjoitetaan voimistelun ja venyttelyn keinoin. Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Neljännellä luokalla harjoitellaan rintauintia, sukelluksia ja hyppyjä. Lisäksi erilaisia vesileikkejä ja -pelejä sekä harjoitellaan turvallisuutta vedessä.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat niin minäkäsitystä kuin ryhmähenkeä. Valitaan myönteistä itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä lisääviä harjoitteita ja pelejä. Leikeillä ja peleillä harjoitellaan toisen huomioon ottamista ja auttamista. Opetus tukee sovittujen ohjeiden mukaan toimista sekä osallistaa toimimaan vastuullisesti ja yritteliäästi. Opetuksella kehitetään oppilaan arvostusta omaan ja muiden suorituksia kohtaan.

Korostetaan ystävällistä käytöstä kaikkia kohtaan, rehellisyyttä, omista ja yhteisistä välineistä huolehtimista sekä työrauhan antamista muille. Ohjataan oppilaita toisten huomioimiseen kannustamalla. Opetetaan oppilaat jakamaan itse joukkueet rakentavalla tavalla. Ohjataan vanhempia oppilaita suunnittelemaan liikuntatoimintaa nuoremmille.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Monipuolisella opetuksella luodaan mahdollisuuksia omaehtoisen liikunnan harrastamiseen ja liikunnan ilon säilymiseen. Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oman toiminnan ohjauksesta siirrytään kohti itseohjautuvuutta, jossa edellytetään tilanteiden ennakointia. Annetaan oppilailla mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin, esim. alku- ja loppuveryttelyiden suunnittelu.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, omasta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin, mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti ja turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 4

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 4

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä.
- Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä.
- Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa.
- Liikunta on luonnollinen keino saada eri ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.
- Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen.
- Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan.
- Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Huomioidaan yrittäjämäinen toimintatapa, jossa korostuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen.
- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy.
- Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta.
- Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroissuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Liikunta tukee jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä.
- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria.
- Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä.
- Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 4

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautettasiten,että ss rohkaiseea yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Pyritään vahvistamaan oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana.

Oppimisprosessin kannalta on eurytmialiikunnassa keskeistä edistyminen kehon hallinnan ja koordinoinnin sekä tilan ja ympäristön hahmottamisessa.

Oppilaalle voidaan antaa kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 5

S1 Fyysinen toimintakyky

Alempien luokkien opetuksen leikinomainen sävy muuttuu hiljalleen enemmän tarkkuutta ja sääntöjä korostavaksi. Kuitenkin opetus sisältää vielä paljon leikinomaisia pelejä. Liikuntalajit alkavat hiljalleen eriytyä selkeiksi kokonaisuuksiksi. Eri lajeissa aloitetaan tuloksien mittaaminen. Ohjataan oppilasta omaksumaan lasten- ja nuorten terveysliikuntasuositusten mukaiset liikuntatottumukset (1–2 tuntia liikuntaa päivässä). Oppilasta ohjataan oikeanlaiseen varustautumiseen ja peseytymiseen liikuntatunneilla. Lisäksi oppilasta ohjataan ottamaan huomioon liikuntaturvallisuus eri ympäristöissä.

Suunnistusta jatketaan liikkumalla maastossa ja tunnistamalla karttamerkkejä. Rytmi- ja tanssiliikuntaa opetellaan suomalaisten kansantanssien innoittamana. Luistelussa harjoitellaan takaperin luistelua ja kaarreluistelua eteen- ja taaksepäin. Voimistelussa vahvistetaan perusliikkumisen taitoja kuten esimerkiksi kuperkeikat, kärrynpyörät, pukkihypyt, kierähdykset ja käsilläseisonta. Parkour-temput voidaan ottaa virikkeiksi tunneille. Kävely-, pyöräily- ja luontoretkiä jatketaan. Liikuntalajit valikoituvat vuodenaikojen mukaan.

Pallonkäsittelytaitoja ja pelaamista harjoitellaan monenlaisin viitepelein ja harjoituksin. **Välinekäsittelyn taitoja** ovat vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä lajeja näiden taitojen harjoittelemiseen ovat esimerkiksi koripallo, lentopallo, jalkapallo, pesäpallo, salibandy, sulkapallo, tennis, ultimate, käsipallo ja lippupallo/soikeapallo. Palloleikeissä oppilas oppii esimerkiksi hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan.

Havaintomotorisia taitoja voidaan harjaannuttaa kiinniottoleikeillä, voimistelulla, musiikkiliikunnalla, hiihdolla sekä pallopeleillä ja -leikeillä. Palloilun lajiliittojen sivuilta löytyy erinomaisia materiaaleja viitepeleihin sekä erilaisten välineenkäsittelytaitojen kehittämiseen.

Liikkumistaitojen vahvistaminen ja monipuolistaminen tapahtuvat perusliikunnalla (hyppääminen, heittäminen, juokseminen) ja näiden yhdistelemisellä. Tähän tarkoitukseen hyviä ovat esimerkiksi telineradat, perusliikunta, luistelu, hiihto ja retkeily.

Tasapainotaitojen kehittäminen tapahtuu esimerkiksi lumiympäristössä hiihdon ja luistelun avulla sekä saliympäristössä liikuntaradan keinoin. Myös voimistelu telineillä, kamppailut, luistelu, hiihto, pallopelit sekä musiikki- ja tanssiliikunta kehittävät tasapainoa.

Kehitetään **nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.** Voimaa harjaannutetaan esim. kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heitoilla, leikkimielellä kamppaillen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla. Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa. Liikkuvuutta harjoitetaan voimistelun ja venyttelyn keinoin. Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Viidennellä luokalla harjoitellaan krooliuintia, matkauintia, vesipelastusta ja vesipelejä.

Toimintakyvyn mittaamiseen ja kannustavaan palautteenantoon on kehitetty Move! -mittaristo. Tulosten raportointi on pakollista 5. luokalla. Koulukohtaisesti on tärkeää sopia käytänteistä liikuntaa opettavien ja terveydenhoitajan kesken. Myös muilla luokilla Move!:a voidaan käyttää edistymisen seurantaan. Lisätietoja: http://www.edu.fi/move.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat niin minäkäsitystä kuin ryhmähenkeä. Valitaan myönteistä itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä lisääviä harjoitteita ja pelejä. Leikeillä ja peleillä harjoitellaan toisen huomioon ottamista ja auttamista. Opetus tukee sovittujen ohjeiden mukaan toimista sekä osallistaa toimimaan vastuullisesti ja yritteliäästi. Opetuksella kehitetään oppilaan arvostusta omaan ja muiden suorituksia kohtaan.

Korostetaan ystävällistä käytöstä kaikkia kohtaan, rehellisyyttä, omista ja yhteisistä välineistä huolehtimista sekä työrauhan antamista muille. Ohjataan oppilaita toisten huomioimiseen kannustamalla. Opetetaan oppilaat jakamaan itse joukkueet rakentavalla tavalla. Ohjataan vanhempia oppilaita suunnittelemaan liikuntatoimintaa nuoremmille.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Monipuolisella opetuksella luodaan mahdollisuuksia omaehtoisen liikunnan harrastamiseen ja liikunnan ilon säilymiseen. Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oman toiminnan ohjauksesta siirrytään kohti itseohjautuvuutta, jossa edellytetään tilanteiden ennakointia. Annetaan oppilailla mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin, esim. alku- ja loppuveryttelyiden suunnittelu.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, omasta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin, mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti ja turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 5

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 5

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä.
- Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä.
- Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa.
- Liikunta on luonnollinen keino saada eri ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.
- Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen.
- Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan.
- Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Huomioidaan yrittäjämäinen toimintatapa, jossa korostuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen.
- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy.
- Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta.
- Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroissuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Liikunta tukee jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä.
- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria.
- Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä.
- Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 5

Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.
Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään liikunnallisiin yhteistyötaitoihin, sekä sääntöjen ja ohjeiden noudattamiseen. Oppilasta autetaan hahmottamaan omia vahvuuksiaan ja kehitystarpeitaan.

Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Fyysinen toimintakyky

Alempien luokkien opetuksen leikinomainen sävy muuttuu enemmän tarkkuutta ja sääntöjä korostavaksi. Liikuntalajit eriytyvät selkeiksi kokonaisuuksiksi. Eri lajeissa aloitetaan tuloksien mittaaminen. Ohjataan oppilasta omaksumaan lasten- ja nuorten terveysliikuntasuositusten mukaiset liikuntatottumukset (1–2 tuntia liikuntaa päivässä). Oppilasta ohjataan oikeanlaiseen varustautumiseen ja peseytymiseen liikuntatunneilla. Lisäksi oppilasta ohjataan ottamaan huomioon liikuntaturvallisuus eri ympäristöissä.

Yleisurheilua jatketaan painottaen juoksulajeja. Uutena lajina korkeushyppy. Musiikkiliikunnassa tulee eurooppalaisia perinnetansseja. Hiihdon ja luistelun tekniikoita vahvistetaan ja pitkäkestoisempaan harjoitteluun kannustetaan. Mahdollisuuksien mukaan käydään laskettelemassa. Suunnistuksessa opetellaan kompassin käyttö ja kartanlukutaitoa kehitetään. Voimistelussa pyritään monipuoliseen harjoitteluun, jossa vahvistuvalle luustolle annetaan riittävästi haastetta. Sirkusvälineet antavat monia mahdollisuuksia eri taitojen haltuunottoon. Akrobatiatemput ja jongleeraus sopivat hyvin tälle luokalle. Kävely-, pyöräily- ja luontoretkiä jatketaan. Liikuntalajit valikoituvat vuodenaikojen mukaan.

Pallopeleissä noudatetaan tarkkoja sääntöjä ja harjoitellaan pallon käsittelyä ja tekniikoita. **Välinekäsittelyn taitoja** ovat vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä lajeja näiden taitojen harjoittelemiseen ovat esimerkiksi koripallo, lentopallo, jalkapallo, pesäpallo, salibandy, sulkapallo, tennis, ultimate, käsipallo ja lippupallo/soikeapallo. Palloleikeissä oppilas oppii esimerkiksi hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. **Havaintomotorisia taitoja** voidaan harjaannuttaa kiinniottoleikeillä, voimistelulla, musiikkiliikunnalla, hiihdolla sekä pallopeleillä ja -leikeillä. Palloilun lajiliittojen sivuilta löytyy erinomaisia materiaaleja viitepeleihin sekä erilaisten välineenkäsittelytaitojen kehittämiseen.

Liikkumistaitojen vahvistaminen ja monipuolistaminen tapahtuvat perusliikunnalla (hyppääminen, heittäminen, juokseminen) ja näiden yhdistelemisellä. Tähän tarkoitukseen hyviä ovat esimerkiksi telineradat, perusliikunta, luistelu, hiihto ja retkeily.

Tasapainotaitojen kehittäminen tapahtuu esimerkiksi lumiympäristössä hiihdon ja luistelun avulla sekä saliympäristössä liikuntaradan keinoin. Myös voimistelu telineillä, kamppailut, luistelu, hiihto, pallopelit sekä musiikki- ja tanssiliikunta kehittävät tasapainoa.

Kehitetään **nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.** Voimaa harjaannutetaan esim. kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heitoilla, leikkimielellä kamppaillen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla. Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa. Liikkuvuutta harjoitetaan voimistelun ja venyttelyn keinoin. Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Kuudennella luokalla harjoitellaan pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaista uimataitoa: hypätään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyä uidaan yhtäjaksoisesti 200 m, josta 50 m selkäuintia. Uimataitoa harjoitetaan vesileikkien ja -pelien, kellumisten, liukujen ja sukeltamisen sekä hyppyjen ja matkauinnin avulla. Kiinnitetään huomiota turvallisuuteen vedessä ja harjoitellaan esimerkiksi rauhallisena pysyttelyä (vedenpoljenta ja kelluminen) ja veteen menemistä vaatteet päällä.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat niin minäkäsitystä kuin ryhmähenkeä. Valitaan myönteistä itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä lisääviä harjoitteita ja pelejä. Leikeillä ja peleillä harjoitellaan toisen huomioon ottamista ja auttamista. Opetus tukee sovittujen ohjeiden mukaan toimista sekä osallistaa toimimaan vastuullisesti ja yritteliäästi. Opetuksella kehitetään oppilaan arvostusta omaan ja muiden suorituksia kohtaan.

Korostetaan ystävällistä käytöstä kaikkia kohtaan, rehellisyyttä, omista ja yhteisistä välineistä huolehtimista sekä työrauhan antamista muille. Ohjataan oppilaita toisten huomioimiseen kannustamalla. Opetetaan oppilaat jakamaan itse joukkueet rakentavalla tavalla. Ohjataan vanhempia oppilaita suunnittelemaan liikuntatoimintaa nuoremmille.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Monipuolisella opetuksella luodaan mahdollisuuksia omaehtoisen liikunnan harrastamiseen ja liikunnan ilon säilymiseen. Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oman toiminnan ohjauksesta siirrytään kohti itseohjautuvuutta, jossa edellytetään tilanteiden ennakointia. Annetaan oppilailla mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin, esim. alku- ja loppuveryttelyiden suunnittelu.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, omasta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin, mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti ja turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet ja hyvän osaamisen arviointikriteerit vuosiluokalla 6

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapainoja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas harjoittelee rohkeasti erilaisia uimalajeja ja hallitsee alkeisuimataidon (kastautuminen ja 10 metriä yhdellä uimatavalla).

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä.
- Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä.
- Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat yksi liikunnanopetuksen perusta. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa.
- Liikunta on luonnollinen keino saada eri ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää.
- Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Tällaisia erilaisissa ympäristöissä tapahtuvia lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen.
- Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä ja erottelemaan oleelliset epäoleellisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden mukaan.
- Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien pohjalta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Huomioidaan yrittäjämäinen toimintatapa, jossa korostuu itsetuntemuksen rakentaminen, yhteisöllisyyteen kasvaminen, myönteinen asenne työhön ja sen tekemiseen sekä ympäristön huomioonottaminen.
- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy.
- Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta.
- Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroissuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Liikunta tukee jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä.
- Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria.
- Oppilaat osallistuvat liikunnassa oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä.
- Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista hyvinvoinnin avulla.

Arviointi vuosiluokalla 6

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiotaakiinnitetään liikunnallisiin yhteistyötaitoihin, sekä sääntöjen ja ohjeiden noudattamiseen. Oppilasta autetaan hahmottamaan omia vahvuuksiaan ja kehitystarpeitaan.

Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

13.5.15 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjaus muodostaa koko perusasteen kestävän jatkumon.

Sen tehtävänä on edistää oppilaiden opiskelun, kasvun ja kehityksen sujuvuutta. Oppilaanohjausta toteutetaan aina monialaisesti yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman

tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

VUOSILUOKKA 3

Oppilaan ohjaus jatkuu sujuvasti alemmilta luokilta kolmannelle luokalle ja tavoitteena on edistää oppilaan valmiuksia käyttää opiskelussaan uusia työtapoja ja syventää aikaisemmin opittuja taitoja. Koulun laatimassa oppilaan ohjauksen opetussuunnitelmassa määritellään, tapahtuuko oppilaan ohjaus työjärjestykseen merkityllä erillisellä oppilaan ohjauksen tunnilla vai nivellettynä muuhun opetukseen. Ohjauksesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat yhdessä luokanopettajan pitäessä huolta kokonaiskuvasta. Ammatteihin tutustuminen alkaa.

VUOSILUOKKA 4

Oppilasta tuetaan löytämään sekä omat että toisten kyvyt ja vahvuudet oppijoina. Oppilas saa kokemuksia neljännen luokan aikana vaikuttamisesta koulussa ja lähiympäristössä. Oppilasta ohjataan opettelemaan kotitehtävien tekemistä. Oppilas oppii hakemaan tietoa lähdeteoksista.

Oppilas oppii terveiden elämäntapojen merkityksestä oppimiselle.

VUOSILUOKKA 5

Oppilaat tutustuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Oppilaat oppivat hakemaan tietoa kirjastosta ja käyttämään lähdeteoksia opiskelunsa tukena.

VUOSILUOKKA 6

Oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään tutustumiskäynneillä ja erilaisten projektien kautta. Oppilaat oppivat hakemaan tietoa monipuolisesti eri medioita hyväksi käyttäen. Oppilasta ohjataan myös henkilökohtaisesti lukuvuoden aikana opiskeluun liittyvissä asioissa.

14 VUOSILUOKAT 7–9

14.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymisvaihe

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle tapahtuu ilman suuria muutoksia. Luokkayhteisö ja luokanopettaja pysyvät samoina. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys kuitenkin korostuu siirtymävaiheessa. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä ja huolehditaan murrosikään tulevan nuoren koulunkäynnistä. Yhteistyöstä huolehtii pääsääntöisesti luokanopettaja.

Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi.

Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Jos oppilas siirtyy perusopetukseen kunnalliseen kouluun, käydään vanhempien kanssa keskustelu ja tarvittaessa tiedonsiirtopalaveri oppilaan uuden koulun kanssa.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2 Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7–9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7–9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

14.2.1 Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

14.2.1.1 Vuosiluokka 7

Murrosiässä nuori kaipaa omaa rauhaa ja itsenäisyyttä, samalla hän kokee huolestuneisuutta, tunneherkkyyttä ja fyysisten muutostenkin kautta kiusaantuneisuutta, mikä näkyy energianpurkauksien ja itsetutkiskelun vuorotteluna. Ulospäin näkyy nuoren aktiivisuus, mutta sisäinen elämä on murroksessa. Nuori alkaa tiedostaa itseään enemmän ja osoittaa uudenlaista harkintakykyä.

Seitsemännellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja ilmiöpohjaista. Opetuksessa tehdään löytöretkiä omaan itseen ja ulkomaailmaan. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Rajat laajenevat myös tähtioppiin. Oppilaiden kanssa tarkastellaan ulkoista maailmaa ilmiöpohjaisesti tutkien.

Opettaja tarjoaa oppilaille uusia näkökulmia ja ohjaa heidän huomionsa maailmaan, kannustaa tekemään aloitteita, arvostamaan loogisuutta ja kyseenalaistamaan auktoriteeteilta omaksuttuja asenteita. Omien näkemysten kertomista ja käsitysten muodostamista tuetaan vuorovaikutuksellisin menetelmin, jolloin myös yksilöllinen arviointikyky ja sosiaalinen vuorovaikutus ja vastuunkanto luokkayhteisössä kehittyvät. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus kokea itsensä sekä maailmankansalaisena että yksilönä, jolla on sosiaalista vastuuta. Luokka ikään kuin ryhmäytetään näin uudelleen.

Seitsemännestä luokasta eteenpäin oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, sukupuolista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden itsensä sekä heidän huoltajiensa kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- tähtitiede (maantieto, fysiikka, historia, kuvataide)
- renessanssi (historia, käsityö, kuvataide)
- yrittäjyys (yhteiskuntaoppi, historia, käsityö)

14.2.1.2 Vuosiluokka 8

Kahdeksannella luokalla nuoret alkavat etsiä uusia auktoriteetteja ja roolimalleja. Ideoiden maailman merkitys lisääntyy ja kriittisyys terävöityy. Vastapainona alkaa näkyä loogisuuteen ja järkevyyteen pyrkiminen.

Opettaja auttaa nuoria kokoamaan kaiken tähän asti opitun mielekkääksi kuvaksi maailmasta, jossa ihmisellä toimivana yksilönä on keskeinen asema. Oppimisympäristöksi sopii erityisen hyvin niin verstas, paja kuin mikä tahansa autenttinen opittavaan ilmiöön kuuluva ympäristö.

Kahdeksannella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja ilmiöpohjaista. Nuoria valmennetaan yläluokkien opetustapaa varten ja korostetaan osana yhteiskuntaa olemista, kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ennen kaikkea omaa aktiivisuutta.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- tiedeprojekti (kemia, käsityö, fysiikka)
- näytelmä (kuvataide, äidinkieli ja kirjallisuus, käsityö)

14.2.1.3 Vuosiluokka 9

Oppilaat ovat 9. luokalla murrosiän kuohujen loppuvaiheessa astumassa aikuisten maailmaan. Opetuksessa halutaan tehdä tämä maailma heille läpinäkyväksi, ymmärrettäväksi. Aikaisemman seitsenvuotiskauden aikana he ymmärsivät maailman sydämellään, tunteellaan, kauniiksi. Nyt heidän on ymmärrettävä maailma ajattelullaan todeksi.

Opetuksessa tärkeätä on ajattelun rakenteiden kehittäminen. Tämä tapahtuu vielä yksinkertaisien kausaalisten johtopäätöksien avulla. Opetuksessa harjoitellaan helposti käsitettävien yleiskatsauksien sisältöjen erittelyä, pyrkien analyyttisen menetelmän avulla kokonaisyhteyksien käsittämiseen. Maailman ilmiöistä havaintojen avulla tehtävistä löydöistä pyritään ajattelun avulla keksimään asioita. Tässä prosessissa pyritään kehittämään kiinnostusta maailmaa

kohtaan. Opetuksessa ei saisi oppia vain kuivia faktoja, vaan faktoista päästä tietämiseen. Siksi opetuksen olisi pääosin hyvä tulla elävänä opettajalta, ei valmiiksi kuolleena esimerkiksi monisteista.

Yksi puoli maailman läpinäkyväksi tekemisessä on nykymaailman tekniikan tunteminen ja ymmärtäminen. Koneet ja laitteet opitaan näkemään konkretisoituneiksi ajatuksiksi. Ihminen opitaan näkemään maailman muovaajana, kulttuurin luojana. Tärkeitä ovat yhä esikuvat, erilaiset sankarit ja idolit, kuten aiemmillakin murrosikäisten luokilla. Ideaalien tahdonluonne suojaa kehittyvän nuoren sielua liian kylmältä ajattelulta. Toisaalta hänen kehittyvä ajattelunsa saa ravintoa siitä ymmärryksestä, miten idea tai ideaali muotoutuu maailmassa käsin kosketeltaviksi tuloksiksi. Elämänkerrat ovat siis yhä tärkeätä oppimateriaalia. Yhdeksännellä luokalla yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä on saada muotoutumattomalle sielulliselle harmonia ja rakenne.

Maailman kiinnostavuuden esiintuominen nimenomaan älyllisenä haasteena ja ihmisen kyky tehdä maailmasta haluamansa niin taiteellisessa kuin teknisessäkin mielessä ovat keskeisessä osassa opetusta. Nuoren on hyvä tuntea ja kokea maailmaa konkreettisesti, jopa rajustikin. Raudan taonta, puutarhanhoito, paleleminen Lapin leirillä, korinpunonnassa korin pakottaminen tarkasti haluttuun muotoon, mustan ja valkoisen polariteetit niin hiilipiirustuksessa kuin opetusaineistossa, vallankumoukset ja tulivuorenpurkaukset, kaikkea tämänkaltaista yhdeksäsluokkalainen kaipaa.

Siirrytään pääosin herätettyjä mielikuvia hyväksi käyttävästä, lasten tunnekokemusten kautta vaikuttamaan pyrkivästä opetustavasta toisenlaiseen, pääosin nuoren älyyn vetoamaan pyrkivään opetukseen opetuksen sisäisessä tavassa. Ulkoisissa puitteissa taas siirrytään tutun luokanopettajan huomasta asiantuntija–aineopettajien opetettavaksi. Opettajan tehtävä on pitää huolta, ettei opetus ole pelkkää älyä. Pääosin älyyn vetoavat opetusaineistot tuovat mukanaan myös syviä tunne-elämyksiä ja tahtoon vaikuttavia virikkeitä. Äly ja ajattelu pyritään opetuksessa saamaan myös mahdollisimman eläviksi. “Oppilaita ohjataan ymmärtämään ympäröivän maailman prosesseja, erityisesti teknologian prosesseja.” (Kansainvälinen OPS fysiikka s. 129)

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- vaellus (biologia, liikunta, maantieto, kotitalous)

14.3 Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

14.4 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7–9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7–9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä

oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä

edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen

hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta*: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely*: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen*: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm.

työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

14.5 OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 7–9

14.5.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

14.5.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri

kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä.

Äidinkieli ja kirjallisuus nähdään yksilöä kehittävänä oppiaineena. Identiteetin rakentuminen ja maailman hahmottaminen ja jäsentäminen kielen avulla osoittaa näkemystä siitä, että kieli ei ole oma yksikkönsä maailmasta ja irrallaan ihmisestä. Se on osa ihmisen liittymistä maailmaan, osa ihmistä itseään niin paljon, että sen varaan rakennetaan kuva itsestä maailmassa. Kielen avulla ihminen voi kertoa itselleen, kuka hän on. Tämän lisäksi kieli nähdään kommunikaation ja itseilmaisun mahdollistajana.

Sen lisäksi, että äidinkieli ja kirjallisuus opetuksen kautta vahvistaa oman kulttuurin ja kielen arvostamista ja ohjaa suvaitsevaisuuteen muita kansoja ja kulttuureja kohtaan, on tärkeätä saada oppilaat juurtumaan maailmaan ja löytämään oma paikkansa siinä. Muut huomioon ottaen ja erilaisuutta arvostaen löytyy näkemys itsestä muiden joukossa: en ole ainoa, mutta olen minä, kukaan muu ei voi sanoa minusta minä.

Itsensä kehittämiseen kuuluu ilmaisutapojen monipuolistaminen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa onkin tärkeätä näiden taitojen harjoittaminen, koska eri puhetilanteissa ja niiden tarkastelussa jälkikäteen voidaan parhaassa mahdollisessa tapauksessa havainnoida omaa käyttäytymistä suhteessa aiempaan. Puhetilanteissa käsitys itsestä viestijänä auttaa näkemään, millä tavalla on kehittynyt vuosien aikana ja mitä valmiuksia on kohdata pelotta uusia tilanteita ja toimia niissä. Ihminen tarvitsee rohkeutta, jotta hän voisi muokata maailmaa siihen suuntaan, jossa hän haluaa elää. Tahdon lujuus voi löytyä pienistäkin harjoituksista, ja oppilaan kehityksestä, henkisestä kasvusta, ei välttämättä näe merkkejä oppitunnin päätteeksi, vaan todennäköisesti vasta vuosia myöhemmin. Kirjallinen ilmaisutaito, sekä kaunokirjallisuus että muu kirjallisuus, auttavat jäsentämään ajatukset loogisiksi kokonaisuuksiksi. Toisin sanoen ilmaisutapojen monipuolistaminen auttaa hahmottamaan maailmaa yhä selkeämmällä tavalla itselle ymmärrettäväksi. Kun maailmaa ymmärtää, silloin siinä myös pystyy elämään ja sitä muokkaamaan. Aktiivinen kansalaisuus on edellytys sille, että pystyy muokkaamaan ympäristönsä itselleen sopivaksi. Jatko-opinnot, työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja aktiivinen kansalaisuus näyttäytyvät itseisarvoina. Puhumamme kieli määrittää meitä ihmisenä ja kertoo, keitä olemme. Äidinkieltä ja kirjallisuutta opiskelemalla näiden arvojen toteutuminen mahdollistuu.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisäinen integraatio on edellytys opetuksen hyvälle toteutukselle. Irrallisten palasten opettaminen ja oppiminen eivät ole mielekkäitä silloin, kun yhdistävänä tekijänä on kieli. Sisäisen integraation lisäksi opetuksessa otetaan huomioon oppiaineiden välinen yhteistyö ja integraatio. Tämä on yksi steinerpedagogiikkaan kuuluva ajatus: eri vuosiluokilla opetetaan kokonaisuuksia, johon kaikki oppiaineet liittyvät. Oppisisältöjen jako oppiaineisiin on lisäksi kaikin puolin keinotekoista. Koulun ulkopuolella kaikki aineet sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, vain koulussa elämä paloitellaan oppiaineiksi.

Oman ajattelun kehittyminen ja itsensä tunteminen ovat ihmisyyteen kasvattamisessa keskeisimpiä tavoitteita opetuksessa. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat. Perusopetuksen vuosiluokilla kuljetaan ikäkauden mukaisesti kohti oman ajattelun itsenäistymistä ja itsensä tuntemista, ihmisyyteen kasvamista.

Kieli nähdään yhtenä tärkeimmistä ihmisten välisen ymmärtämisen välineistä ja se on tämän vuoksi myös opetuksessa ensisijainen väline. Kieli vaikuttaa lapsen henkiseen ja psykologiseen kehitykseen ja sen vuoksi kielen opetuksella on keskeinen tehtävä koulussa. Kieltä ei näin ollen opeteta vain sen käytön vuoksi, vaan myös sen vuoksi, että kielen avulla lapsi ja nuori kehittyy ja pystyy tulemaan ymmärretyksi ja ymmärtämään maailmaa ympärillään.

Kielen opetuksessa otetaan huomioon suullinen ja kirjallinen kielitaito. Äidinkielen tuntien tehtävänä on kehittää näitä molempia siten, että suullinen ja kirjallinen kielitaito muuntuu kaikenlaisten tekstien, kuvien ja tilanteiden monilukutaidoksi. Puhuttu kieli luonnehtii asioita kirjoitetun kielen keskittyessä jäsentämään ja määrittämään maailmaa. Puhuttu kieli liittyy vahvasti suulliseen perinteeseen, jossa ajattelu ja kollektiivinen kokemus ilmaistiin tilanteissa ja rituaaleissa. Kirjallinen perinne tai kulttuuri on yksilökeskeistä, jossa kirjailija tuo sisäisen kokemuksensa muiden nähtäväksi. Yksi äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävistä onkin vakiinnuttaa vahva suullisen kielen kulttuuri, josta kirjallisen taidon kulttuuri on riippuvainen.

Suullinen kielitaito kuuluu vahvasti ihmisen tunnealueelle toisin kuin kirjoitettu kieli. Kun ihminen ilmaisee spontaanisti iloa, surua tai pelkoa, on tietoisuus tunteesta aivan toinen kuin näistä tunteista kirjoitettaessa. Kirjoittaessaan ihminen ottaa aiheesta askelen taaksepäin ja tarkastelee tunnettaan jäsentäen sitä ajattelussaan. Perusopetuksen alaluokilla painotetaan tunteen merkitystä kaikessa opetuksessa, mutta perusopetuksen yläluokilla painopiste siirtyy ajattelun alueelle vähitellen.

Steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu ihmiskäsitykselle, joten opetuksella pyritään tukemaan lapsen ja nuoren kehitystä kullekin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kielellä nähdään olevan vaikutusta ihmisen kasvulle. Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa ihmistä perheen ja kulttuuriryhmän identiteetin löytymisen jälkeen löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.

Äidinkieleen ja kirjallisuuteen kuuluu monitieteisiä taito-, tieto- ja kulttuurikokonaisuuksia, ja opetuksessa tekstit ymmärretään laajasti ja niitä käytetään monipuolisesti. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen, tiedon hankinnan ja jakamisen taitojen lisäksi kiinnitetään huomiota oppilaan omien kokemusten jakamiseen. Kirjallisuuden kautta oppilas pystyy avartamaan käsitystään niin muista kulttuureista kuin itsestään. Kulttuurikokonaisuuksien sisällöissä sanataide nousee merkittäväksi osaksi, ja siihen kuuluu tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen lisäksi myös draama ja media.

Kaikessa opetuksessa pyritään kokemuksellisuuteen ja sisältöjen omakohtaistamiseen. Osallisuuden kokemusta vahvistetaan keskusteluilla ja muilla yhteistoiminnallisilla menetelmillä, jolloin oppilas ja opiskelija voivat saada kuulluksi tulemisen kokemuksia. Tällä tavoin tuetaan eettistä kasvua ja innostetaan elämysten jakamiseen ja saamiseen. Mediakasvatus nähdään yhtenä oppiaineen osa-alueena, jossa sisältöjä tulkitaan ja tuotetaan ikäkauden mukaisesti.

Rakentava ja vastuullinen vuorovaikutus tukevat kielitietoisuuden laajentumista. Kielitietoisuus ei ole pelkästään tietoa kielen rakenteista, vaan myös ymmärrystä kielestä maailman hahmottamisen välineenä, ymmärrystä kielestä identiteettiä rakentavana voimana ja filosofista pohdintaa siitä, mitä kieli on. Kielitietoisuuteen kuuluu käsitys kielestä kommunikoinnin mahdollistajana, käsitys kielen liittymisestä itseilmaisuun ja identiteettiin, sekä käsitys kielessä itsessään olevasta luonteesta ja sen vaikutuksesta ihmiseen. Oppiaineen tehtävänä on kaiken mainitun lisäksi luoda henkilökohtainen suhde kieleen, mikä auttaa opiskelijaa sanallistamaan omia näkemyksiään, tunteitaan, havaintojaan ja elettyjä tapahtumia. Yhteistyötä tehdään kotien ja koulun välillä sekä muiden oppiaineiden välillä, mahdollisuuksien mukaan myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielten opetuksen kanssa.

Oppilaiden erilaisuus, tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus huomioidaan oppimisympäristössä ja opetusmenetelmissä. Opetuksessa tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa eläviä oppilaita.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden äidinkielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 tehtävänä on edistää oppilaan kielellisiä taitoja niin, että hän pystyy olemaan vuorovaikutuksessa myönteisesti ja rakentavasti erilaisissa ja monimuotoisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti. Oman viestijäkuvan hahmottamisen lisäksi oppilaita kannustetaan osallistumaan kielenkäyttötilanteisiin monipuolisesti yhteiskunnassa ja eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee ja opiskelijoita ohjataan pohtimaan erilaisten tekstisisältöjen ja oman elämän tapahtumien yhteyttä toisiinsa; tällä tavoin kirjallisuuden ja yhteiskunnallisten ja opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien analyysin taidot syvenevät.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi, jossa oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja jossa vuorovaikutus oppilaiden ja opettajien kanssa luo virikkeitä etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa niin laajoista tekstikokonaisuuksista, keskusteluista kuin monimediaympäristöistä. Oppimisympäristöksi luetaan koko oppilaan elinpiiri, jossa kulttuuri- ja mediatarjonta ovat omana osanaan. Työtavat valitaan yhteisöllisiksi siten, että yksilösuoritukset on mahdollista nähdä ryhmässä kokonaisuuden osana. Esimerkiksi luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat, kun oppilaat yhteistoiminnallisesti ja prosessi- ja projektityöskentelyn avulla jakavat kokemuksiaan sekä ajatuksiaan. Tuottavat yhdessä tekstejä ja suullisia esityksiä. Vuorovaikutusharjoituksia tehdään, jotta viestijäkuva vahvistuu ja jotta ymmärrys itsestä kielenkäyttäjänä kasvaa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueisiin sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että muiden aineiden opetuksessa. Lisäksi kirjallisuudenopetus integroituu luontevasti vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään opetuksessa silloin, kun se tukee oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilasta tuetaan löytämään omaan taitotasoon sopivaa kirjallisuutta ja tekstejä. Kannustetaan myös lukuharrastuksen jatkamiseen. Omien ajatusten ja kokemusten esiin tuomista ryhmässä kannustetaan vuorovaikutustaitojen edelleen kehittymisen vuoksi. Koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista tuetaan auttamalla löytämään ja käyttämään itselle sopivia opiskelustrategioita ja omia vahvuuksia oppijana. Turvallista ja vastuullista median käyttöä tuetaan keskustelemalla

oppilaiden kokemuksista, tunteista ja median tuomista näkökulmista. Tavoitteena on tukea oppilasta toimimaan mediaympäristössä ihmisenä ihmiselle samalla tavalla kuin hän toimii muissakin ympäristöissä. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilas saa ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T6	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T7	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T8	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T10	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T11	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T13	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T14	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T16	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T17	S4	L1, L2, L4, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä.

Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä, esimerkiksi projektityön esittelyä. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen

Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: tekstin ydinajatusten tiivistämistä. Seurataan ymmärtävän lukutaidon kehittymistä.

Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä ja visuaalisina. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain: ideointi, suunnittelu, luonnostelu, kirjoittaminen, palaute, muokkaaminen, viimeistely ja julkaiseminen. Opiskellaan kertoville ja kuvaaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä.

Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi.

Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, kuten erilajisille teksteille tyypillisiä kokonaisrakenteita, otsikointia, kappalejaon perusteita ja tekstin sidosteisuutta, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä.

Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (esimerkiksi pää- ja sivulauseet, lauseen jäsenistä subjekti, predikaatti ja objekti, erilaiset kappalerakenteet), opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita.

Tarkastellaan erilaisia tapoja ilmaista aikaa, kuten verbin aikamuotoja ja adverbeja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, omistusliite) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Tekstin tuottaminen

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista
- kirjallisuuskeskustelut

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- ilmaisutaidot, draama
- puhe- ja keskustelutaidot
- oman kulttuurin tuottaminen
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- eri viestintäympäristöissä toimiminen
- pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen
- sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkinta- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esimerkiksi projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistyötaitojen harjoitteleminen
- omien näkökulmien perusteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot: esimerkiksi mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 7

Vuosiluokalla 7 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokalla 7 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan

- oppilaan ilmaisua: miten hän kertoo esimerkiksi esitelmiä pitäessään ja väittelyissä omista ajatuksistaan ja näkemyksistään ja miten hän perustelee näkökantaansa ja pystyykö liikkumaan näkökantojen välillä
- kykyä ottaa vastaan palautetta ja antaa vertaispalautetta
- kykyä löytää teksteistä olennaisin asia (tiivistelmien ja referaattien avulla)
- luetunymmärtämistä tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta
- taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi vihkotekstinä
- taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä
- tekstien sisällöt, oikeakielisyys, muoto ja rakenne
- ilmaisua erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa
- kykyä arvioida eri tekstilajien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä
- oppilaan kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T6	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T7	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T8	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T10	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T11	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T13	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T14	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T16	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T17	S4	L1, L2, L4, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri- ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tutustutaan erilaisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden kannalta keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen (esim. konjunktiot ja konnektiivit), perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin.

Seurataan ymmärtävän lukutaidon kehittymistä. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein.

Tunnistetaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta.

S3 Tekstien tuottaminen

Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan ohjaaville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi

Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (esimerkiksi lauseke, kaikki lauseen jäsenet, lauseenvastikkeet), opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, rektiot, omistusliite, numeroiden ja lyhenteiden taivutus) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa.

Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin sekä yleisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan klassikoita ja nykykirjailijoiden teoksia. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Tekstin tuottaminen

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista
- kirjallisuuskeskustelut

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- ilmaisutaidot, draama
- puhe- ja keskustelutaidot
- oman kulttuurin tuottaminen
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- eri viestintäympäristöissä toimiminen
- pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen
- sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkinta- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esimerkiksi projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistyötaitojen harjoitteleminen
- omien näkökulmien perusteleminen

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot: esimerkiksi mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko

- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 8

Vuosiluokalla 8 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokalla 8 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan

- rooliin asettumista ja ilmaisun taidon kehittymistä näytelmäprosessissa
- ilmaisutaitoa esitelmien ja muiden vuorovaikutteisten oppimistilanteiden yhteydessä
- kykyä löytää teksteistä olennaisin asia (tiivistelmien ja referaattien avulla)
- luetunymmärtämistä tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta
- taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi vihkotekstinä
- taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä
- tekstien sisällöt, oikeakielisyys, muoto ja rakenne
- taitoa soveltaa tekstinteossa kirjoittamisen eri vaiheita: ideointia, luonnostelua, muokkausta ja viimeistelyä
- ilmaisua erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa
- kykyä arvioida eri tekstilajien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä
- oppilaan kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia ja tuottaa esimerkiksi omia lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, lyhytelokuvia, ja pienimuotoisia kulttuuritapahtumia (näytelmä).

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T6	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T7	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T8	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5, L6
T10	S3	L2, L4, L5, L6, L7

T11	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T12	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T13	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T14	S3	L2, L4, L5, L6, L7
T15	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T16	S4	L1, L2, L4, L6, L7
T17	S4	L1, L2, L4, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä, esimerkiksi alustusta, raportointia, projektityön esittelyä, sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi- , väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen

Seurataan lukutaidon kehittymistä. Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä, kuten verkkosivustoja ja viranomaistekstejä. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin.

Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan, myös audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain: ideointi, suunnittelu, luonnostelu, kirjoittaminen, palaute, muokkaaminen, viimeistely ja julkaiseminen. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Opiskellaan erityisesti pohtiville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä.

Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat.

Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, rektiot, omistusliite, numeroiden ja lyhenteiden taivutus) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa.

Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin ja suomen kielen vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin, kuten vokaalisointuun, astevaihteluun, johtamiseen, taipumiseen ja sanajärjestykseen. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla.

Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin sekä suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan klassikoita ja nykykirjailijoiden teoksia. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustil anteissa.	Toiminta vuorovaikutusitil anteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustil anteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustil anteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustil anteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutustil anteissa.

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintäta itojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestin-nän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	Oppilas osaa edistää puheenvuoroilla an keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas monipuolistaa kokonaisilmai-sun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi .	Oppilas osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuaan kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii havainnoiman omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueit-taan.	Vuorovaikutusta itojen kehittäminen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskoht-eensa.	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teitaan.	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaa n sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teitaan.	Oppilas osaa arvioida viestintätaito-jaan ja vahvuuksiaan ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpei-ta.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskoh-teiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskoh-teensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtä misen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtä misen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teitaan.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmu-kaisia tekstinymmärtä misen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman monipuolistumin en ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmu-kaisia käsitteitä käyttäen.	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla. Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita. Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä. Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmu-kaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitusperiin.

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmuk aisella tavalla.	Tiedonhankintat aidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Oppilas osaa nimetä muutaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.	Oppilas osaa käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.	Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa arvioida erilaisten	Oppilas osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti. Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa

				lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.	tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuunteluja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuunteluja katselukoke-muksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksen-mukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintai-suutta.

<u>Tekstin tuottaminen</u>

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohtei taan tekstin tuottajana.	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohte ensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja	Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohtei taan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohtei taan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

			kehittämiskohteitaan.		

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisis-sa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja. .	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	Tekstin tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokatessaan. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Oppilas osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

		yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.			

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilan teissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia lukuja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas avartaa kirjallisuusnä-kemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuu-teen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden päälajit. Oppilas on lukenut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.	Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden päälajien tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Oppilas on lukenut osan lukuvuosittain sovituista teoksista.	Oppilas osaa kuvailla kaunokirjalli-suuden monimuotoisuut-ta. Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.	Oppilas osaa analysoida kaunokirjalli-suuden monimuotoi-suuta osana kulttuuria. Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielensä merkityksestä itselleen.	Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa n imetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- lukemisen ja kirjoittamisen strategiat
- kyky tunnistaa omia kielellisiä vahvuuksia ja kehittämisalueita
- tieto omasta kieli- ja kulttuuri-identiteetistä
- tieto kielestä ja sen käyttötavoista
- kirjallisuusanalyysit

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- ilmaisutaidot, draama
- puhe- ja keskustelutaidot
- oman kulttuurin tuottaminen
- media- ja kulttuuritarjonnan tunteminen
- oman alueen kulttuurin ja muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tiedonhaku
- lähdekritiikki
- eri viestintäympäristöissä toimiminen
- pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen
- sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä

L4 Monilukutaito

- luku- ja kirjoitustaito pohjana monilukutaidolle
- autenttisten tekstien tutkiminen
- tekstin tulkinta- ja tuottamistaitojen harjoitteleminen erilaisissa oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opiskelun välineenä
- eettinen toiminta eri medioissa
- näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- pitkäjänteinen työskentely esimerkiksi projekteissa
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- yhteistyötaitojen harjoitteleminen
- omien näkökulmien perusteleminen
- työelämäviestintä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- vaikuttamistaidot: esimerkiksi mielipiteen ilmaiseminen, neuvotteleminen ja päätöksenteko
- tapahtumien suunnitteleminen ja järjestäminen

Arviointi vuosiluokalla 9

Vuosiluokalla 9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokalla 9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan

- verbaalia ja nonverbaalia esiintymisen taitoa ja sisältöjen havainnollistamisen taitoa kohdeyleisölle mm. tilannepuheiden ja esitelmien kautta myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyväksi käyttäen
- kykyä löytää teksteistä olennaisin asia (tiivistelmät ja referaatit)
- luetunymmärtämistä tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta arvioidaan.
- taitoa analysoida ja eritellä tekstin kieltä ja sisältöä sekä pohtia merkityksiä suhteessa omiin kokemuksiinsa
- taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi kirjalliseen muotoon erilaisilla välineillä monimediaisiin ympäristöihin
- taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä
- tekstien sisällöt, oikeakielisyys, muoto ja rakenne
- taitoa soveltaa tekstinteossa kirjoittamisen eri vaiheita: ideointia, luonnostelua, muokkausta ja viimeistelyä
- taito perustella näkökulmansa objektiivisilla havainnoilla ja omilla kokemuksilla
- taito ymmärtää kulttuurituotteen prosessiluonnetta sekä olla taitoa taltioida oma kulttuurituote ja esitellä prosessin eri vaiheet

- ilmaisu erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa.
- kykyä arvioida eri tekstilajien ja -tyylien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä
- kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia.

Opettaja arvioi numeerisesti tavoitteiden toteutumista päättötodistuksessa. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

14.5.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

A-kielen opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys, joten se on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on omassa työssään myös kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, mutta se lisää myös ymmärrystä ihmisyydestä ja sen eri olemuspuolista, sekä antaa ilmaisukeinoja ja mahdollistaa itsetiedostamista. Tärkeää on myös, että kielten opetus antaa aineksia monikielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden

karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään mahdollisimman paljon samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Ruotsin kielen opiskelu antaa oppilaille valmiudet käyttää maamme vähemmistökieltä. Lähtökohtana kielenopetukselle on, että kieltä käytetään eri tilanteissa ja asiayhteyksissä. Oppilasta rohkaistaan käyttämään erilaisia oppimismenetelmiä, sekä hyödyntämään kielellisiä taitojaan kaikessa oppimisessa. Oppilaan ruotsin kielen opiskelu vahvistaa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opetuksessa korostetaan kokemuksellisuutta ja kielen laadun tavoittamista. Opetuksen tulisi kehittää kulttuurien välisen viestinnän taitoja.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Näillä luokilla herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun ja opetellaan ottamaan vastuuta omasta oppimisesta. Oppilaiden taidot mahdollistavat vaativampien tekstikokonaisuuksien käsittelemisen, jolloin tutustutaan eri kielialueiden eroavaisuuksiin ja ymmärretään ruotsin kielen käyttölaajuus ja asema vähemmistökielenä. Oppilas oppii selviämään kohdekielellä harrastusten, palveluiden ja julkisen elämän alueilla. Kieltä harjoitellaan monipuolisesti ja luovasti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opitaan uusia, itseohjautuvia oppimistapoja, saadaan iloa kirjallisuuden lukemisesta, herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun. Kielenkäyttötaitoa laajennetaan vaikuttamisen taitoon. Oppilaat kehittyvät oppijoina erilaisia työtapoja käyttäen ja kokeillen (mm. projektityöskentely). Lisäksi oppilaat oppivat käyttämään monipuolisia lähteitä ja etsimään tietoa itsenäisesti ja käyttämään sitä vastuullisesti.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 tavoitteena on oppia erityyppisten tekstien kautta kartuttamaan ilmaisuvarastoa lisää kirjallisesti ja suullisesti oppilaille merkityksellisissä yhteyksissä. Tavoitellaan mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaalle merkityksellistä kielenkäyttöä. Työskentelytavoissa korostuvat itsenäinen työskentely ja pari/ryhmätyöskentely, sekä kieltenopettajien yhteistyö. Kehittyvä kielitaito antaa mahdollisuuden käsitellä asenteita sekä erilaiset draamalliset harjoitukset tuovat rohkeutta ja kykyjä keskustella vieraalla kielellä haastavistakin aiheista. Eri viestintäkanavia käytetään monipuolisesti. Itsenäinen vastuunotto omasta oppimisesta sekä aktiivinen toimijuus ovat tavoitteita

tulevaisuutta varten. Ruotsia käytetään aina kun se on mahdollista ja oppilaita rohkaistaan pitämään kansainvälisesti yhteyttä ikätovereihinsa eri viestintäkanavien avulla. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen, historian, eurytmian ja taideaineiden opetukseen. Oppilaiden osallistumista tuntien suunnitteluun ja jäsentelyyn. Eläviä, vaihtelevia tunteja, paljon opeteltavaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilasta ohjataan käyttämään ruotsin kieltä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti itselleen tutuissa tilanteissa. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetusta eriytetään monipuolisin keinoin. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L2, L5
T3	S1	L1, L4
T4	S2	L1, L3, L7
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L3, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomainen kansainvälisyyden muoto, joka luo mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Yhteistyötä voidaan tehdä sellaisten järjestöjen kanssa, jotka edistävät ruotsin kielen opiskelua Suomessa (esim SvenskaNu, Pohjola-Norden, Wasa Teater, Luckan, Svenska föreningen i Östermyra). Lisäksi voidaan olla yhteydessä ruotsinkielisiin steinerkouluihin Suomessa ja maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

Opetuksessa valitaan sellaisia sisältöjä ja toimintatapoja, jotka rohkaisevat toimimaan ruotsinkielisissä ympäristöissä Suomessa ja muualla. Käydään läpi sellaisia käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. Opetuksessa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Perehdytään yksilön kielellisiin oikeuksiin.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista. Harjoitellaan itsenäisen työn tekemistä ja vastuunottoa omasta opiskelusta kokonaisuutena. Kannustetaan oppilaita löytämään itselleen mielekäs tapa oppia ja hyödyntämään

tätä tietoa oppimisessaan. Opetellaan monipuolisia työtapoja ja aktiivisuutta pari- ja ryhmätyöskentelyssä sekä korostetaan kotitehtävien säännöllistä tekemistä.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Harjaannutetaan edelleen viestimään nuorten lähiympäristöön kuuluvissa tilanteissa. Aihepiirinä koti ja vapaa-aika, kouluelämä, arkielämän viestintätilanteita (esim. matkalipunosto, vaateostokset), nuori itse, lähiympäristö, perhe ja ystävät sekä harrastukset. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa.

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi draaman, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Tehdään yksinkertaisia tiivistelmiä kääntäen lyhyistä, valmistelluista kappaleista.

Oman kirjallisen tekstin tuottaminen lisääntyy, mutta myös suullisia vuorovaikutustilanteita havainnoidaan ja harjoitellaan edelleen runsaasti. Opetellaan kirjoittamaan lyhyitä omia kirjoitelmia riittävän täsmällisesti. Opetellaan selviytymään yksikertaisista sosiaalisista kohtaamisista, arkisista tapahtumista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Tekstejä valittaessa käytetään hyväksi myös median mahdollisuuksia.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• aikamuodot

• prepositioita

• apuverbejä

• adjektiivin taivutus

• substantiivin taivutus

• pronomineja

• lauseoppia

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään

T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Kielenopiskelutaidot

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja omiin näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan oppiaineelle ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista lukutaitoa ja ympäristölukutaitoa

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 7

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Arvioidaan oppilaan taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita hyväksikäyttäen. Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan kielen oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa. Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L2, L5
T3	S1	L1, L4
T4	S2	L1, L3, L7
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L3, L4, L5
T8	S3	L2, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomainen kansainvälisyyden muoto, joka luo mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Laajennetaan kulttuuritietoutta ruotsia puhuviin maihin. Yhteistyötä voidaan tehdä sellaisten järjestöjen kanssa, jotka edistävät ruotsin kielen opiskelua Suomessa (esim SvenskaNu, Pohjola-Norden, Wasa Teater, Luckan, Svenska föreningen i Östermyra). Lisäksi voidaan olla yhteydessä ruotsinkielisiin steinerkouluihin Suomessa ja maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.

Opetuksessa valitaan sellaisia sisältöjä ja toimintatapoja, jotka rohkaisevat toimimaan ruotsinkielisissä ympäristöissä Suomessa ja muualla. Käydään läpi sellaisia käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin

kielen opiskelussa. Opetuksessa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Perehdytään yksilön kielellisiin oikeuksiin.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista. Harjoitellaan itsenäisen työn tekemistä ja vastuunottoa omasta opiskelusta kokonaisuutena. Kannustetaan oppilaita löytämään itselleen mielekäs tapa oppia ja hyödyntämään tätä tietoa oppimisessaan. Opetellaan monipuolisia työtapoja ja aktiivisuutta pari- ja ryhmätyöskentelyssä sekä korostetaan kotitehtävien säännöllistä tekemistä. Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikkaa esim. tiedonhankinnassa. Jatketaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä erilaisten aihekokonaisuuksien yhteydessä.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Kahdeksannella luokalla luetaan vaativampia nuorten elämään liittyviä tekstejä ruotsinkielisestä ympäristössä, harjoitellaan kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, tehdään itse tekstejä ja voidaan myös toteuttaa laajempia kielellisiä projekteja. Opitaan erilaisia tapoja käsitellä tekstiä

Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Harjaannutetaan edelleen viestimään nuorten lähiympäristöön kuuluvissa tilanteissa. Aihepiirinä nuori vuorotusvaikutuksessa ympäristöönsä, Pohjoismaat ja matkustaminen, julkiset palvelut, terveys, hyvinvointi, arkielämän viestintätilanteita (esim. ravintolassa asioiminen). Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa.

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi draaman, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Tehdään yksinkertaisia tiivistelmiä kääntäen lyhyistä, valmistelluista kappaleista.

Oman kirjallisen tekstin tuottaminen lisääntyy, mutta myös suullisia vuorovaikutustilanteita havainnoidaan ja harjoitellaan edelleen runsaasti. Opetellaan kirjoittamaan lyhyitä omia kirjoitelmia riittävän täsmällisesti. Opetellaan selviytymään yksikertaisista sosiaalisista kohtaamisista, arkisista tapahtumista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Tekstejä valittaessa käytetään hyväksi myös median mahdollisuuksia.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• verbirakenteita (esim. konditionaali)

• adverbejä

• pronomineja

• adjektiivin ja substantiivin taivutus (ns. neljän taivutus)

• sivulauseen sanajärjestys

• imperatiivi

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään

T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Kielenopiskelutaidot

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja omiin näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan oppiaineelle ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista lukutaitoa ja ympäristölukutaitoa

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.

Arviointi vuosiluokalla 8

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Arvioidaan oppilaan taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita hyväksikäyttäen. Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan kielen oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa. Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Opettaja arvioi sanallisesti ja numeerisesti tavoitteiden toteutumista lukuvuositodistuksessa.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L2, L5

T3	S1	L1, L4
T4	S2	L1, L3, L7
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L3, L4, L5
T8	S3	L2, L6
T9	S3	L4
T10	S3	L3, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Korostetaan ruotsin kielen vahvaa asemaa maakunnassa ja huomioidaan Suomen osallisuus Pohjoismaisessa yhteistyössä. Kotikansainvälisyys on kaksikielisellä alueellamme erinomainen kansainvälisyyden muoto, joka luo mahdollisuuksia aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Laajennetaan kulttuuritietoutta ruotsia puhuviin maihin. Yhteistyötä voidaan tehdä sellaisten järjestöjen kanssa, jotka edistävät ruotsin kielen opiskelua Suomessa (esim SvenskaNu, Pohjola-Norden, Wasa Teater, Luckan, Svenska föreningen i Östermyra). Lisäksi voidaan olla yhteydessä ruotsinkielisiin steinerkouluihin Suomessa ja maailmalla esimerkiksi kirjeiden välityksellä.
Opetuksessa valitaan sellaisia sisältöjä ja toimintatapoja, jotka rohkaisevat toimimaan ruotsinkielisissä ympäristöissä Suomessa ja muualla. Käydään läpi sellaisia käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. Opetuksessa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Perehdytään yksilön kielellisiin oikeuksiin.

Oppilas oppii edelleen vertailemaan eri kulttuurien ominaispiirteitä ja osaa etsiä tietoa itsenäisesti erilaisista lähteistä ja eri medioita hyväksikäyttäen.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista. Harjoitellaan itsenäisen työn tekemistä ja vastuunottoa omasta opiskelusta kokonaisuutena. Kannustetaan oppilaita löytämään itselleen mielekäs tapa oppia ja hyödyntämään tätä tietoa oppimisessaan. Opetellaan monipuolisia työtapoja ja aktiivisuutta pari- ja ryhmätyöskentelyssä sekä korostetaan kotitehtävien säännöllistä tekemistä. Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikkaa esim. tiedonhankinnassa. Jatketaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä erilaisten aihekokonaisuuksien yhteydessä.

Oppilaan kielenopiskelutaitoja ja rohkeutta käyttää kieltä vahvistetaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Kahdeksannella luokalla luetaan vaativampia nuorten elämään liittyviä tekstejä ruotsinkielisestä ympäristösä, harjoitellaan kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, tehdään itse tekstejä ja voidaan myös toteuttaa laajempia kielellisiä projekteja. Opitaan erilaisia tapoja käsitellä tekstiä

Opetustilanteissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kohdekieltä ja tarjoamaan runsaasti tilaisuuksia vuorovaikutustilanteiden harjoittelemiseen. Harjaannutetaan edelleen viestimään nuorten lähiympäristöön kuuluvissa tilanteissa. Aihepiirinä on monikulttuurisuus, opiskelusuunnitelmat ja tulevaisuus, ympäristö ja kestävä kehitys. Opetellaan viestimään sujuvasti työelämän, tiedotusvälineiden ja ympäristön tilaa koskevissa tilanteissa. Elävöitetään

opetusta kaunokirjallisuuden otteilla, elokuvilla ja näytelmillä. Aiheiden valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämä, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa.

Kerrataan ja vahvistetaan sanastoa, niin että syntyy laajempia kokonaisuuksia. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, esimerkiksi draaman, runojen ja laulujen yhteydessä. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Tehdään yksinkertaisia tiivistelmiä kääntäen lyhyistä, valmistelluista kappaleista.

Suullista taitoa harjoitellaan esim. keskustelujen ja väittelyiden avulla, pitkäjänteisyyttä projektitöiden avulla.

Oman kirjallisen tekstin tuottaminen lisääntyy, mutta myös suullisia vuorovaikutustilanteita havainnoidaan ja harjoitellaan edelleen runsaasti. Opetellaan kirjoittamaan lyhyitä omia kirjoitelmia riittävän täsmällisesti. Opetellaan selviytymään yksikertaisista sosiaalisista kohtaamisista, arkisista tapahtumista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Tekstejä valittaessa käytetään hyväksi myös median mahdollisuuksia.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• kerrataan edellisten vuosien keskeistä kielioppia

• passiivi-ilmauksia

• kysyvä sivulause

• verbirakenteita

• sanajärjestys

• pronomineja

• konditionaali

• epäsäännölliset verbit

• partisiippi

Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyä

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii tuntemaan ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä	Kansalliskielten asemaan ja pohjoismaiseen kieli- ja kulttuuriympäristöön liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä Suomessa.	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas osaa kertoa keskeisiä asioita ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä. Oppilas osaa kuvailla Pohjoismaiden	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä ja joistakin siihen liittyvistä ilmiöistä.	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa pohtia ruotsin kielen asemaa kansalliskielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä.

toimintakykyään .		Oppilas osaa kertoa jotakin Pohjoismaiden kulttuureista ja elämänmuodois -ta.	kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutuk-seen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa vertailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutukse ssa.	Oppilas osaa vertailla ja pohtia Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuk-sessa.

T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympärist öjä, jotka laajentavat maailmankuvaa.	Maailmankansal aisen taitojen kehittyminen ruotsin taitoa hyödyntämällä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympärist öistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäris-töjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympä-ristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäris-töjä omaa oppimistaan edistääkseen.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukais uuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukais uuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukais uuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukai-suuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukai-suuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ja osaa käyttää ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä kielitaitonsa kehittämiseen.

				kielitaitonsa kehittämiseen.	

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulleen ja oppii reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutukssa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutukssa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutukssa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutukssa.	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutukssa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutukssa.

Kielenopiskelutaidot

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielen oppijana.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii toimimaan aloitteellisesti vuorovaikutus-tilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.2: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteis-ta tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkump-paniin.	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannet-ta.	Taitotaso A2.2: Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteis-ta. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilan-teessa.	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti monenlaisissa jokapäiväisissä viestintätilan-teissa.

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii olemaan aktiivinen viestintätilan-teissa. Hän oppii käyttämään viestintästra-tegioita.	Viestintästra-tegioiden käyttö	Taitotaso A1.2: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppa nin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Taitotaso A2.2: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnässä eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkump-pani ymmärtänyt viestin. Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Oppilas oppii käyttämään kulttuurisesti sopivaa kieltä viestintätilan-teissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.2: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisis-sa sosiaalisissa kontakteissa.	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuo-toja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyn-töjä ja vastata sellaisiin.	Taitotaso A2.2: Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja .	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuus-säännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuk-sessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämis-strategioita.	Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.2: Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Taitotaso A2.2: Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitem-poisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumat-ta.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Opetuksen tavoitteista johdettu	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi .	Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi .	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	Taitotaso A2.2: Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja omiin näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.

L4 Monilukutaito

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan oppiaineelle ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista lukutaitoa ja ympäristölukutaitoa

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Yhdeksännen luokan aikana arvioinnin kohteena on oppilaan kielitaito eri aihealueilta monipuolisesti ja laaja-alaisesti katsottuna. Arviointi toteutuu itsearvioinnin, vertaispalautteiden sekä opettajan palautteen avulla.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppilaan taitoon käyttää ruotsia ennakkoluulottomasti ja luovasti sekä hänen kykyynsä ymmärtää pääasiat normaalitempoisesta puheesta itselleen tutuissa sekä uusissa, harjoitelluissa aihealueissa. Oppilaan

yleisten fraasien ja idiomien, ääntämisen sekä arkipäivän sanaston tuntemus arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti. Arviointiin vaikuttaa myös oppilaan kieltä sekä kyky kompensoida kielitaitoaan kierto- ja täyteilmaisuilla.

Opettaja arvioi numeerisesti tavoitteiden toteutumista päättötodistuksessa. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen A-oppimäärän oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

14.5.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokalla 7–9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5

T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa. Tutustutaan pohjoismaisiin kielenkäyttöympäristöihin, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiireisiin sekä Pohjoismaita yhdistäviin tekijöihin. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä. Sisältöjä valittaessa näkökulmia ovat nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus ja kiinnostuksen kohteet. Aihepiirinä uusia arkielämän viestintätilanteita (esim. voinnista kertominen ja ravintolassa asioiminen). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• alemman vuosiluokan rakenteiden kertaamista ja syventämistä

• imperfekti

• pronomineja

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Kielenopiskelutaidot

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia mahdollisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Tutustutaan perusteellisesti pohjoismaiden pääkaupunkeihin itsehallintoalueita unohtamatta.
- Käytetään ruotsin kieltä autenttisissa kielenkäyttötilanteissa mahdollisuuksien mukaan monipuolisesti.
- Valmistetaan kotitalouden kanssa yhteistyössä ruotsalaisia ruokia.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan sekä tulkitsemaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen harjoittelemiseen.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä. Perustellaan ruotsin kielen taitoa ja sen merkitystä osana oppilaan osaamista.
- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 7

Seitsemännellä luokalla arviointi perustuu edelleen pääosin suulliseen näyttöön, mutta myös lyhyitä ruotsinkielisiä kirjallisia tuotoksia ja tekstejä arvioidaan. Oppilas arvioi omaa työskentelyään itselleen lukuvuoden alussa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Arviointi on monipuolista ja kannustavaa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai jolla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Kaikki näytöt huomioidaan.

Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet. Käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia rinnakkain muun arvioinnin ohella. Oppilas arvioi itse omaa työskentelyään sekä kotona että oppitunneilla, edistymistään kielen eri osa-alueilla, aktiivisuuttaan sekä mahdollisia oppimisen haasteita.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa. Tutustutaan pohjoismaisiin kielenkäyttöympäristöihin, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiireisiin sekä Pohjoismaita yhdistäviin tekijöihin. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja

sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä. Sisältöjä valittaessa näkökulmia ovat nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus ja kiinnostuksen kohteet. Aihepiirinä esimerkiksi säästä kertominen, matkustaminen ja tienneuvominen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia käytännön kielenkäyttötilanteita ja ongelmanratkaisua. Rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• perfekti ja pluskvamperfekti

• lauseoppia (esim. man-rakenne)

• järjestysluvut ja päiväys

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Kielenopiskelutaidot

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia mahdollisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Tarkastellaan pohjoismaista hallintoaluetta kokonaisuutena esim. elinkeinojen kannalta ja tutustutaan eri kulttuurihenkilöihin ja taidelajien merkkihenkilöihin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan sekä tulkitsemaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen harjoittelemiseen.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.
- Haetaan netistä tietoa Pohjoismaista ja tutustutaan kuunnelleen ruotsin kielen eri murteisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kelitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä. Perustellaan ruotsin kielen taitoa ja sen merkitystä osana oppilaan osaamista.

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 8

Kahdeksannella luokalla arvioidaan kielioppirakenteiden hallintaa, omia kirjallisia ja suullisia tuotoksia sekä kykyä ymmärtää ruotsinkielisiä kuullunymmärtämis- ja testinymmärtämistehtäviä. Oppilas arvioi omaa työskentelyään itselleen lukuvuoden alussa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Arviointi on monipuolista ja kannustavaa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai jolla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Kaikki näytöt huomioidaan.

Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet. Käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia rinnakkain muun arvioinnin ohella. Oppilas arvioi itse omaa työskentelyään sekä kotona että oppitunneilla, edistymistään kielen eri osa-alueilla, aktiivisuuttaan sekä mahdollisia oppimisen haasteita.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4
T9	S3	L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Kasvu kulttuuriseen monipuolisuuteen ja kielitietoisuuteen

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa. Tutustutaan pohjoismaisiin kielenkäyttöympäristöihin, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiireisiin sekä Pohjoismaita yhdistäviin tekijöihin. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä. Sisältöjä valittaessa näkökulmia ovat nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus ja kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Aihepiirinä opiskelusuunnitelmat ja ammatit, Pohjoismaat, maat, kielet ja kansallisuudet sekä ympäristö ja kestävä kehitys. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia käytännön kielenkäyttötilanteita ja ongelmanratkaisua. Rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• verbirakenteita (esim. konditionaali, imperatiivi, att ja perusmuoto, passiivi)

• sivulauseen sanajärjestys

• adjektiivin vertailu ja adverbeja

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Pohjois-maat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Oppilas osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

Kielenopiskelutaidot

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia keskeisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa kertoa mahdollisuuksista käyttää ruotsin kielen taitoa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.	Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.1: Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Taitotaso A1.2: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Taitotaso A1.3/A2.1: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.1: Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Taitotaso A1.2: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Taitotaso A1.3/A2.1: Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä	Taitotaso A1.2: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön	Taitotaso A1.3/A2.1: Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa

	kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.1: Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Taitotaso A1.2: Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Taitotaso A1.3/A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja	Taitotaso A1.3/A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa keskeistä

	joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	perussanastoa ja rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen. Pyritään tunnistamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä ja kehitetään näin systemaattista ajattelua.
- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia mahdollisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Tarkastellaan pohjoismaista hallintoaluetta kokonaisuutena esim. elinkeinojen kannalta ja tutustutaan eri kulttuurihenkilöihin ja taidelajien merkkihenkilöihin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan sekä tulkitsemaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen harjoittelemiseen.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.
- Haetaan netistä tietoa Pohjoismaista ja tutustutaan kuunnelleen ruotsin kielen eri murteisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kelitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä. Perustellaan ruotsin kielen taitoa ja sen merkitystä osana oppilaan osaamista.
- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.

Oppimisen arviointi vuosiluokalla 9

Yhdeksännellä luokalla arvioidaan monipuolisesti oppilaan peruskielitaitoa kokonaisuutena sekä rakenteiden, sanaston että kielenkäyttötilanteiden hallinnan suhteen. Oppilas arvioi ruotsin kielen osaamistaan, päättelykykyään sekä kehittymistään oppijana perusopetuksen päättövaiheessa ja jatko-opintojen kannalta. Arviointi yhdeksännellä luokalla on monipuolista ja jatkuvaa, jotta jokainen oppilas voi osoittaa oman vahvuusalueensa ruotsin kielen oppijana ja kompensoida erityisen vahvoilla näytöillään itselleen haasteellisia alueita.

Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia rinnakkain muun arvioinnin ohella. Oppilas arvioi itse omaa työskentelyään sekä kotona että oppitunneilla, edistymistään kielen eri osa-alueilla, aktiivisuuttaan sekä mahdollisia oppimisen haasteita.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

14.5.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Kielikasvatus

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Vieraiden kielten opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua edistämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä sekä antaa taitoja monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Samoin eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden taidot mahdollistavat vaativampien tekstikokonaisuuksien käsittelemisen, jolloin tutustutaan eri kielialueiden eroavaisuuksiin ja ymmärretään englannin kielen käyttölaajuus ja asema yhtenä maailman yhteisenä kielenä. Oppilas oppii selviämään kohdekielellä harrastusten, palveluiden ja julkisen elämän alueilla. Kieltä harjoitellaan monipuolisesti ja luovasti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opitaan uusia, itseohjautuvia oppimistapoja, saadaan iloa kirjallisuuden lukemisesta, herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun, ”löydetään” esim. englantia puhuvien kansojen maita, historiaa ja kulttuureja. Kielenkäyttötaitoa laajennetaan vaikuttamisen taitoon. Oppilaat kehittyvät oppijoina erilaisia työtapoja käyttäen ja kokeillen (mm. projektityöskentely). Lisäksi oppilaat oppivat käyttämään monipuolisia lähteitä ja etsimään tietoa itsenäisesti ja käyttämään sitä vastuullisesti.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 tavoitteena on oppia erityyppisten tekstien kautta kartuttamaan ilmaisuvarastoa lisää kirjallisesti ja suullisesti oppilaille merkityksellisissä yhteyksissä. Tavoitellaan mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaalle merkityksellistä kielenkäyttöä. Työskentelytavoissa korostuvat itsenäinen työskentely ja pari/ryhmätyöskentely, sekä kieltenopettajien yhteistyö. Kehittyvä kielitaito antaa mahdollisuuden käsitellä asenteita sekä erilaiset draamalliset harjoitukset tuovat rohkeutta ja kykyjä keskustella vieraalla kielellä haastavistakin aiheista. Eri viestintäkanavia käytetään monipuolisesti. Itsenäinen vastuunotto omasta oppimisesta sekä aktiivinen toimijuus ovat tavoitteita tulevaisuutta varten. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista ja oppilaita rohkaistaan pitämään kansainvälisesti yhteyttä ikätovereihinsa eri viestintäkanavien avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilasta ohjataan käyttämään englannin kieltä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti itselleen tutuissa tilanteissa. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetusta eriytetään monipuolisin keinoin.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan kieltä esimerkiksi siten, että historian ja maantiedon opetuksessa huomioidaan englannin kielen kehittyminen globaaliksi kieleksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu esimerkiksi Ison-Britannian muut kulttuurit, kuten Wales ja Skotlanti, USA, Kanada, Australia. Perehdytään britti- ja amerikanenglannin eroihin. Vertaillaan kielten eroja ja yhtäläisyyksiä (myös kotikielenä vierasta kieltä puhuvien oppilaiden kielet ovat tarkastelun kohteena). Opetellaan kansallisuussanoja. Teemoina ovat mm. yhteistyö muiden luokkien, koulujen ja kulttuurien kanssa, matkustaminen, liikenne, sosiaaliset suhteet, maantieteelliset nimet ja kielialueen maiden tuntemus. Pohditaan myös eri viestintäkeinoja (perinteisen kirjeen kirjoittamisen lisäksi) ja tiedon hakemista ja siirtämistä ihmisten ja kansojen välillä ennen ja nyt.

S2 Kielenopiskelutaidot

Painotetaan itselle sopivien oppimistapojen etsimistä ja opittujen asioiden ryhmittelyä kokonaisuuksiksi oppimisen tueksi. Harjoitellaan itsenäisen työn tekemistä ja vastuunottoa omasta opiskelusta kokonaisuutena. Opetellaan monipuolisia työtapoja ja aktiivisuutta pari- ja ryhmätyöskentelyssä sekä korostetaan kotitehtävien säännöllistä

tekemistä. Harjoitellaan oman oppimisen arviointia ja tavoitteiden asettamista. Viestintätaitoja harjoitellaan eri vuorovaikutustilanteissa, joissa tärkeintä on viestin välittyminen. Opitaan arvioimaan eri tietolähteiden luotettavuutta.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kielen käyttöä erilaisissa kohtaamistilanteissa. Käsitellään tavallisia tilanteita, joissa englannin käyttö on tarpeen, kuten matkustamista ja muuta vapaa-ajan viettoa. Käsitellään myös jonkin verran vaativampia tilanteita, joissa englantia tarvitaan. Näin pyritään pohjustamaan tulevissa opinnoissa ja työelämässä tarvittavia englannin kielen taitoja. Aiheena esimerkiksi ostaminen, matkustaminen, tien neuvominen, harrastukset, ihmisen kuvailu, musiikki ym. Harjoitellaan viestin ymmärtämistä ja mielipiteen ilmaisemista. Kannustetaan oppilasta osallistumaan helppoon keskusteluun tutuista aiheista sekä ilmaisemaan itseään myös kirjallisesti. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Käytetään erilaisia lähteitä (painettu, kirjallisuus, media, tvt) tiedon hankinnassa ja sen tulkitsemisessa. Harjoitellaan englanninkielisen tekstin rakentamista luettavaksi ja ymmärrettäväksi siten, että käytetään yleisimpiä kielelle tyypillisiä rakenteita.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• Aikamuodot

• It, there

• Ajan ja paikan prepositioita, prepositioilmauksia

• Apuverbit

• Adjektiivien vertailu

• Adverbit

• Epäsäännölliset verbit

• Kestopreesens

• Kestoimperfekti

• Liikkuvat määreet

• Artikkelit

• Sanajärjestys (SPOTPA)

• Will ja won´taikamuodot

• Muodollinen subjekti

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kieltenopiskelun valmiuksia

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti sekä toisten kanssa työskennellen.
- Erilaisten tietolähteiden ja apuvälineiden hyödyntäminen.
- Vertaisoppiminen.
- Ongelmanratkaisu- ja päättelykyvyn harjoittaminen.
- Opiskelutaitojen harjoittelu.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaan kulttuuri-identiteetin muodostumisen tukeminen
- Oman kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriympäristön arvostaminen
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Kannustaa oppilasta ymmärtämään teknologiaa ja sen moninaisuutta kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Opetetaan oppilasta ymmärtämään teknologian toimintaperiaatteita ja sen vastuullista käyttöä.

L4 Monilukutaito

- Yhä moninaisempien tekstien tulkitseminen, tuottaminen ja arvioiminen.
- Tekstien merkityksellisyyden ymmärtäminen.
- Kriittisen lukutaidon kehittäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta tekemisistään.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan.
- Tiimityö ja projektit osana oppimista.
- Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä ja toisten hyväksi toimimisesta.

Arviointi vuosiluokalla 7

Seitsemännellä luokalla arvioidaan oppilaiden taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita käyttäen. Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa. Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Arvioinnin perusteina ovat oppilaan taito käyttää kieltä tutuissa harjoitelluissa tilanteissa, kyky etsiä tietoa opittavasta aineksesta itsenäisesti, kyky hyödyntää vahvuuksiaan kielen oppijana ja yhteistyötaidot. Oppilaan oma kyky arvioida osaamistaan otetaan arvioinnissa myös huomioon, samoin kyky ottaa vastaan vertaisarviointia.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T8	S3	L2
T9	S3	L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Luetaan tasoltaan jo vaativia tekstejä, joiden avulla syvennetään tietämystä anglosaksisesta maailmasta. Opetellaan vertailemaan omaa kohdekulttuuria sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja historiasta käsin. Omaksutaan ja haetaan tietoa (erilaisia tietolähteitä ja viestimiä hyödyntäen) englantia puhuvista kansoista, kielen varianteista ja heidän tavoistaan. Tutustutaan sellaisiin kielitiedon käsitteisiin, jotka auttavat oppilaita kielen opiskelussa ja vertailussa. Harjoitellaan tekstien avulla suullisen esityksen tai kirjallisen projektityön tekemistä kohdekielellä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan hallitsemaan useita kielenopiskelulle tyypillisiä työtapoja. Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikkaa kulttuurienvälisessä viestinnässä, kuten myös esim. tiedonhankinnassa ja projektitöissä. Opitaan erilaisia tapoja käsitellä ja jäsentää englanninkielistä tekstiä. Käsiteltävän aineksen vaikeutuessa panostetaan mm. päättelyyn tekstinymmärtämisen välineenä. Arvioidaan omaa kielitaitoa sekä opetellaan muuttamana työskentelytapoja tarvittaessa. Vahvistetaan ja syvennetään jo aiemmin opittuja taitoja kielenopiskelussa. Rohkaistaan oppilasta käyttämään luovasti ja itsenäisesti jo oppimaansa kieltä.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Jatketaan kielen käytön harjoittelua erilaisissa kohtaamistilanteissa. Harjoitellaan keskustelemaan englanniksi. Kirjoitetuista teksteistä pyritään saamaan pidempiä ja monipuolisempia. Sanaston aihekokonaisuuksina ovat mm. media, ympäristö ja kestävä kehitys. Kuuntelutehtävissä painottuvat kielelle ominaiset reagointitehtävät, joita käytetään

myös suulliseen harjoitteluun. Harjaannutaan ymmärtämään jokapäiväistä, yleistietoa sisältävää, kuultua ja kirjoitettua selvästi jäsennettyä kieltä. Tehdään itse tekstejä ja voidaan myös toteuttaa laajempia kielellisiä projekteja. Eri dialogien, tekstien, asiakirjojen, projektien ja asiayhteyksien avulla opitaan selviytymään suullisesti ja kirjallisesti arkipäivään liittyvissä tilanteissa. Luetaan ja tuotetaan yhä vaativampia nuoren elämään liittyviä tekstejä, ja opitaan tunnistamaan niistä asiayhteys, mielipide, merkitys sekä kielen laadullisuus ja tunnelma. Ohjataan oppilasta yhä selkeämpään ja hyvään ääntämiseen. Syvennetään kieliopillista tietoisuutta kielen rakenteesta.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• Passiivi

• Epäsuora esitys

• Konjunktiot

• Konditionaali

• Pronominit

• Ehtolauseet

• Pluskvamperfekti

• Syvennetään apuverbien käyttöä

• Korvaavia muotoja imperfektissä (esim. to be able to)

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kieltenopiskelun valmiuksia

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti sekä toisten kanssa työskennellen.
- Erilaisten tietolähteiden ja apuvälineiden hyödyntäminen.
- Vertaisoppiminen.
- Ongelmanratkaisu- ja päättelykyvyn harjoittaminen.
- Opiskelutaitojen harjoittelu.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaan kulttuuri-identiteetin muodostumisen tukeminen
- Oman kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriympäristön arvostaminen
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Kannustaa oppilasta ymmärtämään teknologiaa ja sen moninaisuutta kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Opetetaan oppilasta ymmärtämään teknologian toimintaperiaatteita ja sen vastuullista käyttöä.

L4 Monilukutaito

- Yhä moninaisempien tekstien tulkitseminen, tuottaminen ja arvioiminen.
- Tekstien merkityksellisyyden ymmärtäminen.
- Kriittisen lukutaidon kehittäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta tekemisistään.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan.
- Tiimityö ja projektit osana oppimista.
- Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä ja toisten hyväksi toimimisesta.

Arviointi vuosiluokalla 8

Kahdeksannella luokalla arvioidaan oppilaiden taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita käyttäen. Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa. Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Arvioinnin perusteina ovat kyky tulkita tekstiä, tuottaa tekstiä englanniksi, rohkeus käyttää kieltä erilaisissa viestintätilanteissa, taito opiskella pitkäjänteisesti ja kyky hyödyntää erilaisia opiskelun välineitä ja materiaaleja. Oppilas

arvioi omaa osaamistaan lukuvuoden alussa asettamiensa tavoitteiden mukaisesti lukuvuoden aikana. Itse- ja vertaisarvioinnin merkitys kasvaa jatkuvan arvioinnin muotona.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T8	S3	L2
T9	S3	L4
T10	S3	L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan moni- ja rinnakkaiskielisyyttä sekä havainnoidaan eri kielten yhtäläisyyksiä ja eroja. Harjaannutaan entistä tietoisemmin viestimään ja toimimaan kohdekulttuurissa hyväksyttävällä tavalla. Saadaan ymmärrys omasta ja kohdekulttuurista, opitaan arvostamaan ja hyväksymään myös näiden eroavaisuudet. Annetaan oppilaalle valmiudet kulttuurien väliseen suvaitsevaan kanssakäymiseen sekä ymmärrys kielellisistä oikeuksista moni- ja rinnakkaiskielisyydessä.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opitaan erilaisia tapoja tiivistää, jäsentää ja ryhmitellä opittavaa aineistoa. Käydään kokoavasti läpi lähteitä, joista englantia voi oppia vapaa-ajalla. Opetellaan hallitsemaan erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja ja opiskelustrategioita. Kannustetaan oppilasta työskentelemään vastuullisesti oppimistavoitteiden saavuttamiseksi niin, että hän pystyy tarvittaessa muuttamaan työskentelytapojaan päästäkseen tavoitteisiin. Hyödynnetään tietoja viestintätekniikkaa sekä tuetaan oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, merkitysneuvottelujen käymisessä ja kompensaatiokeinojen käytössä. Syvennetään entisestään oppilaan kykyä päätellä merkityksiä asiayhteydestä ja käyttää hyväksi äidinkielessä oppimiaan rakenteita. Harjoitellaan oppimateriaalin ja sanaston monipuolista käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista eri lähteistä sekä tiedon luotettavuuden arviointia. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä itsenäisesti sekä suullisesti että kirjallisesti.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Kerrataan aiemmin opittuja kielen rakenteita ja sanastoa entistä monipuolisemmin. Lisäksi opetellaan luontoon ja sen suojeluun liittyvää sanastoa ja käsitteistöä. Mietitään maalla asumisen ja kaupunkiasumisen eroavaisuuksia eri näkökulmista. Tätä voidaan integroida mm. maantiedon ja biologian opiskeluun tai toteuttaa monialaisten oppimistapojen yhteydessä. Myös työelämä ja jatko-opiskelu tulevat tutuksi sanastollisesti. Tutustutaan Suomen perustietoihin englannin kielellä ja laajennetaan kielialueen maantuntemusta sekä verrataan erilaisia kulttuurieroja. Pohditaan tiedotusvälineiden ja nuorisokulttuurin merkitystä arjen elämässä nyt ja aiemmin. Lukumateriaaleina tutustutaan merkittävien henkilöiden elämäkertoihin ja saavutuksiin, lisäksi aineistona voi olla esim. ajankohtaiset artikkelit aikakausi- ja sanomalehdistä.

Harjoitellaan saman asian esittämistä eri tavoin, korvaamaan puuttuva ilmaisu toisin sanoin ja hyödyntämään palautetta vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan yleisimpiä fraaseja ja idiomeja. Työelämä ja jatko-opiskelu tulevat sanastollisesti tutuiksi, samoin akuin ajankohtaisen tiedon hakeminen molempiin aihealueisiin liittyen. Tehdään tiivistelmiä, hahmotetaan kokonaisuuksia, haetaan ajankohtaista tietoa sekä ryhmitellään oppimateriaalia itseä kiinnostavalla tavalla ja arvioidaan hankitun tiedon luotettavuutta. Kirjoitetaan itse kieltä ja tehdään erilaisia projekteja.

Paneudutaan systemaattisesti rakenteiden opiskeluun ja käydään läpi seuraavat rakenteet:

• Kerrataan kokoavasti ja syventäen aiemmilla luokilla käydyt kielioppikokonaisuudet

• Infinitiivi ja ing-muoto

• Apuverbien aikamuotoja

• Epäsuorat kysymykset ja liitekysymykset

• Passiivin ja aktiivin vertailua

• Substantiivit

• Artikkelit

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan. Oppilas osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	. Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielellinen päättelykyky	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

<u>Kielenopiskelutaidot</u>

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulleen ja reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kieltenopiskelun valmiuksia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Taitotaso A2.2: Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Taitotaso B1.1/B1.2: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammissa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Taitotaso A2.2: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Oppilas käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Taitotaso B1.1/B1.2: Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Hän oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa	Taitotaso A2.2: Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessa an huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Taitotaso B1.1/B1.2: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessa an huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Taitotaso A2.2: Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Taitotaso B1.1/B1.2: Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä	Taitotaso A2.2: Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä	Taitotaso B1.1: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen	Taitotaso B1.1/B1.2: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen

	asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti sekä toisten kanssa työskennellen.
- Erilaisten tietolähteiden ja apuvälineiden hyödyntäminen.
- Vertaisoppiminen.
- Ongelmanratkaisu- ja päättelykyvyn harjoittaminen.
- Opiskelutaitojen harjoittelu.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaan kulttuuri-identiteetin muodostumisen tukeminen
- Oman kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriympäristön arvostaminen
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Kannustaa oppilasta ymmärtämään teknologiaa ja sen moninaisuutta kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Opetetaan oppilasta ymmärtämään teknologian toimintaperiaatteita ja sen vastuullista käyttöä.

L4 Monilukutaito

- Yhä moninaisempien tekstien tulkitseminen, tuottaminen ja arvioiminen.
- Tekstien merkityksellisyyden ymmärtäminen.
- Kriittisen lukutaidon kehittäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta tekemisistään.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan.
- Tiimityö ja projektit osana oppimista.
- Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä ja toisten hyväksi toimimisesta.

Arviointi vuosiluokalla 9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan

tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Arvioinnin kohteena on oppilaan kielitaito eri aihealueilta monipuolisesti ja laaja-alaisesti katsottuna.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

14.5.5 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaan kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia.

Matematiikan opetus lähtee liikkeelle lukujen laatujen kokemuksen kautta, jolloin lapset saavat kokea luottamusta ja turvallisuutta: luku, maailma ja ihminen kuuluvat yhteen. Lukujen laatujen kokemuksella tarkoitetaan opetuksessa esimerkiksi laadullisten lukukäsitteiden esittelyä. Lukujen laatuja lähestytään, kun tutkitaan luonnossa esiintyviä monia esimerkkejä, joissa kyseessä oleva luku todella toimii maailmassa, kuten esimerkiksi luku 5 ruusun terälehdissä. Tässä käytetään lapsen halua esittää kysymyksiä siitä, mitä on maailman ja ihmisten luomusten taustalla, toisin sanoen tutkia, mitä ilmiöiden taustalla on. Tämänkaltainen laadullinen lähestymistapa johtaa sisäiseen liikkuvuuteen, joka puolestaan tukee mielikuvituksen kykyä matemaattisten ongelmien ratkaisussa.

Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Matematiikan opetus tukee oppilaan myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opettaja ottaa vastuuta oppilaan oppimisesta.

Opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Opetus kehittää oppilaan kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineisiin liittyvien taitojen, tietojen ja tekniikan vahvistamista opetetaan lisäämällä tehtävien vaikeusastetta iän karttuessa ja osittain oppiaineiden rajoja ylittäen. Laskeminen ei ole mahdollista ilman säännöllistä harjoitusta, mikä tekee siitä erinomaisen välineen tahdon kasvatukselle. Sisäinen liikkuvuus johtaa mielikuvituksen kykyyn matemaattisten probleemoiden ratkaisemiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilasta löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaan valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilasta rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaan yhteistyötaitoja. Geometristen kuvioiden tarkkuus ja kauneus johdattavat oppilaat yhä suurempaan tietoisuuteen. Se, mitä on koettu 5. ja 6. luokalla geometriassa ihmetyksen kautta, työstetään edelleen ajatteluksi luokilla 7, 8 ja 9.

Algebrassa siirrytään laskemisesta prosessien havainnointiin ja sieltä yleisten suhteiden löytämiseen. Käytännön harjoitukset tuovat oppilaat kohti elämää ja todellisuutta ja myös perusyhteyksien kuvausta. Laskeminen on tahdon kasvatusta ajattelun alueella. On tärkeää liittää ajattelu maailmassa oleviin mielenkiinnon kohteisiin käytännöllisissä ja tarpeellisissa elämäntilanteissa. Matematiikka vetää oppilaiden huomionsa paitsi numeeriseen aineistoon niin myös heidän omaan ajatteluunsa. Jos oppilaat alkavat luottaa matemaattisiin lakeihin, he oppivat itsevarmuutta. Kun tämä saavutetaan, nuoret ihmiset ovat matkalla kohti matematiikan opetuksen tärkeintä tavoitetta: ajatteluun luottamisen saavuttamista.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaan kanssa. Oppilaalle korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilasta tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin. Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaan kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavaa oppilasta tuetaan tarjoamalla hänelle vaihtoehtoisia työskentelymuotoja.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T14	S3, S4	L1, L4
T16	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Opitaan määrittämään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan algoritmiseen ajatteluun. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua. Esim. kahvilakirjanpito taulukkolaskentaohjelmalla.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista.

Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja opitaan jakamaan luku alkutekijöihin. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku.

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan lausekkeen muodostamista ja sieventämistä. Tutustutaan yhtälöihin ja harjoitellaan niiden ratkaisemista. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Taitoja sovelletaan sanallisten tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot

Tutustutaan koordinaatistoon ja tutkitaan erilaisia suoria.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, viivan, janan, puolisuoran, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Tutustutaan pinta-aloihin ja lasketaan niitä. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Opitaan laskemaan ympyrän kehän pituus ja pinta-ala. Päädytään kaaren pituuteen ja sektorin pinta-alaan leikkaamalla ympyrää osiin. Varmennetaan ja laajennetaan pituuden ja pinta-alan yksiköiden sekä yksikkömuunnosten hallintaa. Kolmiulotteisuus perspektiivipiirtämisen avulla.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Harjoitellaan tietojen keräämistä, jäsentämistä ja analysoimista.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Työskentelyn taidot

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta matematiikan opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat oppivat näkemään eri asioiden välisiä yhteyksiä ja arvioimaan omia ratkaisujaan.
- Ohjataan päättelytaidon ja ongelmanratkaisutaidon kehittämiseen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Matemaattisia symboleita ja kuvia käytetään ilmaisun välineinä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan oman talouden suunnittelussa ja taloudesta huolehtimisessa, kuluttajaosaamisessa ja mainonnan kriittisessä tarkastelussa (esim. päässälaskutaito, prosenttilaskenta ja tilastojen tulkinta).

L4 Monilukutaito

- Matemaattisten tekstien lukeminen, tulkitseminen ja tuottaminen kehittää omalta osaltaan monilukutaitoa.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä esimerkiksi tilastojen kuvaamiseen erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.
- Oppilaat oppivat lukemaan matematiikalle ominaisia tiedon esitystapoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Matematiikan opetuksessa ohjataan ja perehdytään tietotekniikan käyttöön sekä kannustetaan esittämään ajatuksiaan tietotekniikkaa hyödyntämällä.
- Oppilaat syventävät tvt-taitojaan ja heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää matematiikan opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Matematiikassa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä ohjataan työskentelemään yhdessä toisten kanssa. Opitaan kantamaan oma vastuu.
- Ohjataan suunnittelemaan, arvioimaan ja asettamaan tavoitteita työskentelylle.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Vahvistetaan ja syvennetään kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Oppilaat oppivat ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiyhteisölle ja yhteiskunnalle.
- Yhdessä toimiminen.

Arviointi vuosiluokalla 7

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin

matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilaalla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena on matemaattiset tiedot ja taidot, erityisesti yhtälönratkaisun ymmärtäminen sekä tietojen soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T13	S2, S6	L1, L3, L6
T14	S3, S4	L1, L4
T16	S5	L1, L4, L5
T17	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Opitaan määrittämään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Jatketaan algoritmisen ajattelun harjoittelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan edelleen peruslaskutoimituksia negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen ja muuttaminen desimaaliluvuksi sekä murtoluvuksi. Helppojen ja käytetyimpien murto- ja desimaalilukujen hallinta suositellaan opetettavaksi rytmisesti ulkoa esim. ½ on 0,5 eli 50 %, ¾ on 0,75 eli 75 %. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Käydään läpi muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Kerrataan laskutoimituksia reaaliluvuilla.

S3 Algebra

Opitaan polynomin käsite sekä polynomin yhteen- ja vähennyslasku. Polynomin kertominen monomilla sekä polynomin kerto- ja jakolasku. Potenssiopin kertausta, eksponenttina nolla, kymmenpotenssit. Jatketaan muuttujan sisältävän lausekkeen arvon laskemista. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä, sekä niiden yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Syvennetään oppilaan taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Harjoitellaan yhtälöiden käyttöä sanallisten tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot

Käsitellään suhde, verrantomuotoisen yhtälön ratkaiseminen sekä suoraan ja kääntäen verrannollisuus.

S5 Geometria

Käsitellään yhdenmuotoisuus ja yhteneväisyys sekä mittakaava. Harjoitellaan peilauksia ja käydään läpi yhdenmuotoisten kuvioiden pinta-ala. Juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella. Tutustutaan tilavuuden käsitteeseen ja opitaan laskemaan erilaisten kappaleiden tilavuuksia. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-ala ja tilavuus. Harjoitellaan geometrista konstruointia, kuten platonisia kappaleita. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan käänteislausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Harjoitellaan tietojen keräämistä, jäsentämistä ja analysoimista.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Työskentelyn taidot

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta matematiikan opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat oppivat näkemään eri asioiden välisiä yhteyksiä ja arvioimaan omia ratkaisujaan.
- Ohjataan päättelytaidon ja ongelmanratkaisutaidon kehittämiseen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Matemaattisia symboleita ja kuvia käytetään ilmaisun välineinä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan oman talouden suunnittelussa ja taloudesta huolehtimisessa, kuluttajaosaamisessa ja mainonnan kriittisessä tarkastelussa (esim. päässälaskutaito, prosenttilaskenta ja tilastojen tulkinta).

L4 Monilukutaito

- Matemaattisten tekstien lukeminen, tulkitseminen ja tuottaminen kehittää omalta osaltaan monilukutaitoa.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä esimerkiksi tilastojen kuvaamiseen erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.
- Oppilaat oppivat lukemaan matematiikalle ominaisia tiedon esitystapoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Matematiikan opetuksessa ohjataan ja perehdytään tietotekniikan käyttöön sekä kannustetaan esittämään ajatuksiaan tietotekniikkaa hyödyntämällä.
- Oppilaat syventävät tvt-taitojaan ja heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää matematiikan opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Matematiikassa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä ohjataan työskentelemään yhdessä toisten kanssa. Opitaan kantamaan oma vastuu.
- Ohjataan suunnittelemaan, arvioimaan ja asettamaan tavoitteita työskentelylle.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Vahvistetaan ja syvennetään kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Oppilaat oppivat ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiyhteisölle ja yhteiskunnalle.
- Yhdessä toimiminen.

Arviointi vuosiluokalla 8

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilaalla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena on matemaattiset tiedot ja taidot, erityisesti geometria sekä tietojen soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4

T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T13	S2, S6	L1, L3, L6
T14	S3, S4	L1, L4
T15	S3, S4	L1, L4, L5
T16	S5	L1, L4, L5
T17	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4
T19	S6	L3, L4, L5
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja ja vahvistetaan edelleen oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella sekä harjoitellaan yhä matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä ja valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Lukualueena laskutoimituksissa käytetään reaalilukuja. Vahvistetaan edelleen ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämis- ja likiarvossäännöistä. Kerrataan prosenttilaskentaa sekä potenssien ja neliöjuuren käyttöä laskutoimituksissa.

S3 Algebra

Kerrataan potenssi sekä käydään läpi negatiivinen eksponentti ja luvun kymmenpotenssimuoto. Opitaan binomin neliön muistikaavat ja rationaalilausekkeiden laskutoimitukset. Kerrataan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä lausekkeiden muodostusta ja sievennystä. Syvennetään oppilaan taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan ensimmäisen asteen epäyhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Harjoitellaan sanallisten tehtävien ratkaisemista yhtälöparin avulla.

S4 Funktiot

Opitaan kuvaamaan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Perehdytään funktion käsitteeseen. Opitaan funktion määritelmä ja määrittelyjoukko. Harjoitellaan funktion arvon laskemista. Opitaan piirtämään ja tulkitsemaan funktion kuvaajia. Tutkitaan funktion kuvaajaa: nollakohta, suurin ja pienin arvo, kasvaminen, väheneminen.

Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Käsitellään suoran yhtälö ja opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

S5 Geometria

Opitaan trigonometristen funktioiden käsite sekä niiden käyttö.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaan taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Opitaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Opitaan tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei vaikuta arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				.

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä	Oppilas työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.

Työskentelyn taidot

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvailee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustellen oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittymisessä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ongelmanratkaisutai dot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta	Oppilas osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia	Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia	Oppilas tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielekkyyttä	Oppilas selittää laatimansa ratkaisun, pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvittaessa kehittää ratkaisuaan.

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Matematiikan soveltaminen	Oppilas tunnistaa matematiikan käyttömahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matemaattisen muotoilun tarpeellisuuden.	Oppilas soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle annettuja esimerkkejä noudattaen.	Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaalimaailman ongelmia matematiikan kielelle.	Oppilas antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa. Oppilas hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Oppilas käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Oppilas hankkii, käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.	Oppilas soveltaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja, tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmistoon ja käyttää sitä ohjatusti.	Oppilas käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Oppilas soveltaa ja yhdistää tietoja viestintäteknologiaa tutkivassa työskentelyssä.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään päässälaskutaitoaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Päättely- ja laskutaito	Oppilas laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Oppilas laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa.	Oppilas laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päättelykykyään eri tilanteissa.

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Oppilas hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää reaalilukujen algebrallisia, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piihin ja neliöjuureen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Lukukäsite	Oppilas sijoittaa annetun desimaaliluvun lukusuoralle. Oppilas tunnistaa tilanteet, jolloin tarvitaan pyöristämistä.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri lukujoukoissa ja sijoittaa niitä lukusuoralle. Oppilas pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Oppilas tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Oppilas ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas selittää, päättelee tai laskee prosenttiosuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän.	Oppilas laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.	Oppilas osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.	Oppilas tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelemällä ja symbolisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas yhdistää samanmuotoisia termejä. Oppilas ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä ja päättelee ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun.	Oppilas sieventää lausekkeita. Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja vaillinaisen toisen asteen yhtälön joko päättelemällä tai symbolisesti.	Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti	Oppilas käyttää sujuvasti tuntematonta yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.

T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Oppilas tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas laskee lausekkeen arvon ja lukee leikkauspisteiden koordinaatteja. Oppilas tunnistaa nousevan ja	Oppilas sijoittaa muuttujan paikalle lukuarvoja ja saatuja pisteitä koordinaatistoon. Oppilas piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin	Oppilas käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen.

	laskevan suoran yhtälöstä. Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.	ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.	graafisesti ja algebrallisesti.	Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Oppilas ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista, käyttää verrantoa ja osaa määrittää mittakaavan.	Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometrisiin funktioihin. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.	Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioiden pintaalat ja kappaleiden tilavuudet.	Oppilas käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pintaalan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa

T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiarvon ja mediaanin. Oppilas päättelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.	Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla. Oppilas laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä. Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut. Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödyntää tilastolaskentaa. Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.	Oppilas havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen. Oppilas käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä testaa ja tulkitsee ohjelmia.	Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta matematiikan opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat oppivat näkemään eri asioiden välisiä yhteyksiä ja arvioimaan omia ratkaisujaan.
- Ohjataan päättelytaidon ja ongelmanratkaisutaidon kehittämiseen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Matemaattisia symboleita ja kuvia käytetään ilmaisun välineinä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan oman talouden suunnittelussa ja taloudesta huolehtimisessa, kuluttajaosaamisessa ja mainonnan kriittisessä tarkastelussa (esim. päässälaskutaito, prosenttilaskenta ja tilastojen tulkinta).

L4 Monilukutaito

- Matemaattisten tekstien lukeminen, tulkitseminen ja tuottaminen kehittää omalta osaltaan monilukutaitoa.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä esimerkiksi tilastojen kuvaamiseen erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.
- Oppilaat oppivat lukemaan matematiikalle ominaisia tiedon esitystapoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Matematiikan opetuksessa ohjataan ja perehdytään tietotekniikan käyttöön sekä kannustetaan esittämään ajatuksiaan tietotekniikkaa hyödyntämällä.
- Oppilaat syventävät tvt-taitojaan ja heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää matematiikan opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Matematiikassa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä ohjataan työskentelemään yhdessä toisten kanssa. Opitaan kantamaan oma vastuu.
- Ohjataan suunnittelemaan, arvioimaan ja asettamaan tavoitteita työskentelylle.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Vahvistetaan ja syvennetään kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Oppilaat oppivat ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiyhteisölle ja yhteiskunnalle.
- Yhdessä toimiminen.

Arviointi vuosiluokalla 9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilaalla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena on matemaattiset tiedot kokonaisvaltaisesti sekä tietojen soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

14.5.6 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa työskennellään luonnossa ja ohjataan oppilasta tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa painotetaan ilmiöitä ja sitä, miten ne voidaan kokea. Esimerkiksi puutarhanhoito on toimintaa luokkahuoneen kasvien hoidosta lähtien aina viljelyyn maapalstalla, jossa voidaan kasvattaa kukkia ja vihanneksia, perustaa komposti ja herättää vastuuta maata kohtaan käytännöllisellä tavalla.

Biologian opetus kehittää oppilaan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilas saa valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilasta ohjataan kestävään elämäntapaan.

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä ja ihmisen rakennetta ja elintoimintoja sekä kartuttaa luonnon tuntemusta monipuolisesti. Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos ovat tärkeitä näkökulmia. Opetuksen tulee vahvistaa mielenkiintoa luontoa kohtaan ja kasvattaa ymmärrystä ihmisen vastuusta, korostaen toiminnallisuutta ja järkevien valintojen tekemistä.

Opetuksessa huomioidaan Etelä-Pohjanmaan alueen erityispiirteet; jokiluonto, lakeus, tulvat, suo, maaseutu, lähiruoka, Lappajärvi, pohjavesialueet, maakunnan raaka-aineiden jatkojalostus, kansallispuistot, Geopark-alue, metsästys ja kalastus.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Biologian oppimisympäristö ymmärretään laajasti. Toimimme vaihtelevasti erilaisissa oppimisympäristöissä sisällä, ulkona ja sähköisissä ympäristöissä. Työtapoina käytetään esimerkiksi tutkimista, havainnointia, tiedonhakua eri lähteistä ja kriittistä tiedon arviointia sekä projektityöskentelyä. Työskentelyssä pyritään mahdollisimman paljon yhdessä tekemiseen. Apuna oppimisessa ovat biologian oppiaineeseen soveltuvat välineet ja materiaalit. Työtapa on tutkiva, tarkasteleva ja havainnoiva. Tarkastelu on kokonaisvaltaista, toisaalta ilmiö- ja ongelmalähtöistä, mutta aina luontoa kunnioittava. Oppimisessa korostetaan oppilaan omaa aktiivisuutta. Opetus on parhaimmillaan eheyttävää ja voimaannuttavaa, jossa mahdollistetaan omakohtaiset kokemukset ja vahvistetaan kiinnostusta ja kunnioitusta luontoon.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten oppijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Myös taiteen käyttö kuuluun biologiaan: oppilas oppii ymmärtämään ihmisen fysiologiaa ja anatomiaa taiteellisen toiminnallisuuden kautta maalaten, piirtäen ja muovaillen.

Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaan taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaalle kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden työskentelyssä huomioidaan oppilaiden erilaiset kyvyt havainnoida asioita. Oppilaita ohjataan turvallisuusnäkökulmat huomioiden tarkkaan havainnointiin niin maasto- kuin laboratoriotyöskentelyssä. Opetuksen tutkimuksellisuus, kokemuksellisuus ja yhteistoiminnallisuus tukevat yksilöllisiä oppimistapoja, luontosuhteen syvenemistä ja opittavan asian liittymistä omaan kokemusmaailmaan. Oppilasta tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja tuen eri portaita hyödyntäen.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T5	S5	L3
T6	S6	L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T11	S6	L2, L3, L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S6	L7
T14	S6	L5, L7

Seitsemännen luokan biologian keskeiset aiheet jakso-opetukseen ovat vesiympäristöt (nilviäiset, simpukat, kotilot, matelijat ja kalat) ja ihmisen terveys (hengitys, verenkierto ja aineenvaihdunta). Lisäksi hyötykasvit, joiden käsittelyn voi integroida maantiedon opetukseen.

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Biologinen tutkimus

Biologisten tutkimusten eri vaiheet tulevat tutuksi oppilaan oman toiminnan ja havainnoinnin kautta. Oppilasta ohjataan ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa. Oppilas oppii tunnistamaan ja kuvailemaan eri lajeja ja vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Opiskellaan yhteyttäminen ekosysteemin toiminnan perustana. Tutustutaan erilaisiin ravinnontuotantomuotoihin, tehotuotantoon, luomutuotantoon, lähiruokaan ja vertaillaan eri ruokien hiilijalanjälkiä ym. ympäristövaikutuksia.

Voidaan toteuttaa esimerkiksi ravintokasveihin liittyen koe, jossa biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikalliseen maatilaan/ -tiloihin, ravinnontuotantoon. Havainnoidaan erilaisia viljelytapoja ja niiden vaikutuksia ympäristöön, eliöihin ja ihmiseen. Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä vesiekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin. Vesiekosysteemejä käsiteltäessä voidaan toteuttaa esimerkiksi kalastusretki yhdistettynä saaliskalojen dissektioon. Tutkitaan lähiseutujen vesistöjä. Tutkitaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin, esim. vesinäytteiden otto ja vertailu. Voidaan tehdä planktonhaavinta, pohjaeläinhaavinta ja käydä läpi alueen ranta- ja vesikasveja. Voidaan toteuttaa retki esimerkiksi suolle.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Tarkastellaan ja tutkitaan erilaisia vesiekosysteemejä toimivina kokonaisuuksina: veden eliöstöä, erityisesti kaloja ja ihmisen toiminnan vaikutusta vesiympäristöihin. Painotetaan omasta lähiluonnosta löytyvää vesiluontoa: merta ja/tai

järveä, lampea, jokea, puroa, lähdettä sekä erilaisia soita. Käsitellään perustietoja eri ekosysteemeistä (suo, tunturi, vesi ja kaupunki). Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?

Käydään läpi eliökunnan monimuotoisuutta. Keskitytään erityisesti vesiekosysteemeihin käymällä läpi makean ja suolaisen veden eliöstöä. Tarkastellaan nilviäiset, simpukat, kotilot, matelijat ja kalat. Kuvaillaan eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja -ympäristöjä sekä pohditaan ihmisen toiminnan merkitystä ja vaikutusta vesiympäristöihin.

Kasveista tutustutaan hyötykasveihin, niin syötäviin kuin muihin tarkoituksiin hyödyllisiin, kuten öljykasveihin ja kuitukasveihin. Käydään läpi luonnonmukaisen viljelyn ja tehotuotannon eroja. Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita esim. hiilijalanjäljen pienentämisessä.

S5 Ihminen

Käydään läpi ruuansulatuksen toimintaan ja aineenvaihduntaan, sisäelinten toimintaan, verenkiertoon, hengitykseen, sukuelimiin ja lisääntymiseen liittyviä aiheita. Perehdytään alustavasti aisteihin ja korostetaan aisteista huolehtimista. Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tutustutaan esimerkein, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen ominaisuuksien kehittymiseen. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähivesissä. Pohditaan vesivarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa ja sen vaikutuksia vesistöihin sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Biologinen tieto ja ymmärrys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Biologian asenne- ja arvotavoitteet

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku ja tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet
- biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa
- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 7

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus

osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Osaamista voi näyttää myös suullisesti.

Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita ja arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.

Arvioinnissa huomioidaan ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T5	S5	L3
T6	S6	L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T9	S1, S2, S3, S6	L5, L6, L7
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T11	S6	L2, L3, L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S6	L7
T14	S6	L5, L7

Kahdeksannen luokan biologian keskeiset aiheet jakso-opetukseen ovat hyönteiset ja ihmisen biologia (luusto ja lihaksisto). Lisäksi ekosysteemeistä käydään läpi tarkemmin metsäekosysteemit.

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Biologinen tutkimus

Biologisten tutkimusten eri vaiheet tulevat tutuksi oppilaan oman toiminnan ja havainnoinnin kautta. Oppilasta ohjataan ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, keskittyen erityisesti metsäekosysteemeihin. Oppilas oppii tunnistamaan ja kuvailemaan eri lajeja ja vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Tarkastelu liittyy edelleen kiinteästi sekä luonnolliseen ympäristöön että ihmisen omaan toimintaan siinä. Arvioidaan, suunnitellaan ja toteutetaan erilaisia projekteja, joissa korostuu ympäristötietoisuus ja oma suhde luontoon ja sen kunnioittaminen (esim. kasvatus, kasvio, eliökokoelma, maastotutkimus, kierrätys, uusiokäyttö, entisöinti, materiaalivalinnat ja säästäväisyys).

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsien, kaupunkiympäristöjen, niittyjen ja muiden perinnebiotooppien tutkimista ja vertailua. Mennään maastoon tutkimusta varten. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin. Voidaan kokeilla esimerkiksi perhoshaavintaa.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan. Kasvuolosuhteiden vaikutus puuston kasvuun ja lajikevalintaan. Käydään läpi metsätyypit; kuiva- ja tuore kangasmetsä, lehto ja lisäksi suot. Tutustutaan Suomen puulajeihin. Lisäksi käsitellään perustietoja perinneympäristöistä sekä kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Tarkastellaan ja tutkitaan hyönteisiä sekä muita selkärangattomia ja niiden merkitystä ekosysteemeissään. Tutustutaan mehiläisten ja muiden pölyttäjien merkitykseen luonnolle ja ihmiselle. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen.

S4 Mitä elämä on?

Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden, erityisesti selkärangattomien, rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Käydään läpi hyönteisen rakenne ja historia, lentotaito ja raajojen rakenne, aistit, muodonvaihdokset, ravinto ja ruoansulatus sekä eri hyönteislajit (kovakuoriaiset, sääsket ja kärpäset, perhoset, nivelkärsäiset, pistiäiset). Käsitellään myös hyönteisyhdyskunnat (muurahaiset, mehiläiset ja termiitit). Painotetaan hyönteisten merkitystä eliöyhteisöissä hyöty- ja vahinkohyönteisinä.

S5 Ihminen

Ihmisen biologiassa käsitellään luusto kokonaisuudessaan; selkäranka ja sen toiminta, pystysuoruus; raajojen rakenne ja toiminta ja niiden suhde inhimilliseen toimintaan. Käydään läpi ihmiskehon luut ja nivelten toiminta. Luuston suhde lihaksiin, luuston mekaanisia lainmukaisuuksia (kuten vipu, nivel). Aistien tarkastelua jatketaan. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat kehittymiseen.

Lihasten kohdalla käydään aluksi läpi solun rakenne, jotta lihaksen toiminta olisi mahdollista ymmärtää. Käydään läpi kasvi, eläin ja vertailun vuoksi bakteerien solu. Käsitellään myös yksittäisen solun aineenvaihduntaa. Lihassolujen ja niiden muodostaman lihaskudoksen rakenne ja toiminta käydään läpi ja opitaan ymmärtämään lihaksen toiminta sekä erilaiset lihasryhmät ja niiden toiminta. Luuston ja lihasten huoltoon, liikunnan ja oikean ravinnon merkitys luustolle ja lihaksistolle nivoutuvat terveystietoon.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Biologinen tieto ja ymmärrys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Biologian asenne- ja arvotavoitteet

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku ja tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet
- biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 8

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Osaamista voi näyttää myös suullisesti.

Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita ja arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.

Arvioinnissa huomioidaan ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T4	S1, S4, S5	L1
T5	S5	L3
T6	S6	L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T9	S1, S2, S3, S6	L5, L6, L7

T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T11	S6	L2, L3, L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S6	L7
T14	S6	L5, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Biologinen tutkimus

Tarkastelu liittyy edelleen kiinteästi sekä luonnolliseen ympäristöön että ihmisen omaan toimintaan siinä. Arvioidaan, suunnitellaan ja toteutetaan erilaisia projekteja, jossa korostuu ympäristötietoisuus ja oma suhde luontoon ja sen kunnioittaminen (esim. kierrätys, uusiokäyttö, entisöinti, materiaalivalinnat ja säästäväisyys). Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi. Tutkimuksena voidaan toteuttaa esimerkiksi veriryhmämääritys tai sisäelinten preparointi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän, tuntureiden ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

Mahdollisuuksien mukaan voidaan järjestää leiri joko Lapissa, saaristossa tai lähivesistön alueella. Myös tutustuminen maatiloille tai maatalousleiri on mahdollinen (viljely-, karja- tai puutarha-).

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisten ekosysteemien rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. ekosysteemin osatekijöihin, ekosysteemin energiatalouteen sekä aineiden, kuten hapen ja hiilen kiertoon luonnossa. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Eliöiden selviytymisen ja sopeutumisen kautta perehdytään evoluution perusteisiin. Käsiteltäessä yhdistyvät kaikki aikaisemmin opittu kasvi- ja eläinkunnasta sekä ihmisestä. Tutkitaan näiden kolmen vaikutusta ja tasapainoa toistensa kanssa erilaisissa olosuhteissa. Toisaalta perehdytään tasapainoa horjuttaviin tekijöihin, kuten ilman- ja vesistöjen pilaantumiseen, kasvien ja eläinten suojeluun sekä niiden uhanalaisuuteen, ihmisen rakennetun elinympäristön terveellisyyteen (esim. jätteet, maisemanhoito, kierrätys) ja luonnonvarojen käyttöön. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla ihmisen ja muiden selkärankaisten rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä.

Tarkastellaan evoluutiota solun rakenteesta ja toiminnasta, yksinkertaisimmista eliöistä ja yhteyttämisen antamista mahdollisuuksista alkaen järjestelmällisesti koko eliömaailma. Hahmotetaan ja kerrataan sekä kasvi -että eläinkunnan järjestelmä. Käydään läpi ihmisen biologinen ja kulttuurinen evoluutio sekä ihmislajin ominaispiirteet. Lisäksi tutustutaan perinnöllisyyden perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S5 Ihminen

Aiheina ovat lisääntyminen ja ihmisyksilön varhaiset kehitysvaiheet, solujen jakaantuminen ja erilaistuminen, silmän ja korvan varhaisten kehitysvaiheiden vertailu, pystysuoruuden kehitys, hermoston ja aivojen kehitys, niiden rakenne ja toiminta, kokonaiskatsaus aisteihin, aivojen hyvinvoinnin vaaliminen ja sen vaikutus ihmisen terveyteen sekä perinnöllisyyden perusteet. Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen yksilönkehityksestä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Biologinen tieto ja ymmärrys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Oppilas rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin lajeja	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Oppilas tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintoimintojen tuntemus	Oppilas osaa nimetä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä	Oppilas osaa nimetä eliökunnat.	Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun	Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja perustella eliökunnan

	perusrakenteita ja toimintoja.	Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.	periaatteita esimerkkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.	luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintoimintoja ja niiden tehtäviä.

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina. Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia. Oppilas antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.	Oppilas osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo esimerkkejä elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita. Oppilas perustelee elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas tietää, mitä bioteknologia tarkoittaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin	Oppilas osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan

	evoluution tuloksena.	Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	käytännön esimerkkeihin. Oppilas kertoo esimerkkejä siitä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään, sekä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet. Oppilas oppii elimistön perustoiminnot.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisimpien elimistöjen tehtäviä.	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja. Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä. Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä ja selittää, kuinka ne muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia. Oppilas selittää perustellen ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Oppilas ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas ymmärtää biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.	Oppilas osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas antaa esimerkkejä biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	Oppilas osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia. Oppilas selittää syy-seuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tiedon pohjalta. Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkitystä kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö	Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä ohjattuna. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan. Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.	Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kokoamaan eliökokoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjatusti pienen eliökokoelman. Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienimuotoisen perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen ja kertoo kasvatuskokeen tulokset.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajahkon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa kasvatuskokeen, arvioi kokeen tulosten luotettavuutta sekä selittää, miten kasvatuskoe liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman tutkimuksen itsenäisesti ja raportoi sen tulokset selkeästi.

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	Oppilas osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.

Biologian asenne- ja arvotavoitteet

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- tiedonhaku ja tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet
- biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa
- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Osaamista voi näyttää myös suullisesti.

Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita ja arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.

Arvioinnissa huomioidaan ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten

esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

14.5.7 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 maantiedon tehtävänä on herättää kiinnostus maailmaa ja sen ilmiöitä kohtaan, antaa mahdollisuus harjoittaa havainnoinnin taitoja ja valaa rohkeutta elämää varten. Maantiedon erityistehtävä on tukea ihmisten, asioiden ja ilmiöiden sijoittamista paikkaan, kartalle. Maantieto auttaa nuorta hahmottamaan maailmaa kokonaisuutena yli oppiainerajojen, pohtimaan itseä osana maailmaa sekä ihmisen ja maailman keskinäistä suhdetta erityisesti kestävän kehityksen ja tulevaisuuden näkökulmasta. Tähtiopissa laajennetaan perspektiivi osaksi maailmankaikkeutta.

Maantiedossa harjoitellaan ajankohtaisten asioiden ja uutisten seuraamista ja näiden sijoittamista maailmankartalle.

Kestävän tulevaisuuden rakentaminen on maantieteessä ydinteema. Oppiaineen avulla harjoitetaan kasvamista aktiiviseksi, osallistuvaksi, rohkeaksi ja vastuuntuntoiseksi nuoreksi ja aikuiseksi. Maantieto antaa näkökulmia ihmisten ja omien valintojen vaikutuksen ja Steinerin sanoin elämänyhteyksien ymmärtämiselle. Perusta vastuulle ja ekologinen tietoisuus luodaan varhaisessa vaiheessa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Maantieto mahdollistaa monenlaiset toiminnalliset, osallistavat ja yhteisölliset toimintatavat huomioiden oppilaiden omat kokemukset, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa sekä oppimisympäristöjen laajentamisen luokkahuoneesta ulos pihalle, kaupungille ja luontoon. Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Maantieto on luonteva ydinaine oppiainerajat ylittävälle ilmiöpohjaiselle oppimiselle, jossa annetaan aikaa oppilaan omalle ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle ja jossa tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä. Opetuksessa huomioidaan Etelä-Pohjanmaan alueen erityispiirteet: Kyrönjoki, lakeus, tulvat, suo, maaseutu, lähiruoka, Lappajärvi, pohjavesialueet, maakunnan raaka-aineiden jatkojalostus, kansallispuistot, metsästys ja kalastus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Maantiedon erityistehtävä on tukea maailmankuvan rakentumista, ihmisten, asioiden ja ilmiöiden sijoittamista paikkaan, kartalle. Opettajan tehtävänä on tunnistaa, missä oppilaat ovat menossa hahmottamisen oppimisprosessissaan ja tukea tätä kehittymistä yksilöllisten vahvuuksien pohjalta. Eriyttäminen mahdollistuu mm. havainnointi- ja tutkimusprojekteissa sekä jaksovihon tai oppimispäiväkirjan teossa.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1

T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Opetus painottuu talous- ja kulttuurimaantietoon. Lähtökohtana on luonnonmaantieteellinen tarkastelu ja luonnon tarjoamat elinkeinot sekä erilaisissa maantieteellisissä olosuhteissa kehittyneiden kulttuurien omaleimaisuus. Keskitytään erityisesti Aasian ja Afrikan maantietoon. Opitaan tuntemaan maanosien tärkeimmät valtiot ja kulttuurit. Käsitellään alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia, kasvillisuutta ja eläimistöä, kasvillisuusvyöhykkeet ja ravinto, ihmisten elämää, kulttuureja, luonnonvarojen käyttöä ja vaikutusta, sekä esimerkkejä alkuperäiskansojen elämäntavoista. Teemoihin liittyen harjoitetaan ja syvennetään geomediataitoja; opitaan kartan peruskäsitteitä sekä syvennetään ymmärrystä teema- ja maastokartoista sekä niihin liittyvistä käsitteistä.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan luonnonmaantieteen uutisia ja sijoitetaan ne kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Harjoitellaan ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan uutistietoa esimerkiksi maailmanlaajuisista ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä opitaan toimimaan itse kestävän kehityksen mukaisesti.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Maailmaa tarkastellaan kokonaisuutena. Käydään läpi maapallon rakenne ja mannerlaatat sekä perusnimistö maailman kartasta. Keskitytään etenkin veden merkitykseen ja vaikutukseen. Käsitellään lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, meret ja vesistöt sekä polariteettina kuivuusalueet. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä. Milloin mahdollista, Suomen maantieto pidetään vertailun pohjana: miten meillä ilmiöt näkyvät ja ilmentyvät, entä miten muualla.

Tähtitieteen jaksolla tarkastellaan Maan planetaarisuutta, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua. Havainnoidaan Auringon, Kuun ja planeettojen liikettä sekä tähtiä (käsitteet vuosi, päivä ja kuukausi). Tutustutaan kiintotähtitaivaaseen lähtien Pohjantähteä ympäröivistä sirkumpolaarisista tähdistä.

Voidaan valmistaa maapallo havainnollistamaan maailman jäsentymistä mantereisiin ja meriin, pituus- ja leveyspiireihin, zeniitti- ja napa-alueisiin jne. Aihepiirit integroituvat historiaan mm. löytöretkien sekä geosentrisen ja heliosentrisen maailmankuvan muutoksen tarkastelussa.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyvyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

S5 Ihmiset ja kulttuuri maapalolla

Eurooppaan vertaillen tarkastellaan Aasian ja Afrikan ihmisten elämää, elinkeinoja, kulttuureja, luonnonvarojen käyttöä ja vaikutusta, sekä esimerkkejä alkuperäiskansojen elämäntavoista. Tarkastellaan, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin ja rajoihin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- maapallon kokonaistarkastelu, lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, kosteus – kuivuus -polariteetti, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä, maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen, planetaariset ilmiöt
- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa
- ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- maantieteelliset ilmiöt, maisemat, taide, paikkatietoaineistot

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa
- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 7

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus

osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö. Arvioinnissa hyödynnetään ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Maanosista keskitytään Amerikkaan ja Australiaan, Oseaniaan ja napaseutuihin. Opitaan tuntemaan maanosien tärkeimmät valtiot ja kulttuurit. Käsitellään alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia, kasvillisuutta ja eläimistöä, kasvillisuusvyöhykkeet ja ravinto, ihmisten elämää, kulttuureja, luonnonvarojen käyttöä ja vaikutusta, sekä esimerkkejä alkuperäiskansojen elämäntavoista. Teemoihin liittyen harjoitetaan ja syvennetään geomediataitoja; opitaan kartan peruskäsitteitä sekä syvennetään ymmärrystä teema- ja maastokartoista sekä niihin liittyvistä käsitteistä (diagrammi, tilastot, ilmakuvat, satelliittikuvat). Opetellaan määrittelemään alueiden sijainnin ja paikkojen välisiä etäisyyksiä.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan luonnonmaantieteen uutisia ja sijoitetaan ne kartalle. Kehitetään oppilaan omaa ajattelutaitoa pohtimalla uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä sekä vaikutuksia luonnonvarojen, -rikkauksien ja ihmisen toiminnan ja luonnon vuorovaikutuksen välillä. Harjoitellaan ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan uutistietoa esimerkiksi maailmanlaajuisista ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä opitaan toimimaan itse kestävän kehityksen mukaisesti. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen. Harjoitellaan arvioimaan ja vertailemaan tiedon luotettavuutta kriittisesti.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Maailmaa tarkastellaan kokonaisuutena. Keskitytään etenkin ilmaan ja käsitellään ilmastovyöhykkeitä sekä sääilmiöitä, jotka käsitellään sääopin jaksolla. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä. Milloin mahdollista, Suomen maantieto pidetään vertailun pohjana: miten meillä ilmiöt näkyvät ja ilmentyvät, entä miten muualla. Australiaa voi lisäksi hyödyntää polaarisena alueena omaan pohjoiseen maahan, esimerkiksi vuodenaikojen vastakkaisuuden ja auringon aseman ymmärtämisen elävöittäjänä. Säätä seurataan ja tarkastellaan päivittäin, taulukoidaan, piirretään, maalataan ja vertaillaan yleisiin sääkarttoihin. Opetellaan laajemmin tunnistamaan sääilmiöiden eri käsitteitä (korkea ja matala paine, ilman kosteus, ilmakehän rakenne, tuulet ja niiden nopeus, pilvet, säärintamat, sateen syntymekanismit).

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyvyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

S5 Ihmiset ja kulttuuri maapalolla

Laajennetaan eri kulttuurien, kansojen ja elintapojen tunnistamista ja positiivista suhtautumista. Keskitytään etenkin Amerikkaan, Australiaan, Oseaniaan ja napaseutuihin. Tutustutaan ihmisten elämään, elinkeinoihin, kulttuureihin, luonnonvarojen käyttöön ja vaikutuksiin, sekä esimerkkeihin alkuperäiskansojen elämäntavoista. Tarkastellaan, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin ja rajoihin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- maapallon kokonaistarkastelu, lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, kosteus – kuivuus -polariteetti, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä, maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen, planetaariset ilmiöt
- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa
- ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- maantieteelliset ilmiöt, maisemat, taide, paikkatietoaineistot

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa

- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 8

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö. Arvioinnissa hyödynnetään ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Käsitellään Maan geologisia kehitysvaiheita sekä Maan sisusta ja kuorta. Kerrataan kivilajit. Tutustutaan eksogeenisiin ja endogeenisiin tapahtumiin. Käsitellään tulivuoret, maanjäristykset, vuorten poimuttumiset, rapautuminen sekä tuulen ja veden kuluttava vaikutus ja merkit maankuoressa. Tutustutaan ihmisen toiminnan vaikutuksiin maanpinnan muotoutumisessa, esimerkiksi kaivostoiminta, metsänhakkuu jne. Suomen maantieto pidetään vertailun pohjana: miten meillä ilmiöt näkyvät ja ilmentyvät, entä miten muualla.

Opetellaan edelleen käyttämään ja tulkitsemaan karttoja sekä käyttämään muita maantieteellisiä tietolähteitä, kuten diagrammeja, tilastoja, ilmakuvia, satelliittikuvia, valokuvia, kirjallisuutta, uutislähteitä sekä sähköisiä viestimiä.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pidetään vertailupohjana Suomi ja Suomen uutisointi. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen. Pohditaan ja arvioidaan, kriittisestikin, uutistietoa esimerkiksi maailmanlaajuisista ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä opitaan toimimaan itse kestävän kehityksen mukaisesti. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen ja aktivoidaan oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Maailmaa tarkastellaan kokonaisuutena. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä. Opitaan ymmärtämään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta sekä tietämään syyt, jotka ohjaavat ihmisen toimintojen sijoittumista. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Opitaan tuntemaan ja arvostamaan Suomen luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä sekä hahmotetaan maa oman alueellisen identiteetin perustana. Tarkastellaan Suomen maantietoa ja maisemia, maisemien muutoksia ja ihmisen vaikutusta muutokseen. Tehdään teemoihin liittyen kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Käsitellään geologiset kerrostumat, jotka ovat osoituksena aiemmista jääkausista ja jäätymisen vaikutuksista. Yleiskatsaus muista eroosion tärkeimmistä muodoista. Pohditaan miten Suomessa jokainen kansalainen voi vaikuttaa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittymiseen. Harjoitellaan kuvaamaan maailman alueiden luonnonoloja ja ihmisten toimintaa siellä. Opitaan ymmärtämään eri alueiden maisemalliset ja kulttuuriset rikkaudet.

Oman kotiseudun tuntemusta syvennetään itse tutkien ja hyödyntäen paikkatietoa esim. koulun lähiympäristöstä; toteutetaan omavalintainen konkreettinen lähiympäristön kunnostusprojekti vaikkapa monimuotoisuuden vaalimiseen tai viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen liittyen.

S5 Ihmiset ja kulttuuri maapalolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Aiheen opiskelussa tarkastellaan ihmisiä ja kulttuureita mannerlaattojen reunoilla. Tarkastellaan ajankohtaisten esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän, kestävän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä. Pohditaan Suomen väestörakenteen muuttumista mm. maahanmuuton seurauksena, tiedostetaan erilaisia vähemmistökulttuureja Suomessa ja maailmalla.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Ajankohtaisen uutisseurannan yhteydessä keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin ja kestävyyden rajoihin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Oppilas nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Oppilas osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Oppilas osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä. Oppilas nimeää erilaisia luonnonmaisemia.	Oppilas osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää lämpövyöhykkeet. Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista. Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia	Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas antaa esimerkkejä	Oppilas ymmärtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä ja kertoa miten ne vaikuttavat ihmisen toimintaan. Oppilas osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden

		Suomessa ja maapallolla.	luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.	syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ihmismaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiötä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.	Oppilas osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas nimeää joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin. Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.	Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas kertoo, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla. Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.	Oppilas osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyyn Suomessa ja muualla maailmassa.

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin. Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Oppilas osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Oppilas luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyyden näkökulmasta.	Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen	Oppilas osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Oppilas perustelee, miten ihmisen toiminta aiheuttaa

			kestävä käyttö on tärkeää.	erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarjojen kestävän käytön merkityksen.

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa kertoa keskeisten maantieteen peruskäsitteiden merkityksen. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.	Oppilas osaa määritellä maantieteellisiä peruskäsitteitä. Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista. Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä tarkoituksenmukaisesti maantieteellisiä käsitteitä. Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin. Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Oppilas oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa ilmansuunnat. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.	Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Oppilas tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä.	Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppejä sekä ilma- ja satelliittikuvia

		Oppilas mittaa janamittakaavan avulla etäisyyksiä.	Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.	

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantieteellisestä ilmiöstä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomedia-aineistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa valita sopivan tavan tutkimustulosten esittämiseen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Oppilas arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja reflektoimaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Hän oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ryhmässä työskentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Oppilas perustelee esittämäänsä maantieteellistä tietoa. Oppilas perustelee maantieteellisen tiedon pohjalta johdonmukaisesti omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetasoilla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Osallistumis- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen eri aluetasoilla	Oppilas osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Oppilas osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas osaa suunnitella keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja toteuttaa niistä jonkin. Oppilas vertailee ja arvioi eri osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- maapallon kokonaistarkastelu, lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, kosteus – kuivuus -polariteetti, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä, maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen, planetaariset ilmiöt
- tiedonhaku, tiedon kriittinen tarkastelu, syy-seuraussuhteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- retket, toimintakulttuuri luokassa
- ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa

L4 Monilukutaito

- kartat, diagrammit, geomediataidot ym.
- havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- maantieteelliset ilmiöt, maisemat, taide, paikkatietoaineistot

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa
- tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- kestävä kehitys oppiaineen keskeisenä sisältönä
- oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Arviointi vuosiluokalla 9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus

osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Arvioinnin kohteena on oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö. Arvioinnissa hyödynnetään ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

14.5.8 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Fysiikan opetuksen tehtävänä on herättää oppilaiden mielenkiinto ja huomio jokapäiväisessä elämässä koettujen ja havaittujen ilmiöiden tutkimiseen. Ilmiöitä lähestytään konkreettisesti, selkeitä, yksinkertaisia demonstraatioita käyttäen. Oppilas tekee kokeita ja niistä mahdollisimman tarkkoja havaintoja ja kirjaa ne itselleen ylös myöhempää tarkastelua, keskusteluja ja johtopäätösten tekemistä varten. Omien havaintojen tekemisen ja niiden kokoamisen avulla harjoitellaan tutkivaa työskentelytapaa ja vahvistetaan ilmiöiden omakohtaista ymmärtämistä. Omia työselostuksia syvennetään ja laajennetaan keskusteluissa, jotta löydetään ilmiöille käsitteet ja ymmärretään asiakokonaisuuksien yhteydet, muotoillaan johtopäätökset ja lainalaisuudet. Havaintoja kokoamalla päästään fysikaalisiin malleihin. Opetuskeskusteluissa perusilmiöitä opitaan tarkastelemaan suhteessa ihmiseen, ympäristöön ja luontoon, laitesovelluksiin ja teknologiaan.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikka on yksi keskeisistä luonnontieteistä, jonka osaamista tarvitaan ongelmien ymmärtämisessä, ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa. Opetus ohjaa oppilasta ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on

oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia, kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan itsenäiseen, aktiiviseen havainnointiin demonstraatiotilanteissa sekä havaintojen tarkkaan kirjaamiseen. Muistiinmerkitsemistaitoja harjoitellaan opetusjakson aikana päivittäin aina havainnointitilanteiden jälkeen. Muistiinpanojen laatimista varten oppilaita ohjataan kysymyksin, jotka auttavat huomioimaan demonstraation eri vaiheet:

Mitä välineitä käytimme? Mitä teimme? Mitä havaitsimme?

Havaintoihin palataan seuraavina päivinä, kootaan niitä yhteen keskustellen ja tuetaan oppilaita täydentämään laatimiaan työselostuksia. Demonstraatiot, keskustelut ja yhdessä kertaaminen vahvistavat kokonaiskuvan hahmottamista kustakin aihealueesta tai ilmiöstä. Keskustelujen kautta löydetään ilmiöille käsitteet, muotoillaan johtopäätökset ja löydetään lainalaisuuksia.

Oppilaita ohjataan järjestelmälliseen, turvalliseen, suunnitelmalliseen ja sujuvaan työskentelyyn demonstraatioissa ja tutkimustehtävissä. Oppilaat tekevät kokeita opettajan ohjaamina sekä suorittavat yksin tai ryhmissä tutkimustehtäviä joko ohjeiden mukaan tai yhdessä suunnitellen tai kokeillen. Demonstraatioiden ja tutkimustehtävien aikana oppilasta ohjataan ottamaan ja jakamaan vastuuta ja kokeilemaan erilaisia rooleja tehtäviä jaettaessa tai tehtävän edetessä. Työtehtävien valintaa ohjaamalla voidaan toisaalta tukea ja toisaalta haastaa oppilasta valitsemaan itselleen taitoja kehittävät tehtävät. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan tukea oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

Mekaniikka on keskeistä opetuksessa, jonka jälkeen laajennetaan edellisenä vuonna aloitettua akustiikan, optiikan, magnetismin ja sähköopin tuntemusta. Omana aihekokonaisuutenaan käsitellään maailmankaikkeus ja aurinkokunta (tähtioppi).

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Seitsemännellä luokalla harjoitellaan tutkimusten tekemistä pääasiassa ohjeistetusti sekä havaintojen ja tulosten kirjaamista. Tutkimuksia tehdään käyttäen ennalta suunniteltuja koejärjestelyjä sekä valmiita kysymyksiä ilmiön hahmottamiseen. Harjoitellaan havainnointia ja mittaamista. Painotetaan erityisesti turvallista työskentelyä. Oppilaat tutustuvat lisäksi tieto- ja viestintäteknologian käyttöön tutkimuksia tehdessä sekä työselostusten ja muiden töiden tekemisessä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Keskitytään mekaniikan eri osa-alueisiin, jonka jälkeen laajennetaan kuudennella luokalla käsiteltyjä sisältöjä. Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista.

Optiikassa käsitellään valon ominaisuuksia ja käyttäytymistä rajapinnoissa (valon eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optisia laitteita). Tarkastellaan optiikan ilmiöitä syventyen neulanreikäkameran ja peilin synnyttämiin kuviin kokeellisesti ja käsitellään todellinen kuva ja valekuva.

Akustiikassa tutkitaan oman elinympäristön ilmiöitä ottaen huomioon terveyden ja turvallisuuden näkökohdat. Käsitellään äänen synty ja eteneminen, aaltoliike, värähdysliike, taajuus ja aallonpituus sekä melu.

Magnetismissa tutustutaan magneettikentän käsitteeseen.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Tutustutaan yksinkertaisiin koneisiin ja niiden toimintaperiaatteisiin. Esitellään yksinkertaisia koneita osana nykyaikaisissa koneissa esim. kaivinkone, rullaportaat jne. ja yhteiskunnan toiminnassa. Lisäksi voidaan käsitellä värähdys- ja aaltoliikkeeseen tai optiikkaan liittyvää teknologiaa. Aihepiirien yhteydessä tutustutaan eri ammatteihin ja kestävään kehitykseen huomioiden myös kestävä energiavarojen käyttö.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Käsitellään maailmankaikkeus ja aurinkokunta (tähtiopin jakso). Esitellään tähtitieteen synty, varhaiset tähtitieteilijät ja heidän keksintönsä, kuten mm. 60–järjestelmä, kello, kalenteri ja kaukoputki. Maailmakuvan muuttuminen maakeskeisestä aurinkokeskeiseen on oleellinen asia. Tutustutaan aurinkokuntaan ja sen mittasuhteisiin sekä pohditaan maailmankaikkeutta kuten mm. tähtien elämä. Lisäksi käsitellään Maa osana aurinkokuntaa ja sitä mikä tekee Maan sellaiseksi kuin se on, miksi on elämää? Pyritään ymmärtämään Maan liikkeet ja seuraavat asiat: päivä, kuukausi, vuosi, vuodenajat, maapallon puoliskot, pituus- ja leveyspiirit, taivaanpallo sekä auringon- ja kuun pimennys. Näitä havainnollistetaan seuraamalla ja piirtämällä Auringon liikkeitä maasta nähtynä kotipaikkakunnalla sekä teoriassa pohjoisnavalla, päiväntasaajalla ja eri leveyspiireillä. Kuun liikkeitä ja vaiheita (uusikuu, kasvava kuu, puolikuu, täysikuu, vähenevä kuu ja puolikuu) seurataan ennen jaksoa tai jakson aikana. Voidaan käsitellä vuorovesi-ilmiö. Tutustumiskäynti tähtitorniin ja/tai havainnointiretki yötaivaan äärelle olisi suotavaa. Opetellaan tunnistamaan yleisimpiä tähtikuvioita ja näkyvimpiä yötaivaan tähtiä. Voidaan valmistaa Aurinkokello.

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Mekaniikka alkaa painopisteen ja tasapainon tutkimisella. Käsitellään Maan vetovoimaa. Tutkitaan mekaniikan sovelluksia jokapäiväisessä elämässä. Vivut useina erilaisina variaatioina: voiman varsi ja kuorman varsi. Kokeillaan yksinkertaisten koneiden (kalteva taso, kiila, ruuvi, väkipyörä, pyörä ja vipu) käyttöä. Rohkaistaan oppilasta löytämään ja huomaamaan omassa kehossa ja ympäristössä olevia mekaniikan alkukeksintöjä. Konkretisoidaan mekaniikan kultainen sääntö: ”Mikä voimassa voitetaan, se matkassa hävitään”. Havainnollistetaan kappaleiden liiketiloja, kappaleisiin vaikuttavia voimia ja niiden vaikutusta kappaleen liikkeeseen demonstroimalla mekaanisilla laitteilla. Tutustutaan kokeilujen kautta mekaniikan peruskäsitteistöön.

S6 Sähkö

Tarkastellaan sähköön liittyviä ilmiöitä ja peruskäsitteitä. Tutustutaan sähkötekniikan historiaan, sähköpariin ja yksinkertaisiin virtapiireihin. Käsitellään sähköturvallisuutta.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Merkitys arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Fysiikan opetuksen eräs ydin on opettajan johdattaman ilmiön tarkka aistiminen, koetapahtuman muistiin merkitseminen, mieleen palauttaminen ja muistikuvan vahvistaminen. Opetuksessa yhdistetään opittua arkielämän ilmiöihin ja opitaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä. Opetuksessa korostuu oppilaan arkiympäristössä tapahtuvien fysiikan ilmiöiden tiedostava ymmärtäminen. Mekaniikan opiskelu pohjustaa kahdeksannen luokan ihmisopin opintoja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Fysiikan opetukseen sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään huomionsa rakentavasti. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Työkalujen ja apuvälineiden käyttötaidot kehittyvät. Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä.

L4 Monilukutaito

- Monilukutaidossa huomioidaan numeraalinen ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilasta ohjataan ja kannustetaan tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisöään kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 7

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa. Arvioinnissa otetaan huomioon havainnointi, mittaaminen, tulosten kirjaaminen ja vihkotyö. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin. Esimerkiksi ohjeiden ymmärtämistä, välineiden asianmukaista ja turvallista käyttöä sekä tavoitteellista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin.

Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

Mekaniikassa keskitytään hydrauliikkaan ja aeromekaniikkaan. Tämän jälkeen laajennetaan edellisinä vuonna opittuja termodynamiikan ja sähköopin aiheita. Omana aihekokonaisuutenaan käsitellään sääoppi, jossa perehdytään meteorologiaan.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Kahdeksannen luokan fysiikassa tehdään tutkimuksia ohjeistetusti lisäten avoimuutta. Tutkimuksista oppilaat kirjatavat havaintoja ja tuloksia muistiin. Tutkimuksia tehdään edelleen käyttäen ennalta suunniteltuja koejärjestelyjä sekä valmiita kysymyksiä ilmiön hahmottamiseen. Painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin vaiheita, kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Kiinnitetään huomiota turvalliseen työskentelyyn. Oppilaat harjoittelevat myös tieto- ja viestintäteknologian käyttöä tutkimuksia tehdessä sekä työselostusten ja muiden töiden tekemisessä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Käsitellään lämpötila, lämpötilan mittaaminen, lämmön lähteet, lämmitysjärjestelmät, olomuodon muutokset, lämpöilmiöt, lämpö energiana, lämpölaajeneminen ja lämmön siirtyminen. Tarkastellaan kodin erilaisia lämmöntuotantotapoja ja vertaillaan niitä keskenään eri näkökulmista. Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Käytetään laskukaavoja (nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima) Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Paine, energialajit, energian säilymislaki, liike-energia ja potentiaalienergia. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Käsitellään ilmakehän fysiikkaa ja sen yhteyttä sääilmiöihin. Tämä sisältö liittyy maantieteen sääilmiöiden tarkasteluun. Perehdytään meteorologiaan ja maapallon sääoloihin, jotka aiheutuvat paineen, lämmön, ilman ja veden vuorovaikutuksesta. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen Tutustutaan fysiikan kieleen, sen tapaan välittää informaatiota.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Kahdeksannen luokan fysiikka osoittaa, miten mekaniikka ulottuu muille fysiikan alueille ja auttaa selittämään niitä (esim. höyrykone, morsetus, hydrostatiikka ja hydrauliikka). Nesteiden ja kaasujen ominaisuuksien tarkasteluun sisältyy erilaisten sovellusten esittelyä, missä niihin vaikuttavia luonnonlakeja hyödynnetään. Käydään läpi Arkhimedeen periaate, hydrostaattinen noste, yhdistetyt astiat, kartesiolainen sukeltaja, kiinteiden kappaleiden, nesteiden ja kaasujen tiheys, stabiliteetti (esim. laivojen), staattinen paine (vedessä ilmaan verraten), pumppujen periaate (erityisesti johtaen hydrauliseen nosturiin).

S6 Sähkö

Tutkitaan sähkön lämpövaikutusta ja sähkökemiallisia ilmiöitä. Käydään läpi sähkön prosessit ja lainalaisuudet. Käsitellään virta, jännite, resistanssi, virtalähteet ja virtapiirit, niihin liittyvine laskutoimituksineen ja kokeineen. Edellisen lisäksi luodaan katsaus sähkön tuotantoon. Kaikissa pyritään tuomaan esitettävät ilmiöt kokeellisesti ja käytännön elämään sidottuina. Tutustutaan sähkömagneettiseen induktioon. Tarkastellaan sähkövirran magneettista vaikutusta sovelluksineen ja rakennetaan jokin yksinkertainen sähkömagneettinen laite (lennätin, soittokello, sähkömoottori, dynamo). Jatketaan sähköturvallisuuden käsittelyä.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Merkitys arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tehdään asioista johtopäätökset ja tiedostetaan niihin liittyvät lainalaisuudet ja sovellukset. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa, heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa. Opetusta integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Fysiikan opetukseen sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään huomionsa rakentavasti. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetuksessa perehdytään sähköturvallisuuteen. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset sähköturvallisuuteen liittyvät symbolit. Oppilaita ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien ja toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.

L4 Monilukutaito

- Monilukutaidossa huomioidaan numeraalinen ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilasta ohjataan ja kannustetaan tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle yhteiskunnan asioita kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 8

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa. Arvioinnissa otetaan huomioon havainnointi, mittaaminen, tulosten kirjaaminen ja vihkotyö. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin. Esimerkiksi ohjeiden ymmärtämistä, välineiden asianmukaista ja turvallista käyttöä sekä tavoitteellista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin.

Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Yhdeksännen luokan fysiikassa tehdään tutkimuksia ohjeistetusti lisäten edelleen avoimuutta ja itsenäistä työskentelyä. Tutkimuksia tehdään tarkoilla ohjeistuksilla sekä avoimilla tehtävänannoilla ilmiön hahmottamiseksi. Tutkimuksista oppilaat kirjatavat havaintoja ja tuloksia muistiin. Painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin vaiheita, kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Kiinnitetään huomiota turvalliseen työskentelyyn. Oppilaat harjoittelevat myös tieto- ja viestintäteknologian käyttöä tutkimuksia tehdessä sekä työselostusten ja muiden töiden tekemisessä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Yhdeksännen luokan fysiikassa keskitytään sähköoppiin ja ydinfysiikkaan sekä maailmankaikkeuden erilaisiin rakenteisiin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin.

Lämpöopissa syvennetään oppilaan käsitystä aineen olomuotojen ominaisuuksista ja olomuotojen muuntumisesta. Käsitellään erilaiset lämpötila-asteikot. Tutkitaan suolan ja paineen vaikutusta sulamis- ja kiehumispisteisiin. Käsitellään tarkemmin lämpölaajenemista. Tutkitaan lämpömäärää ja tutustutaan sulamislämmön, höyrystymislämmön, ominaislämpökapasiteetin ja liukenemislämmön käsitteisiin. Käsitellään yleiset kaasulait.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikassa käsitellään tärkeitä keksintöjä ja löytöjä. Näihin kuuluvat mm. höyrykone, polttomoottori, veturi, sähkömoottori, hehkulamppu, puhelin, laskin, televisio, laser ja tietokone, joista joitakin on voitu ottaa esiin jo kahdeksannella luokalla. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ympäröivän maailman prosesseja, erityisesti teknologian alueen käytännöllisissä asioissa. Tärkeiden fyysikkojen elämäkertoja tai vaihtoehtoisesti oppilaiden itsenäisisiä esitelmiä

Wattista, Guerickestä, Papinistä, Morsesta jne. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Atomi- ja ydinfysiikassa käsitellään perusteita. Perehdytän aineen ja maailmankaikkeuden rakenteisiin ja kehitykseen sekä aineen ja energian väliseen yhteyteen. Aihepiirien yhteydessä tutustutaan ajankohtaisiin ilmiöihin, uutisiin, sovelluksiin ja tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Mekaniikassa perehdytään tasaiseen ja tasaisesti kiihtyvään liikkeeseen niihin liittyvine laskuineen. Käsitellään mekaanisen työn ja tehon yhteys energiaan.

S6 Sähkö

Tutustutaan sähkömagneettiseen säteilyyn, hiukkasäteilyyn ja radioaktiivisuuteen.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.				

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan				

fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.				

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fysiikan merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatkoopinnoissa.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatkoopinnoissa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisempaan tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseentyöskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjatusti. Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, seka tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.	Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä	Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia fysiikalle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida seka tuloksia että tutkimusprosessia.

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu teknologisen ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet käsiterakenteeksi.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	Oppilas tunnistaa joitakin vuorovaikutukseen ja liikkeeseen sekä sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tehdään asioista johtopäätökset ja tiedostetaan niihin liittyvät lainalaisuudet ja sovellukset. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan.

Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa, heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa. Opetusta integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Fysiikan opetukseen sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään huomionsa rakentavasti. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaita ohjataan tuntemaan omia oikeuksiaan ja vastuitaan sekä oikeuksiensa eettistä käyttöä. Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.

L4 Monilukutaito

- Monilukutaidossa huomioidaan numeraalinen ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilasta ohjataan ja kannustetaan tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti.
- Oppilasta ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle yhteiskunnan asioita kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa. Arvioinnissa otetaan huomioon havainnointi, mittaaminen, tulosten kirjaaminen ja vihkotyö. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin. Esimerkiksi ohjeiden ymmärtämistä, välineiden asianmukaista ja turvallista käyttöä sekä tavoitteellista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin.

Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn

havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

14.5.9 KEMIA

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Kemian opetuksen tehtävänä on opettaa prosessoimaan aistien kautta tulevaa tietoa ympäröivästä maailmasta ja luoda syväluotaavia ajatusprosesseja omien aistihavaintojen ja olemassa olevan tiedon kautta. Kemian opetuksen tehtävä on tuottaa tietoa omista elintoiminnoista ja ympäröivästä luonnosta ja antaa ymmärrys oman itsen ja ympäröivän elinympäristön yhteydestä. Opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan käsitteiden rakentumista ja ilmiöiden syvällistä ymmärtämistä. Tarkoitus on myös auttaa oppilaita ymmärtämään, ettei kemia ole vain tieteenhaara, vaan myös kaiken arkipäiväisten ja luonnontieteellisten ilmiöiden perusta. Kemia on myös monipuolinen tieteenala, joka liittyy moneen ammattiin ja eri elämäntilanteisiin sekä omassa elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaan valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää opittuja tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Kemia on enemmän kuin käytännöllinen tieteenala. Sen ensisijainen merkitys on oppilaan fenomenologisen ajattelun kehittämisessä ja ymmärryksen luomisessa hyvinkin abstrakteista luonnonilmiöistä. Fenomenologisesta ilmiöiden ymmärtämisestä käsin ihminen voi aidosti ymmärtää luonnon ilmiöihin ja luonnon tasapainoon liittyviä asioita, ottaa vastuuta ympäristöstään ja toimia vastuullisena kansalaisena tehden kestävän kehityksen ratkaisuja.

Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen luonnossa alkaa jo päiväkodissa jatkuen läpi koko perusasteen. Kokemuksellisia ja elämyksellisesti opittuja asioita syvennetään tulevilla vuosiluokilla jo olemassa olevan tiedon päälle rakentaen.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemian käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen pääpaino on ilmiöissä, jotka lähtevät suurista kokonaisuuksista ja vähitellen muuttuvat abstrakteimmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi. Syvennetään asteittain kemian merkkikieltä. Tuetaan oppilaan kykyä kuvailla sanoin ilmiöiden havaitsemista sekä kykyä selvittää syy-seuraussuhteita havaintojen ja teorian pohjalta ilmiöstä käsin. Syy-seuraussuhteista johdetaan syvällisiä johtopäätöksiä. Kemian opetus ohjaa luonnontieteellisten ilmiöiden havaitsemiseen, ymmärtämiseen, käsittelyyn ja tietojen käyttämiseen ja sitä kautta omaan ideointiin, aitoon vuorovaikutukseen luonnon kanssa sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa. Kemian opetuksen lähtökohta on ihmiseen liittyvien elintoimintojen sekä elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden

havainnoinnissa ja tutkimisessa. Oleellista kemian opetuksessa on tutkia aineiden ominaisuuksia ja niiden muuntumista kemiallisissa prosesseissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian oppiaineen tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia. Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Oppilaita ohjataan tekemään selkeitä ja mahdollisimman tarkkoja havaintoja ja luottamaan omiin aisteihinsa. Oppilaita ohjataan muodostamaan havaintojen pohjalta syy-seuraussuhteita ja johtopäätöksiä. Oppilaita ohjataan myös suhtautumaan kriittisesti havaintoihinsa sekä eri lähteistä saatuun tietoon. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Oppilaita ohjataan yhdistämään ensin kokeellisesti ja myöhemmin teoreettisesti saatu tieto yhteen. Kokeellisessa työskentelyssä oppilasta ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilas voi toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaan oppijaminäkuvan vahvistumista.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6. L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

Työskentelyn aiheina palamisreaktiot, happo- ja emäsreaktiot, kalkin kierto sekä tärkeimmät metallit.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Opitaan turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot. Ne luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Käydään läpi luonnontieteellisen tutkimusprosessin vaiheita. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa. Harjoitellaan turvallista työskentelyä laboratoriossa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Pohditaan ilmiöitä erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta. Käydään läpi työturvallisuussäädöksiä ja -määräyksiä ja opitaan tekemään kemiallisia kokeita turvallisesti. Keskitytään etenkin paloturvallisuuteen. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista (esimerkiksi älypuhelimen purkaminen ja sieltä löytyvät harvinaiset metallit). Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin lämmitysjärjestelmiin, luonnonvaroihin (lämmityksen, kalkin ja metallien osalta) ja niiden käyttöön ja ympäristön huomioimiseen energiamuodon valinnassa.

Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista. Hyödynnetään oppilaiden huoltajien ammattitaitoa ja paikallisia yrityksiä.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Tutustutaan tulen ja lämmön käytön historiaan sekä elämäkertoihin, kuten Lavoisier ja Priestley. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Aiheena palaminen. Poltetaan erilaisia materiaaleja (esimerkiksi oljet, puuvilla, havunneulaset, siemenet, villa, nahka, alkoholi, kaasu, öljy/kynttilä). Tutustutaan hitaaseen ja nopeaan palamiseen sekä hapen merkitykseen palamisen yhteydessä. Tarkastellaan myös rikin, hiilen ja fosforin palamista, niiden ominaisuuksia ja esiintymistä luonnossa ja elimistössä (tulivuoret, kivihiilen polttaminen ja tulikärpäset).

Jakson aikana tarkastellaan myös happo- ja emäsreaktioita esimerkiksi indikaattorien (punakaali ja lakmus) avulla sekä käytännön sovellusten kautta (esim. kalkin käyttö maanviljelyksessä ja hammastahna). Jaksolla huomioidaan myös kalkin kierto (kalkkikivi – sammuttamaton kalkki – sammutettu kalkki – kalkki), sementti ja laasti., kalkkimuodostelmat, esiintymät, tippukiviluolat, kalkkimaaperän kasvusto sekä tärkeimmät metallit (niiden kemiaan ja käyttöön, esim. rauta, kupari, lyijy, elohopea, tina, hopea, kulta).

Reaktioyhtälöiden tulkitseminen, reaktioyhtälöiden tasapainottaminen, pitoisuus ja happamuus, happamuus, emäksisyys, pH-asteikko, hapot ja emäkset, neutraloituminen

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tehdään havaintoja, muistiinpanoja ja palautetaan käsiteltyjä asioita mieleen, joka vahvistaa muistikuvaa. Harjoitellaan käsitteenmuodostusta ja yhdistetään uudet käsitteet arkielämän ilmiöihin.
- Kysymyksille annetaan tilaa.
- Innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa.
- Ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Perustiedot työkalujen ja apuvälineiden käyttöön kemiassa. Vastuun kantaminen omasta ja yhteisestä työstä.
- Ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien että toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.
- Koulutyö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen. Kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman arjen kannalta tärkeitä taitoja ja lisäämään ympäristön hyvinvointia.
- Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.

L4 Monilukutaito

- Huomioidaan numeraalinen lukutaito ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.
- Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 7

Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa. Arvioinnissa otetaan huomioon havainnointi, mittaaminen, tulosten kirjaaminen ja vihkotyö. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin. Esimerkiksi ohjeiden ymmärtämistä, välineiden asianmukaista ja turvallista käyttöä sekä tavoitteellista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida

asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6. L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

Kemian opetuksessa perehdytään orgaaniseen kemiaan elintarvikekemian kautta.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Opitaan turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot. Ne luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Käydään läpi luonnontieteellisen tutkimusprosessin vaiheita. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa. Harjoitellaan turvallista työskentelyä laboratoriossa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Kemian opetuksessa perehdytään orgaaniseen kemiaan elintarvikekemian kautta. Opetuksessa tutkitaan sokereita, tärkkelystä, valkuaisaineita, hiilihydraatteja, rasvoja ja öljyjä sekä proteiineja. Tutkitaan näiden aineiden merkitystä ihmisen ravitsemuksessa ja aineenvaihdunnassa sekä niiden käyttöä elintarviketeollisuudessa. Tutustutaan käymisilmiöön ja alkuaineista jodiin ja typpeen. Voidaan valmistaa esimerkiksi saippuaa tai ihovoidetta. Selluloosaan liittyen voidaan tehdään paperia.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkitaan vitamiineja, hiilihydraatteja, rasvoja ja öljyjä sekä proteiineja, näiden aineiden merkitystä ihmisen ravitsemuksessa ja aineenvaihdunnassa sekä niiden käyttöä elintarviketeollisuudessa.

Tutustutaan lääketieteen ja terveysalan kemiaan. Opitaan ilmakehän koostumus, ilman saastuminen ja kasvihuoneilmiö kemian näkökulmasta. Tutkitaan tuotteiden elinkaarta raaka-aineesta jätteiden käsittelyyn sekä kierrätykseen (metallit ja muovit). Käydään läpi hiilen kiertokulku. Voidaan tehdä yritysvierailuja esim. lääkealalle, elintarvikealalle, rakennusalalle, kosmetiikka-alalle, voimalaitokseen, öljynjalostamoon, kampaamoalalle, siivousalalle, kemian tutkimuslaitokseen yms.

Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista. Hyödynnetään oppilaiden huoltajien ammattitaitoa ja paikallisia yrityksiä.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Tutustutaan elämäkertoihin, kuten Lavoisier, Pasteur ja Priestley. Tutkijoiden elämäkerrat osoittavat, miten tiede asettuu historialliseen kontekstiin. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutustutaan käsitteisiin puhdas aine, seos ja liuos. Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Käsitellään liukeneminen, kylläinen liuos ja erotusmenetelmät. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Tutustutaan sidostyyppeihin, yhdisteisiin ja reaktioyhtälöön. Käydään läpi yhdistetyypit: ioniyhdiste ja molekyyliyhdiste. Harjoitellaan kemiallisia malleja (esim. kuorimalli, pallomalli). Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Metallien yhteydessä perehdytään hapettumiseen ja pelkistymiseen, jaloihin ja epäjaloihin metalleihin sekä metallien valmistukseen ja käyttöön. Käydään läpi metallien ympäristövaikutukset.

Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tehdään havaintoja, muistiinpanoja ja palautetaan käsiteltyjä asioita mieleen, joka vahvistaa muistikuvaa. Harjoitellaan käsitteenmuodostusta ja yhdistetään uudet käsitteet arkielämän ilmiöihin.
- Kysymyksille annetaan tilaa.
- Innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa.
- Ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Perustiedot työkalujen ja apuvälineiden käyttöön kemiassa. Vastuun kantaminen omasta ja yhteisestä työstä.
- Ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien että toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.
- Koulutyö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen. Kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman arjen kannalta tärkeitä taitoja ja lisäämään ympäristön hyvinvointia.
- Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.

L4 Monilukutaito

- Huomioidaan numeraalinen lukutaito ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.
- Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 8

Arvioinnissa painotetaan aiempaa enemmän itsenäistä työskentelyotetta. Lisäksi huomioidaan ryhmätyötaidot, oma-aloitteisuus, vastuunotto sekä kokeen kannalta olennaisen sisällön tunnistaminen ja kirjaaminen. Arvioidaan myös tuntityöskentelyssä projektiluonteisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin. Esimerkiksi kirjallisten ohjeiden ymmärtäminen, välineiden sujuva, asianmukainen ja turvallinen käyttö, mittaaminen ja laskeminen, tavoitteellinen ja pitkäjänteinen työskentely sekä osallistuminen johtopäätösten tekoon yhteisten havaintojen pohjalta.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6. L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Kiinnitetään edelleen huomiota turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja vahvistetaan perustyötaitoja, jotka luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan edelleen tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Käsitellään huumaus- ja päihdeaineita sekä niiden vaikutuksia. Tutustutaan alkoholien ja karboksyylihappojen käyttöön esimerkiksi teollisuudessa. Perehdytään öljyihin ja teollisesti valmistettuihin estereihin. Tutustutaan niiden käyttöön elintarvike- ja kosmetiikkateollisuudessa sekä kemianteollisuudessa.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Tutustutaan alkoholien reaktioihin ja ominaisuuksiin. Perehdytään aineen ja energian säilymiseen alkoholien eri ilmiöissä. Jatketaan elämäkertojen käsittelyä (esim. Alfred Nobel). Käsitellään myös kemiaan liittyviä uutisia, ajankohtaisia ilmiöitä ja nykypäivän tutkimusta.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Käsitellään hiili, hiilivedyt, alkoholit ja karboksyylihapot. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään (esim. ryhmätöissä). Kemian opetuksessa tutustutaan alkoholien reaktioihin, ominaisuuksiin ja käyttöön esimerkiksi teollisuudessa. Alkoholeista ja karboksyylihapoista edetään estereihin ja eettereihin. Käydään läpi entsyymit ja käyminen. Syvennetään käsitystä eri alkuaineista ja alkuaineiden jaksollisesta järjestelmästä.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Opiskellaan yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista ja käyttöä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisen reaktioyhtälöiden tulkitsemista ja käyttöä. Käsitellään hiilivedyt ja alkoholit polttoaineena.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.				

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.				

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kemian merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri

				ammateissa sekä jatko-opinnoissa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisempaan tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjatusti. Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.	Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa ja esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti sekä tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemiaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu kemiaa soveltavan ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja käsitteet käsiterakenteeksi.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Mallien käyttäminen	Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti. Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas soveltaa kemian tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Tehdään havaintoja, muistiinpanoja ja palautetaan käsiteltyjä asioita mieleen, joka vahvistaa muistikuvaa. Harjoitellaan käsitteenmuodostusta ja yhdistetään uudet käsitteet arkielämän ilmiöihin.
- Kysymyksille annetaan tilaa.
- Innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa.
- Ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Perustiedot työkalujen ja apuvälineiden käyttöön kemiassa. Vastuun kantaminen omasta ja yhteisestä työstä.
- Ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien että toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.
- Koulutyö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen. Kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman arjen kannalta tärkeitä taitoja ja lisäämään ympäristön hyvinvointia.
- Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.

L4 Monilukutaito

- Huomioidaan numeraalinen lukutaito ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.
- Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.

Arviointi vuosiluokalla 9

Aikaisempien lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä, keskusteluihin osallistumista, oppilaan itsenäisiä kirjallisia tehtäviä ja työselostuksia, itsenäistä kysymysten asettelua, omien johtopäätösten tekemistä ja ryhmässä toimimista. Lisäksi otetaan huomioon pitkäjänteinen itsenäinen ja ryhmätyöskentely entistä laajemmissa projekteissa.

Päättöarviointi tehdään valtakunnallisten päättöarvioinnin kriteerien mukaisesti. Päättöarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kehittyminen kaikilla tavoitealueilla.

14.5.10 TERVEYSTIETO

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1–6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7–9 terveystieto opetetaan omana oppiaineena. Opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti.

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on, että terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus. Terveystieto antaa käsityksen terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista asioista kokonaisvaltaisesti. Oppilas pääsee pohtimaan oman elämänsä hallintaan liittyviä asioita: terveyttä tarkastellaan unen ja levon, ravinnon ja liikunnan merkityksen näkökulmasta, myös mielenterveyden ja seksuaaliterveyden merkitys hyvinvoinnille nostetaan esiin. Sosiaalisen verkoston merkitys osana mielen hyvinvointia on niin ikään tarkastelun kohteena. Oppilas oppii tunnistamaan riskejä ja kehittää niiden hallintakykyä. Hän oppii hankkimaan tietoa ja tarkastelemaan tietoa kriittisesti ja harkitusti ja hakemaan tarvittaessa apua. Ihmistä tarkastellaan kunnioittavasti ja monipuolisesti. Ihminen on laaja-alainen kokonaisuus, jonka hyvinvoinnin edellytys on fyysinen ja psyykkinen terveys. Oppiaineen tehtävä on lisätä oppilaan itsetuntemusta ja lujittaa siten itseluottamusta ja luottamusta elämään ja oman elämän hallintaan. Ihmisen psyykkinen kasvu ja kehitys on terveystiedon kultainen lanka. Tämä näkökulma korostuu laaja-alaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Jokainen ihminen on arvokas; itsensä ja toisen ihmisen kunnioitus ja suvaitsevaisuus ovat kulmakiviä itse kunkin hyvinvoinnille.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Terveystiedossa hyödynnetään keskustelevaa, tutkivaa ja kokemuksellista oppimista, jossa oppilaiden omien kysymysten kautta lähestytään ajankohtaisia arjen terveysilmiöitä. Näin luodaan perusta kriittiselle ajattelulle, oman osaamisen soveltamiselle ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Oppilaita rohkaistaan esittämään kysymyksiä ja tuomaan oman kokemuksellisen tietonsa esiin, ja niitä pohditaan yhdessä. Keskustelujen tavoitteena on tunnistaa omat mielipiteet, näkemykset, tunteet ja havainnot sekä pohtia niiden taustalla olevia konkreettisia asioita. Tämänlainen pohdinta kehittää eettisen valmiuden lisäksi tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Tärkein oppimisympäristö on ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, mutta myös erilaiset yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöt valitaan yhdessä oppilaiden kanssa, ja niiden on mahdollistettava tiedon rakentaminen yhdessä ja yksin, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Tieto terveydestä ja omaan ja muiden hyvinvointiin kuuluvista asioista on osa ihmisen jokapäiväistä elämää kaikissa kasvun ja kehityksen vaiheissa. Opetuksessa terveystiedon tavoitteissa ja sisällöissä huomioidaan oppilaiden ikävaihe, elämäntilanne ja kulttuurinen tausta siten, että edistetään ymmärrystä ja kunnioitusta jokaisen koskemattomuuden ja yksityisyyden oikeudesta liittyen terveyteen ja sairauteen. Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja tarvittaessa elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T8	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T9	S3	L2, L5, L4 L7
T10	S1, S2	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Käydään läpi terveyden eri osa-alueet; oppilasta ohjataan tuntemaan ihminen fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena kokonaisuutena. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, tunteiden säätelyä ja niiden ilmaisua.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Opetetaan terveellisten elämäntapojen merkitystä elämän kannalta. Aiheena arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Käsitellään kaikki päihteet (tupakka, nuuska, huumeet, alkoholi, lääkkeet) sekä addiktion käsite (peli- ja liikuntariippuvuus, syömishäiriöt, liikkumattomuus, liiallinen passiivisuus jne). Opetuksessa tulee tuoda esiin päihteiden todelliset vaarat sekä omien valintojen, tottumusten ja tekojen vaikutukset. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä, kuten esimerkiksi muotidieetit. Tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. Tarvittaessa voidaan kutsua asioihin perehtyneen tahon edustajia (terveysviranomainen, poliisi tms.) antamaan opetusta päihteiden vaikutuksista.

Lisäksi käydään läpi henkilökohtainen hygienia (hikoileminen, hampaiden hoito ja hengitys), iho, päänahka, käsien pesu jne. Käsitellään myös auringolta ja pakkaselta suojautuminen.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Ohjataan oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. Tuetaan oppilasta luomaan perustaa aktiiviselle ja hyvinvoivalle toiminta- ja koulukäyntikyvylle. Käydään läpi kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys: terveyteen liittyvät arvot ja normit eri

kulttuureissa. Painotetaan erilaisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Autetaan oppilasta ymmärtämään omien valintojen vaikutukset hyvinvoinnille nyt ja tulevaisuudessa.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita.
- Terveystiedon opetuksessa on tarkoituksenmukaista hyödyntää tutkivaa oppimista ja ilmiölähtöisyyttä. Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten

tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Terveystiedon opetus tarjoaa hyviä mahdollisuuksia kulttuurien moninaisuuden pohtimiseen esimerkiksi terveyteen liittyvien arvojen, perhemuotojen sekä seksuaalisen monimuotoisuuden muodossa. Opetuskeskusteluiden, ryhmäpohdintojen ja vierailuiden avulla opetellaan näkemään monimuotoisuutta omassa lähiympäristössä sekä suhtautumaan siihen myönteisesti.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Käytetään opetuksessa hyödyksi oppilaiden omasta elämästä kumpuavia asioista.
- Opetellaan vertailemaan erilaisia omia, muiden oppilaiden, vanhempien ja opettajien mielipiteitä sekä esimerkiksi tiedotusvälineistä välittyviä kannanottoja ja pyritään muodostamaan niiden pohjalta myönteinen asenne terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

L4 Monilukutaito

- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Median terveysviestejä opetellaan tulkitsemaan ja pohtimaan ja niihin opetellaan ottamaan kantaa. Oleellista on myös oppia poimimaan informaatiotulvasta luotettavaa terveystietoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Terveystiedon opetuksessa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Apuna hyödynnetään erilaisia oppimisalustoja (esim. Pedanet, Moodle, OneNote) ja muita välineitä (esim. Kahoot, Socrative, Quizlet, Padlet). Tunneilla valmistetaan erilaisia digitaalisia tuotoksia ja opitaan hallitsemaan – tallentamaan, siirtämään, kopioimaan ja jakamaan – niitä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilaita opetetaan huolehtimaan tekijänoikeuksista ja tietoturvasta, joka pitää sisällään esimerkiksi salasanojen ja oman digitaalisen jäljen hallintaa. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä erilaisessa vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa. Opetellaan hakemaan tietoa monipuolisista lähteistä ja arvioimaan kriittisesti lähteiden luotettavuutta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oma aktiviteetti, mahdollisten kahvien tms. pitämisessä erityisruokavalioiden, hygienian ja terveysvaikutusten huomiointi, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Terveystiedon opetuksessa nuori opettelee ottamaan vastuuta ja olemaan aloitteellinen kouluyhteisön sekä lähiympäristön viihtyisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehittämisessä ja sitoutuu koulun kestävän kehityksen periaatteisiin.
- Terveystiedossa pohditaan omien terveysvalintojen ja terveyteen liittyvien kulutustottumusten vaikutuksia paitsi yksilön omaan terveyteen, myös yhteisöön, ympäristöön ja globaaliin tasoon. Nuorta ohjataan ymmärtämään, että terveyden lähtökohdat ovat erilaiset eri puolilla maailmaa ja että jokaisen omilla päivittäisillä valinnoilla on merkitystä.

Arviointi vuosiluokalla 7

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Arvioinnin kohteina ovat oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, ilmaisukyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen sekä terveystiedon käsitteiden käyttö. Arvioinnissa käytetään ryhmätyöitä, esitelmiä, vihkotyötä, portfoliota, toiminnallisia harjoituksia, kokeita, tuntiaktiivisuutta temperamentit huomioiden, itsearviointia ja vertaispalautetta.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L3, L4, L6
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T8	S2	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T9	S3	L2, L5, L4 L7
T10	S1, S2	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteet, monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus (puberteetti; ihmisen kehityksen kaari; lapsuus-nuoruus ja vanhuus). Sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys ja itsensä arvostaminen.

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan ja kehitetään edelleen. Keskitytään etenkin ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn. Opitaan tunnistamaan omat vahvuudet ja heikkoudet käyttäytymisessä, oppimisessa ja opiskelussa, arvioimaan niitä sekä miettimään eri keinoja niiden tukemiseen terveyden näkökulmasta (stressi, ristiriidat, ongelmatilanteet ja erilaiset kriisit). Pohditaan omia arvoja ja asenteita, ja miten eri viestien avulla tunnistamme niitä ja säätelemme ja tuemme käyttäytymistämme niiden pohjalta. Käsitellään yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden näkökulmia ja arvostamista, niin itsensä kuin toisen ihmisen näkökulmasta katsottuna.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Harjoitellaan edelleen terveellisten elämäntapojen merkitystä oman hyvinvoinnin auttamiseksi. Käsitellään jokapäiväisiä valintoja ja niiden seurauksia. Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Käydään läpi seksuaaliterveyden osa-alueet (ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit, seksuaalinen moninaisuus, seksuaalioikeudet ja -rikokset, ehkäisy ja sukupuolitaudit). Kaikessa seksuaalisuuteen liittyvässä opetuksessa tuodaan aina vahvasti esiin ihminen kokonaisuutena ja vastuu itsestä ja toisesta ihmisestä.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille nuorten opiskelu- ja työskentelytaidot sekä toimintakyky. Keskitytään kestävän elämäntavan käsittelyyn. Otetaan huomioon monikulttuurisuus ja kulttuurin terveyttä edistävä merkitys, kansalaisten tasa-arvo ja osallisuus. Tietolähteitä tarkastellaan kriittisesti, erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten ja kestävän elämäntavan näkökulmasta. Sisällöissä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita.
- Terveystiedon opetuksessa on tarkoituksenmukaista hyödyntää tutkivaa oppimista ja ilmiölähtöisyyttä. Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Terveystiedon opetus tarjoaa hyviä mahdollisuuksia kulttuurien moninaisuuden pohtimiseen esimerkiksi terveyteen liittyvien arvojen, perhemuotojen sekä seksuaalisen monimuotoisuuden muodossa. Opetuskeskusteluiden, ryhmäpohdintojen ja vierailuiden avulla opetellaan näkemään monimuotoisuutta omassa lähiympäristössä sekä suhtautumaan siihen myönteisesti.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Käytetään opetuksessa hyödyksi oppilaiden omasta elämästä kumpuavia asioista.
- Opetellaan vertailemaan erilaisia omia, muiden oppilaiden, vanhempien ja opettajien mielipiteitä sekä esimerkiksi tiedotusvälineistä välittyviä kannanottoja ja pyritään muodostamaan niiden pohjalta myönteinen asenne terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

L4 Monilukutaito

- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Median terveysviestejä opetellaan tulkitsemaan ja pohtimaan ja niihin opetellaan ottamaan kantaa. Oleellista on myös oppia poimimaan informaatiotulvasta luotettavaa terveystietoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Terveystiedon opetuksessa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Apuna hyödynnetään erilaisia oppimisalustoja (esim. Pedanet, Moodle, OneNote) ja muita välineitä (esim. Kahoot, Socrative, Quizlet, Padlet). Tunneilla valmistetaan erilaisia digitaalisia tuotoksia ja opitaan hallitsemaan – tallentamaan, siirtämään, kopioimaan ja jakamaan – niitä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilaita opetetaan huolehtimaan tekijänoikeuksista ja tietoturvasta, joka pitää sisällään esimerkiksi salasanojen ja oman digitaalisen jäljen hallintaa. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä erilaisessa vuorovaikutuksessa ja opitaan

hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa. Opetellaan hakemaan tietoa monipuolisista lähteistä ja arvioimaan kriittisesti lähteiden luotettavuutta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oma aktiviteetti, mahdollisten kahvien tms. pitämisessä erityisruokavalioiden, hygienian ja terveysvaikutusten huomiointi, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Terveystiedon opetuksessa nuori opettelee ottamaan vastuuta ja olemaan aloitteellinen kouluyhteisön sekä lähiympäristön viihtyisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehittämisessä ja sitoutuu koulun kestävän kehityksen periaatteisiin.
- Terveystiedossa pohditaan omien terveysvalintojen ja terveyteen liittyvien kulutustottumusten vaikutuksia paitsi yksilön omaan terveyteen, myös yhteisöön, ympäristöön ja globaaliin tasoon. Nuorta ohjataan ymmärtämään, että terveyden lähtökohdat ovat erilaiset eri puolilla maailmaa ja että jokaisen omilla päivittäisillä valinnoilla on merkitystä.

Arviointi vuosiluokalla 8

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Arvioinnin kohteina ovat oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, ilmaisukyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen sekä terveystiedon käsitteiden käyttö. Arvioinnissa käytetään ryhmätyöitä, esitelmiä, vihkotyötä, portfoliota, toiminnallisia harjoituksia, kokeita, tuntiaktiivisuutta temperamentit huomioiden, itsearviointia ja vertaispalautetta.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L3, L4, L6
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4
T6	S2	L2, L3, L5, L6, L7
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T8	S2	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T9	S3	L2, L5, L4 L7
T10	S1, S2	L1, L3, L6

T11	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T12	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Käsitellään mielen hyvinvointia ja pohditaan fyysisten tekijöiden vaikutusta mielen vahvuuteen. Opitaan tunnistamaan omat vahvuudet ja heikkoudet realistisesti ja kehittämään niitä.

Käsitellään turvataitoja. Edistetään oppilaan valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa. Tunnistetaan terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä. Opitaan tietämään mistä voi hakea apua ja tietoa sekä miten toimia terveyttä koskevissa tilanteissa. Ymmärretään kokonaisvaltainen omasta terveydestä huolehtiminen ja vastuunotto omasta hyvinvoinnista.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Syvennetään tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista, omista arvoista ja arjen valinnoista sekä sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Käsitellään tapoja hoitaa masennusta, mielipahaa ja ahdistusta. Opetellaan tiedostamaan terveiden elämäntapojen ja liikunnan merkitys myös psyykkiselle jaksamiselle.

Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia. Käydään läpi ensiaputaidot, liikenneturvallisuus, tapaturmat (ja väkivalta) ja itsehoito sekä tuen ja avun hakeminen. Käsitellään myös liikenneturvallisuutta ja -käyttäytymistä. Tunnistetaan terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä. Opitaan tietämään mistä voi hakea apua ja tietoa sekä miten toimia terveyttä koskevissa tilanteissa. Käydään läpi ajankohtaiset ja keskeiset tartuntataudit sekä kansantaudit. Huomioidaan myös ajankohtaiset epidemiat ja pandemiat, terveyssuositusten ja rokotusohjelmien muutokset ym.

Keskustellaan laajemmin päihteistä ja niiden vaikutuksista ja haitoista. Samalla pohditaan eri tiedonsaantilähteiden esittämiä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Käsitellään yhteiskunnan terveyden- ja sairaanhoidon rakennetta erilaisine hyvinvointipalveluineen sekä avun etsimisen mahdollisuuksiin aina lähipiiristä ammattiauttajiin. Tutustuminen julkisen ja yksityisen sektorin palvelutarjontaan oman kunnan mahdollisuuksien mukaan. Opetellaan miten käyttää eri palveluita, mihin ottaa yhteyttä missäkin tilanteessa ja tarkastellaan palveluita myös laajemmin siltä kannalta, mihin itsellä on oikeus ja mahdollisuus. Tutkitaan lainsäädäntöä (oikeudet ja vastuu), joka välittömimmin koskee nuorta eri elämäntilanteissa. Opitaan ymmärtämään mm. päihteitä koskevat lait sekä myös varkaudet, ilkivalta ja liikenteen säädökset Suomessa ja muualla maailmassa. Näitä aiheita integroidaan esimerkiksi historian ja yhteiskuntaopin opetukseen. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, esittämisessä ja vertailussa.

Vertaillaan oman maan ja toisenlaisten kulttuurien terveyspalveluja sekä -tapoja. Keskustellaan myös niistä arvoista, joiden mukaan nämä palvelut on järjestetty tai tulisi järjestää (työ-, opiskelu- ja toimintakyky ja -keinot nuoruudessa ja myöhemmin työelämässä). Pohditaan miten ympäristön terveysriskit sekä yhteiskunnan, lähipiirin että omat teot voivat vaikuttaa tautien syntyyn tai leviämiseen.

Tarkastellaan kestävää elämäntapaa. Otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit. Käytetään erilaisia tietolähteitä ja pohditaan terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinojen luotettavuutta terveysvaikutusten näkökulmasta.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Oppilas osaa nimetä yksittäisen elämänkulun vaiheen.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata jotakin elämänkulun vaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata elämänkulun vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä, ja kuvata esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas osaa eritellä elämänkulun eri vaiheet sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämänkulun eri vaiheissa.

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta. Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.	Oppilas osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Oppilas osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä

				stressin ja kriisien käsittelyyn.

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelemään käyttäytymistään ja oppimistaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia				

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa nimetä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.	Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.	Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.	Oppilas osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa arvioida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja perustella niihin liittyviä ratkaisuja.

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää ohjatusti joitakin terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään. Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Oppilas osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa nimetä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.	Oppilas osaa kuvata terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta muutamien tiedon luotettavuutta kuvaavien tekijöiden pohjalta.	Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.	Oppilas osaa arvioida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustellen terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustellen elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä eri näkökulmista.

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tietoja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksistä terveyteen.	Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.

T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa nimetä oman koulun ja kunnan terveyspalveluja	Oppilas osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa kuvata oman koulun ja kunnan terveyspalveluja.	Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman. Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.	Oppilas osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustellun suunnitelman. Oppilas osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa

T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omiin terveyskäsityksiin. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Oppilas osaa analysoida asianmukaisten esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsityksille. Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Oppilas osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveyskäsityksille. Oppilas osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvioimaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveysviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän. Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle. Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen	Oppilas osaa analysoida ohjatusti terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuteen	Oppilas osaa analysoida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja

	voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.	turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.	ympäristön terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita.
- Terveystiedon opetuksessa on tarkoituksenmukaista hyödyntää tutkivaa oppimista ja ilmiölähtöisyyttä. Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Terveystiedon opetus tarjoaa hyviä mahdollisuuksia kulttuurien moninaisuuden pohtimiseen esimerkiksi terveyteen liittyvien arvojen, perhemuotojen sekä seksuaalisen monimuotoisuuden muodossa. Opetuskeskusteluiden, ryhmäpohdintojen ja vierailuiden avulla opetellaan näkemään monimuotoisuutta omassa lähiympäristössä sekä suhtautumaan siihen myönteisesti.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Käytetään opetuksessa hyödyksi oppilaiden omasta elämästä kumpuavia asioista.
- Opetellaan vertailemaan erilaisia omia, muiden oppilaiden, vanhempien ja opettajien mielipiteitä sekä esimerkiksi tiedotusvälineistä välittyviä kannanottoja ja pyritään muodostamaan niiden pohjalta myönteinen asenne terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

L4 Monilukutaito

- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Median terveysviestejä opetellaan tulkitsemaan ja pohtimaan ja niihin opetellaan ottamaan kantaa. Oleellista on myös oppia poimimaan informaatiotulvasta luotettavaa terveystietoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Terveystiedon opetuksessa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Apuna hyödynnetään erilaisia oppimisalustoja (esim. Pedanet, Moodle, OneNote) ja muita välineitä (esim. Kahoot, Socrative, Quizlet, Padlet). Tunneilla valmistetaan erilaisia digitaalisia tuotoksia ja opitaan hallitsemaan – tallentamaan, siirtämään, kopioimaan ja jakamaan – niitä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilaita opetetaan huolehtimaan tekijänoikeuksista ja tietoturvasta, joka pitää sisällään esimerkiksi salasanojen ja oman digitaalisen jäljen hallintaa. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä erilaisessa vuorovaikutuksessa ja opitaan

hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa. Opetellaan hakemaan tietoa monipuolisista lähteistä ja arvioimaan kriittisesti lähteiden luotettavuutta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oma aktiviteetti, mahdollisten kahvien tms. pitämisessä erityisruokavalioiden, hygienian ja terveysvaikutusten huomiointi, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Terveystiedon opetuksessa nuori opettelee ottamaan vastuuta ja olemaan aloitteellinen kouluyhteisön sekä lähiympäristön viihtyisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehittämisessä ja sitoutuu koulun kestävän kehityksen periaatteisiin.
- Terveystiedossa pohditaan omien terveysvalintojen ja terveyteen liittyvien kulutustottumusten vaikutuksia paitsi yksilön omaan terveyteen, myös yhteisöön, ympäristöön ja globaaliin tasoon. Nuorta ohjataan ymmärtämään, että terveyden lähtökohdat ovat erilaiset eri puolilla maailmaa ja että jokaisen omilla päivittäisillä valinnoilla on merkitystä.

Arviointi vuosiluokalla 9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Arvioinnin kohteina ovat oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, ilmaisukyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen sekä terveystiedon käsitteiden käyttö. Arvioinnissa käytetään ryhmätyöitä, esitelmiä, vihkotyötä, portfoliota, toiminnallisia harjoituksia, kokeita, tuntiaktiivisuutta temperamentit huomioiden, itsearviointia ja vertaispalautetta.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

13.5.11 USKONTO

Uskonnon opetus yhtenäistyy, koska kaikille eri uskontojen opetussuunnitelmille on opetussuunnitelman perusteissa laadittu yhteiset tehtävä, oppimisympäristöt ja työtavat, tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Tämän lisäksi eri uskonnoista on laadittu omat tarkennetut oppimääräkriteerit.

Uskonnon opetus järjestetään oppilaiden enemmistön uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti eli evankelisluterilaisen uskonnon opetuksena. Kaikki evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvat oppilaat osallistuvat tähän uskonnon opetukseen. Lisäksi oppilas, joka ei kuulu evankelisluterilaiseen kirkkoon, voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua tähän opetukseen.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomilta huoltajilta kysytään, osallistuuko oppilas ev.lut. uskonnon opetukseen, elämänkatsomustietoon vai mahdollisesti muuhun oman uskontonsa mukaiseen opetukseen.

Vähintään kolmelle perusopetuksessa ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta. Samoin vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksella vahvistetaan suomalaisen kulttuurin ja historian yleissivistävää ymmärtämistä ja se on myös osa perinnekasvatusta. Evankelisluterilaisen uskonnon opetus tukee ja vahvistaa lasten sosiaalisten suhteiden rakentumista, toisten huomioon ottamista ja suvaitsevaisuutta. Se on osa eettistä kasvatusta ja kartuttaa uskontoja koskevaa tietoa ja ymmärrystä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Opetuksessa tutustutaan kulttuurin ja uskonnon yhteyteen, maailmanuskontoihin ja uskonnottomuuteen. Uskontoa tarkastellaan niin tieteen, taiteen, median, politiikan, yhteiskunnan kuin populaarikulttuurin näkökulmasta. Pohditaan ja analysoidaan uskonnon vaikutusta yhteiskuntaan sen eri osa-alueilla. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä eri uskontojen ja katsomusten eettiset näkemykset. Uskonnon opetus tarjoaa nuorelle voimavaroja hänen etsiessään omaa tietään kohti aikuisuutta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä

vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan katsomusten perusteisiin käymällä läpi erilaisia maailmankatsomuksia. Keskustellaan uskonnonvapaudesta. Perehdytään maailmanuskontoihin, uskonnottomuuteen, teismiin, ateismiin, agnostismiin ja tieteelliseen maailmankuvaan. Tutustutaan näiden levinneisyyteen, kokosuhteisiin ja pääpiirteisiin vuorovaikutussuhteessa evankelisluterilaiseen uskontoon ja omiin arvoihin.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonpuhdistuksen aikaan ja Martti Lutherin elämään. Käsitellään nykyistä kristikuntaa ja kirkkojen roolia nykyajassa. Tutkitaan kirkon ja Raamatun vaikutusta kulttuuriimme. Perehdytään ekumenian käsitteeseen ja kirkkojen väliseen vuoropuheluun.

Tutustutaan keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään (hindulaisuus, Kiinan ja Japanin uskonnot, juutalaisuus ja islam). Perehdytään uskontojen levinneisyyteen, pyhiin kirjoihin ja oppiin, eettisiin ohjeisiin, rituaaleihin sekä suuntauksiin. Käsitellään niiden levinneisyys, tavat ja symbolit sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus. Tuetaan oppilasta kohtaamaan kunnioittaen erilaisia ihmisiä sekä heidän tapojaan. Käsitellään myös uskonnottomuutta, uskontojen näkyvyyttä ja käsittelyä mediassa. Aiheena on myös uskontojen vuorovaikutus suhteessa toisiinsa, uskontokritiikki ja uskonnon ulottuvuudet. Lisäksi opetuksessa huomioidaan moniuskoiset perheet ja maahanmuutto.

S3 Hyvä elämä

Opitaan kunnioittamaan eri tavoin uskovia ja ajattelevia, sekä rohkaistaan oppilasta kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Syvennetään edelleen ymmärrystä opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen yhteisiin eettisiin käsityksiin ja eroavaisuuksiin. Pohditaan yksilön vastuuta itsestä, yhteiskunnasta ja ympäristöstä. Tarkastellaan kristillistä uskontoa osana kulttuuriamme: kristillinen etiikka, vuoden juhlat ja kristilliset symbolit. Harjoitellaan havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja, pohtimalla uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisen valinnoille.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.
- Oppilaita ohjataan näkemään katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätään kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti ja turvallisesti, sekä ohjataan heitä käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (esim. ryhmätyö).

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan työskentelemään yhdessä ja he saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan myös pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun näkökulmista.

Arviointi vuosiluokalla 7

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Numeroarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Suhde omaan uskontoon

Perehdytään Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana, sen tulkintaan ja käyttöön. Käydään läpi Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö, tulkintatapoja ja opetuksia. Vanhaa testamenttia käsitellään Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjänä. Huomioidaan juutalaisuuden ja kristinuskon näkökulma. Käsitellään Uutta testamenttia kristinuskon synnyn ilmentäjänä ja kulttuurivaikutusten luojana. Opitaan tunnistamaan luterilaisen kirkon uskonkäsitys, sen synty ja kehitys sekä sen merkitys ihmisen ja yhteiskunnan elämässä ja pohditaan omien arvojen suhdetta niihin.

Kirkkohistoriassa käsitellään kristinuskon synty, leviäminen ja jakaantuminen eri kirkkokuntiin. Käsitellään karismaattisuus ja ekumenia nykyajan ilmiönä. Aiheena kristinuskon historia Suomessa ja kristinuskon vaikutus suomalaisuuteen sekä eurooppalaisuuteen. Käydään läpi kristinuskon eri haarat Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Suurimmat kirkkokunnat: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttisuuden haarat, paikallista tilannetta painottaen. Luterilainen kirkko ja sen herätysliikkeet, vapaakristillisyys. Tutustumista kristillisperäisiin liikkeisiin.

S2 Uskontojen maailma

Aiheena uskonnon ja tieteen suhde muuttuvassa maailmassa. Käsitellään kristinuskon vuorovaikutus tieteen, taiteen ja populaarikulttuurin kanssa. Huomioidaan myös kristinuskon kritiikki (esim. sekularismi ja uusateismi) ja kristinuskon apologeettisia vastauksia. Käsitellään ajankohtaisia teemoja mediassa ja populaarikulttuurissa kristillisestä näkökulmasta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjä valitaan niin, että oppilas innostuu tuntemaan kristillisen etiikan perusteita ja peruskäsitteitä sekä soveltamaan ja tutkimaan niitä. Eri lähteitä hyödyntäen käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Käsiteltävissä sisällöissä huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamiselle, hyvinvoinnille ja kestävälle elämäntavalle. Harjoitellaan eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistamista, pohtimista ja soveltamista sekä suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä erilaisten projektien muodossa (voidaan integroida muihin aineisiin, monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin sekä koko koulun yhteisiin tilaisuuksiin).

Tavoitteet vuosiluokalla 8

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita ohjataan käyttämään hankkimaansa tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen katsomuksen omaavan henkilön asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätään kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa uskonnon opetuksessa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Harjoitellaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen.

Arviointi vuosiluokalla 8

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Numeroarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2
T10	S1, S2, S3	L6

Keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Suhde omaan uskontoon

Käsitellään yleisinhimillisiä teemoja, kuten maailmansyntyä, ihmisyyttä, kauneutta, hyvyyttä, oikeudenmukaisuutta, kärsimystä, toivoa ja tulevaisuutta, dialogissa erilaisten katsomusten ja uskontojen kanssa. Työvälineinä käytetään Raamatun sekä muiden pyhien kirjojen opetuksia ja yleismaailmallisia sopimuksia, kuten ihmisoikeuksien julistusta.

Käydään läpi suomalainen katsomusperinne. Aiheina suomalaiset muinaisuskonnot ja kansanperinne. Huomioidaan uskonnonvapaus ja uskonnottomuus.

S2 Uskontojen maailma

Aiheena yhteiset arvot sekä eettisiä näkökulmia globaaleihin teemoihin, joita ovat esimerkiksi ympäristö, ihmisoikeudet, ihmisyys ja ihmisarvo, eläinten oikeudet, rikkaus ja köyhyys, sota ja rauha sekä kestävän tulevaisuuden eteen toimiminen. Pohditaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Tutustutaan luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Pohditaan uskonpuhdistusta ja sen jälkeistä aikaa sekä uskonnonvapautta ja uskonnottomuuden merkitystä. Oppilasta rohkaistaan pohtimaan uskontoa yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta eri puolilla maailmaa. Eri lähteitä käyttäen etsitään tietoa uskontojen vaikutuksista yhteiskuntiin sekä uskontojen näkyvyydestä populaarikulttuurissa. Autetaan oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä

Käydään läpi etiikan peruskäsitteistö ja teoriat. Opitaan tunnistamaan eettiset normit, periaatteet ja arvot. Pohditaan aiheita omien arvojen näkökulmasta. Mietitään eettisiä ja katsomuksellisia näkökulmia ihmissuhteisiin, työhön, elämään, kuolemaan ja muihin arjen teemoihin. Kannustetaan oppilasta pohtimaan vastuullista toimintaa ja omien valintojen seurauksia, niin kaikessa toiminnassa kuin kohdatessa erilaisia ihmisiä, nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Tiedostetaan, että ihminen on oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaaja. Aiheina osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskuntarauhaa. Verrataan oman uskonnon etiikkaa muihin uskontoihin sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen. Käsitellään YK ja sen työntekijät (kuten rauhanneuvottelijat), ihmisoikeuksien loukkaaminen ja holokausti.

Annetaan oppilaalle runsaasti mahdollisuuksia kysymyksille, omille eettisille näkemyksille ja perusteluille. Harjoitellaan edelleen suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta myös muiden esittämille näkemyksille ja valinnoille.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan

vaikutusten hahmottaminen	liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	monimuotoisuudesta . Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta . Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä.	Oppilas osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä.	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä.	Oppilas osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä.

	Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekkäissä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä.	Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.	Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä

		Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	uskonnon ja tieteen kielen eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoikeudesta. Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitilanteista eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä, pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot	Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.	Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.	Oppilas osaa pohtia monipuolisesti ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa analysoida omia arvojaan sekä tunnistaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja. Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas harjaantuu analysoimaan eettisiä valintojaan ja niiden vaikutusta hyvinvointiin sekä kehittää valmiuksiaan toteuttaa kestävää elämäntapaa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen	Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauksia.	Oppilas osaa kuvailla eettisten valintojen vaikutusta hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas osaa arvioida eettisiä valintoja sekä antaa esimerkkejä niiden välittömistä ja välillisistä vaikutuksista hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

T10 rohkaista oppilasta kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentavaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan ja valmiuksiaan osana itsearviointia.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana ja arjen ilmiöihin vaikuttavana tekijänä suomalaisessa kansan- ja uskonperinteessä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen elämänkaaren etiikassa.

L4 Monilukutaito

- Oppimistilanteissa oppilaat välittävät hankkimaansa tietoa, etsivät ratkaisuja ongelmiin ja tuottavat uutta tietoa eri muodoissa ja eri välinein, yksin ja yhdessä muiden kanssa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaat saavat perusopetuksen aikana yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tällöin kiinnitetään huomiota myös yhteistyön ja työelämän edellyttämään asianmukaiseen käyttäytymiseen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ympäristö- ja eläinetiikka, kestävä kehitys eettisenä teemana.

Arviointi vuosiluokalla 9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Päättöarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

13.5.12 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedossa ihminen nähdään luovana, ympäristöönsä ja kulttuuriinsa vaikuttavana toimijana. Ihminen jakaa, kokee ja tuottaa merkityksiä, katsomuksia ja inhimillistä toimintaa niin yksilönä, yhteisönä kuin kulttuuriperinteen vaalijana. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on ohjata oppilasta tutustumaan, ymmärtämään ja arvioimaan erilaista ja tuttua inhimillistä elämää, toimintaa ja ajattelua, sekä hahmottamaan asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Toisaalta oppiaineen ydintehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tavalla, joka edistää hänen mahdollisuuksiaan löytää oma arvokas tiensä elämässään. Tähän rohkaistaan hyödyntämällä opetuksessa oppilaiden omaa ja ikäkauden mukaista ajattelu- ja kokemusmaailmaa avoimella ja pohtivalla otteella. Opetuksen tehtävänä on ylläpitää suvaitsevaisuuden, vastuullisuuden ja demokraattisen kansalaisuuden arvoja. Nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa elämänkatsomustiedon tehtävänä on tarjota oppilaalle katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, sekä rikastuttaa hänen eettisen, tutkivan ja kriittisen ajattelu- ja toimintakykynsä kehittämistä. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on opettaa elämänhallinta-, kommunikointi-,

itsetuntemus-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä rohkaista aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuunottoon.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Elämänkatsomustiedon tehtävänä vuosiluokilla 7–9 on antaa oppilaille eväitä oman identiteetin ja maailmankuvan rakentamiseen ja arvioimiseen. Opetuksen tehtävänä on tarjota tarpeeksi laajan yleissivistyksellisen tietopohjan lisäksi malleja hyvän ja eettisen elämän saavuttamiseksi. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Opetuksen tulee tukea nuoren oman tulevaisuuden haltuunottoa ja suunnittelemista.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Elämänkatsomustiedon sisältöjen opettamisessa voidaan hyödyntää maailmaa tutkineiden ja muuttaneiden henkilöiden elämäkerrat soveltuvin osin. Keskustelevalla opetuksella pyritään tarjoamaan oppilaille tilaa ja keinoja rakentaa omia ajatuksiaan ja maailmankuvaansa. Myös dialogisuuden sosiaaliseen puoleen kiinnitetään huomiota.

Vierailut, vieraiden vastaanottaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden tai järjestöjen kanssa tarjoavat oppilaille mahdollisuuden osallistua ja ottaa vastuuta omasta ympäristöstään. Samalla he voivat laajentaa maailmankuvaansa. Tuetaan keskustelutaitojen kehittymistä siten, että ihmisten moninaisuutta on mahdollista tarkastella kunnioittavasti, arvostavasti ja kiireettömästi välttäen nopeita päätelmiä ja perusteettomia mielipiteitä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden syvällistä ymmärtämistä. Nostetaan esiin mediasta tapahtuvaan tiedonhankintaan ja tiedon tuottamiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista sekä eettisiä taitoja, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa. Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2, L7
T3	S1	L1, L2, L5
T4	S1, S3	L1, L3
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään Unescon maailmanperintökohteisiin ja seurataan kulttuurin ilmenemistä mm. mediassa ja taiteessa. Tutustutaan erilaisiin teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan eri katsomusten kohtaamisen historiaan sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja turvaamista erilaisissa yhteiskunnissa. Ohjataan oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä ja ratkaisuja työskentelyssään. Syvennetään aiemmin käsiteltyjä asioita ihmissuhteista ja moraalisesta kasvusta, itsetuntemuksesta ja kulttuuri-identiteetistä, yhteisöstä, ihmisoikeuksista sekä ihmisestä ja maailmasta.

S2 Etiikan perusteita

Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä. Käsitellään erilaisia maailmankatsomuksia ja elämänkatsomuksia. Aiheina uskonto, uskonnottomuus, maailmanuskonnot, teismi, ateismi, agnostismi, tieteiden maailmankuvat. Ohjataan oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä perusteita (ihmisarvo, ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus). Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja (totuus, hyvyys, kauneus, oikeudenmukaisuus, vastuu ja vapaus). Autetaan oppilaan moraalisen kasvun kehittämistä ja hänen omien sekä toisten ajatusten ja toiminnan arviointia ja suvaitsevaisuutta. Ohjataan oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajattelua.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Autetaan oppilasta omaksumaan ja sisäistämään ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, yhdenvertaisuuden, maailman laajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi. Opetuksen tukena voidaan hyödyntää kirjallisuutta, draamaa, kuvataidetta, mediaa ja oppilaan omia kokemuksia. Maailmankuvat, maailmankatsomus, elämänkatsomus, uskonto, uskonnottomuus, maailmanuskonnot, teismi, ateismi, agnostisismi, tieteiden maailmankuvat. Katsomus- ja uskonnonvapaus.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa

T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.
- Oppilaita ohjataan näkemään katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätään kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti ja turvallisesti, sekä ohjataan heitä käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (esim. ryhmätyö).

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilaita ohjataan työskentelemään yhdessä ja he saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan myös pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun näkökulmista.

Arviointi vuosiluokalla 7

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Numeroarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2, L7
T3	S1	L1, L2, L5
T4	S1, S3	L1, L3
T5	S1, S3	L3, L3, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L3, L7

T10	S2, S3	L1, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Katsomus ja kulttuuri

Tuetaan oppilasta etsimään ja rakentamaan omaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan keskustellen ja eri projektiluontoisten teemojen kautta. Opetellaan samalla hahmottamaan kokonaisuuksia sekä kohtaamaan epävarmuutta ja löytämään keinoja ilmaista itseään ja elämänkatsomustaan. Perehdytään maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja kulttuurin käsitteiden tuntemusta ja niiden taustojen tutkimista. Ohjataan oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia sekä niiden keskinäistä suhdetta ja vuorovaikutusta. Opitaan pohtimaan ja arvioimaan tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa, myös kriittisesti. Hyödynnetään opetuksessa tieto- ja viestintäteknologiaa sekä muita lähteitä tiedon hankinnassa, etsimisessä ja esittämisessä. Pohditaan tiedon luotettavuutta ja alkuperää.

S2 Etiikan perusteita

Mietitään etiikan pääsuuntia ja peruskysymyksiä, ihmisoikeus- ja ympäristöetiikkaa. Käydään läpi ihmisoikeuksien kehitys ja ihmisloukkaukset, kuten holokausti. Käsitellään vastuuta ja velvollisuutta, oikeuksia, sääntöjen noudattamista, teon syitä ja seurauksia eri näkökulmista sekä teon tahallisuutta ja vakavuutta nuoren arjessa esiintyvissä kysymyksissä. Aiheet voivat liittyä sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisistä aiheista. Oppilaalle annetaan mahdollisuus pohtia aiheita ja ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä itsenäisesti, ryhmässä että eri projektien yhteydessä. Harjoitellaan oppilaan kykyä käyttää eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Jatketaan perehtymistä ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden tutkimiseen ja mahdollisuuksiin, ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeudet. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi. Arvioidaan kulttuurin ja luonnon yhteyttä sekä niiden merkitystä ihmiselle.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa

T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuteen ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaita ohjataan käyttämään hankkimaansa tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen katsomuksen omaavan henkilön asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätään kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa elämänkatsomustiedon opetuksessa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Harjoitellaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen.

Arviointi vuosiluokalla 8

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Numeroarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2, L7
T3	S1	L1, L2, L5
T4	S1, S3	L1, L3
T5	S1, S3	L3, L3, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L3, L7
T8	S2, S3	L5, L7
T9	S1, S2, S3	L5, L6, L7
T10	S2, S3	L1, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Katsomus ja kulttuuri

Käsitellään yleisinhimillisiä teemoja, kuten maailmansyntyä, ihmisyyttä, kauneutta, hyvyyttä, oikeudenmukaisuutta, kärsimystä, toivoa ja tulevaisuutta, dialogissa erilaisten katsomusten kanssa. Syvennetään ja laajennetaan oppilaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, maailmakuvaa, maailmankatsomusta ja elämänkatsomusta erilaisin teemoin, myös mediassa ja taiteessa (historialliset kertomukset, elämäkerrat, maantieteelliset kuvaukset eettisestä näkökulmasta, ajankohtaisuutiset). Opitaan tunnistamaan ja käyttämään tiedon ja tutkimusten esittämiä erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita sekä niiden keskinäistä vuorovaikutusta (oma elämänkatsomus, uskonnottomuus, uskonnollisuus, luonnollinen, yliluonnollinen). Opetellaan arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme.

Käydään läpi suomalainen katsomusperinne. Aiheina suomalaiset muinaisuskonnot ja kansanperinne. Huomioidaan uskonnonvapaus ja uskonnottomuus.

S2 Etiikan perusteita

Käydään läpi etiikan peruskäsitteistö ja teoriat. Opitaan tunnistamaan eettiset normit, periaatteet ja arvot. Pohditaan aiheita omien arvojen näkökulmasta. Mietitään eettisiä ja katsomuksellisia näkökulmia ihmissuhteisiin, työhön, elämään, kuolemaan ja muihin arjen teemoihin. Kannustetaan oppilasta pohtimaan vastuullista toimintaa ja omien valintojen seurauksia, niin kaikessa toiminnassa kuin kohdatessa erilaisia ihmisiä, nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Tiedostetaan, että ihminen on oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaaja. Aiheina osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Verrataan erilaisten katsomusten etiikkaa muihin sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen. Käsitellään YK ja sen työntekijät (kuten rauhanneuvottelijat), ihmisoikeuksien loukkaaminen ja holokausti.

Annetaan oppilaalle runsaasti mahdollisuuksia kysymyksille, omille eettisille näkemyksille ja perusteluille. Harjoitellaan edelleen suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta myös muiden esittämille näkemyksille ja valinnoille.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Aiheena yhteiset arvot sekä eettisiä näkökulmia globaaleihin teemoihin, joita ovat esimerkiksi ympäristö, ihmisoikeudet, ihmisyys ja ihmisarvo, eläinten oikeudet, rikkaus ja köyhyys, sota ja rauha sekä kestävän tulevaisuuden eteen toimiminen. Pohditaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Perehdytään ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Opitaan tunnistamaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita sekä keskeiset ihmisoikeudet ja kansalaisoikeudet sekä ymmärtämään ihmis- ja kansalaisoikeuksien eroja. Innostetaan oppilasta pohtimaan omien valintojen vaikutusta ja vastuuta kestävään tulevaisuuteen sekä ”minun tulevaisuuteni” –merkitystä oman toiminnan kautta. Harjoitellaan kykyä toimia eettisesti oikein oman ja toisten tulevaisuuden hyväksi. Laajennetaan käsitystä ihmisen ja luonnon suhteesta sekä eläinten oikeuksista. Harjoitellaan tunnistamaan yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia, joskaan ymmärryksen tason ei tarvitse vastata vastuullisten aikuisten tasoa.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämänkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen	Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Oppilas osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja veganismi).	Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä. Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.	Oppilas ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Oppilas tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Oppilas osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	Oppilas selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.

T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuteen ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.	Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.

T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eettisen ajattelun taidot	Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.

T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas tunnistaa jonkin kestävän tulevaisuuden edellytyksen. Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden edellytyksistä. Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ihmisoikeusetiikan tuntemus	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä

		ihmisoikeuksien merkityksestä.	ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana ja arjen ilmiöihin vaikuttavana tekijänä suomalaisessa kansan- ja katsomusperinteessä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen elämänkaaren etiikassa.

L4 Monilukutaito

- Oppimistilanteissa oppilaat välittävät hankkimaansa tietoa, etsivät ratkaisuja ongelmiin ja tuottavat uutta tietoa eri muodoissa ja eri välinein, yksin ja yhdessä muiden kanssa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaat saavat perusopetuksen aikana yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tällöin kiinnitetään huomiota myös yhteistyön ja työelämän edellyttämään asianmukaiseen käyttäytymiseen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ympäristö- ja eläinetiikka, kestävä kehitys eettisenä teemana.

Arviointi vuosiluokalla 9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Arvioidaan työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arviointi on jatkuvaa. Annetaan palautetta

suullisesti ja kirjallisesti, ryhmätöistä, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle että henkilökohtaiseesti. Sanallinen arvio annetaan oppilaalle vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Päättöarvosana annetaan oppilaalle lukuvuoden päättyessä.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämänkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on elämänkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämänkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Elämänkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa.

Elämänkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelemista. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päättöarviointia annettaessa.

14.5.13 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään itseä ja maailmaa. Kyse on oppilaiden historiataitojen, historiatietoisuuden ja kulttuurien tuntemuksen kehittämisestä. Historian opetuksella kehitetään eettistä ja itsenäistä ajattelua, mutta myös tuodaan mielekkyyden kokemuksia. Menneisyyden ja nykyhetken ymmärtämisen, yleissivistyksen ja itseymmärryksen kehittymisen lisäksi historia on myös eräänlaista arvo- ja elämäntaito-oppia. Kiinnostuksen herättämisellä ihmiskunnan kehitystä kohtaan voidaan edesauttaa kiinnostusta ylipäätään inhimillisyyttä kohtaan.

Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historialla tuetaan oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistetään heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin ja tiedon kriittiseen käsittelyyn. Opetuksessa menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan aineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Historian opetuksen tehtävänä on osoittaa, miten ideaalit ja ihanteet ovat motivoineet menneisyydessä ja herättää nuoret ymmärtämään heidän omaa historiallista potentiaaliaan. Opetus syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta, tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja

yhteiskuntiin. 7.–8. luokilla tavoitteena on ymmärtää historiallisten tapahtumien kulkua. 9. luokalla on tarkoitus oppia ymmärtämään maailman tapahtumien taustalla olevia historiallisia syy-seuraussuhteita ja aatteita.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja. Harjoitellaan esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Harjoitellaan omien tulkintojen tekemistä ja eriävien tulkintojen arvioimista.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä. Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T11	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Pohjustetaan teollisen yhteiskunnan syntyä tarkastelemalla renessanssiaikaa ja löytöretkiä sekä sitä, miten löytöretket muuttivat eurooppalaista yhteiskuntaa ja taloutta. Esimerkkinä kirjapainotaidon keksiminen ja sen vaikutukset aina nykyajan keksintöihin asti; muut keksinnöt kuten liikematematiikka ja kansainvälinen pankkitoiminta. Käydään läpi karttojen kehitys ja siirtokuntien syntyjä sekä orjakaupan syntyä. Tarkastellaan tutkimusmatkojen merkitystä alkuperäiskansoille ja Euroopalle. Lisäksi huomioidaan uusien hyödykkeiden tulo Eurooppaan: mausteet, kahvi, tupakka, kaakao, peruna, maissi yms.

Käsitellään myös itsevaltiuden aikaa ja uusien yhteiskunnallisten aatteiden syntymistä. Käsitellään renessanssin muuntuminen barokiksi ja itsevaltiuden aika (Ludvig XIV ja Versailles, merkantilismi). Tunneilla käsitellään myös reformaatio ja luonnontieteiden murros. Pyritään vetämään linjaa uuden ajan alun tapahtumista nykyaikaan asti. Keksintöjen, löytöretkien, luonnontieteiden nousun ja uskonpuhdistuksen ajanjakson tärkeyttä korostetaan siltä kannalta, että nykyaikainen elämänmuoto sai silloin varsinaisen alkunsa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Maailmankuvan muutoksen ja ihmisen ajattelun kehityksen ymmärtämiseksi laajennetaan uuden ajan alun tapahtuminen ja kehityksen tarkastelua. Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa uuden ajan alussa. Käsitellään renessanssin, Firenzen nousu, humanismi heijastuksena klassisista arvoista, taitelijat; Leonardo da Vinci, Michelangelo ja Rafaello. Uudenlaisten ammattien ja kaupankäynnin muotojen synty, esimerkiksi Fuggerin perhe, Medicit, Hansaliitto, Hollanti. Luonnontieteellisen ajattelun synty; Brahe, Kepler, Kopernikus, Galilei. Jeanne D`Arc ja hänen toimintansa historialliset seuraukset. Uskonpuhdistukseen liittyen Jan Hus ja Martti Luther. Huomioidaan myös suuret löytöretkeilijät, kuten Henrik Purjehtija, Kolumbus, Dias, da Gama, Magalhaes, Balboa, Cortez, Pizarro. Merkittävien henkilöiden elämäkertoja riittää kertomusaineistoksi jo varsinaista jaksoa edeltävälle ajallekin. Elämäkerrat voivat antaa murrosikäisille samastumiskohteita, jotka saattavat auttaa omissa elämänkysymyksissä ja ongelmissa. Niiden käsittely voidaan luontevasti nivoa äidinkielen kanssa yhteen.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Suomen historiassa käsitellään elämää Ruotsin valtakunnan osana ja suomalaisen kulttuurin muotoutumista esim. Vaasa-suku, Juhana-herttuaan renessanssihovi Turussa, Ruotsin suurvalta-aika ja suomalaisten panos sen luomisessa. Tarkastellaan sitä, miten Ruotsin suurvalta-aika päättyi Suureen Pohjan sotaan. Tutustutaan Suomen asemaan Ruotsin ja Venäjän välissä isonvihan ja pikkuvihan kautta.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Voidaan tarkastella yhdessä yhteiskuntaopin sisältöjen kanssa, miten nykyiset ammatit ovat saaneet alkunsa, mitkä ammatit ovat säilyneet historiassa kauan ja mitkä ammatit ovat uusia.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Historiallisen tiedon käyttäminen

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

T11 harjaannuttaa oppilas käyttämään eri lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ymmärtää asioiden tapahtumien syy- ja seuraussuhteita.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Ymmärtää ja nähdä eri aikakausien kulttuurien eroja ja osata selittää niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Vahvistetaan oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

L4 Monilukutaito

- Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena. Aktivoidaan oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Elämäkertojen kautta käsitellään yksilön osallistumista, vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.

Arviointi vuosiluokalla 7

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7

T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T11	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Käsitellään ajanjakso, joka ulottuu 1400-luvulta 1900-luvulle. Tavoitteena tehdä oppilaille tutuksi tämän ajanjakson johtoajatukset. Perehdytään teollisuusyhteiskunnan syntyyn ja kehitykseen sekä siihen, miten teollistuminen on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa. Opetuksessa havainnollistetaan esimerkiksi höyrykoneen, kutomakoneen ja muiden keksintöjen mullistavaa vaikutusta ihmisten elämään, erityisesti työväestön asemaan. Opitaan tuntemaan suurten keksintöjen sosiaalisia vaikutuksia sekä positiivisia kehitysaskeleita, lääkkeet, kemia, liikenne ja sosiaalinen liikkuvuus, ammattiyhdistykset. Samoin käsitellään negatiivisia näkökohtia kuten työläisten köyhyys, lapsityövoima, orjuus ja maaorjuus, kolonialismi ja konfliktit brittiläisen imperiumin valtioiden välillä. Käsiteltäviä elämäkertoja voisivat olla esimerkiksi Edison, Watt, Curie, Daimler, Benz, Diesel, Ford ja Pasteur.

S3 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkityksiin ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan. Käsittely aloitetaan Ranskan vallankumouksesta ja tarkastellaan 1800-luvun suuria aatteita: nationalismia, liberalismia, sosialismia ja konservatismia. Käsitellään myös naisasialiike Yhdysvalloissa ja Euroopassa.

Elämäkerrat luovat taustaa historiallisten tapahtumien yleiskuvan hahmottamiselle. Elämäkertojen kautta voidaan käsitellä myös 1900-lukua: esimerkiksi Mahatma Gandhi ja kolonialismi, Lenin ja Venäjän vallankumous, Anne Frank ja juutalaisvainot, Jacques Lusseyran ja toinen maailmansota tai Martin Luther King ja ihmisoikeusliike. Elämäkertojen avulla konkretisoituvat myös yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuudet: yksilö voi tehdä elämässään tärkeitä asioita. Oppilas myös ymmärtää, että yksikin ihminen voi oikeasti vaikuttaa kehitykseen ja tehdä tärkeitä asioita elämässään. Nykyhistorian sotien ja muiden synkkien tapahtumien keskellä nuori tarvitsee myös uskoa tulevaisuuteen. Oppilaille pyritään välittämään tunne siitä, että ihmisenä oleminen merkitsee kehittymistä.

S4 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Suomen historiassa keskitytään suomalaiseen yhteiskuntaan, ihmisten elämään ja kulttuurin merkitykseen Suomessa autonomian ajalla.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Voidaan tarkastella yhdessä yhteiskuntaopin sisältöjen kanssa, miten nykyiset ammatit ovat saaneet alkunsa, mitkä ammatit ovat säilyneet historiassa kauan ja mitkä ammatit ovat uusia.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Tutustutaan alustavasti imperialismiin ja siirtomaiden valtaamiseen 1800-luvun lopulla. Käsitellään Yhdistyneiden kansakuntien synty toisen maailmansodan seurauksena. Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Historiallisen tiedon käyttäminen

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

T11 harjaannuttaa oppilas käyttämään eri lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ymmärtää asioiden tapahtumien syy- ja seuraussuhteita.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Ymmärtää ja nähdä eri aikakausien kulttuurien eroja ja osata selittää niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Vahvistetaan oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

L4 Monilukutaito

- Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena. Aktivoidaan oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta.

- Talouden ja teollistumisen esimerkkien kautta yrittäjyyden näkökulmia.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Elämäkertojen kautta käsitellään yksilön osallistumista, vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.
- Teollistumisen käsittelyn yhteydessä peilataan kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Arviointi vuosiluokka 8

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T3	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T4	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T5	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T6	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T7	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T10	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T11	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T12	S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Yhdeksännellä luokalla pidetään kaksi historian jaksoa. Toisella tarkastellaan yleistä historiaa ja toisella keskitytään Suomen historiaan. Lisäksi yhdeksännellä luokalla toteutetaan taidehistorian jakso osana kuvataideopetusta.

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Yhdeksännen luokan historian keskiössä ovat ajatukset tekojen taustalla. Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

Historiassa voidaan tehdä lyhyt uuden ajan historian kokonaiskuvaa hahmottava katsaus. Kahdeksannella luokalla korostuivat yksilöiden kokemukset ja yhdeksännellä luokalla taas ideat ja aatteet, jotka motivoivat yksilöitä. Valmiiden kertomusten sijaan vedotaan oppilaiden omaan arvostelukykyyn ja korostetaan myös historioitsijan kyseenalaistavaa roolia. Aineistoa ei esitetä vain tosiasiana, vaan lähteenä, joka vaatii tulkintaa.

Yhdeksännellä luokalla korostuvat erityisesti 1800-luvun uudet aatteet nationalismi, konservatismi, liberalismi, sosialismi, imperialismin aika, maailmansotien välinen aika ja kylmä sota. Oman tärkeän osan saa myös sodista selviytyminen

erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin, kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Tutustutaan Suomen historiaan. Pääpaino on ajanjaksossa 1600-luvulta nykypäivään. Käsitellään Suomen asema Ruotsin ja Venäjän vallan alla, suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin hidas synty, itsenäistyminen, kansalaissota ja Suomi maailmansotien pyörteessä. Käsitellään Suomen sodan vaikutus alueelle, siirtolaisuus, häjyt, kansanliikkeiden synty ja vaikutus omalla paikkakunnalla. Jääkäriliike, suojeluskunnat, Lotta-järjestö ja Lapuan liike.

S4 Suurten sotien aika

Jatketaan ja täydennetään 8 luokan aineistoa - maailmansodat, niiden poliittiset taustat ja seuraukset. Kylmä sota tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Sotiin kuuluvat ihmisoikeusrikokset, kuten kansanvainoihin (esim. Stalinin vainot, Maon terrori, Ruandan kansanmurha) sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Opiskellaan hyvinvointivaltion synty ja kehitys. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen. Käydään läpi 1990-luvun alun lamaan johtaneita syitä sekä ulotetaan tarkastelu 2000-luvun talouskehitykseen ja hyvinvointivaltion nykytilaan. Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyajan maailmanpolitiikan juuret

Perehdytään siirtomaapolitiikkaan ja käsitellään siirtomaiden vapautuminen. Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa. Tutustutaan siihen, miten yhteiskuntien taloudellinen ja kehityksellinen epätasa-arvo on muotoutunut sekä kestävän kehityksen periaatteisiin globaalissa maailmassa. Tutustutaan muutamiin konflikteihin sekä niiden ratkaisuihin tai ratkaisuyrityksiin (kuten Israel ja Palestiina, Irakin sodat, Afganistanin sodat). Käsitellään sotilasliittojen synty ja kehitys nykyiseen muotoon. Perehdytään Euroopan integraatiokehitykseen ja Euroopan unionin syntyyn. Käsitellään Suomen liittyminen EU:n jäseneksi.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan				

kokemuksiaan osana itsearviointia.				

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitäja erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä-ja erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden ja ajanjaksojen aikajärjestyksen ja ajallisia yhteyksiä. Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja erittelee historian keskeisiin ajanjaksoihin liittyviä tapahtumia, henkilöitä ja ilmiöitä.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoitusperiä ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina. Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille. Oppilas selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	Oppilas erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä). Oppilas arvioi, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään ja miten tapahtuman tai ilmiön seuraukset vaikuttivat eri lailla eri asemassa oleviin ihmisiin ja ihmisryhmiin.

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina. Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille. Oppilas selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	Oppilas erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä). Oppilas arvioi, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään ja miten tapahtuman tai ilmiön seuraukset vaikuttivat eri lailla eri asemassa oleviin ihmisiin ja ihmisryhmiin.

Historiallisen tiedon käyttäminen

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas rohkaistuu tulkintojen tekemiseen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen	Oppilas vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta. Oppilas muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan	Oppilas esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.	Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.	Oppilas tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja osoittaen tunnistavansa tulkintoihinsa liittyvän virhetulkinnan mahdollisuuden.

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiatietoisuuden hyödyntäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.	Oppilas esittää arvion siitä, miten tulkinnat menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ymmärtää asioiden tapahtumien syy- ja seuraussuhteita.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Ymmärtää ja nähdä eri aikakausien kulttuurien eroja ja osata selittää niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Vahvistetaan oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

L4 Monilukutaito

- Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena. Aktivoidaan oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta.
- Historiataitojen ja sivistyksen merkitys oman maailmankuvan rakentumisessa oman opiskelun ja työelämän näkökulmasta.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Elämäkertojen kautta käsitellään yksilön osallistumista, vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.

Arviointi vuosiluokalla 9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

14.5.14 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on kehittää aktiivista kansalaisuutta ja vastuullista kansalaisaktivismia sekä lisätä ymmärrystä itsestä ja maailmasta. Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Olennainen yhteiskuntaopin tehtävä on sosiaalisten kykyjen kehittäminen. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys. Tehtävänä on rohkaista oppilasta kohti kulutuskriittistä ja kestävää tulevaisuutta rakentavaa eettistä taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa.

Alemmilla luokilla yhteiskuntaopin tehtävänä on oppilaan luokkayhteisön jäseneksi kasvaminen, vuorovaikutustaitojen kehittämisen, sosiaalistamisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen ja muiden huomioimisen oppiminen. Yhdessä nämä luovat pohjaa yhteiskuntaopin tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavien taitojen kehitykselle.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokkien 7–9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Yhteiskuntaopin yhtenä keskeisenä tavoitteena on konkreettinen sosiaalisen vastuun ottaminen luokka- ja kouluyhteisössä, esimerkiksi leikkikentän valvonta, tien ylittämisen seuranta, paikallisyhteisön auttaminen ekologisissa projekteissa, vanhusten auttaminen, kehitysmaaprojektit ym.

Tavoitteena on aktiivinen vastuullisuus eli tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelua.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokalla 7–9

Etsitään erilaisia tapoja selittää käsitteitä oppilaille. Voidaan turvautua myös vertaisopettamiseen, jossa annetaan luokkatoverin sanoittaa vaikea käsite. Oppilaita rohkaistaan oppilaskuntatoimintaan ja erilaisiin ekologisiin ja muihin auttamis- ja osallistumisprojekteihin. Voidaan käsitellä myös vertaissovittelua.

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Kehitetään empatiaa esim. erilaisia haasteita kohtaavia ihmisiä kohtaan. Kiinnostuksen herättäminen taloutta ja politiikkaa kohtaan on tärkeätä, jotta ymmärrys siitä miten maailmaa johdetaan, lisääntyy.

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun opetussuunnitelma

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 7–9 vähintään kolme vuosiviikkotuntia. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa kolme vuosiviikkotuntia on jaettu luokille 8–9 siten, että 8. vuosiluokalla yhteiskuntaoppia opetetaan 1 vuosiviikkotunti ja 9. vuosiluokalla 2 vuosiviikkotuntia.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S4	L4, L7
T2	S1, S2, S4	L1, L2, L4, L7
T3	S2,	L2, L4, L7
T4	S1, S2	L3, L4, L5
T5	S1, S4	L1, L4, L6, L7
T6	S1, S2	L2, L4
T7	S1, S2	L1, L4, L7
T8	S1, S4	L2, L4, L6, L7
T9	S1, S2, S4	L1, L2, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan osittain osana luokkaretken varainhankintaa tai vaihtoehtoisesti yksilön talouden seuraamista ja suunnittelua. Työelämään tutustutaan TET-jaksojen kautta. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä (esim. liikenneturvallisuus).

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Ymmärretään yhteys historian jaksolla käsiteltyihin toiseen maailmansotaan ja Yhdistyneiden kansakuntien syntyyn. Demokraattisen yhteiskunnan toimintaan ja vaikuttamiskeinoihin tutustutaan konkreettisesti esim. oppilaskunnan ja luokan kokousten kautta.

S4 Taloudellinen toiminta

Tutustutaan yrittäjyyteen ja yrittämisen merkitykseen talouden kannalta. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan Yrityskylä-yhteistyötä. Myyjäisissä ja muissa tapahtumissa harjoitellaan mikroyritystoimintaa.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena

T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Suomalaisen osaamisen merkitys (mm. koululaitoksen taso, teknologiaosaaminen, käsityötaitojen arvostus) maailmassa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Suurvaltojen vaikutus kansantalouteen ja vakauteen suhteessa Suomeen ja Euroopan unioniin.

L4 Monilukutaito

- Erilaisten oppimiskokemusten kautta monipuolinen suhde yhteiskuntaopin sisältöihin. Käytetään eri oppivälineitä, lähdeaineistoa sekä itsenäistä havainnointia ja pohtimista sekä niistä yhdessä keskustelemista, mikä antaa elävän käsitteistön aiheesta oppilaalle.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tutkitaan eri viestimien avulla erilaisia painotuksia ja asenteita sekä Euroopan valtioiden suhdetta Afrikkaan ja Amerikkaan.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Tehdään tutustumiskäyntejä ja vierailuja yrityksiin, perehdytään eri ammatteihin. Asiassa voidaan hyödyntää mm. koulun vanhempien tietotaitoa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Valitaan kestävän kehityksen mukaista oppimisvälineistöä ja -ympäristöä. Tehdään erilaisia käytännön projekteja maailman ekologisesta tilanteesta. Ymmärretään painotuksia puoluepoliittisella kentällä sekä kansalaisen mahdollisuus vaikuttaa (liberaali - konservatiivi, oikeisto - vasemmisto).

Arviointi vuosiluokalla 8

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L4, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4, L7
T3	S2, S3	L2, L4, L7
T4	S1, S2, S3	L3, L4, L5
T5	S1, S4	L1, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L4
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L7
T8	S1, S4	L2, L4, L6, L7
T9	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L7

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään henkilökohtaista talouden hallintaa ja arkielämän taitoja. Tätä voidaan harjoitella osana luokkaretken varainhankintaa tai seuraamalla ja suunnittelemalla omaa rahankäyttöä.

Perehdytään yksilön vastuisiin, kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Työelämään tutustutaan TET-jaksojen kautta. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. Tutustutaan paikallisiin julkisiin palveluihin (maistraatti, käräjäoikeus, Kela, terveyspalvelut, TE-toimisto).

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään perustuslakiin, ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet, vallan kolmijako-oppi, vallankäyttö ja poliittiset puolueet. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten (esim. kansalaisjärjestöt, yritykset) tahojen kanssa. Voidaan toteuttaa oppilaiden ideoima ja toteuttama laajempi yhteiskunnallinen projekti.

Oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia oppilaskuntatoiminnan kautta korostetaan sekä mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä kunnassa toimivan nuorisovaltuuston kanssa. Aktivoivaa toimintaa ovat esimerkiksi vaalipaneelit, varjovaalit, poliitikkojen vierailut kouluilla, poliitikkojen kummikoulutoiminta sekä parlamenttikerhot. Paikallisen ja maakunnallisen median kanssa tehdään yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan.

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin (esim. BKT, inflaatio, deflaatio, korko, korkomarginaali, välitön ja välillinen verotus), ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin (esim. kansantalouden kiertokulku) sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Aiheena esimerkiksi verotoimisto, pankit sekä sähköiset palvelut.

Tutustutaan yrittäjyyteen ja yrittämisen merkitykseen talouden kannalta. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan Yrityskylä-yhteistyötä. Yrittäjyys tuodaan esiin myös koulun tapahtumien myötä. Perehdytään talouden ja hyvinvoinnin, (hyvinvointivaltion idea ja haasteet) kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta.

Tarkastellaan talouden ilmiöitä paikallisesta näkökulmasta: esimerkiksi elinkeinorakenne, teollisuusalat, yritystoiminnan erityispiirteet, matkailuyrittäjyys. Tarkastelussa hyödynnetään oppilaiden työelämään tutustumisharjoittelussa saamat havainnot ja kokemukset. Käsitellään lähialueen talouden yhteys Suomen ja globaaliin talouteen.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii arvioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valintojen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseen oikeusjärjestelmään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta asianmukaista tietolähdettä käyttäen.	Oppilas arvioi ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia tietolähteitä ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä.

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen että julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriittisesti median yhteiskunnallista roolia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä ja toimintaa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Oppilas kuvailee median vaikutusta	Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään. Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteiskuntaa ja taloutta käsittelevää tietoa eri näkökulmia huomioon ottavalla ja kriittisellä tavalla. Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja mediavaikuttamista yhteiskunnassa.

		omassa elämässä ja yhteiskunnassa.		

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii toimimaan työelämää ja yrittäjyyttä tuntevana taloudellisena toimijana.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edustavia ammatteja.	Oppilas kuvailee palkkatyön ja yrittäjyyden piirteitä. Oppilas kertoo, mitä mahdollisuuksia palkkatyö ja yrittäjän ammatti tarjoavat yksilölle.	Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.	Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä yhteiskunnassa. Oppilas arvioi palkkatyön ja yrittäjyyden merkityksiä yksilölle.

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri yhteisöjä ja väestöryhmiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu	Oppilas osoittaa tunnistavansa esimerkkien avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	Oppilas erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.	Oppilas arvioi keinoja, joilla voidaan tukea väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä. Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.	Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.	Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla. Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.	Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokratian päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla. Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.

T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen). Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä yksilön taloudessa. Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa. Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	Oppilas perustelee kestävää tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja arvioi niiden vaikutuksia koti- ja kansantalouksille. Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta yksilön taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävän talouden näkökulmasta.

T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen	Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.	Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.	Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsittelyyn ja	Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallispoliittisten kysymysten käsittelyyn sekä esittää arvioita niistä

	Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.	Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	käytävästä keskustelusta.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Suomalaisen osaamisen merkitys (mm. koululaitoksen taso, teknologiaosaaminen, käsityötaitojen arvostus) maailmassa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Suurvaltojen vaikutus kansantalouteen ja vakauteen suhteessa Suomeen ja Euroopan unioniin.

L4 Monilukutaito

- Erilaisten oppimiskokemusten kautta monipuolinen suhde yhteiskuntaopin sisältöihin. Käytetään eri oppivälineitä, lähdeaineistoa sekä itsenäistä havainnointia ja pohtimista sekä niistä yhdessä keskustelemista, mikä antaa elävän käsitteistön aiheesta oppilaalle.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tutkitaan eri viestimien avulla erilaisia painotuksia ja asenteita sekä Euroopan valtioiden suhdetta Afrikkaan ja Amerikkaan.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Tehdään tutustumiskäyntejä ja vierailuja yrityksiin, perehdytään eri ammatteihin. Asiassa voidaan hyödyntää mm. koulun vanhempien tietotaitoa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Valitaan kestävän kehityksen mukaista oppimisvälineistöä ja -ympäristöä. Tehdään erilaisia käytännön projekteja maailman ekologisesta tilanteesta. Ymmärretään painotuksia puoluepoliittisella kentällä sekä kansalaisen mahdollisuus vaikuttaa (liberaali - konservatiivi, oikeisto - vasemmisto).

Arviointi vuosiluokalla 9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

14.5.15 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin merkitys tunne-elämään ja ihmisen itsetuntoon vaikuttavana tekijänä on suuri. Erilaiset tavat harrastaa ja toimia musiikin parissa tuovat mukanaan onnistumisen elämyksiä. Musiikki toimii yhteisöllisyyttä rakentavana ja sosiaalista toimintaa ylläpitävänä elementtinä kaikissa muodoissaan. Niin kuin kaikkien taiteiden, myöskään musiikin olemus ei ole ainoastaan esteettistä laatua. Se edustaa vankkaa jatkuvuutta historiallisten siteiden kautta sekä toimii eettisenä ja moraalisena tarkastelijana. Yleissivistävän koulutuksen musiikinopetus rakentaa parhaimmillaan sillan niille menneisyyden alueille, jotka saattavat olla pahimmassa tapauksessa jo osittain katoamassa nykysivistyksen tietoisuudesta. Jotta voidaan pitää kiinni historiallisesta tietoisuudesta ja tradition eteenpäin kantavasta voimasta, on opetuksessa aina luotava uudelleen suhde niihin elementteihin, jotka eivät enää kaikessa toiminnassa ole mukana yleissivistävän opetuksen keskiössä. Musiikissa tämä tarkoittaa paneutumista erilaisten tyylisuuntien olemukseen ja niiden kokemuksellista ja elämyksellistä läpikäymistä sekä tiedollisesti että toiminnallisesti.

Musiikin määrällisen tarjonnan leviäminen on laajentanut ennennäkemättömällä tavalla saavutettavissa olevan materiaalia. Tässä moninaisuudessa musiikkikasvatuksella on haastava tehtävä oppilaan näkökulman avartamisessa siten, että sekä moraalinen että esteettinen arviointikyky voivat kehittää kriittisen otteen vastaanotetun musiikillisen materiaalin suodattamiseen ja musiikissa olevien erilaisten arvojen havaitsemiseen. Musiikin laadullisuuden tunnistaminen on tässä keskeinen aistimuksen ja tuntemuksen perusta.

Uudentyyppinen musiikinopetuksen alue liittyy ympäristömme äänimaiseman tarkkailuun ja siitä huolehtimiseen. Musiikkikasvatuksella on tässä tärkeä toimintakenttä, sillä ääniympäristön ja sen monimuotoisuuden erilaisten vaikutusten tiedostaminen on hyvin kompleksinen ilmiö. Musiikin ja muiden ympäröivien äänimaisemien eksistenssi on ilmiö, jonka tiedostamalla voidaan opetella sen hallintaa.

Sen lisäksi, että oppilaille tarjotaan keinoja ilmaista itseään eri taidemuotojen alueella, on pyrittävä myös laajentamaan heidän tietoisuuttaan globaaliin kehitykseen, jossa musiikin laadullisuuden erottaminen on ensiarvoisen tärkeää sekä samalla tarjoamaan näköala myös historiallisen perspektiivin kautta traditioon ja sen perustavaan voimaan taiteiden lähtökohtana. Yleissivistävän opetuksen olemukseen kuuluu myös luontainen integraatio oppiaineiden välillä. Sen avulla on mahdollista luoda siirtymä ekspertoitumisesta yhtenäiskulttuuriin.

Steinerkoulun keskeisiä tavoitteita musiikin opetuksessa ovat laatutietoisuus, arviointikyky ja omakohtainen kosketus musiikilliseen ilmaisuun. Oppilaissa pyritään kehittämään eläytymiskykyä siten, että heidän on mahdollista vastaanottaa ja ymmärtää eri aikakausien ja tyylisuuntien musiikillista ilmaisua ja teoksia. Eräänlaisena ydintavoitteena voidaan pitää saada oppilaat kuuntelemaan ja kuulemaan. Tähän liittyy myös musiikin sosiaalisuutta kehittävä vaikutus “me kuulemme toisia ihmisiä”. Musiikki lisää osaltaan luovuutta, sosiaalisuutta ja iloa. Taiteella on tärkeä tehtävä lisätä kaikissa ihmisryhmissä kiinnostusta toiseen ihmiseen. Musiikin on annettava oma osuutensa, jotta ihminen voi toteuttaa koko olemustaan mahdollisimman laajasti.

Musiikin opetus steinerkoulussa on käytännöllisesti painottunutta. Sen lähestymistapana on lähtökohtaisesti oppilaan omien mahdollisuuksien huomioiminen musiikillisen ilmaisun perustana. Yhteinen työskentely on musiikinopetuksen kantava voima. Sen avulla opitaan toimimaan ryhmässä sekä musiikillisesti että suhteessa muihin. Musiikin opetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla luodaan suhde omaan itseen, kanssakäymiseen muiden kanssa ja yhteisölliseen tilanteiden hallintaan. Musiikin opetus tarjoaa mahdollisuuden ihmisten välisen yhteyden vaalimiseen. Oppiaineiden välinen integraatio vahvistaa tätä kokemusta ja sitoo musiikin vahvasti kulttuuriseen kontekstiin muiden maailman tapahtumien ja ilmiöiden kanssa.

Laululla on musiikin opetuksessa keskeinen asema. Ihmisääni on instrumentti, jota ihminen kantaa aina mukanaan. Oppilasta ohjataan siten, että hän voi saavuttaa suhteen omaan ääneensä ja sen käyttöön eri yhteyksissä. Laulaminen on pitkälti sosiaalista työskentelyä. Tasoeroja ei korosteta eikä oppilaita jaotella osaamisen mukaan, vaan jokainen saa osallistua omien kykyjensä mukaisesti. Laulun opetus noudattelee musiikin historiallisen kehityksen mukaista etenemistä yksiäänisyydestä moniäänisyyteen. Laulu antaa kaikille mahdollisuuden toimia itse käytännön musisoimisen parissa aktiivisena toimijana. Jokaisen oppilaan kyvyt ja mahdollisuudet huomioidaan, tarvittaessa opetus voidaan viedä hyvinkin pitkälle yksilötasolle asti. Soitinopetuksella on luonnollisesti oma asemansa. Instrumenttien käsittelyn suhteen yksilölliset erot ovat oppilaiden kesken suuret. Musiikin opetuksessa pääpaino on sellaisissa instrumenteissa, joita kaikilla on mahdollisuus oppia käsittelemään lähtötason mukaisesti yhteissoitossa ja harjoituksissa. Opetuksen tueksi järjestetään lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös soitonopetusta.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan omaehtoinen ilmaisu kasvaa voimakkaasti ja opetuksessa keskitytään musiikillisen ilmaisun monipuoliseen kehittämiseen. Musiikilliset tiedot ja taidot kehittyvät ja samalla luova musiikin tuottaminen mahdollistuu yhä vahvemmin. Yhteistyö ja omien ideoiden sekä ratkaisujen tuottaminen nousee keskiöön. Opetus luotaa musiikin maailmankuvaa yhä laajemmin ja tuo tarkasteltavaksi erilaisia musiikkiin liittyviä käsityksiä. Oppilaiden arviointikykyä kehitetään hakemalla tarkastelukulmia musiikkiin liittyviin ilmiöihin lajirajojen yli. Kuuntelun ja havainnoinnin merkitystä pohditaan, nyt ääniympäristön ja äänimaiseman lähtökohdista. Oppilaiden omat vahvuudet huomioidaan opetuksessa eteenpäin kuljettavina, kokonaisuutta ja kaikkien luovuutta tukevina elementteinä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppimisympäristö on toiminnallinen ja keskusteleva. Oppilaita kannustetaan kehittämään musiikillista ilmaisuaan yhä syvemmin ja ohjataan tutustumaan yhä monipuolisemmin musiikin eri lajeihin ja ilmaisumuotoihin. Teknologisen kehityksen kasvavat mahdollisuudet nostetaan uudelle tasolle musiikin tuottamisessa samalla kun kriittistä arviointia eri menetelmiä kohtaan kehitetään laadun tarkkailun ja esteettisen tarkastelun pohjalta. Erilaiset musiikin tuottamiseen keskittyvät ensemblet ohjataan toimimaan rohkeasti itsenäisemmin. Sisältöä haetaan integroiden eri oppiaineista spontaanin inspiraation tai suunnitelmallisemman struktuurin tukemana. Musiikki toimintaympäristönä ja toisaalta ympäristö äänen tuottajana tuodaan käsitteellisellä ja tietoa hakevalla tavalla uudelleen oppimisen keskiöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokalla 7–9

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin oppimisessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen ja oppilaiden ryhmittelyä koskien. Luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia-, ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa. Mahdollista orkesteritoimintaa oman ryhmän ja eri luokkien kesken jatketaan. Jokin sointusoittimen perussoitto tutuksi kaikille oppilaille. Keskitytään luontevaan äänenkäyttöön ja murrosiän siihen tuomiin haasteisiin. Äänenavaus osa tuntikokonaisuutta. Omaehtoisen musiikin tuottamista eri tavoilla ja työvälineillä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen jatketaan ja haetaan uusia musiikillisia haasteita. Työprojektit keskittyvät ja muuttuvat yhä tavoitteellisemmiksi. Kannustetaan omien ideoiden esiin tuomisessa.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Syvennetään aiemmin opittua musiikin teoreettista puolta. Kerrataan kvinttiympyrän käsite sekä intervallit. Tutustutaan tarkemmin duuri- ja molliasteikoihin. Tehdään erilaisia melodia- ja rytmikuunteluja ja pyritään hahmottamaan musiikin teoreettista puolta käytännön musisoinnin ohella. Tutustutaan polyrytmiikkaan. Pyritään käyttämään musiikillista sanastoa osana musisointia ja tuntityöskentelyä. Laajennetaan musiikillisen sanaston tuntemusta. Kiinnitetään huomiota musiikin tulkinnalliseen puoleen osana soittoa ja laulua.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään musiikin erilaisia yhteyksiä historiaan ja muihin taiteisiin muun muassa tärkeiden säveltäjien elämäkertojen kautta. Muiden oppiaineiden aiheet määrittelevät myös musiikkituntien sisältöjä. Lukuvuoden juhlat huomioidaan erityisesti musiikin tunneilla. Yhteistyötä muiden musiikkitoimijoiden kanssa tehdään mahdollisuuksien mukaan. Hyödynnetään kaupungin tarjoamia musiikillisia elämyksiä. Oppilaita kannustetaan tutustumaan laajaan valikoimaan musiikkia ja opetuksen yhteydessä tehdään mahdollisuuksien mukaan konserttivierailuja. Klassisen musiikin säveltäjiä eri aikakausilta, pohditaan säveltäjien merkitystä sen ajan yhteiskunnassa. Populaarimusiikin historiaa. Negrospirituaalit, gospel, bluesin syntyminen.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston

valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset. Ohjelmiston laadinnassa otetaan huomioon muut oppiaineet (historia, maantieto, äidinkieli). Laajasti eri musiikkityylejä. Maailman musiikkia lähestytään eri kulttuureista olevien laulujen kautta. Hengellinen musiikki osana populaarimusiikin historiaa. Moniäänisiä lauluja - myös a capella. Moniäänistä huilumusiikkia, altto ja sopraanohuilut. Kysymys- ja vastaus -balladeja. Yksinkertaisia yksinlauluja esim. aarioita mukaan lukien kappaleita oopperasta, esimerkiksi Taikahuilusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Osallisuus

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppimaan oppiminen musiikissa

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kahden erilaisen rytmikulun hahmottaminen eri aikaan.

- Sormien motoriikan ja liikemuistin kehittäminen esimerkiksi kitaran avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Erilaisten tunteiden ilmaisu taidelaulun harjoittelussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Muiden huomioiminen musisoivan ryhmän jäseninä.
- Ergonomiaan kiinnitetään huomiota.

L4 Monilukutaito

- Oppilas oppii musiikin kieltä, symboleja ja merkintätapoja (esim. nuotit, tabulatuurit ja sointumerkit). Oppilas tutustuu musiikin eri viestintävälinesiin ja niillä vaikuttamiseen sekä kehittää monilukutaitoaan.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Näitä voivat olla esimerkiksi tiedonhaku tai äänentoisto- ja vahvistinkaluston käyttäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Rohkaistaan oppilaita oma-aloitteisuuteen, pitkäjänteisyyteen ja ajankäytön suunnitteluun harjoitustilanteissa sekä sietämään epäonnistumisia ja jännitystä musiikin tekemisessä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Maailman musiikkikulttuureihin tutustuminen median avulla.

Arviointi vuosiluokalla 7

Musiikin opetuksessa oppimisen arviointi, eli formatiivinen arviointi, on kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti ja soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6

T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa. Luokkaorkesteri toimintaa mahdollisuuksien mukaan oman ryhmän ja eri luokkien kesken. Laajennetaan oppilaiden soitinrepertuaaria. Keskitytään luontevaan äänenkäyttöön ja murrosiän siihen tuomiin haasteisiin. Äänenavaus osa tuntirakennetta. Myös kehonhuolto osana äänen hyvinvointia. Omaehtoisen musiikin tuottamista eri tavoilla ja työvälineillä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen jatketaan ja haetaan uusia musiikillisia haasteita. Työprojektit keskittyvät ja muuttuvat yhä tavoitteellisemmiksi. Osana maailmanmusiikkia kehosoitinten käyttöä monipuolisesti. Sävelletään musiikkia luokan omaan näytelmään.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Käytetään musiikillista sanastoa osana musisointia ja tuntityöskentelyä. Laajennetaan musiikillisen sanaston tuntemusta edelleen. Kiinnitetään erityisesti huomiota musiikin tulkinnalliseen puoleen osana soittoa ja laulua. Opetuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota duuri- ja molliasteikon rakenteisiin, rinnakkaisiin sävellajeihin ja etumerkintöihin. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Äänenkäytön hienovaraisuuteen kiinnitetään erityisesti huomiota. Improvisointia eri soittimilla jo hieman enemmän tiedostaen. Rytmistä improvisointia, soolo-osien improvisointia. Rinnakkaissävellajit ja niiden käyttö esimerkiksi säveltämisessä. Transponoinnin alkeita. Pienien sävellystöiden tekoa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään musiikin erilaisia yhteyksiä historiaan ja muihin taiteisiin muun muassa tärkeiden säveltäjien elämäkertojen kautta. Oppilas oppii ymmärtämään musiikin merkitystä yhteiskunnan kehittäjänä ja sen ilmaisijana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden musiikkiin liittyviä kokemuksia, joiden avulla oppilaat voivat selkeyttää omaa identiteettiään. Muiden oppiaineiden aiheet määrittelevät myös musiikkituntien sisältöjä. Lukuvuoden juhlat huomioidaan erityisesti musiikin tunneilla. Yhteistyötä muiden musiikkitoimijoiden kanssa tehdään mahdollisuuksien mukaan. Hyödynnetään kaupungin tarjoamia musiikillisia elämyksiä. Oppilaita kannustetaan tutustumaan laajaan valikoimaan musiikkia ja opetuksen yhteydessä tehdään mahdollisuuksien mukaan konserttivierailuja. Jatketaan musiikinhistorian läpikäyntiä. Klassisen musiikin säveltäjiä eri aikakausilta lähentyen klassista nykymusiikkia, pohditaan säveltäjien merkitystä sen ajan yhteiskunnassa ja osana muita taidemuotoja. Populaarimusiikin historiaa, rockmusiikin synty, 50–70-lukujen musiikkia, eri musiikki tyylejä ja niiden vaikutus yhteiskuntaan.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Ohjelmistoon valitaan muun muassa

vanhempia polyfonisia kansanlauluja, nykyelämää käsitteleviä ja humoristisia lauluja. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen ja soololaulujen avulla säestettynä ja ilman. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omien esitysten valmistelua ja esittämistä. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset. Ohjelmiston laadinnassa otetaan huomioon muut oppiaineet (historia, maantieto, äidinkieli). Maailmanmusiikkia lähestytään eri kulttuureista olevien laulujen kautta. Moniäänisiä lauluja - myös a capella. Moniäänistä huilumusiikkia, altto ja sopraanohuilut. Kysymys- ja vastaus -balladeja. Yksinkertaisia yksinlauluja esim. aarioita mukaan lukien kappaleita oopperasta, esimerkiksi Taikahuilusta. Monipuolista bändisoittoohjelmistoa. Valmistetaan musiikkia luokan omaan näytelmään, huomioidaan myös musiikin merkitys näytelmissä (musikaalit, musiikkinäytelmät).

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Osallisuus

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppimaan oppiminen musiikissa

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kahden erilaisen rytmikulun hahmottaminen eri aikaan.
- Sormien motoriikan ja liikemuistin kehittäminen esimerkiksi kitaran avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Erilaisten tunteiden ilmaisu taidelaulun harjoittelussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Muiden huomioiminen musisoivan ryhmän jäseninä.
- Ergonomiaan kiinnitetään huomiota.

L4 Monilukutaito

- Oppilas oppii musiikin kieltä, symboleja ja merkintätapoja (esim. nuotit, tabulatuurit ja sointumerkit). Oppilas tutustuu musiikin eri viestintävälinesiin ja niillä vaikuttamiseen sekä kehittää monilukutaitoaan.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Näitä voivat olla esimerkiksi tiedonhaku tai äänentoisto- ja vahvistinkaluston käyttäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Rohkaistaan oppilaita oma-aloitteisuuteen, pitkäjänteisyyteen ja ajankäytön suunnitteluun harjoitustilanteissa sekä sietämään epäonnistumisia ja jännitystä musiikin tekemisessä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Maailman musiikkikulttuureihin tutustuminen median avulla.

Arviointi vuosiluokalla 8

Musiikin opetuksessa oppimisen arviointi, eli formatiivinen arviointi, on kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti ja soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2

T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Luokkaorkesteri/orkesteri toimintaa oman ryhmän ja eri luokkien kesken. Yksinsoittoa orkesteri/ bändisoiton lisäksi mahdollisuuksien mukaan. Laajennetaan oppilaiden soitinrepertuaaria. Äänenavaus osana tuntirakennetta. Myös kehonhuolto osana äänen hyvinvointia. Äänenmuodostusta ja erilaisia äänenmuodostustapoja. Laulun merkitys ihmisen kokonaishyvinvoinnille. Omaehtoisen musiikin tuottamista eri tavoilla ja työvälineillä, myös tietoja viestintäteknologiaa hyödyntäen jatketaan ja haetaan uusia musiikillisia haasteita. Työprojektit keskittyvät ja muuttuvat yhä tavoitteellisemmiksi. Kehosoitinten käyttöä monipuolisesti osana maailmanmusiikkiin tutustumista.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa. Teoksia kuvaillaan, luonnehditaan, vertaillaan ja tehdään omia arvioita niistä. Kootaan aiemmin opituista musiikin teorian keskeisistä teemoista oppilaille eheä kokonaisuus. Pyritään hahmottamaan musiikin teoreettista puolta myös käytännön musisoinnin ohella. Käytetään musiikillista sanastoa osana musisointia ja tuntityöskentelyä. Laajennetaan musiikillisen sanaston tuntemusta. Kiinnitetään erityisesti huomiota musiikin tulkinnalliseen puoleen osana soittoa ja laulua. Tarkastellaan tulkinnan merkitystä osana kokonaisuutta, niin tehdessä kuin kuunnellessa. Improvisointia eri soittimilla enemmän sen laadullisuutta tiedostaen. Rytmistä improvisointia, soolo-osien improvisointia. Pienimuotoista sävellysten/kappaleiden transponointia. Tehdään oppilaiden omaa musiikkia musiikkiteknologiaa laajasti hyödyntäen.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. Muiden oppiaineiden aiheet määrittävät myös musiikkituntien sisältöjä. Lukuvuoden juhlat huomioidaan erityisesti musiikin tunneilla. Yhteistyötä muiden musiikkitoimijoiden kanssa mahdollisuuksien mukaan. Tutustutaan myös tulevaisuuden mahdollisuuksiin musiikin parissa (ammatit, opiskelupaikat). Hyödynnetään kaupungin tarjoamia

musiikillisia elämyksiä. Mahdollisuuksien mukaan musiikkinäytelmä/musikaali/ooppera vierailu. Tutustutaan musiikin vastuulliseen kuluttamiseen. Muodostetaan musiikin historiasta eheä kokonaisuus. Populaarimusiikin historiaa painottuen lähivuosikymmeniin, eri musiikkityylejä ja niiden vaikutus yhteiskuntaan. Etsitään yhteyksiä historiaan ja muihin taiteisiin, esimerkiksi musiikin ja yhteiskunnan välisiä yhteyksiä. Klassisia teoksia etukäteen valmistellen ja arvioiden jälkeenpäin.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Ohjelmisto laajentuu vierailla kielillä laulettaviin lauluihin, joita oppilaat opiskelevat. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen ja soololaulujen avulla säestettynä ja ilman. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omien esitysten valmistelua ja esittämistä.

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset. Ohjelmiston laadinnassa otetaan edelleen huomioon muut oppiaineet (historia, maantieto, äidinkieli). Laajasti eri musiikkityylejä. Maailmanmusiikkia monipuolisesti saaden lopulta hyvä kokonaiskuva maailmanmusiikista. Moniäänisiä lauluja - myös a capella. Moniäänistä huilumusiikkia, altto ja sopraanohuilut, myös muita huiluperheen soittimia mahdollisuuksien mukaan. Yksinkertaisia yksinlauluja esim. aarioita mukaan lukien kappaleita oopperoista. Monipuolista bändisoitto-ohjelmistoa.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Osallisuus

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musisoivan ryhmän toimintaan opettajan konkreettisen ohjeen mukaan.	Oppilas osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan.	Oppilas toimii rakentavasti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan sekä kannustaen ja auttaen toisia.

Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään osana musiikillista ilmaisua.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä tehtävän ja tilanteen mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan.

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää edelleen soittoja yhteismusisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodiaja sointusoittimia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu soittamiseen konkreettisen ohjauksen alaisena.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon pyrkien sovittamaan osuutensa kokonaisuuteen.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon sujuvasti.

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikkiliikunnallisuuden keinoin

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä.	Oppilas sovittaa liikkumistaan musiikkiin ja osallistuu ryhmän jäsenenä musiikkiliikunnallisee n ilmaisuun.	Oppilas sovittaa liikeilmaisuaan kuulemansa musiikkiin ja ilmaisee musiikkia liikkuen, myös rytmisesti perussykettä seuraten ja ilmaisten.	Oppilas käyttää koko kehon liikettä monipuolisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia esittäen kuulemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnoistaan sekä perustellen näkemyksiään.

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä sekä tallentamisessa osana monialaisia kokonaisuuksia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas kokeilee joitakin musiikkiteknologian työkaluja opettajan konkreettisten ohjeiden mukaan.	Oppilas kokeilee musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä itsenäisesti.	Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.	Oppilas käyttää monipuolisesti musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tarkastelee musiikkia taiteenlajina ja oppii ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Kulttuurinen osaaminen	Oppilas tunnistaa joitakin tapoja käyttää musiikkia viestimiseen ja vaikuttamiseen. Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikulttuureja.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin monista käyttötavoista ja kulttuurisista ilmenemismuodoista ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas jäsentää musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja kertoen havainnoistaan.	Oppilas analysoi ja arvioi musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja ja osaa keskustella niistä.

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia				

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön	Oppilas noudattaa annettavia turvallisuusohjeita.	Oppilas ottaa huomioon ääniympäristön turvallisuuteen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon	Oppilas huolehtii vastuullisesti musisointi- ja

turvallisuudesta huolehtiminen		liittyvät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät	ääniympäristön turvallisuudesta.

Oppimaan oppiminen musiikissa

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Oppimisen taidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana jollakin musiikillisen osaamisen osaalueella annetun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, toimii niiden suuntaisesti ja työskentelee niiden suuntaisesti.	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, harjoittelee niiden suuntaisesti sekä arvioi edistymistään suhteessa tavoitteisiinsa.	Oppilas asettaa musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita ja työskentelee niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kahden erilaisen rytmikulun hahmottaminen eri aikaan.
- Sormien motoriikan ja liikemuistin kehittäminen esimerkiksi kitaran avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Erilaisten tunteiden ilmaisu taidelaulun harjoittelussa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Muiden huomioiminen musisoivan ryhmän jäseninä.
- Ergonomiaan kiinnitetään huomiota.

L4 Monilukutaito

- Oppilas oppii musiikin kieltä, symboleja ja merkintätapoja (esim. nuotit, tabulatuurit ja sointumerkit). Oppilas tutustuu musiikin eri viestintävälinesiin ja niillä vaikuttamiseen sekä kehittää monilukutaitoaan.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilas oppii hyödyntämään ja käyttämään tietotekniikan mahdollisuuksia musiikin eri osa-alueilla. Näitä voivat olla esimerkiksi tiedonhaku tai äänentoisto- ja vahvistinkaluston käyttäminen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Rohkaistaan oppilaita oma-aloitteisuuteen, pitkäjänteisyyteen ja ajankäytön suunnitteluun harjoitustilanteissa sekä sietämään epäonnistumisia ja jännitystä musiikin tekemisessä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Maailman musiikkikulttuureihin tutustuminen median avulla.

Arviointi vuosiluokalla 9

Musiikin opetuksessa oppimisen arviointi, eli formatiivinen arviointi, on kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti ja soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista.

Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

14.5.16 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Taide kasvattaa oppilaita luovaan vapauteen, se kuuluu jokaiselle oppilaalle. Taide on avain ihmisluonnon todelliseen ymmärtämiseen ja siihen, miten ihminen liittyy maailman kokonaisuuteen. Steiner tarkoittaa taiteellisella tajullaan paljon muutakin kuin konkreettisia taiteen tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksia. Kyse on enemmänkin taiteellisesta ajattelukyvystä ja ihmistuntemuksesta, joka on vapaata ja rakkaudellista. Se näkee ihmisen kokonaisvaltaisena hengen,

sielun ja ruumiin kokonaisuutena, jota harjoittaa kokemalla ja tekemällä taidetta. Aito taide koskettaa ihmisen henkeä ja sielua, mutta on ennen kaikkea jotakin, joka saa ihmisen kasvamaan, tervehtymään ja menestymään. Taiteellinen työskentely on tasapainottavaa, minkä takia itse työskentely on lopputulosta tärkeämpää. Monipuolinen taiteellinen harjoittelu kehittää sielun alueita eli tunnetta, älyä ja tahtoa. Taiteella on tärkeä rooli tunne-elämän kehityksessä, mielikuvituksen rikastuttamisessa, sosiaalisuuden vahvistamisessa samalla, kun se luo pohjaa myös ajattelulle ja itsetuntemukselle. Taidekasvatuksella pyritään kehittämään arvostelukykyä laadullisten erojen tajuamisen kautta. Wileniuksen mukaan, todellisuus voidaan tavoittaa taiteen kautta. Taidetta ei siksi tarkastella pelkästään sen hyödyllisyyden perusteella tai kykyjen kehittämisen näkökulmasta. Kuvataidetunneilla ei kehitetä pelkästään oppilaiden taiteellista lahjakkuutta, vaan tuetaan oppilaiden ajatus-, tunne- ja tahtoelämän kehitystä. Erityisesti kuitenkin puhutellaan oppilaiden tunne-elämän kehitystä. Kun oppilas eläytyy esimerkiksi värien erilaisiin laadullisuuksiin, hänen aistinsa herkistyvät ja hän alkaa hahmottaa maailmaa taiteellisesti oman kokemuksen kanssa. Laadullisuuksien taju ja tunne-elämän herkistyminen auttavat empatiakyvyn kehittymistä: oppilas oppii tajuamaan myös sosiaalisia laadullisuuksia ympäristössään.

Taide nähdään steinerkoulussa luontaisena osana kasvatusta. Niinpä esimerkiksi kuvataide kuuluu olennaisesti myös lukuaineiden tunneille. Taiteellisen työn lähtökohtana ovat oppilaan omat tunnot, omat kokemukset ja omat havainnot. Omasta kokemuksesta käsin tehty taiteellinen työskentely rakentaa oppilaille tervettä yksilöllistä identiteettiä. Taiteen alueella ulkomaailma ja oppilaan sisäinen maailma saavat tilan, missä kohdata.

Steinerkoulun alaluokilla opetus painottuu tunteeseen ja toiminnallisuuteen sekä mielikuvituksen käyttöön, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin. Taiteellisten havainnointiharjoitusten kautta oppilas luo tervettä suhdetta ympäröivään maailmaan. Taiteen harjoittamisella voikin parhaimmillaan olla eheyttävä ja tervehdyttävä vaikutus. Alaluokilla on tärkeintä taiteellisen kokemisen kehittäminen.

Ylemmillä luokilla oppilaat alkavat vähitellen ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin eri ilmiöitä, ja he esimerkiksi tarkastelevat kuvataiteen yhteiskunnallista merkitystä sekä taiteilijoiden roolia eri aikakausina ja eri kulttuureissa. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä ja kannustaa vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan.

Keskeinen kuvataideopetuksen tavoite on oppia sietämään hämmennystä ja erilaisia näkökulmia. Oppilaissa tulisi kehittyä avoin suhtautuminen eri tapoihin tuottaa ja ymmärtää taidetta. Elämysten kokeminen liittyy omaan itseen, mutta muut tavoitteet liittyvät vahvasti suhteeseen, mikä otetaan muihin ihmisiin ja ympäröivään. Silmät aukeavat ympäristön ilmiöille ja ne herättävät ajatuksia. Esimerkiksi nykytaiteen parissa työskentely voi herättää jopa yhteiskunnalliseen ajatteluun.

Taiteen keinoin voi etsiä ratkaisuja oman sisäisen maailman kysymyksiin ja saada vastauksia jo pelkästään sen kautta, että ilmaisee itseään puhumattakaan siitä, että voi jakaa kysymyksensä jonkun kanssa tekemällä ne näkyväksi. Avoin suhtautuminen eri tapoihin tehdä ja ymmärtää taidetta voi johtaa myös maailmankatsomukselliseen avoimuuteen ja vuorovaikuttamiseen paremmin maailman kanssa.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 kuvataiteen tehtävänä on kiinnostuksen herättäminen ulkomaailmaan ympäristön taiteellisen tarkastelun kautta. Näillä luokilla opitaan näkemään ja kuvaamaan esineitä ja ympäristöä realistisesti tutkimalla mm. valoja, varjoja ja perspektiivin ilmiöitä. Omakohtaista suhdetta ulkomaailmaan syvennetään kuvataiteen kautta, ja painopiste siirtyy vähitellen oman luovuuden kokemiseen ja kehittämiseen sekä omaan aloitteellisuuteen. Kuvataideopetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja rohkeutta yksilölliseen ilmaisuun. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Toisaalta kuvataideopetus kehittää oppilaan arviointikykyä ja vahvistaa oppilaiden ymmärrystä taiteen eri ilmaisukeinoista ja tavoitteista. Oppilas oppii arvostamaan sekä omaa että muiden taiteellista työtä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 luodaan rohkaiseva ja keskusteleva oppimisympäristö, jossa kannustetaan ilmaisemaan omia kokemuksia kuvataiteellisin keinoin. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen materiaalien ja ilmaisukeinojen käyttämiseen sekä tutustumaan erilaisiin teknologisiin mahdollisuuksiin kuvataiteessa. Oppiaineiden sisältöjä työstetään taiteellisesti: inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustuksiin ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. historiasta, maantiedosta, biologiasta ja fysiikasta. Erityisesti yhdeksännellä luokalla on toivottavaa, että oppilaat voivat käydä myös taidenäyttelyissä, joissa he harjoittelevat taiteen vastaanottamista ja kuva-analyysiä. Tällöin myös kirjalliset tehtävät ovat suositeltavia. Luokilla 7–9 on tärkeää vaihdella työtapoja ja käyttää erilaisia materiaaleja ja tekniikoita kuvataidetunneilla.

Steinerkoulun yläluokkien aikana on tarkoitus herättää oppilaiden kiinnostusta ja syvempää ymmärrystä taiteeseen. Yhdeksännellä luokalla taidehistoria on oma jaksonsa. Taidehistoriajakson yhteydessä on hyvä käyttää internetin mahdollisuuksia taiteen tarkastelussa ja myös oppilaiden etsiessä materiaalia taidehistoriavihkoon piirtämilleen tai maalaamilleen kuville. Yhdeksännellä luokalla kiinnitetään huomiota siihen, että kuvataidetöistä ja kuvista keskustellaan, olivatpa ne sitten itse luotuja tai muiden tekemiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Opetuksessa painotetaan persoonallista suunnittelua ja toteutusta, pyritään pitkäjänteiseen työskentelyyn ja siksi työt voivat valmistua eri tahdissa. Oppilaat voivat mahdollisuuksien mukaan auttaa toisiaan ja tehdä ryhmätöitä. Edelleen yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen, rohkaistaan kokeiluun ja edistetään luottamusta omaan tekemiseen. Ohjauksen ja tuen tavoitteena on vahvistaa kuvataiteellista osaamista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L1, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 7

S1 Omat kuvakulttuurit

Oppilaan omalla kuvakulttuurilla voidaan tarkoittaa kaikkia kuvallisia ilmiöitä oppilaan arjessa sekä mielenkiinnon kohteissa. Näitä voivat olla esimerkiksi graffitit, selfiet, ympäristötaiteen tuotokset, sarjakuvat, pelien kuvamaailma, logot, mainokset ym. Oppilasta ohjataan ottamaan kantaa tuottamissaan kuvissa itselleen tärkeisiin ja ajankohtaisiin

visuaalisen kulttuurin ilmiöihin. Oppilasta rohkaistaan huomaamaan ilmiöiden moninaisuus ja tarkastelemaan niiden vaikutuksia oman identiteetin rakentumiseen. Oppilaita kannustetaan jo aikaisemmin opittujen tekniikoiden itsenäiseen soveltamiseen ja ennakkoluulottomaan käyttöön. Oppilasta ohjataan kehittämään omaa persoonallista ilmaisuaan yksin ja yhdessä muiden kanssa. Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan omaa taiteellista kehitystä ja antaa virikkeitä omalle taiteelliselle ilmaisulle. Kuvatarkastelujen myötä oppilas tutustuu myös omien ja muiden oppilaiden tekemien kuvien pohjalta erilaisiin kuvakulttuurin osa-alueisiin. Oma kuvailmaisu korostuu työskentelyssä. Erilaisin harjoituksin ja kokeiluin pyritään kehittämään kunkin oppilaan omaa kuvailmaisua.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Pyritään laajentamaan oppilaan käsitystä häntä ympäröivästä maailmasta tutustuttamalla myös kuvalliseen kulttuuriin, jonka pariin hän ei välttämättä itse hakeutuisi, kuten hänelle ennestään vieraisiin kulttuureihin ja näkökulmiin. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureita käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Kuvataideopetus liittyy myös läheisesti jakso-opetukseen ja usein aiheita ammennetaankin meneillään olevasta jaksosta. Esimerkiksi perspektiivin tutkiminen voidaan ajoittaa saman aikaisesti historian tunneilla käsiteltävän renessanssin aikaan.

S3 Taiteen maailmat

Opetetaan uusia tekniikoita, kuten pastelliliidut, kuultomaalaus ja tussipiirustus/mustemaalaus. Kuultomaalaus vaatii oppilailta kärsivällisyyttä (on odotettava, että paperi tai värikerros kuivuu). Värejä on lisättävä herkästi ja ne ovat hyvin vaaleita. Tämä tekniikka tuo uusia mahdollisuuksia värierojen ja värisyvyyksien käyttämiseen. Kuultomaalaus aloitetaan yhdellä värillä. Tussipiirustus/mustemaalaus taas sopii maantiedon jakson yhteyteen, kun käsitellään Aasiaa. Harjoitellaan tussisiveltimen ja kynän käyttöä.

Keskeisenä teemana seitsemännellä luokalla on perspektiivin tutkiminen, erityisesti yhden pakopisteen perspektiivi. Oppilaat oppivat hahmottamaan ja kuvaamaan konkreettista maailmaa realistisesti. Käydään läpi keskeisperspektiivi, lintu- (vertikaalinen) tai sammakkoperspektiivi (horisontaalinen). Lisäksi harjoitellaan kuvia, joissa on useampia pakopisteitä. Valon ja varjon lankeaminen tulee aina ottaa huomioon. Piirustustuntien perspektiivin teema otetaan mukaan myös maalaukseen. Mustavalkotöitä tehdessä tutustutetaan oppilas erikovuisiin lyijykyniin ja niiden käyttöön.

Tarkkaa havainnointia harjoitellaan piirtämällä eri tavalla valaistuja eri muotoisia kappaleita. Kiinteiden kappaleiden tulkintaa (pyöreä tai kulmikas puikko läpäisee pallon, läpäisee kuution, kuutio läpäisee pallon jne.) Erityistä huomiota kiinnitetään leikkaaviin pintoihin ja erilaisille taustoille lankeaviin varjoihin (taso, kulma, kovera tai kupera pinta). Yhdessä perspektiivipiirtämisen kanssa tämä opettaa oppilaille tilallisuuden tunnun luomista heidän omiin töihinsä.

Kolmiulotteinen muotoilu ja rakentelu eri materiaaleista. Materiaalina esimerkiksi savi tai kierrätysmateriaalit. Savesta muovaillaan muodonmuutosharjoituksia liittyen biologian ja maantiedon opetukseen.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon moninaisuus ja kestävä kehitys

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ja tunne-elämän ympäröivään maailmaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon.
- Pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita.

L4 Monilukutaito

- Museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin.
- Eri aikakausien ja eri kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietotekniikka on välineenä kuvankäsittelyssä, graafisen suunnittelun tehtävissä, videoeditoinnissa. Tekijänoikeuskysymykset ja vastuullisuus ovat esillä koko ajan. Käytetään verkko-opetusmateriaaleja ja julkaistaan omia töitä verkossa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja. Oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen. Opitaan hahmottamaan oma rooli tehtävän kokonaisuudessa ja yhteisissä tavoitteissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista.

Arviointi vuosiluokalla 7

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L1, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 8

S1 Omat kuvakulttuurit

Oppilaan omalla kuvakulttuurilla voidaan tarkoittaa kaikkia kuvallisia ilmiöitä oppilaan arjessa sekä mielenkiinnon kohteissa. Näitä voivat olla esimerkiksi graffitit, selfiet, ympäristötaiteen tuotokset, sarjakuvat, pelien kuvamaailma, logot, mainokset ym. Oppilasta ohjataan ottamaan kantaa tuottamissaan kuvissa itselleen tärkeisiin ja ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin. Oppilasta rohkaistaan huomaamaan ilmiöiden moninaisuus ja tarkastelemaan niiden vaikutuksia oman identiteetin rakentumiseen. Oppilaita kannustetaan jo aikaisemmin opittujen tekniikoiden itsenäiseen soveltamiseen ja ennakkoluulottomaan käyttöön. Oppilasta ohjataan kehittämään omaa persoonallista ilmaisuaan yksin ja yhdessä muiden kanssa. Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan omaa taiteellista kehitystä ja antaa virikkeitä omalle taiteelliselle ilmaisulle. Kuvatarkastelujen myötä oppilas tutustuu myös omien ja muiden oppilaiden tekemien

kuvien pohjalta erilaisiin kuvakulttuurin osa-alueisiin. Oma kuvailmaisu korostuu työskentelyssä. Erilaisin harjoituksin ja kokeiluin pyritään kehittämään kunkin oppilaan omaa kuvailmaisua.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Pyritään laajentamaan oppilaan käsitystä häntä ympäröivästä maailmasta tutustuttamalla myös kuvalliseen kulttuuriin, jonka pariin hän ei välttämättä itse hakeutuisi, kuten hänelle ennestään vieraisiin kulttuureihin ja näkökulmiin. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureita käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Kuvataideopetus liittyy myös läheisesti jakso-opetukseen ja usein aiheita ammennetaankin meneillään olevasta jaksosta. Esimerkiksi teemana ihminen (harjoitellaan ihmisen mittasuhteita piirtäen, maalaten ja muovaillen) ja luurankopiirustukset, erilaiset luontotunnelmat; kuvallisina aiheina ovat esimerkiksi myrsky, ukkonen, kuutamo, auringonnousu. Biologian yhteydessä voidaan tehdä hyönteissuurennoksia pastelliväreillä.

S3 Taiteen maailmat

Tutustutaan vanhoihin mestareihin, kuten Düder, Rembrandt tai Leonardo. Käsitellään kultainen leikkaus sommittelun salaisuutena. Vinoviivatekniikka ja perspektiivipiirtäminen jatkuvat. Viivapiirustuksella kuvataan ihmisen asentoja esimerkiksi croquis-piirustuksena. Perspektiivipiirustuksessa syvennytään kahden pakopisteen harjoitteluun. Tehdään mustavalkopiirustuksia mustalle paperille. Esimerkiksi lasiesinepiirrokset valkoisella mustalle. Myös ihmiskehon eri luita voidaan havainnoida mustavalkopiirustuksena.

Kolmiulotteinen muotoilu ja rakentelu eri materiaaleista jatkuu. Materiaalina esimerkiksi savi tai kierrätysmateriaalit. Muovaillaan tarkka kopio omasta jalkaterästä tai kädestä savesta. Muovaillaan ihmishahmoja erilaisissa tunnetiloissa ja eleissä. Tehdään reliefejä ja naamioita. Tyyli saa olla humoristinen ja karikatyyrinen. Rakennetaan tai muovaillaan geometrian yhteydessä platoniset kappaleet.

Myös valokuvas, mediataide ja animaatio ovat osa opetusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon moninaisuus ja kestävä kehitys

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ja tunne-elämän ympäröivään maailmaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon.
- Pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita.

L4 Monilukutaito

- Museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin.
- Eri aikakausien ja eri kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietotekniikka on välineenä kuvankäsittelyssä, graafisen suunnittelun tehtävissä, videoeditoinnissa. Tekijänoikeuskysymykset ja vastuullisuus ovat esillä koko ajan. Käytetään verkko-opetusmateriaaleja ja julkaistaan omia töitä verkossa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja. Oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen. Opitaan hahmottamaan oma rooli tehtävän kokonaisuudessa ja yhteisissä tavoitteissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista.

Arviointi vuosiluokalla 8

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen,

taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L1, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 9

Yhdeksännen luokan kuvataiteen tunnit voidaan käyttää kokonaan taidehistorian jaksoon. Tällöin muut kuvataiteen teemat integroidaan siihen ja muuhun jakso-opetukseen. Taidehistoria voidaan toteuttaa myös lyhyempänä jaksona ja jättää esimerkiksi ⅓ vuosiviikkotunnista mustavalkoisen ilmaisun teemalle.

S1 Omat kuvakulttuurit

Oppilaan omalla kuvakulttuurilla voidaan tarkoittaa kaikkia kuvallisia ilmiöitä oppilaan arjessa sekä mielenkiinnon kohteissa. Näitä voivat olla esimerkiksi graffitit, selfiet, ympäristötaiteen tuotokset, sarjakuvat, pelien kuvamaailma, logot, mainokset ym. Oppilasta ohjataan ottamaan kantaa tuottamissaan kuvissa itselleen tärkeisiin ja ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin. Oppilasta rohkaistaan huomaamaan ilmiöiden moninaisuus ja tarkastelemaan niiden vaikutuksia oman identiteetin rakentumiseen. Oppilaita kannustetaan jo aikaisemmin opittujen tekniikoiden itsenäiseen soveltamiseen ja ennakkoluulottomaan käyttöön. Oppilasta ohjataan kehittämään omaa persoonallista ilmaisuaan yksin ja yhdessä muiden kanssa. Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan omaa taiteellista kehitystä ja antaa virikkeitä omalle taiteelliselle ilmaisulle. Kuvatarkastelujen myötä oppilas tutustuu myös omien ja muiden oppilaiden tekemien kuvien pohjalta erilaisiin kuvakulttuurin osa-alueisiin. Oma kuvailmaisu korostuu työskentelyssä. Erilaisin harjoituksin ja kokeiluin pyritään kehittämään kunkin oppilaan omaa kuvailmaisua.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Pyritään laajentamaan oppilaan käsitystä häntä ympäröivästä maailmasta tutustuttamalla myös kuvalliseen kulttuuriin, jonka pariin hän ei välttämättä itse hakeutuisi, kuten hänelle ennestään vieraisiin kulttuureihin ja näkökulmiin. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan

tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureita käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Kuvataideopetus liittyy myös läheisesti jakso-opetukseen ja usein aiheita ammennetaankin meneillään olevasta jaksosta. Sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi tutkimalla taiteen lähtökohtia ja merkityksiä eri aikakausina, eri ympäristöissä ja eri yhteyksissä.

S3 Taiteen maailmat

Taidehistorian jaksolla tutustutaan eurooppalaisen taiteen kehitykseen esihistoriasta renessanssiin. Oppilaat saavat taidehistorian kautta käsityksen erilaisten kulttuurien ja aikakausien taiteesta. He voivat suhteuttaa oman aikamme käsityksiä mm. kauneudesta muiden kulttuureiden ihanteisiin. Eri aikakausien merkittäviä teoksia havainnoidaan ja jäljennetään tarkasti tutkien suurikokoisina teoksina hyödyntäen monipuolisesti erilaisia tekniikoita ja materiaaleja. Pohditaan, mikä on taiteen merkitys nykyisyydessä ja historiassa ja mitä taide on. Tavoitteena ymmärrys taidehistorian jatkumosta sekä ilmiöiden tutkiminen eri aikakausina. Tarkastellaan teoksia taitelijan, katsojan, taideteoksen, taidehistorian, taideinstituution näkökulmista, taiteen sosiaalinen ja yhteisöllinen toimintakehys huomioiden.

Tehdään taidemuseovierailuja tai kutsutaan taiteilijavierailuja. Järjestetään oppilasnäyttelytoimintaa koululla sekä mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä.

Taideopetuksessa korostuu mustavalkoinen ilmaisu lukuun ottamatta taidehistorian jaksoa. Keskitytään valon ja varjon lainalaisuuksien tutkimiseen. Uutena tekniikkana tulevat grafiikan työstö. Käytetään erilaisia tekniikoita painokuvan siirtämiseksi paperiin tai kankaaseen, kuten linopainanta. Harjoitellaan maalaamista joko akryyli- tai öljymaaleilla. Myös valokuvas, mediataide ja animaatio ovat edelleen osa opetusta.

Muovailussa lähtökohtana ovat vastakkaiset muodot kuten kovera-kupera, terävä-pehmeä jne. Muovailuharjoitusten avulla voidaan tarkastella orgaanisten ja epäorgaanisten muotojen luonnetta ja ilmenemismuotoja.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee havaintoja yksilöllisesti ohjeistettuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen tuottamisen menetelmiä tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen menetelmiä ja eri aisteja tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuottamisen menetelmiä tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään havaintoja.

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista perustellen näkemyksiään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta	Oppilas sanallistaa suullisesti tai kirjallisesti opettajalle jonkin havaintonsa.	Oppilas tuo joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteiseen keskusteluun.	Oppilas osallistuu oma-aloitteisesti keskusteluihin ja perustelee ajatuksiaan.	Oppilas osallistuu keskusteluihin näkemyksiään selkeästi perustellen ja muiden puheenvuoroja rakentavasti tulkiten.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan monipuolisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas kokeilee jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas harjoittelee erilaisia kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin tavoitteellisesti.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutait ojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa yksin ja yhteistoiminnallisesti työskennellessään

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöön soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.

<u>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</u>

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää.	Oppilas harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä ja käyttää niistä joitakin	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisen kulttuurin merkityksen.	Oppilas tarkastelee joitakin visuaalisen kulttuurin merkityksiä sekä tutustuu niistä käytävään keskusteluun.	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	Oppilas perustelee näkemyksiään visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tuntemaan ja soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuurista kuvailmaisun tapaa	Oppilas tutustuu ohjatusti kulttuurisiin kuvailmaisun tapoihin ja käyttää niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessa ja perustelemalla ratkaisujaan.

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.	Oppilas osallistuu visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon moninaisuus ja kestävä kehitys

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä vaikuttamaan kuvien avulla.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai kestävän kehityksen näkökulman.	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon erilaisia kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmia.	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.	Oppilas esittää näkemyksiään kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kysymyksistä sekä vaikuttaa kuvien avulla.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ja tunne-elämän ympäröivään maailmaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon.
- Pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita.

L4 Monilukutaito

- Museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin.
- Eri aikakausien ja eri kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietotekniikka on välineenä kuvankäsittelyssä, graafisen suunnittelun tehtävissä, videoeditoinnissa. Tekijänoikeuskysymykset ja vastuullisuus ovat esillä koko ajan. Käytetään verkko-opetusmateriaaleja ja julkaistaan omia töitä verkossa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja. Oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen. Opitaan hahmottamaan oma rooli tehtävän kokonaisuudessa ja yhteisissä tavoitteissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista.

Arviointi vuosiluokalla 9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen

kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettyyn osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

14.5.17 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaine on kasvatusta toiminnallisuuteen, taiteellisuuteen ja ajatteluun. Kun oppilaat harjoittavat sormiaan ja käden lihaksiston luovaa muovailukykyä, samalla he kehittävät ajatteluaan. Käsityö auttaa oppilaita ymmärtämään, mistä ja miten asiat maailmassa rakentuvat. Oppilas saa käsitöiden kautta myös kokemuksen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään ja ympäröivään maailmaan. Käsitöiden harjoittaminen edistää oppimista, opettaa ongelmanratkaisua ja lisää kekseliäisyyttä. Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja yhteisöllistä toimintaa. Käsityö oppiaineena on kokonaisvaltaista ja laaja-alaista tekemistä, jota on luontevaa toteuttaa useissa eri oppiaineissa.

Vastuullisuus ympäristöstä käsityönopetuksessa näkyy ennen muuta materiaalivalinnoissa. Käsityön materiaalit valitaan mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleista kestävän kehityksen näkökulmasta, myös uusiomateriaalia käytetään luonnonmateriaalien rinnalla. Oppilaat oppivat myös yhdistelemään erilaisia materiaaleja, kuten puuta, metallia ja tekstiilejä. Näistä materiaaleista oppilaat valitsevat ja suunnittelevat mielekkäitä, käytännöllisiä ja ikäkaudelle sopivia töitä. Töiden suunnittelussa ja valinnassa otetaan huomioon se, että oppilaalla on mahdollisuus saattaa työnsä valmiiksi ja voi kokea onnistuneensa. Tehdään todellisia tarpeita palvelevia oikeita esineitä.

Käsitöissä oppilas oppii työskentelemään yhdessä toisten kanssa hyvässä työilmapiirissä toisiaan auttaen ja työniloa tuntien. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työtä, näkemään epäonnistumiset uutena mahdollisuutena sekä valmistamaan käyttöesineitä todelliseen tarpeeseen. Käsitöissä kädentaitojen kehittymisen lisäksi oppilas oppii ymmärtämään esteettisyyttä ja värien ja muotojen harmoniaa samalla kun yhteistyö- ja sosiaaliset taidot harjaantuvat.

Käytännön tekemistä integroidaan koko opetussuunnitelmaan, eikä lokeroida vain erillisiksi tunneiksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 työt yksilöllistyvät ja oppilailla toteuttavat töitä enemmän omien mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Esimerkiksi 7. ja 8. luokalla murrosiän vaiheessa tietoisuus oman kehon muutoksista kanavoidaan vaatteiden valmistamiseen. Kaavojen laadinta yksilöllisesti omien mittojen mukaan tukee objektiivisen suhteen löytämistä omaan kehoon. Uudet tekniikat, kuten kuparityöt, punontatyöt ja takominen laajentavat työstettävien materiaalien määrää. 9. luokalla kaikki aikaisempina vuosina opitut taidot saadaan omaan käyttöön. Oppilaat vapautuvat yksilölliseen työskentelyyn ja voivat toteuttaa oman suunnitelmansa projektityönä (esim. tekstiilityöt, taonta, puutyöt, keramiikka). Suunnittelussa otetaan huomioon kestävä kehitys. Opetus voidaan toteuttaa asiantuntijoiden johdolla käsityöläisten verstaissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Oppimisympäristö laajentuu tekniikkaan, esimerkiksi erilaisiin koneisiin. Ymmärretään, että erilaisia koneita käytetään eri työvaiheissa apuvälineinä. Tietotekniikkaa käytetään suunnitteluvaiheessa ja työvaiheiden dokumentoinnissa. Työtavoissa otetaan huomioon kestävä kehitys, ja materiaaleiksi valitaan uusiutuvia ja kierrätettyjä materiaaleja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Opetuksessa korostetaan suunnittelun vapautta. Persoonalliselle suunnittelulle ja toteutukselle annetaan enemmän tilaa. Työt ovat käytännöllisiä ja opetus integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Prosessien tunteminen vahvistaa innostusta, oma-aloitteisuutta ja taitojen syventymistä. Prosessin loppuun vieminen kasvattaa pitkäjänteisyyttä. Oppilaita ohjataan osallistuvuuteen, kannustavuuteen ja itseohjautuvuuteen, sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan omaan taitotasoon soveltuvia haastaviakin töitä. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T7	S7	L6
T8	S8	L1, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 7

Tekstiilityö: Koneompelu alkaa. Opetellaan töiden suunnittelua, kaavapiirustusta sekä ompelemaan käsin ja koneella. Ommellaan esim. laukku, esiliina, tyynynliina tms. Voidaan myös huovuttaa jalkineet omaa jalkaa lestinä käyttäen. Kemian jaksoon niveltäen opitaan tuntemaan tekstiilimateriaaleja ja niiden hoitoa. Materiaalioppi liittyy myös historian sekä terveystiedon ja ympäristöhygienian teemoihin.

Tekninen työ: Opetellaan erilaisia liitoksia, valmistetaan liikkuvia esineitä (lelut) ja tutustutaan erilaisiin pintakäsittelymenetelmiin. Syntyy esim. nostureita, myllyjä, kiipeilymiehiä, yksinkertaisia marionetteja jne., joissa huomioidaan myös mekaniikan tunteminen. Voidaan myös valmistaa erilaisia käyttöesineitä (salaattiottimet, lusikka, kauha yms.)

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilua

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kannustetaan oppilasta ottamaan vastuuta oman työnsä edistymisestä.
- Rohkaistaan oppilasta pohtimaan erilaisia keinoja työskentelyssä esiintyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Harjoitellaan suunnittelua monipuolisten käsityöprojektien avulla.
- Pyritään saamaan oppilaalle kokemuksia oppiainerajat ylittävästä työskentelystä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kalenterivuoden juhlien huomioiminen käsityöaiheissa.
- Perinteiset käsityömateriaalit ja työtavat tukevat kulttuurista osaamista.
- Ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus työtavoissa ja käsityöaiheissa.
- Vuorovaikutustaitoja tarvitaan työn suunnittelussa ja raportoinnissa.
- Auttamalla toisia, tekemällä ryhmätöitä ja vuorottelemalla työvälineitä sosiaaliset taidot kehittyvät.
- Rohkaistaan ilmaisuun ja kekseliäisyyteen käsityön keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työvälineiden turvallinen käyttö, vaarallisten aineiden käsittely ja asianmukainen suojautuminen.
- Käyttöesineiden valmistaminen arkeen, esim. vaatteet, pienimuotoiset huonekalut.
- Rikkinäisten vaatteiden tai esineiden korjaaminen ja huolto (kestävä kehitys).
- Käsityön tekemiseen kuluvan ajan arviointi ja vastuu työn valmistumisesta.
- Vastuu työskentelytilan siisteydestä ja työvälineistä.

L4 Monilukutaito

- Oppilas hyödyntää eri medioita ja lähteitä suunnittelun ja prosessin aikana.
- Prosessia dokumentoidaan älylaitteita ja erilaisia tekstejä hyödyntäen ikä ja taidot huomioiden.
- Oppilas osaa tulkita kaavoja, työsuunnitelmia, työturvallisuusohjeita ja käyttöohjeita.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti käsityöprosessin aikana.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsityössä harjoitellaan ryhmässä toimimista eri luokka-asteilla oppilaitten ikä ja taidot huomioiden.
- Oman työn arvostaminen, itseensä luottaminen ja työn loppuunsaattaminen ovat keskeisiä käsityössä.
- Projektityöskentely soveltuu hyvin käsityönopetukseen.
- Käsityö on oppimistilanteena lähellä työelämässä toimimista.
- Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan käsityöammatteihin ja yritystoimintaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen ja toisten huomioiminen töiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Opitaan näkemään käsityö ilmaisun välineenä.
- Kestävä kehityksen huomioiminen materiaalien valinnassa, taloudellisessa käytössä ja jätteen oikea lajittelu.
- Voidaan osallistua erilaisiin kädentaidon tapahtumiin ja kilpailuihin.

Arviointi vuosiluokalla 7

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Arvioinnissa huomioidaan työskentelytaidot, yhteistyötaidot, oman työn suunnittelu ja dokumentointi, edistyminen, oppimisen taidot ja tieto- ja viestintäteknologian käyttö omassa työskentelyssä.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T7	S7	L6
T8	S8	L1, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 8

Tekstiilityö: Jatketaan koneompelua. Päätyönä ommellaan oman suunnitelman pohjalta vaate, kuten paita, collegepusero, liivi, anorakki tai pitkät housut. Lisäksi voidaan opetella vaatteiden korjaamista tai parsimista. Tekstiilihuollon opetus jatkuu.

Tekninen työ: Valmistetaan puukko tuppineen (suunnittelu, mahdollisesti takominen, kahva ja tuppi), jolloin myös työstettäväksi tulee uusia materiaaleja. Pienissä huonekaluissa harjoitellaan vaativampien liitosten tekemistä. Voidaan valmistaa esimerkiksi taiteellisesti muotoiltuja kulhoja, tarjottimia tai yksinkertainen jakkara. Voidaan myös opetella polkupyörän huoltoa ja muita pieniä huoltotöitä.

Myös kahdeksannen luokan näytelmäprojektia varten on mahdollista valmistaa vaatteita tai lavasteita.

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilua

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kannustetaan oppilasta ottamaan vastuuta oman työnsä edistymisestä.
- Rohkaistaan oppilasta pohtimaan erilaisia keinoja työskentelyssä esiintyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Harjoitellaan suunnittelua monipuolisten käsityöprojektien avulla.
- Pyritään saamaan oppilaalle kokemuksia oppiainerajat ylittävästä työskentelystä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kalenterivuoden juhlien huomioiminen käsityöaiheissa.
- Perinteiset käsityömateriaalit ja työtavat tukevat kulttuurista osaamista.
- Ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus työtavoissa ja käsityöaiheissa.
- Vuorovaikutustaitoja tarvitaan työn suunnittelussa ja raportoinnissa.
- Auttamalla toisia, tekemällä ryhmätöitä ja vuorottelemalla työvälineitä sosiaaliset taidot kehittyvät.
- Rohkaistaan ilmaisuun ja kekseliäisyyteen käsityön keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työvälineiden turvallinen käyttö, vaarallisten aineiden käsittely ja asianmukainen suojautuminen.
- Käyttöesineiden valmistaminen arkeen, esim. vaatteet, pienimuotoiset huonekalut.
- Rikkinäisten vaatteiden tai esineiden korjaaminen ja huolto (kestävä kehitys).
- Käsityön tekemiseen kuluvan ajan arviointi ja vastuu työn valmistumisesta.
- Vastuu työskentelytilan siisteydestä ja työvälineistä.

L4 Monilukutaito

- Oppilas hyödyntää eri medioita ja lähteitä suunnittelun ja prosessin aikana.
- Prosessia dokumentoidaan älylaitteita ja erilaisia tekstejä hyödyntäen ikä ja taidot huomioiden.
- Oppilas osaa tulkita kaavoja, työsuunnitelmia, työturvallisuusohjeita ja käyttöohjeita.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti käsityöprosessin aikana.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsityössä harjoitellaan ryhmässä toimimista eri luokka-asteilla oppilaitten ikä ja taidot huomioiden.
- Oman työn arvostaminen, itseensä luottaminen ja työn loppuunsaattaminen ovat keskeisiä käsityössä.
- Projektityöskentely soveltuu hyvin käsityönopetukseen.
- Käsityö on oppimistilanteena lähellä työelämässä toimimista.
- Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan käsityöammatteihin ja yritystoimintaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen ja toisten huomioiminen töiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Opitaan näkemään käsityö ilmaisun välineenä.
- Kestävä kehityksen huomioiminen materiaalien valinnassa, taloudellisessa käytössä ja jätteen oikea lajittelu.
- Voidaan osallistua erilaisiin kädentaidon tapahtumiin ja kilpailuihin.

Arviointi vuosiluokalla 8

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Arvioinnissa huomioidaan työskentelytaidot, yhteistyötaidot, oman työn suunnittelu ja dokumentointi, edistyminen, oppimisen taidot ja tieto- ja viestintäteknologian käyttö omassa työskentelyssä.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T7	S7	L6
T8	S8	L1, L4, L7

Sisällöt vuosiluokalla 9

Aiheena kovempaa työstämistä vaativat materiaalit, kuten kupari ja paju. Materiaalin hallitakseen nuori joutuu käyttämään hallittua käsiensä fyysistä voimaa ja tuntoaistia. Korinpunonnassa opetellaan punonnan perustekniikat, joita apuna käyttäen punotaan kori. Kuparista muotoillaan esimerkiksi koruja tai taotaan löylykauha.

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilua

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja oma-aloitteisesti.

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin. Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen. Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjatusti. Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan. Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyyttisesti ja realistisesti.

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukaisen käyttäminen	Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä ohjatusti työskentelyynsä soveltuvat. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita tai teoksia.	Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttökelpoisuutta käsityöprosessissa. Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan kekseliäästi, kokeilevasti ja tarkoituksenmukaisesti.

T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Visuaalinen, materiaalinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita ohjeen mukaan. Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotain muuta tapaa käyttämällä.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Turvallinen työskentely	Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin keskeisiä työturvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	Oppilas arvioi ja ennakoi työskentelyn vaaroja ja riskejä osana käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimillaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tietoja viestintäteknologiaa omassa tai	Oppilas osaa käyttää annetun ohjeen mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti käsityöprosessin eri vaiheissa sekä

	yhteisessä käsityöprosessissa.	suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.	sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.	yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osallistuu opettajan ohjaamana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.	Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti. Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävän elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa	Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa osittain itsenäisesti tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää laadukkaan työn merkityksen. Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja kestävään elämäntapaan liittyviä valintoja.

Laaja-alaisen osaamisen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kannustetaan oppilasta ottamaan vastuuta oman työnsä edistymisestä.
- Rohkaistaan oppilasta pohtimaan erilaisia keinoja työskentelyssä esiintyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Harjoitellaan suunnittelua monipuolisten käsityöprojektien avulla.

- Pyritään saamaan oppilaalle kokemuksia oppiainerajat ylittävästä työskentelystä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Kalenterivuoden juhlien huomioiminen käsityöaiheissa.
- Perinteiset käsityömateriaalit ja työtavat tukevat kulttuurista osaamista.
- Ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus työtavoissa ja käsityöaiheissa.
- Vuorovaikutustaitoja tarvitaan työn suunnittelussa ja raportoinnissa.
- Auttamalla toisia, tekemällä ryhmätöitä ja vuorottelemalla työvälineitä sosiaaliset taidot kehittyvät.
- Rohkaistaan ilmaisuun ja kekseliäisyyteen käsityön keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Työvälineiden turvallinen käyttö, vaarallisten aineiden käsittely ja asianmukainen suojautuminen.
- Käyttöesineiden valmistaminen arkeen, esim. vaatteet, pienimuotoiset huonekalut.
- Rikkinäisten vaatteiden tai esineiden korjaaminen ja huolto (kestävä kehitys).
- Käsityön tekemiseen kuluvan ajan arviointi ja vastuu työn valmistumisesta.
- Vastuu työskentelytilan siisteydestä ja työvälineistä.

L4 Monilukutaito

- Oppilas hyödyntää eri medioita ja lähteitä suunnittelun ja prosessin aikana.
- Prosessia dokumentoidaan älylaitteita ja erilaisia tekstejä hyödyntäen ikä ja taidot huomioiden.
- Oppilas osaa tulkita kaavoja, työsuunnitelmia, työturvallisuusohjeita ja käyttöohjeita.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tieto ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti käsityöprosessin aikana.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Käsityössä harjoitellaan ryhmässä toimimista eri luokka-asteilla oppilaitten ikä ja taidot huomioiden.
- Oman työn arvostaminen, itseensä luottaminen ja työn loppuunsaattaminen ovat keskeisiä käsityössä.
- Projektityöskentely soveltuu hyvin käsityönopetukseen.
- Käsityö on oppimistilanteena lähellä työelämässä toimimista.
- Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan käsityöammatteihin ja yritystoimintaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Ryhmässä toimiminen ja toisten huomioiminen töiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Opitaan näkemään käsityö ilmaisun välineenä.
- Kestävä kehityksen huomioiminen materiaalien valinnassa, taloudellisessa käytössä ja jätteen oikea lajittelu.
- Voidaan osallistua erilaisiin kädentaidon tapahtumiin ja kilpailuihin.

Arviointi vuosiluokalla 9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja

vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Arvioinnissa huomioidaan työskentelytaidot, yhteistyötaidot, oman työn suunnittelu ja dokumentointi, edistyminen, oppimisen taidot ja tieto- ja viestintäteknologian käyttö omassa työskentelyssä.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman Vuosiluokat 7–9 suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa käsityön alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

14.5.18 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Tehtävänä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen. Opetuksen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa oppilaan kasvuun ottaen huomioon erilaiset herkkyyskaudet.

Steinerpedagogisen liikunnanopetuksessa voidaan toteuttaa Bothmer-voimistelu. Ensimmäisen steinerkoulun opettaja Fritz von Bothmer kehitti Rudolf Steinerin virikkeiden ja pyynnön mukaan liikesarjoja luokka-asteille 3-12. Liikkeet muodostavat kokonaisuudessaan pedagogisen sarjan, jossa kasvun muuntuvat painopistealueet on selkeästi huomioitu. Bothmer-voimistelua toteutetaan kouluissa mahdollisuuksien mukaan.

Liikunnan tehtävänä on lapsen terveen itsetunnon tukeminen. Kun lapsi tai nuori oppii hallitsemaan varmuudella jäsentensä liikkeet sekä toimimaan mielekkäästi ja tarkoituksenmukaisesti mitä erilaisimmissa aktiviteeteissa ja toimintaympäristöissä, hänen yleinen elämänvarmuutensa ja osallisuuden tunteensa vahvistuvat. Pärjäämisen ja hallinnan tunteet ovat hyvän itsetunnon ilmaisuja, joita liikunnan opetuksella pyritään vahvistamaan.

Myönteisen suhteen löytäminen omaan kehoon on tärkeä näkökohta. Jos liikunnanopetus tarjoaa onnistumisen elämyksiä, sen kautta on mahdollista vahvistaa oman kehon kunnioitusta ja hyväksymistä instrumenttina, joka suo itselle mitä moninaisimmat toiminnot ja onnistumisen elämykset. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen voi toteutua vain, jos myönteinen ja arvostava suhde omaan kehoon on mahdollistettu. Kouluopetus voi olla tämänkaltaisen kokemuksen alkujuuri.

Sosiaalisuuteen kasvu on myös liikunnanopetuksen keskeisiä tehtäväalueita. Kun opitaan toimimaan ryhmässä, ollaan otettu suuri askel kohti inhimillisiä elämäntaitoja. Liikunnan opetuksella voidaan lisäksi edistää eri kulttuurien tuntemusta. Esim. eri maiden kansantanssit voivat olla tähän sopivaa opetusmateriaalia.

Edelleen voidaan merkittävästi edistää tasa-arvon toteutumisen ihannetta. Kun kaikilla on mahdollisuus hyväksyttyihin suorituksiin ja osallistumiseen omien edellytystensä ja liikunta mahdollisuuksiensa mukaisesti toimitaan tasa-arvoa edistävässä ilmapiirissä. Kilpailua ei suosita itseisarvona. Jokainen oppilas on hyvä omalla suoritus tasollaan.

Opetussisällöt valitaan riittävän monipuolisiksi, jotta kaikki oppilaat voivat turvallisesti ja kiinnostuneesti, parhaassa tapauksessa innostuneesti, osallistua. Steinerkoulussa on pitkät perinteet tyttöjen ja poikien yhteiselle liikunnanopetukselle.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Liikunnanopetuksen tehtävä on tarjota mahdollisuuksia erilaisten fyysisten taitojen harjaannuttamiseen, huomioiden niin voima-, nopeus-, notkeus-, kuin taitoharjoituksetkin. Yksilöllisten päämäärien asettaminen on myös ajankohtaista. Opetuksen tehtävänä on myös herättää kiinnostus omaan fyysiseen kuntotasoon ja herättää oppilaiden tietoisuus terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Liikunnan merkitys terveyden edistäjänä ja ylläpitäjänä on tärkeä näkökulma.

7. luokalla kehossa tapahtuu etenkin jänteiden lujittumista. Niiden vahvistamiseen soveltuvat parhaiten notkeus- ja hyppyharjoitukset. Koko vuoden teemaksi voidaan asettaa nopeuden ja notkeuden kehittäminen. Esim. yleisurheilussa voidaan tällä luokka-asteella asettaa painopiste erityisesti hyppylajeihin. Toinen liike-elementti, jota on muun ohella mielekästä käyttää, on heilahtava liike. Tässäkin telineistä ja erilaisista välineistä on paljon hyötyä.

8. luokalla nuori tuntee monesti kehonsa raskaaksi ja liikkeelle lähtö voi olla työlästä. Nyt on tarpeellista ja suositeltavaa valita ohjelmaan kestävyystyyppisiä harjoituksia. Kehittyvien lihasten vahvistaminen on ajankohtaista. Kuntopiirit, kestävyysjuoksut, punnerrukset ja esim. painivariaatiot ovat erittäin mieluisaa tekemistä oppilaille.

Yhdeksäsluokkalaisella fyysisen elimistön tärkeimmät toiminnot, esim. verenkierto ja hengitys, ovat jo valmiit ja kasvu sisäistyy ominaisuuksiksi, jotka ilmenevät tahdon, tunteen ja ajattelun toiminnoissa. 15-vuotiaalle on ominaisinta tahdon toimintojen vahvistuminen. Eletään vaihetta, jolle on ominaista vilkas omien aloitteiden ja mielitekojen esiintuonti. Toisaalla ollaan räiskyvän innostuneita kaikesta, toisaalta voidaan lamaantua ja kokea riittämättömyyttä haasteiden edessä. Maailma voi näyttäytyä mustavalkoisena. Liikunnan opetuksessa on välttämätöntä antaa kehkeytyvälle tahdolle sopivasti haastetta ja vastusta. Esim. vaellus, jossa edetään päämäärätietoisesti kohteesta seuraavaan, on erittäin sopivaa liikuntaa yhdeksäsluokkalaiselle. Samoin kestävyysjuoksu, jossa asetetaan oma yksilöllinen päämäärä, jota tavoitellaan vuoden mittaan. Yleisurheilussa esim. kuulantyöntö antaa elimistölle räjähtävän voiman tuntemuksen, joka on juuri oikeanlaista tavoittelemisen arvoista liikkeen kokemista, samoin hyppyharjoitukset.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Liikuntatunteja toteutetaan sekä sisätiloissa että ulkona. Ulkoliikunnan eräs tavoite on, että opitaan sietämään ja jopa viihtymään hyvinkin vaihtelevissa sääolosuhteissa. Tavoitteena on myös oppia pukeutumaan sääolosuhteiden mukaisesti. Tähän ohjeistetaan erityisesti. Vuosiluokilla 7–9 tavoitteena on varma liikuntavälineiden käyttö sekä liikkuminen turvallisesti ja varmasti erilaisissa oppimisympäristöissä. Esim. suunnistus ja retkeily tarjoavat hyviä mahdollisuuksia oman liikevarmuuden kehittämiseen. Pallonkäsittelytaidot ja pelit ovat oppilaita kiinnostavia toimintoja, joissa jokaiselle löytyy jokin oma mieluisa laji.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan enenevässä määrin omien päämäärien asettamiseen ja niiden saavuttamisen kannustamiseen. Ryhmässä suoritettavia tehtäviä ohjataan hyvän tiimityöskentelyn ja kunnioittavan vuorovaikutuksen suuntaan. Tiimityöskentelyä voidaan soveltaa esim. telinevoimistelussa, akrobatiassa, suunnistuksessa tai tanssissa. Oppilaita ohjataan alusta pitäen itsenäiseen ryhmätyöhön, etenkin suurissa luokissa tämä on tärkeää.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Sisällöt vuosiluokalla 7

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy paljon fyysisesti aktiivista toimintaa. Pyritään siihen, että oppilaiden aktiivinen liikkuminen kattaisi tunnista mahdollisimman suuren osan, esimerkiksi jonottamista vähentämällä. Oppilaan oma vastuu liikunta-aktiivisuuden ja yritteliäisyyden määrästä kasvaa iän myötä.

Liikunnanopetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja kehittäviä ja turvallisia liikuntaleikkejä, viite- ja pallopelejä. Oppilas oppii esim. pallopeleissä hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. Oppilasta ohjataan oikeanlaiseen varustautumiseen ja peseytymiseen liikuntatunneilla. Oppilasta ohjataan ottamaan huomioon liikuntaturvallisuus eri ympäristöissä. Harjoitellaan nopeutta, ketteryyttä ja notkeutta kehittäviä harjoituksia, joiden tavoitteena on lihasten vahvistuminen. Erilaiset temppuilu ja lihaskuntoa lisäävät radat, kuntopiirit ja parkourharjoitteet ovat suotavia. Bothmer-voimistelussa harjoitteet ovat Kaatuminen tilaan ja Hyppy keskipisteeseen. Yleisurheilussa harjoitellaan pika- ja aitajuoksua, hyppylajeja ja reaktioharjoituksia. Jatketaan suunnistuksessa kompassin ja kartan käytön harjoittelua. Luistellaan ja pelataan erilaisia pelejä. Hiihdossa lisätään matkan pituutta ja kestävyysharjoittelua. Tehdään mahdollisuuksien mukaan hiihto- ja laskettelureti.

Havaintomotorisia taitoja voidaan harjaannuttaa esim. suunnistamalla, pallopeleillä, tanssien, joogaten ja kuntosaliharjoittelulla. **Välinekäsittelyn taitoja** ovat vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä lajeja näiden taitojen harjoittelemiseen ovat esimerkiksi koripallo, lentopallo, jalkapallo, pesäpallo, salibandy, sulkapallo, tennis, ultimate, käsipallo ja lippupallo/soikeapallo. Palloilun lajiliittojen sivuilta löytyy erinomaisia materiaaleja viitepelien sekä erilaisten välineenkäsittelytaitojen kehittämiseen.

Tasapainoa kehittävät voimistelu erilaisilla välineillä, kehonhallintaharjoitteet, kuten kärrynpyörä, taitoluistelu ja jääpelit, hiihto ja laskettelu sekä pallopelit. **Liikkumistaitoja** kehittävät esimerkiksi parkour, circuit, pallopelit, suunnistus ja frisbeegolf. **Kestävyys** harjaantuu esimerkiksi perusliikunnassa (eripituiset juoksumatkat), musiikkiliikunnassa, pallopeleissä ja uinnissa. **Voimaa** harjaannutetaan edelleen oman kehon painoa kannattelemalla, mutta myös välineillä, jotka lisäävät vastusta; esimerkkinä kuminauha, kuntopallo ja kevyet lisäpainot. Myös uinti ja kiipeily harjaannuttavat lihasvoimaa. **Nopeus** kehittyy muun muassa perusliikunnassa, palloilussa ja kamppailulajeissa. Murrosikäiselle ovat kehon muuttumisen vuoksi tärkeitä myös ketteryys- ja koordinaatioharjoitukset, esimerkiksi askeltikkaat, pukkihyppely, reaktiolähdöt ja koulupaini. **Liikkuvuutta** harjoitetaan alku- ja loppuverryttelyillä liikuntatunneilla. Tutustutetaan oppilaat

monipuolisesti venyttelyyn sekä erilaisiin kehonhuoltomenetelmiin. Ideoita löytyy: https://www.tervekoululainen.fi/, https://www.terveurheilija.fi/

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Harjoitellaan Pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaista uimataitoa: hypätään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyä uidaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, joista 50 metriä selkäuintia. Syvennetään uimataitoa: selkäkrooli, rintauinti ja krooliuinti. Uimataitoa kehittää myös pelailu, kuten vesipallo, vesikoris tai lentopallo syvässä päässä, samoin kuin vesijuoksu, vesijumppa, vesikuntopiiri tai vesiesteradat.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Ohjataan oppilasta kohteliaaseen, ystävälliseen ja vastuulliseen käytökseen tasapuolisesti kaikkia kohtaan, ryhmän jäsenistä huolehtien. Oppilasta ohjataan antamaan rakentavaa vertaispalautetta. Oppilas osaa suhteuttaa taitonsa siten, että muutkin pääsevät peliin mukaan. Omien taitojensa salliessa oppilas kykenee toimimaan myös apuopettajana.

Ohjataan oppilaita ottamaan vastuuta yhteisistä asioista, esimerkiksi tunnin järjestelyistä (välineet ym.) ja suunnittelusta vastaamalla. Annetaan oppilaiden itse sopia ja soveltaa sääntöjä; toverituomarointi. Kannustetaan oppilaita kehittelemään itse leikkejä ja pelejä.

Opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen, yhteisvastuulliseen toimintaan, turvallisuuteen ja toiset huomioivaan käytökseen. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin sekä mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti. Annetaan oppilaille tietoa hyvinvoinnista ja kokemuksia erilaisista tavoista harrastaa liikuntaa, jotta kukin voi löytää itselleen sopivimman tavan rentoutua, virkistyä ja kokea myönteisiä tunteita.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia:
• omasta kehosta: esimerkiksi voimistelu, yleisurheilu, koulupaini, tanssi, jooga, parkour.
• omasta pätevyydestä: esimerkiksi sopivan tasoisten tehtävien tarjoaminen jokaiselle (eriyttäminen)
• yhteisöllisyydestä: esimerkiksi kannustaminen, joukkuehenki ja oman osaamisen jakaminen kannustavasti • turvallisuuden tunteesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapainoja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä. Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä. Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat osa liikunnanopetuksen perustaa. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa. Liikuntatapahtumien järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi Pohjanmaan liikunnan ja urheilun (PLU) Välkkäritoiminta-, Järkkää tapahtuma- ja liikuntakerho-ohjaajakoulutuksia sekä osallistua Koululiikuntaliiton ja valtakunnallisten lajiliittojen sekä steinerkoulujen yhteisiin tapahtumiin niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Liikunta on luonnollinen keino saada eri-ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille myös keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää. Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. Tähän on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit.

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Liikuntaan liittyviä lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen. Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä, erottelemaan olennaiset viestit epäolennaisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden pohjalta. Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien tasolla.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy. Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Liikunta tukee myös työssä jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä. Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria. Oppilaat osallistuvat liikunnassa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin oman kehitysvaiheensa mukaisesti. Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kohennetaan heidän valmiuksiaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseen hyvinvointia edistämällä.

Arviointi vuosiluokalla 7

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppilaalle annetaan palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittelemiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään, nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7

T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Sisällöt vuosiluokalla 8

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy paljon fyysisesti aktiivista toimintaa. Pyritään siihen, että oppilaiden aktiivinen liikkuminen kattaisi tunnista mahdollisimman suuren osan, esimerkiksi jonottamista vähentämällä. Oppilaan oma vastuu liikunta-aktiivisuuden ja yritteliäisyyden määrästä kasvaa iän myötä.

Oppilas oppii esim. pallopeleissä hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. Oppilasta ohjataan oikeanlaiseen varustautumiseen ja peseytymiseen liikuntatunneilla. Oppilasta ohjataan ottamaan huomioon liikuntaturvallisuus eri ympäristöissä. Korostetaan opetuksessa fyysisen vastuksen kokemista ja omien voimien koettelua sekä haasteiden voittamista. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot. Opetus jatkuu edellisvuosien lajiharjoittelua kehittäen ja tutustutaan mahdollisuuksien mukaan uusiin lajeihin kuten mm. jousiammunta, melonta, kiipeily, kuntosali ja paini. Bothmer-voimistelussa harjoitellaan Padottu kolmio, Kaatuminen tilaan ja Hyppy keskipisteeseen -harjoituksia. Yleisurheilussa kuulan työntöä ja vauhditonta pituushyppyä. Lisäksi voidaan tehdä hiihtoretkiä, harjoitella retkiluistelua tai vaelluksia taakkaa kantaen.

Yleisurheilussa ja uinnissa voidaan tehdä Cooperin testit. Tehdään valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn mittaamiseen ja kannustavaan palautteenantoon kehitetty Move! -mittaus. Lisätietoja: http://www.edu.fi/move

Havaintomotorisia taitoja voidaan harjaannuttaa esim. suunnistamalla, pallopeleillä, tanssien, joogaten ja kuntosaliharjoittelulla. **Välinekäsittelyn taitoja** ovat vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä lajeja näiden taitojen harjoittelemiseen ovat esimerkiksi koripallo, lentopallo, jalkapallo, pesäpallo, salibandy, sulkapallo, tennis, ultimate, käsipallo ja lippupallo/soikeapallo. Palloilun lajiliittojen sivuilta löytyy erinomaisia materiaaleja viitepelien sekä erilaisten välineenkäsittelytaitojen kehittämiseen.

Tasapainoa kehittävät voimistelu erilaisilla välineillä, kehonhallintaharjoitteet, kuten kärrynpyörä, taitoluistelu ja jääpelit, hiihto ja laskettelu sekä pallopelit. **Liikkumistaitoja** kehittävät esimerkiksi parkour, circuit, pallopelit, suunnistus ja frisbeegolf. **Kestävyys** harjaantuu esimerkiksi perusliikunnassa (eripituiset juoksumatkat), musiikkiliikunnassa, pallopeleissä ja uinnissa. **Voimaa** harjaannutetaan edelleen oman kehon painoa kannattelemalla, mutta myös välineillä, jotka lisäävät vastusta; esimerkkinä kuminauha, kuntopallo ja kevyet lisäpainot. Myös uinti ja kiipeily harjaannuttavat lihasvoimaa. **Nopeus** kehittyy muun muassa perusliikunnassa, palloilussa ja kamppailulajeissa. Murrosikäiselle ovat kehon muuttumisen vuoksi tärkeitä myös ketteryys- ja koordinaatioharjoitukset, esimerkiksi askeltikkaat, pukkihyppely, reaktiolähdöt ja koulupaini. **Liikkuvuutta** harjoitetaan alku- ja loppuverryttelyillä liikuntatunneilla. Tutustutetaan oppilaat monipuolisesti venyttelyyn sekä erilaisiin kehonhuoltomenetelmiin. Ideoita löytyy: https://www.tervekoululainen.fi/, https://www.terveurheilija.fi/

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Harjoitellaan Pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaista uimataitoa: hypätään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyä uidaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, joista 50 metriä selkäuintia. Syvennetään uimataitoa: selkäkrooli, rintauinti ja krooliuinti. Uimataitoa kehittää myös

pelailu, kuten vesipallo, vesikoris tai lentopallo syvässä päässä, samoin kuin vesijuoksu, vesijumppa, vesikuntopiiri tai vesiesteradat.

Vesipelastustaitojen rooli kasvaa yläkoululaisilla. Itsensä pelastamista voi harjoittaa esim. vedenpoljennalla ja skullauksella (skulling) sekä vaatteet päällä veteen hyppäämällä. Toisen pelastamista vedestä apuvälineitä käyttäen voidaan harjoitella esimerkiksi kylkiuiden. Lisäksi voidaan harjoitella pelastusotteita ja altaasta ylös nostamista sekä Suomen uima- ja hengenpelastusliiton (SUH ry) hengenpelastajan testiuintia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Ohjataan oppilasta kohteliaaseen, ystävälliseen ja vastuulliseen käytökseen tasapuolisesti kaikkia kohtaan, ryhmän jäsenistä huolehtien. Oppilasta ohjataan antamaan rakentavaa vertaispalautetta. Oppilas osaa suhteuttaa taitonsa siten, että muutkin pääsevät peliin mukaan. Omien taitojensa salliessa oppilas kykenee toimimaan myös apuopettajana.

Ohjataan oppilaita ottamaan vastuuta yhteisistä asioista, esimerkiksi tunnin järjestelyistä (välineet ym.) ja suunnittelusta vastaamalla. Annetaan oppilaiden itse sopia ja soveltaa sääntöjä; toverituomarointi. Kannustetaan oppilaita kehittelemään itse leikkejä ja pelejä.

Opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen, yhteisvastuulliseen toimintaan, turvallisuuteen ja toiset huomioivaan käytökseen. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin sekä mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti. Annetaan oppilaille tietoa hyvinvoinnista ja kokemuksia erilaisista tavoista harrastaa liikuntaa, jotta kukin voi löytää itselleen sopivimman tavan rentoutua, virkistyä ja kokea myönteisiä tunteita.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia:
• omasta kehosta: esimerkiksi voimistelu, yleisurheilu, koulupaini, tanssi, jooga, parkour.
• omasta pätevyydestä: esimerkiksi sopivan tasoisten tehtävien tarjoaminen jokaiselle (eriyttäminen)
• yhteisöllisyydestä: esimerkiksi kannustaminen, joukkuehenki ja oman osaamisen jakaminen kannustavasti • turvallisuuden tunteesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapainoja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä. Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä. Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat osa liikunnanopetuksen perustaa. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa. Liikuntatapahtumien järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi Pohjanmaan liikunnan ja urheilun (PLU) Välkkäritoiminta-, Järkkää tapahtuma- ja liikuntakerho-ohjaajakoulutuksia sekä osallistua Koululiikuntaliiton ja valtakunnallisten lajiliittojen sekä steinerkoulujen yhteisiin tapahtumiin niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Liikunta on luonnollinen keino saada eri-ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille myös keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää. Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. Tähän on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit.

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Liikuntaan liittyviä lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien

tulkitseminen. Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä, erottelemaan olennaiset viestit epäolennaisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden pohjalta. Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien tasolla.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy. Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Liikunta tukee myös työssä jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä. Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria. Oppilaat osallistuvat liikunnassa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin oman kehitysvaiheensa mukaisesti. Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kohennetaan heidän valmiuksiaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseen hyvinvointia edistämällä.

Arviointi vuosiluokalla 8

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppilaalle annetaan palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittelemiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään, nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7

T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Sisällöt vuosiluokalla 9

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy paljon fyysisesti aktiivista toimintaa. Pyritään siihen, että oppilaiden aktiivinen liikkuminen kattaisi tunnista mahdollisimman suuren osan, esimerkiksi jonottamista vähentämällä. Oppilaan oma vastuu liikunta-aktiivisuuden ja yritteliäisyyden määrästä kasvaa iän myötä.

Oppilas oppii esim. pallopeleissä hakemaan tarkoituksenmukaista paikkaa pelin edistämiseksi tai korjaamaan omaa tekniikkaansa ohjeen mukaan. Oppilasta ohjataan oikeanlaiseen varustautumiseen ja peseytymiseen liikuntatunneilla. Oppilasta ohjataan ottamaan huomioon liikuntaturvallisuus eri ympäristöissä.

Kannustetaan oppilasta asettamaan yksilöllisiä päämääriä ja parantamaan omaa taitoa – ja kuntotasoa. Opetus jatkuu edellisvuosien lajiharjoitteita kehittäen ja tutustutaan mahdollisuuksien mukaan myös uusiin lajeihin. Bothmer-voimistelussa Syöksy ja Putoaminen pisteeseen. Yleisurheilussa harjoitellaan kuulantyöntöä ja korkeushyppyä. Lisäksi tehdään räjähtävää voimaa sisältäviä harjoituksia.

Havaintomotorisia taitoja voidaan harjaannuttaa esim. suunnistamalla, pallopeleillä, tanssien, joogaten ja kuntosaliharjoittelulla. **Välinekäsittelyn taitoja** ovat vierittäminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen sekä kuljettaminen käsillä ja jaloilla. Hyviä lajeja näiden taitojen harjoittelemiseen ovat esimerkiksi koripallo, lentopallo, jalkapallo, pesäpallo, salibandy, sulkapallo, tennis, ultimate, käsipallo ja lippupallo/soikeapallo. Palloilun lajiliittojen sivuilta löytyy erinomaisia materiaaleja viitepelien sekä erilaisten välineenkäsittelytaitojen kehittämiseen.

Tasapainoa kehittävät voimistelu erilaisilla välineillä, kehonhallintaharjoitteet, kuten kärrynpyörä, taitoluistelu ja jääpelit, hiihto ja laskettelu sekä pallopelit. **Liikkumistaitoja** kehittävät esimerkiksi parkour, circuit, pallopelit, suunnistus ja frisbeegolf. **Kestävyys** harjaantuu esimerkiksi perusliikunnassa (eripituiset juoksumatkat), musiikkiliikunnassa, pallopeleissä ja uinnissa. **Voimaa** harjaannutetaan edelleen oman kehon painoa kannattelemalla, mutta myös välineillä, jotka lisäävät vastusta; esimerkkinä kuminauha, kuntopallo ja kevyet lisäpainot. Myös uinti ja kiipeily harjaannuttavat lihasvoimaa. **Nopeus** kehittyy muun muassa perusliikunnassa, palloilussa ja kamppailulajeissa. Murrosikäiselle ovat kehon muuttumisen vuoksi tärkeitä myös ketteryys- ja koordinaatioharjoitukset, esimerkiksi askeltikkaat, pukkihyppely, reaktiolähdöt ja koulupaini. **Liikkuvuutta** harjoitetaan alku- ja loppuverryttelyillä liikuntatunneilla. Tutustutetaan oppilaat monipuolisesti venyttelyyn sekä erilaisiin kehonhuoltomenetelmiin. Ideoita löytyy: https://www.tervekoululainen.fi/, https://www.terveurheilija.fi/

Seinäjoen kaupunki järjestää uimaopetusta kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Uimataito on Pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukainen: hypätään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyä uidaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta 50 metriä selkäuintia. Syvennetään uimataitoa: selkäkrooli, rintauinti ja krooliuinti. Syvennetään uimataitoa: selkäkrooli, rintauinti ja krooliuinti. Uimataitoa kehittää myös pelailu, kuten vesipallo, vesikoris tai lentopallo syvässä päässä, samoin kuin vesijuoksu, vesijumppa, vesikuntopiiri tai vesiesteradat.

Vesipelastustaitojen rooli kasvaa yläkoululaisilla. Itsensä pelastamista voi harjoittaa esim. vedenpoljennalla ja skullauksella (skulling) sekä vaatteet päällä veteen hyppäämällä. Toisen pelastamista vedestä apuvälineitä käyttäen

voidaan harjoitella esimerkiksi kylkiuiden. Lisäksi voidaan harjoitella pelastusotteita ja altaasta ylös nostamista sekä Suomen uima- ja hengenpelastusliiton (SUH ry) hengenpelastajan testiuintia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Ohjataan oppilasta kohteliaaseen, ystävälliseen ja vastuulliseen käytökseen tasapuolisesti kaikkia kohtaan, ryhmän jäsenistä huolehtien. Oppilasta ohjataan antamaan rakentavaa vertaispalautetta. Oppilas osaa suhteuttaa taitonsa siten, että muutkin pääsevät peliin mukaan. Omien taitojensa salliessa oppilas kykenee toimimaan myös apuopettajana.

Ohjataan oppilaita ottamaan vastuuta yhteisistä asioista, esimerkiksi tunnin järjestelyistä (välineet ym.) ja suunnittelusta vastaamalla. Annetaan oppilaiden itse sopia ja soveltaa sääntöjä; toverituomarointi. Kannustetaan oppilaita kehittelemään itse leikkejä ja pelejä.

Opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen, yhteisvastuulliseen toimintaan, turvallisuuteen ja toiset huomioivaan käytökseen. Annetaan oppilaalle mahdollisuus esteettisiin havaintoihin ja kokemuksiin sekä mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti. Annetaan oppilaille tietoa hyvinvoinnista ja kokemuksia erilaisista tavoista harrastaa liikuntaa, jotta kukin voi löytää itselleen sopivimman tavan rentoutua, virkistyä ja kokea myönteisiä tunteita.

Tuetaan oppilaan myönteisiä kokemuksia:
• omasta kehosta: esimerkiksi voimistelu, yleisurheilu, koulupaini, tanssi, jooga, parkour.
• omasta pätevyydestä: esimerkiksi sopivan tasoisten tehtävien tarjoaminen jokaiselle (eriyttäminen)
• yhteisöllisyydestä: esimerkiksi kannustaminen, joukkuehenki ja oman osaamisen jakaminen kannustavasti • turvallisuuden tunteesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta.

Tavoitteet vuosiluokalla 9 ja arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee opetettuja liikuntamuotoja.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan.	Oppilas ymmärtää ja osaa kertoa tekemiään havaintoja sekä yhdistää niitä toimintaansa.	Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisunteon perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapainoja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetetuissa liikuntamuodoissa.

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaito ja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittelytaito ja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaito ja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaito ja opetetuissa liikuntamuodoissa.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysisten kuntoominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa kertoa joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointimenetelmiä ja toisen ohjauksessa harjoittaa ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa kertoa ja valita erilaisten fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointiin soveltuvia menetelmiä ja harjoittaa omatoimisesti joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.	Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja tunnistamisen perusteella osaa ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas ui 50 m käyttäen kahta uintitapaa ja sukeltaa 5 m.	Oppilas osaa uida*, pelastautua ja pelastaa vedestä (*Pohjoismaisen uimataidon kriteeri).	Oppilas osaa uida sujuvasti kahdella uintitavalla sekä pelastautua ja pelastaa vedestä eri tavoilla.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan turvallisesti ja asiallisesti, sekä toimii ja varustautuu yleensä ohjeiden mukaan.	Oppilas ymmärtää turvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ja toimii tunnilla turvallisesti sekä varustautuu asiallisesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvallisuutta liikuntatunneilla.

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.	Oppilas työskentelee eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa kertoa reilun pelin periaatteita ja kantaa satunnaisesti vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä.

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa kertoa, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii opettajan ohjaamana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia				

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.				

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Liikunta tukee tutkimusten mukaan kognitiivista oppimista ja avaruudellista hahmotuskykyä. Liikuntatilanteet ruokkivat luonnollisesti oppilaiden välistä vuorovaikutusta, mikä auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja, päättelytaitoja ja kykyä tehdä johtopäätöksiä. Kinesteettinen oppiminen on yksi oppimisen tapa. Liikunta vahvistaa ja antaa välineitä oman kehollisuuden ymmärtämiseen ja sen käyttämiseen oppimisen välineenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaisu ja toisten huomioiminen ovat osa liikunnanopetuksen perustaa. Näitä voidaan harjoittaa liikuntatuntien lisäksi esimerkiksi järjestämällä yhteisiä liikuntatapahtumia ja suosimalla koulujen välistä yhteistyötä niiden suunnittelussa. Liikuntatapahtumien järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi Pohjanmaan liikunnan ja urheilun (PLU) Välkkäritoiminta-, Järkkää tapahtuma- ja liikuntakerho-ohjaajakoulutuksia sekä osallistua Koululiikuntaliiton ja valtakunnallisten lajiliittojen sekä steinerkoulujen yhteisiin tapahtumiin niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Liikunta on luonnollinen keino saada eri-ikäisiä ja eri kulttuureista tulevia toimimaan yhdessä. Erilaiset liikuntaesitykset ja niiden harjoitteleminen koulun juhliin ja muihin tapahtumiin tarjoavat oppilaille myös keinon ilmaista itseään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Liikuntatilanteisiin valmistautuminen ja omasta hygieniasta huolehtiminen ovat tärkeimmät arjen taidot, joita liikunnassa voidaan kehittää. Liikunnallisen elämäntavan omaksumisen näkökulmasta oppilaiden kanssa tutustutaan oman paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksiin. Tähän on tarkoituksenmukaista ottaa mukaan muut liikunta-alan toimijat, kuten kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkejä tällaisesta yhteistyöstä voivat olla lajiliittojen ja urheiluseurojen koulutukset sekä lajiesittelyt ja näytetunnit.

L4 Monilukutaito

- Liikunnassa tulee luonnollisesti harjoitettua tekstitöntä lukutaitoa eri ympäristöissä. Liikuntaan liittyviä lukutaitotilanteita ovat esimerkiksi maaston- ja kartanlukeminen sekä liikennemerkkien ja erilaisten symbolien tulkitseminen. Liikuntatilanteissa opetellaan vastaanottamaan erilaisia auditiivisia viestejä, erottelemaan olennaiset viestit epäolennaisista sekä mukauttamaan toimintaa niiden pohjalta. Musiikkiliikunta antaa välineitä tulkita musiikkia rytmien ja riimien tasolla.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Liikunta tarjoaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, joiden avulla oppilaan itsetuntemus kehittyy. Peleissä ja leikeissä jokainen oppilas oppii hahmottamaan oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Liikunnan toiminnallisessa ja vuorovaikutteisessa toimintakulttuurissa opitaan vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Liikunta tukee myös työssä jaksamista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Osallisuus on oppivan yhteisön rakentamista yhdessä. Liikunnallinen elämäntapa on osa aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden edistämistä ja demokraattista toimintakulttuuria. Oppilaat osallistuvat liikunnassa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin oman kehitysvaiheensa mukaisesti. Liikunta vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Liikunnassa vahvistetaan oppilaiden luontosuhdetta ja kohennetaan heidän valmiuksiaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseen hyvinvointia edistämällä.

Arviointi vuosiluokalla 9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppilaalle annetaan palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittelemiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään, nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen

opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

14.5.19 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huolta pitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Kotitalous-oppiaineen tehtävä on kehittää kodin arjen hallinnan ja kestävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Kotitalousopetuksessa edistetään luovuutta, kädentaitoja ja valmiuksia toimia arjessa kestävästi. Opetus antaa valmiuksia oman kotitalouden hoitoon. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen.

Kotitalouden oppimistehtävien avulla kehitetään kotitalouden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden keskeisten sisältöjen lisäksi vahvistetaan pitkäjänteistä työskentelyä, yhdessä toimimisen taitoja ja kriittistä tiedonhallintaa. Oppilasta kasvatetaan toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen. Steinerkoulun kotitalousopetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota kasvisruokavalioon, ikäkausiopetukseen ja kausiruokaan.

Kotitalouden opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin esim. kemiaan, terveystietoon ja matematiikkaan. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä ja syventää oppimista. Kotitalouden sisältöjen monipuolisuus ja käytännön toiminta tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Tietoja ja taitoja syvennetään vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaan itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen ja häntä ohjataan ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Oppimisympäristön tulee olla turvallinen, kiireetön ja kannustava. Se voi laajeta koulun ulkopuolelle, kuten esim. ruokakauppoihin, tuotantolaitoksiin sekä kotiin, jossa voidaan suorittaa mm. kodinhoidollisia tehtäviä.

Työtapojen tulee tukea sekä itsenäistä työskentelyä että kykyä työskennellä ryhmässä. Työtavoissa otetaan huomioon ympäristönäkökohdat ja kestävä kehitys. Työskentelyn lähtökohtana tulee olla oman ja toisten työn arvostaminen sekä pitkäjänteinen työskentelytapa töiden loppuun saattamiseksi. Työtavat tukevat vastuullista ja itsenäistä työskentelyä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Opettajan välittämä kannustava ohjaus luo innostusta ja turvallisuutta ja tukee oppilasta parhaalla tavalla. Opettaja voi ohjata oppilaitaan kasvavan osaamistason mukaisesti yhä vaativampiin tehtäviin huomioiden oppilaan pitkäjännitteisyyden, vuorovaikutuskyvyt sekä tietoperustan. Taitojen karttuessa ohjataan suunnittelemaan terveellisiä ateriakokonaisuuksia esim. tietotekniikkaa apuna käyttäen. Tarpeen vaatiessa käytännön taitoja voidaan harjoitella kotona. Erilaisten ruoanvalmistusmenetelmien tunteminen vahvistaa uskoa omiin kykyihin sekä lisää oma-aloitteisuutta. Selkeät kuvat ja ohjeet edesauttavat oppilaita ymmärtämään kokonaisuuksia.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7

T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Sisällöt vuosiluokalla 7

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Opetellaan erilaisia ruoanvalmistus- ja leivontataitoja ja tavallisimpien ruoka-aineiden käyttöä monipuolisen ruoan valmistuksessa. Opetellaan käytännön työskentely (työtavat ja työvälineet), työturvallisuus ja ergonomia, Kiinnitetään huomiota hygieniaan ruoanvalmistuksessa. Tutustutaan ruokasuosituksiin, ruokakolmioon ja lautasmalliin. Pohditaan ruokaan ja syömiseen liittyviä valintoja eri näkökulmista. Ruoan alkuperään liittyvä keskustelu nivoutuu luontevasti myös biologian sisältöihin. Käydään läpi erityisruokavaliot. Harjoitellaan pöytätapoja ja kaunista kattamista. Huomioidaan mahdollisuuksien mukaan paikalliset ja valtakunnalliset teemapäivät ja -viikot sekä kalenterivuoden juhlapäivät.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Työtapoina käytännön töiden opettelu, ryhmässä toimimisen harjoittelu ja yksilöllisen vastuun ottaminen toiminnasta ja kirjallisesta työskentelystä. Opetellaan myös hyviä tapoja ja tapakulttuuria. Harjoitellaan yhteistyötä toisten kanssa, toisten huomioimista, kuuntelemista ja tasapuolista työnjakoa. Kiinnitetään huomiota hyviin pöytätapoihin. Opetellaan kodinhoitoa sekä vaatehuoltoa. Käydään läpi esimerkiksi tekstiilien pesu ja jälkikäsittely sekä pesuaineiden valinta ja käyttö. Kiinnitetään erityistä huomiota siisteyteen ja puhtauteen. Perehdytään jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen. Voidaan vierailla kierrätyskeskuksessa. Kiinnitetään huomiota veden ja sähkön kulutukseen. Pidetään huolta opetustilojen siisteydestä ja loppusiivouksesta.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Harjoitellaan vastuullista kotitalouden hallintaa. Opitaan suunnittelemaan hankintoja ja omaa rahankäyttöä. Vältetään tuhlaamista koulussa: välineet, kalusto, veden ja paperin käyttö jne. Kiinnitetään huomiota kierrätykseen ja elintarvikkeiden elinkaareen sekä energian ja veden säästämiseen. Poimitaan syksyn satoa luonnosta mahdollisuuksien mukaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

Käytännön toimintataidot

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Tiedonhallintataidot

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristöjä kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kotitalouden tunneilla käytännön tekemisen taustalla tarvitaan jatkuvasti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilas oppii tietoja ja taitoja tekemällä ja osallistumalla, vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
- Eri kulttuurien ruokaperinteisiin tutustuminen, oman suvun ruokaperinteet.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan kodinhoitoa.

L4 Monilukutaito

- Arkipäivän valinnat ja niiden arviointi, erilaisten kuluttajaa koskevien merkkien ja symbolien tulkitseminen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietoa etsitään ja hyödynnetään myös digitaalisesti.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Lähialueen mahdollisuudet (esim. luonnosta marjoja kotitalouteen jne.).

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Syvennetään oppilaiden tietämystä esimerkiksi raaka-aineiden säästeliäästä käytöstä ja lajittelusta käytännön työskentelyn kautta.

Arviointi vuosiluokalla 7

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota yhteistyötaitoihin, työskentelytaitoihin ja oppimisen taitoihin.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Sisällöt vuosiluokalla 8

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Jatketaan erilaisten ruoanvalmistus- ja leivontataitojen oppimista. Syvennetään edellisen vuoden aiheita. Opetellaan valmistamaan monipuolista arkiruokaa. Opetellaan omaksumaan terveellisiä ruokatottumuksia. Käydään läpi ravintoaineryhmät ja päivän ateriat. Harjoitellaan tasapainoisten aterioiden suunnittelua. Käydään läpi erilaiset ruokailutilanteet: ruokailuajat; koti-, vieras-, juhla-, retki-, matka-, eväsruokailu. Voidaan harjoitella juhlan järjestämistä. Kiinnitetään edelleen huomiota hygieniaan ruoanvalmistuksessa. Pohditaan ruokaan ja syömiseen liittyviä valintoja eri näkökulmista. Käydään läpi erityisruokavaliot. Harjoitellaan pöytätapoja ja kaunista kattamista. Huomioidaan mahdollisuuksien mukaan paikalliset ja valtakunnalliset teemapäivät ja -viikot sekä kalenterivuoden juhlapäivät.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Opetellaan kodin siivouksen suunnittelua. Käydään läpi kodinkoneiden käyttö ja huolto. esimerkiksi tekstiilien pesu ja jälkikäsittely sekä pesuaineiden valinta ja käyttö. Kiinnitetään erityistä huomiota siisteyteen ja puhtauteen. Opetellaan myös hyviä tapoja ja tapakulttuuria. Harjoitellaan yhteistyötä toisten kanssa, toisten huomioimista, kuuntelemista ja tasapuolista työnjakoa. Kiinnitetään huomiota hyviin pöytätapoihin.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Harjoitellaan vastuullista kotitalouden hallintaa. Voidaan käydä elintarvikeliikkeessä tutustumassa mm. pakkausmerkintöihin ja tekemässä hintavertailuja. Harjoitellaan vastuullista rahankäyttöä ja omasta taloudesta huolehtimista. Opetellaan tuotteiden ja palveluiden käyttö ja kustannukset. Harjoitellaan ostoksien suorittamista tarpeellisuus- ja taloudellisuusnäkökohtien mukaan. Poimitaan syksyn satoa luonnosta mahdollisuuksien mukaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

Käytännön toimintataidot

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Tiedonhallintataidot

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristöjä kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kotitalouden tunneilla käytännön tekemisen taustalla tarvitaan jatkuvasti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilas oppii tietoja ja taitoja tekemällä ja osallistumalla, vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
- Eri kulttuurien ruokaperinteisiin tutustuminen, oman suvun ruokaperinteet.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan kodinhoitoa.

L4 Monilukutaito

- Arkipäivän valinnat ja niiden arviointi, erilaisten kuluttajaa koskevien merkkien ja symbolien tulkitseminen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietoa etsitään ja hyödynnetään myös digitaalisesti.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Lähialueen mahdollisuudet (esim. luonnosta marjoja kotitalouteen jne.).

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Syvennetään oppilaiden tietämystä esimerkiksi raaka-aineiden säästeliäästä käytöstä ja lajittelusta käytännön työskentelyn kautta.

Arviointi vuosiluokalla 8

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota yhteistyötaitoihin, työskentelytaitoihin, oppimisen taitoihin ja oman työn suunnitteluun.

VUOSILUOKKA 9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6

T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Sisällöt vuosiluokalla 9

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Jatketaan perehtymistä erilaisiin ruoanvalmistusmenetelmiin sekä ravinnon laatuun vaikuttaviin tekijöihin. Tutustutaan vieraiden maiden ruoka- ja tapakulttuuriin. Pyritään aikaisempaa itsenäisempään työskentelyyn ja suunnitteluun. Kiinnitetään huomiota ruoan turvallisuuteen: viljelyjäämät, lisäaineet jne; käsittely-, säilytys- ja valmistustavat.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Painotetaan kodin vastuuta kestävästä kehityksestä. Harjoitellaan kotitalouden laitteiden ja koneiden käyttö, hoito ja huolto. Painotetaan edelleen hyviä tapoja ja tapakulttuuria. Harjoitellaan yhteistyötä toisten kanssa, toisten huomioimista, kuuntelemista ja tasapuolista työnjakoa. Kiinnitetään huomiota hyviin pöytätapoihin. Käydään läpi perheen ja ajankäytön suunnittelu sekä yhteisvastuun ja tasa-arvoisuuden merkitys yhteiselle viihtyvyydelle.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Käydään läpi, miten kuluttajana voi vaikuttaa. Opitaan, mitä vaikutuksia kuluttamisesta aiheutuu ympäristölle Käydään läpi kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet. Pohditaan myös mainonnan vaikuttamista kuluttamiseen. Poimitaan syksyn satoa luonnosta mahdollisuuksien mukaan.

Tavoitteet vuosiluokalla 9

Käytännön toimintataidot

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn	Oppilas suunnittelee, organisoi ja kuvailee omaa työtänsä ja toimintaansa työvaiheittain annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman	Oppilas suunnittelee ja työskentelee itsenäisesti sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.

	suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.		työskentelyn tarkastelun avulla.	

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kotitalouden kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka	Oppilas suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	Oppilas suoriutuu annetuista kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella tavalla ja että estetiikalla on merkitystä.	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa tavallisimpia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä kotitalouden tehtävissä. Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.	Oppilas osaa käyttää luovasti ja perustellen erilaisia kädentaitoja ja työtapoja kotitalouden tehtävissä. Oppilas perustelee luovuuden ja estetiikan merkitystä ja ottaa nämä huomioon osana kokonaisuutta.

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävää elämäntapaa edistävästi.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa	Oppilas harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä yksilöllisesti ohjattuna.	Oppilas valitsee ja käyttää raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa kestävän elämäntavan tietoja ja taitoja käyttäessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.	Oppilas valitsee, käyttää ja perustelee kestävää elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja tai teknologiaa.

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas toimii aikataulussa ja ylläpitää tehtävien sekä työympäristön järjestystä ohjattuna.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä annettujen ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa. Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä. Oppilas suunnittelee ja ennakoi ajankäyttöään.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympäristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytettävissä olevat aineelliset voimavarat.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas toimii hygieenisesti ja turvallisesti ohjattuna.	Oppilas työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas perustelee toimintaansa turvallisuuden, hygieenisyyden, ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukemana keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuo esille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti. Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnitteluja työtilanteissa.

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Arjen rakentumisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas nimeää arkirutiineja sekä tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas kuvailee arkirutiineja, arjen rakentumista, kotitalouksien perinteitä ja erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas määrittelee arjen rakentumista ja kotitalouksien arkirutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.	Oppilas perustelee kotitalouksien arjen rakentumista ja erilaisten kotikulttuurien ajankäyttöä.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan työtehtävien jakamista

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen	Oppilas harjoittelee yksilöllisesti ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.	Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.	Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin

vuorovaikutustilanteissa				liittyviä käytännön toimintatapoja.

Tiedonhallintataidot

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouteen liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa annetuista lähteistä yksilöllisesti ohjattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyvää tietoa itselleen tutuista ja annetuista lähteistä ja käyttää niitä toiminnassaan.	Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouteen liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.	Oppilas hakee kotitalouteen liittyviä tietoja eri tietolähteistä. Oppilas arvioi tiedon ja lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä ja valitsee tehtävään sopivat lähteet

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitalouteen ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä.	Oppilas tunnistaa, nimeää, luokittelee ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja merkkejä annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita	Oppilas perustelee kotitalouden toimintaohjeiden, merkkien ja symboleiden käyttöä eri toiminnoissa.

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä	Oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja ja	Oppilas käyttää kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan sekä	Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa kotitalouden	Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa perustellen ja luovasti kotitalouden

luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen	taitoja sekä yksittäisiä palveluita.	kuvailee yksittäisiä kotitalouden palveluita.	käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.	käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas arvioi erilaisia kotitalouden palveluita ja perustelee niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristöjä kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii tulkitsemaan kiertotalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä ympäristöä ja taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.

Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa	Oppilas luettelee joitakin ympäristöön ja rahankäyttöön liittyviä kotitalouden toimintoja.	Oppilas tietää, miten ympäristökuormaa voidaan vähentää sekä millaisia ympäristö- ja taloustekoja voidaan tehdä kotitalouksissa.	Oppilas tekee yksittäisiä arjen ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.	Oppilas tekee ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa johdonmukaisesti sekä perustellen niiden merkitystä kestävän ja vastuullisen elämäntavan ja kuluttamisen kannalta.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Kotitalouden tunneilla käytännön tekemisen taustalla tarvitaan jatkuvasti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilas oppii tietoja ja taitoja tekemällä ja osallistumalla, vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
- Eri kulttuurien ruokaperinteisiin tutustuminen, oman suvun ruokaperinteet.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Harjoitellaan kodinhoitoa.

L4 Monilukutaito

- Arkipäivän valinnat ja niiden arviointi, erilaisten kuluttajaa koskevien merkkien ja symbolien tulkitseminen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Tietoa etsitään ja hyödynnetään myös digitaalisesti.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Lähialueen mahdollisuudet (esim. luonnosta marjoja kotitalouteen jne.).

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Syvennetään oppilaiden tietämystä esimerkiksi raaka-aineiden säästeliäästä käytöstä ja lajittelusta käytännön työskentelyn kautta.

Arviointi vuosiluokalla 9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota yhteistyötaitoihin, työskentelytaitoihin, oppimisen taitoihin, oman työn suunnitteluun, tieto- ja viestintäteknisiin taitoihin ja kestävän kehityksen huomioon ottamiseen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

14.5.20 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjaus muodostaa koko perusasteen kestävän jatkumon. Sen tehtävänä on edistää oppilaiden opiskelun, kasvun ja kehityksen sujuvuutta. Oppilaanohjausta toteutetaan aina monialaisesti yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7–9

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan siirtymistä uusiin työtapoihin ja opiskelutaitojen syventämiseen. Oppilaita autetaan tekemään opiskeluun liittyviä valintoja ja tutustumaan turvallisessa ympäristössä työelämän vaatimuksiin.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilasta murrosiän muuttuvassa elämäntilanteessa. Ohjauksella pyritään vahvistamaan oppilaan oma-aloitteisuutta, hankkia tietoa ja tehdä valintoja.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on ohjata oppilaita itselleen olennaisen tiedon hankintaan, edistää perusopintojen loppuun saattamista sekä tukea oppilasta yhteishaun valinnoissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Oppilaanohjaus on monipuolista, mutta siinä huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet. Oppilaanohjaus 7. luokalla on ensisijaisesti luokkamuotoista. Oppilaan ja oppilaan huoltajien kanssa pidetään lukuvuoden aikana arviointikeskusteluja ja muita henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja tarpeen mukaan. Oppilas voi tutustua huoltajansa työpaikkaan kouluvuoden aikana esim. päivän ajan. Luokan vanhempia voidaan pyytää opotunneille esittelemään omia ammattejaan.

Kahdeksannella luokalla oppilaan ohjaamisessa pääpaino voi siirtyä pienryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen. Oppilas tutustuu työelämään koulun tai lähiympäristön työpaikoilla esim. viikon ajan. Voidaan järjestää myös tutustumiskäyntejä toisen asteen oppilaitoksiin.

Yhdeksännellä luokalla käytetään kaikki oppilaan ohjauksen muotoja, mutta pääpaino on henkilökohtaisessa ohjauksessa. Oppilas hankkii itselleen työharjoittelupaikan valitsemaltaan alalta. Työharjoittelu kestää 1–2 viikkoa joko yhdessä tai kahdessa jaksossa. Oppilaat voivat viettää tutustumispäiviä toisen asteen oppilaitoksissa. Voidaan järjestää retkiä erilaisille koulutusmessuille. Eri opettajat voivat käydä kertomassa omista koulutuspoluistaan. Järjestetään vanhempainilta yhteishakuun liittyvistä asioista. Koululle voidaan kutsua eri ammattialojen asiantuntijoita ja koulun entisiä oppilaita kertomaan omasta ura ja koulutuspolustaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 ohjauksessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet opiskelussa sekä eriytetään opetusta tarpeen mukaan. Eri toimijat tekevät yhteistyötä oppilaan koulua tai siirtyessä nivelvaiheesta toiseen. Tehostettua tai erityistä tukea tarvitseville oppilaille suunnitellaan riittävän varhaiset ja kattavat tukimuodot moniammatillisessa yhteistyössä kodin kanssa. Tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajilleen järjestetään mahdollisuus tutustua oppilaalle sopiviin oppilaitoksiin ja heille annetaan tietoa tuen saamisen mahdollisuuksista jatko-opinnoissa. Yhdeksäsluokkalaista tuetaan perusopetuksen päättötodistuksen saamisessa tarpeen mukaan. Jos koululla on tietoa ammatinvalintaan liittyvistä erityisistä haasteista, voidaan vanhempien ja oppilaan kanssa järjestää keskusteluja asioista.

VUOSILUOKKA 7

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L3, L7
T2	S1	L1
T4	S2	L3

Sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. Omien vaikutusmahdollisuuksien kartoittaminen, itsenäinen toiminta ja vastuun ottaminen opinnoissa. Voidaan suorittaa työelämään tutustuminen eli TET.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. Opiskelutaitojen sekä oppimaan oppimisen käytäntöjen kehittäminen yhteistyössä huoltajien kanssa ovat osana elinikäistä oppimista.

Tavoitteet vuosiluokalla 7

T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7–9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista

T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 7

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oman oppimisen arviointi on keskeinen tekijä opintojen ohjauksessa. Oppilasta ohjataan asettamaan tavoitteita, harjoittelemaan erilaisia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omat taipumuksensa ja vahvuutensa. Oppilas ohjataan ymmärtämään omien ponnistelujensa ja ajattelutapojensa merkityksen hänen tulevaisuudelleen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilas harjoittelee arjessa välttämättömiä taitoja, kuten ajan ja rahan hallintaa, jotka suuntaavat työelämään.
- Ohjataan oppimisen edellytysten toteutumista, kuten esim. riittävä uni, ravinto, liikunta, ruutuajan rajoittaminen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilas tutustuu työelämän lainalaisuuksiin, tasa-arvoiseen kohteluun työelämässä ja lainsäädäntöön.

Arviointi vuosiluokalla 7

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri

ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L3, L7
T2	S1	L1
T3	S1, S2	L1
T4	S2	L3
T5	S2, S5	L1, L3
T6	S2, S3, S5	L6, L7
T7	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
T8	S4, S5	L4, L5

Sisältöalueet vuosiluokalla 8

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. Omien vaikutusmahdollisuuksien kartoittaminen, itsenäinen toiminta ja vastuun ottaminen opinnoissa. Työelämään tutustuminen eli TET.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. Opiskelutaitojen sekä oppimaan oppimisen käytäntöjen kehittäminen yhteistyössä huoltajien kanssa ovat osana elinikäistä oppimista.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Tavoitteet vuosiluokalla 8

T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7–9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista

T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan

T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen

T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oman oppimisen arviointi on keskeinen tekijä opintojen ohjauksessa. Oppilasta ohjataan asettamaan tavoitteita, harjoittelemaan erilaisia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omat taipumuksensa ja vahvuutensa. Oppilas ohjataan ymmärtämään omien ponnistelujensa ja ajattelutapojensa merkityksen hänen tulevaisuudelleen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilas harjoittelee arjessa välttämättömiä taitoja, kuten ajan ja rahan hallintaa, jotka suuntaavat työelämään.
- Ohjataan oppimisen edellytysten toteutumista, kuten esim. riittävä uni, ravinto, liikunta, ruutuajan rajoittaminen.

L4 Monilukutaito

- Haetaan monipuolisesti tietoa eri medioita hyödyntäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Harjoitellaan laatimaan erilaisia asianmukaisia tekstejä.
- Harjoitellaan etsimään opiskelupaikkoja ja töitä erilaisista lähteistä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Eri ammattien vaatima osaaminen tehdään näkyväksi ja havainnoidaan konkreettisesti työharjoittelun aikana.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilas tutustuu työelämän lainalaisuuksiin, tasa-arvoiseen kohteluun työelämässä ja lainsäädäntöön.

Arviointi vuosiluokalla 8

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

VUOSILUOKKA 8

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2	L1
T4	S2	L3
T5	S2, S5	L1, L3
T6	S2, S3, S5	L6, L7
T7	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
T8	S4, S5	L4, L5

T9	S2, S3, S5	L4, L5, L6
T10	S4, S5	L2

Sisältöalueet vuosiluokalla 9

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. Omien vaikutusmahdollisuuksien kartoittaminen, itsenäinen toiminta ja vastuun ottaminen opinnoissa. Työelämään tutustuminen eli TET.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. Opiskelutaitojen sekä oppimaan oppimisen käytäntöjen kehittäminen yhteistyössä huoltajien kanssa ovat osana elinikäistä oppimista.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Tavoitteet vuosiluokalla 9

T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen

T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta

T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta

T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oman oppimisen arviointi on keskeinen tekijä opintojen ohjauksessa. Oppilasta ohjataan asettamaan tavoitteita, harjoittelemaan erilaisia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omat taipumuksensa ja vahvuutensa. Oppilas ohjataan ymmärtämään omien ponnistelujensa ja ajattelutapojensa merkityksen hänen tulevaisuudelleen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilas harjoittelee toimimaan erilaisissa ympäristöissä erilaisten ihmisten kanssa. Hän tutustuu työelämään harjoittelujaksojen aikana. Hän opettelee toimimaan erilaisissa tilanteissa hyvien käytöstapojen mukaisesti, sekä opettelee ilmaisemaan mielipiteitään rakentavasti.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilas harjoittelee arjessa välttämättömiä taitoja, kuten ajan ja rahan hallintaa, jotka suuntaavat työelämään.
- Ohjataan oppimisen edellytysten toteutumista, kuten esim. riittävä uni, ravinto, liikunta, ruutuajan rajoittaminen.

L4 Monilukutaito

- Haetaan monipuolisesti tietoa eri medioita hyödyntäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Harjoitellaan laatimaan erilaisia asianmukaisia tekstejä.

- Harjoitellaan etsimään opiskelupaikkoja ja töitä erilaisista lähteistä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Eri ammattien vaatima osaaminen tehdään näkyväksi ja havainnoidaan konkreettisesti työharjoittelun aikana.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Oppilas tutustuu työelämän lainalaisuuksiin, tasa-arvoiseen kohteluun työelämässä ja lainsäädäntöön.

Arviointi vuosiluokalla 9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LÄHTEET

I OSA: YLEINEN OSA JA II OSA: PERUSOPETUS

Ahlman, E. 1982. Ihmisen probleemi. Jyväskylä: Gummerus.

Ahmavaara, U. 2011. Arvioinnin vaikutus ihmiseksi tulemisessa – ajatuksia oppilaan arvostelusta. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Atjonen, P. 2011. Arviointi kasvatuksessa. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Atjonen, P. 2013. Näytön paikka? Arviointi omannäköisen oppimisen edistämisessä. Luento opetussuunnitelmaseminaarissa Opetushallituksessa 30.10.2013.

Aula, M.K. 2007. Leikki suojaa lapsen mielenterveyttä. Maria Kaisa Aulan haastattelu. Steinerkasvatus 3/2007, 24–25.

Bergström, M. 2009. Pieni lapsi ja nykykoulu. Teoksessa T. Jantunen & R. Lautela (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Tammi.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten maailmassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Chomsky, N. 2006. Language and Mind. Third Edition. Cambridge: University Press.

Dahlstöm, M. & Teräsvirta, M. 2014. Kasvatus on taidetta. Helsinki: Osuuskunta Ciris.

Dewey, J. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Suom. K. Kajava. Helsinki: Otava.

Dewey, J. 1998. Experience and education. The 60th anniversary edition. West Lafayette, IN: Kappa Delta Pi.

Dufva, H. 1993. Tiedätkö? Tajuatko? Oivallatko? Matkoja kielen ja kulttuurin sisään. The Competent Intercultural Communicator. Teoksessa L. Löfman, L. Kurki-Suonio, Pellinen, S. & J. Lehtonen (toim.).AFinLA Yearbook 1993. Publications de l'association finlandaise se linguistique appliquée 51, 11 – 27.

Dunderfelt, T. 2006. Voimavarana itsetuntemus. Helsinki: Kirjapaja Oy.

EPC ohjeisto. 2013. European Portfolio Certificate. European Council for Steiner Waldorf Education.

Freinet, C. 1987. Ihmisten koulu. Käytännön opas kansan koulun työvälineiden, opetusmenetelmien ja kasvatuksen järjestämiseen. Suom. L. Oksanen. Helsinki: Elämänkoulu.

Gergen, K. J. 2009. Relational Being. Beyond Self and Community. Oxford: University Press.

Hannula, A. 2011. Paulo Freire: yhteiskunnallista pedagogiikkaa. Teoksessa J. Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Juva: PS-Kustannus, 251–263.

Heidegger, M. 1971/2001. Poetry, Language, Thought. New York: Perennial Classics.

Heikkinen, V. 2007. Kielen voima. Helsinki: Gaudeamus.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

von Heydebrand, C. (1966) The curriculum of the First Waldorf School: Forest Row: Steiner Schools Fellowship Publications

Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juuso, H. 2009. Ajatteleva koulu – Matthew Lipman ja P4C. Teoksessa T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 97–118.

Järvenoja, H. & Järvelä, S. 2013. Regulating emotions together for motivated collaboration.

Teoksessa M. Baker, J. Andriessen & S. Järvelä (toim.) Affective learning together. Social and emotional dimensions of collaborative learning. London: Routledge Taylor & Francis Group, 162–181.

Kauppila, R. A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Opetus 2000. Juva: PS-Kustannus.

Kannisto, H. 1984. Filosofisen antropologian mahdollisuudesta. Suomen Filosofisen Yhdistyksen vuosikirja. Ajatus 41.

Kazepides, T. 2010. Education as Dialogue. Its Prerequisites and Its Enemies. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Keltikangas-Järvinen, L. 2014. Maailman paras koulu? Porvoo: WSOY.

Krohn, S. 1996. Etsin ihmistä. Helsinki: WSOY.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Lipman, M. 2007. Thinking in Education. Cambridge: University Press.

Lukkarila, S. 2014. Olympialaiset, viidensien luokkien yhteinen haaste. Julkaisussa Ihmisen kokoinen koulu. Vantaan seudun steinerkoulun juhlalehti 1/2014.

Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2011. Keke koulussa. Kestävän kehityksen opas. Helsinki: Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus.

Luotonen, M. ym. 2014. Leirikoulu purjelaivalla. Julkaisussa Ihmisen kokoinen koulu. Vantaan seudun steinerkoulun juhlalehti 1/2014.

Mansikka, J. E. 2007. Om Naturens förvandlingar. Vetenskap, kunskap och frihet i Rudolf Steiners tidiga tänkande. Idehistoriska perspektiv på Waldorfpedagogiken. Pedagogiska institutionen forskningrapport 211. Helsinki: Helsingfors universitet.

Mansikka, J-E. 2012. Steinerpedagogiikan ihmiskäsitys saksalaisen idealismin valossa. [esitelmä] Steinerpedagogiikan ihmiskäsitys -seminaari 6.9.2012. Helsinki.

Mantila, H. 2002. Suunvuoro. Virittäjä 4/2002. Kotikielen seuran aikakauslehti, 489.

Marton, F. & Booth, S. 1997. Learning and Awareness. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Mathisen, A. 2012. Mysteeri ja ongelma eli taito tehdä hyviä kysymyksiä. Steinerkasvatus 1.

Montessori, M. 1940. Lapsen salaisuus. Suom. J. A. Hollo. Porvoo: WSOY.

Montessori, M. 1989. What you should know about your child. Based on lectures delivered by Maria Montessori. Oxford: Clio Press.

Mäenpää, P. 2012. Numerot haittaavat oppimista. Helsingin Sanomat 29.5.2012.

Mäntymäki, M. 2012. Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa. Teoksessa H.

Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niemi, H. 2012. Opettajan vastuun rajat ja rajattomuus sosiaalisen median keskellä. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niemi, H. & Sarras, R. (toim.) 2012. Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niiniluoto, I. 2011. Ihmiskuvan ulottuvuudet. Tiedepolitiikka 4/2011.

Nikkola, T., Rautiainen, M., Moilanen, P., Räihä, P. & Löppönen, P. 2013. Kielen prosessit oppiaineintegraation perustana. Teoksessa T. Nikkola, M. Rautiainen & P. Räihä (toim.) Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimisessa. Tampere: Vastapaino, 145–168.

Ollila, M. 2008. Lauman valta. Helsinki: Edita.

Paalasmaa, J. 2009. Omassa rytmissä. Steinerkoulun idea ja käytännön sovellukset. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa, J. (toim.) 2011a. Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa, J. 2011b. Lapsilähtöisyys ja vapaus. Miten lapsilähtöisyys ja vapauskäsitteet ymmärretään steiner-, montessori ja freinetpedagogiikassa? Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö.

Paalasmaa 2014. Aktivoi oppilaasi. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa 2015. Mikä on luokanopettajavaiheen oikea pituus? Steinerkasvatus 1/2015.

Peltonen, J. 2012. Romufysiikkaa. Steinerkasvatus 4.

Rauhala, L. 2009. Henkinen ihminen. Helsinki: Gaudeamus.

Rauste-von Wright, M. von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Rawson, M. & Richter, T. (eds.) 2003. The Educational Tasks and Content of the Steiner Waldorf Curriculum. Sussex: Steiner Schools Fellowship Publications.

Rawson, M. & Richter, T. (toim.) (2004) Steinerkoulun kansainvälinen opetussuunnitelma. Tampere: Steinerpedagogiikan seura ry.

Rawson, M. 2011. Työkaluja opetuksen laadun kehittäämiseen. Jyväskylä: Steinerkasvatuksen liitto.

Rousseau, J. J. 1933. Emile eli kasvatuksesta. Suom. J. Hahl. Porvoo–Helsinki: WSOY.

Skinnari, S. 1988. Steinerpedagoginen ihmiskuva ja kasvatuskäytäntö luokilla 1–4. Osa I. Kasvatus taiteena. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 50/1988. Oulu: Oulun yliopisto.

Skinnari, S. 2004. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen

arvoituksen äärellä. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Skinnari, S. 2011. Kasvu ihmisyyteen ja pedagoginen rakkaus. Teoksessa J. Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Juva: PS-Kustannus, 295–300.

Steiner, R. 1920. Die Kernpunkte der Sozialen Frage. Stuttgart: der Kommende Tag, A.G., Verlag.

Steiner, R. 1967. Totuus ja tiede. Suom. N. Kaila. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto. Alkuteos Wahrheit und Wissenschaft ilmestyi 1892.

Steiner, R. 1975. Yhteiskunnallisen kysymyksen ydinkohtia. Suom. R. Wilenius. Oulu: Kaleva.

Steiner, R. 1976. From Symptom to Reality in Modern History. Rudolf Steiner Press.

Steiner, R. 1979. Vapauden filosofia. Erään modernin maailmankatsomuksen luonnos. Suom. R. Wilenius. Jyväskylä: Gummerus. Alkuteos Die Philosophie der Freiheit ilmestyi 1894.

Steiner, R. 1983. Lapsen kasvatus hengentieteen kannalta. Suom. K. Sorma. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1988a. Pedagogiikka ja taide. Suom. K. Virkkunen. Tampere: Tammes ry.

Steiner, R. 1988b. Yleispedagogiikkaa. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1989. Tasapainoinen kasvu ja kasvatus. Suom. R. Wilenius. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1996. Opettamisen taito. Steiner-koulun opetusmenetelmiä. Suom. I. Järnefelt & A. Ingervo. Helsinki: Steinerpedagogiikan seura.

Steiner, R. 1996. Education for Adolescents. Eight Lectures given to the teachers of the Stuttgart Waldorf School June 12–19, 1921. Foundations of Waldorf Education. (Translated by Carl Hoffmann). Barrington, MA: Anthroposophic Press.

Steiner, R. 2004. Kasvatus- ja opetustaito ihmisolemuksen terveen kehittymisen perustana. Suom. M. Tapaninen. Helsinki: Kirjokanta.

Steiner, R. 2009. Ihmistutkimus pedagogiikan perustana. Yleinen ihmisoppi.Suom. U. Ahmavaara & R. Rieckmann. Tampere: Tammes ry.

Stenberg, K. 2011. Riittävän hyvä opettaja. Juva: PS-kustannus.

Stockmeyer, K. 1969. Rudolf Steiner's Curriculum for Waldorf Schools: Forest Row: Steiner Schools Fellowship Publications.

Syrjäläinen, E. 1990. Oppilaiden ja opettajien roolikäyttäytyminen luokkahuoneyhteisössä. Etnografinen tapaustutkimus peruskoulun ja steinerkoulun 4. vuosiluokalta. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia n:o 78. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tomperi, T. 2009. Johdanto: Kasvatus, pedagoginen filosofia ja filosofianopetus. Teoksessa

T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 9–27.

Tomperi, T. & Juuso, H. 2009. Ehdotuksia filosofianopetuksen tehostamiseksi toisen asteen koulutuksessa. Teoksessa T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 80–94.

Uusikylä, K. 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wilenius, R. 2003. Mitä on ihminen? Filosofiaa ihmisestä ja inhimillisestä kasvusta. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: Dialogia.

Wilenius, R. 2015. Reijo Wilenius - Mietteitä näköalapaikalta. Haastattelu Maija Pietikäinen. Steinerkasvatus 2.2015.